

**Міністерство освіти і науки України
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації**

Університет митної справи та фінансів

**“ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ТА БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 листопада 2016 р.

Дніпро

**Міністерство освіти і науки України
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації**

Університет митної справи та фінансів

**“ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ТА БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 листопада 2016 р.

**Дніпро
2016**

УДК 339.9

Лібералізація та безпековий механізм зовнішньоекономічної діяльності: економічні та гуманітарно-технічні аспекти : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 228 с.

Матеріали науково-практичної конференції, які включено до збірника, присвячено актуальним проблемам лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, а також безпековим механізмам, економічним і гуманітарно-технічним аспектам її здійснення, аналізу обліково-аналітичного й аудиторського забезпечення учасників зовнішньоекономічної діяльності, дослідженню етапів модернізації міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації, визначенню актуальних проблем фінансового регулювання і безпеки бізнес-середовища, характеристиці публічного управління та митного адміністрування діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також реалізації механізмів забезпечення безпеки товарів в умовах лібералізації світової торгівлі.

Збірник матеріалів може становити інтерес для науковців, викладачів, студентів, аспірантів, а також фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України;
Регіональний навчальний центр
Всесвітньої митної організації;
Університет митної справи та фінансів

Склад редакційної групи: Куземко В. А., Ченцов В. В., Приймаченко Д. В.,
Гармаш Є. В., Івашина О. Ф., Губа О. І., Даценко В. В.,
Шевченко Н. І., Барабаш Ю. В., Марценюк О. О.,
Дерев'янка Т. П.

ISBN 978-966-328-119-3

© Колектив авторів, 2016

© Університет митної справи та фінансів, 2016

ЗМІСТ

Секція 1. Публічне управління та митне адміністрування діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

Петруня Ю. Є., Петруня В. Ю. Стратегічний аналіз середовища діяльності в умовах зовнішньоекономічної лібералізації	9
Івашина С. Ю., Івашина О. Ф. Держава як чинник соціалізації національної економіки	11
Шатрова К. І., Івашова Л. М. Нормативно-правове забезпечення діяльності транспортно-логістичної системи України	13
Усик П. С., Бабич А. Д., Скляр Н. М. Новації митного оформлення експорту лісоматеріалів	14
Бережнюк І. І. Упровадження принципу “єдиного вікна” як необхідний інструмент системи регулювання інституту УЕО	17
Ільченко В. О. Механізми державного управління в контексті митного регулювання: сутність, принципи та групи	19
Горб К. М. Проблеми митного адміністрування туристичної діяльності у транскордонних регіонах	21
Біла А. О., Скляр Н. М. Особливості класифікації та митних формальностей імпорту кави	23
Тимошенко С. В. Аудит після митного очищення як інструмент системи управління ризиками: практика застосування	25
Борисенко О. П. Парадигмальна композиція форм зовнішньоекономічної політики держави в умовах сучасних трансформацій	26
Кодіс Є. І. Пропозиції щодо усунення причин мінімізації податків під час імпорту	29
Квеліашвілі І. М. Визначення митної вартості товарів як складова процесу ефективного регулювання зовнішньої торгівлі	31
Швабій К. І., Сушкова О. Є. Напрями вдосконалення системи інформаційного обміну під час митного оформлення товарів	33

Секція 2. Обліково-аналітичне та аудиторське забезпечення учасників зовнішньоекономічної діяльності

Штик Ю. В., Слободянюк С. В. Проблеми обліку експортно-імпортних операцій в Україні	36
Васильєва В. Г., Самойленко О. Г. Особливості ведення обліку митних платежів учасниками зовнішньоекономічної діяльності	38
Андрієнко Л. Г., Єдинак Т. С. Переваги та недоліки постійно діючої служби внутрішнього аудиту на підприємстві	40

Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Курсові різниці та їх облік	42
Єдинак Т. С., Рижковська Д. Д. Проблеми податкового контролю за бюджетним відшкодуванням ПДВ	44
Бабенко Л. В., Молчанова О. Г. Ефективність контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність ...	46
Єлісєєва О. К., Гільорме Т. В. Оцінювання аудиторських ризиків під час упровадження проектів енергоощадних технологій	48
Пасічник К. С., Фесенко В. В. Сучасний європейський підхід до контролю та оцінки відповідності продукції вимогам безпеки	50
Свічкач Н. М. Використання портфельного аналізу для формування стратегії компанії на зовнішніх ринках	52
Пікуліна Н. Ю. Зовнішня торгівля як чинник соціально-економічного розвитку держави	54
Вакульчик О. М., Книшек О. О. Управлінська та митна діагностика зовнішньоекономічної діяльності підприємства	56

Секція 3. Модернізація міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації

Галясовська О. В., Осадча Н. В. Аналіз зарубіжного досвіду щодо заходів зі збереження ресурсів в умовах глобалізації (на прикладі брухту)	59
Бохан А. В. Атрибутика міжнародного лідерства: партнерство та екологічна дипломатія	62
Зайцев В. Є. Вплив сучасних глобалізаційних процесів на зовнішньоекономічну політику держави	64
Козелецький П. С., Рудянова Т. М. Економічна безпека України у глобальному вимірі	66
Кіщак І. Т., Слюсаренко А. В. Морська галузь у транскордонному співробітництві Південного регіону України	68
Тарасенко К. М. Особливості міграційних процесів в умовах глобалізації ..	70
Pashova S. Electronization of Bulgarian customs administration	72
Щитов Д. М., Мормуль М. Ф. Розвиток аутсорсингу ІТ-послуг МСП України в умовах глобалізації	75
Скляр Н. М. Проблеми міжнародного технічного регулювання в торгівлі товарами військового призначення	77
Дубчак Т. М., Осацька Ю. Є. Інтеграція українського споживача в китайський ринок інтернет-комерції	79

Полив'яний Д. С., Осацька Ю. Є. Міжнародні контент-біржі як ефективний бізнес-механізм	81
Лебедєва А. Ю. Прикордонна торгівля в системі пріоритетів транскордонного співробітництва України	83
Майорова И. Н., Андрусенко А. Н. Таможенные инновации в современной поставке товаров по системе “точно в срок”	85
Котко О. К., Чириченко Ю. В. Удосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів в умовах інноваційного розвитку	86
Малюта І. А. Японія в сучасній світовій економіці	88
Yevdosieieva A., Yedynak V. Certain aspects of the realization of Ukraine's outsourcing potential in the context of globalization	90
Рудняєва К. О., Локота О. О. Інноваційна діяльність держави та вітчизняних підприємств	92
Prohoniuk I. The prognosis of passenger flows at the airport Kyiv (Zhulyany) to improve the efficiency of its work	94
Литвиненко О. Л. Роль ТНК в інноваційному розвитку економіки України ..	96
Ковтун Н. С., Літовченко Б. В. Моральна відповідальність менеджменту в контексті глобалізації	98
Кожаліна Н. П., Чириченко Ю. В. Розвиток фінансового сектора економіки країни в умовах глобалізації	100
Dunda L. Climate change impacts: adaptation for motor transport networks	102
Чириченко Ю. В., Фісуненко Н. О. Глобалізація та регіоналізація як об'єктивні процеси розвитку сучасного суспільства	104
Будник Г. В. Вплив процесу глобалізації на міжнародні відносини	106
Задоя А. О. Сучасні масштаби, структура і тенденції зовнішньої торгівлі України	108

Секція 4. Фінансове регулювання і безпека бізнес-середовища

Гавловська Н. І. Процес формування принципал-агентських відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності	111
Pogrebtsova E. A. Current state of the regional system of crediting of the agroindustrial complex	113
Фещенко О. М. Особливості формування та проблематика бізнес-середовища на економічній арені в Україні	115
Черевань М. С., Щетинін А. І. Державне регулювання як форма забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	116

Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю. Деякі питання нормативно-правового забезпечення реалізації фіскальної політики в Україні	118
Рева Т. М. Зміни у відшкодуванні ПДВ та їх наслідки для бізнес-середовища	121
Власюк В. Є. Фінансова складова забезпечення процесів відтворення	123
Корягіна Т. В., Черба В. М. Фіскальна політика як інструмент забезпечення національної безпеки держави	125
Беркут О. В. Вплив використання мобільних пристроїв на інформаційну безпеку бізнес-середовища	127
Борвінко Е. В., Гордієнко В. О. Фінансове регулювання впровадження цільових програм у сфері охорони здоров'я	129
Velichkin V. O. Dollarization of economy as basic threat of currency safety of country	131
Лисяк Л. В., Синюк А. О. Сучасні тенденції реалізації бюджетно-податкової політики України	133
Ткачова О. К. Застосування методів системного аналізу під час прийняття рішень	135
Билименко К. А., Лисяк Л. В. Місцеві бюджети України в умовах реформування	137
Ватченко О. Б., Прохорова А. С. Контролінг у системі управління підприємством	139
Шатоха В. О., Ватченко О. Б. Сутність антикризового управління	140
Панасейко І. М., Матевосян А. А. Проблеми та шляхи вдосконалення фіскальної ефективності ПДВ в Україні	142
Новікова Л. Ф., Ярощук Л. М. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні	144
Бобик В. В., Архірейська Н. В. Фінансова безпека страхового ринку України	146
Жадько К. С., Котенко В. С. Теоретико-методичні аспекти формування прибутку суб'єктів підприємництва	148
Баран О. В. Фактичний запас платоспроможності як індикатор фінансової стійкості компаній зі страхування життя в Україні	150
Падерін І. Д., Горященко Ю. Г. Державне регулювання розвитку малого бізнесу в регіонах	152
Підберезний В. Г. Шляхи вдосконалення оподаткування банківських установ в Україні	154
Григораш Т. Ф. Рентабельність власного капіталу підприємств за видами економічної діяльності в Україні та світі	156

Дудчик О. Ю., Малюкін О. Ю. Роль металургійної галузі в забезпеченні фінансової безпеки країни	158
Терещенко Т. Є. Проблеми забезпечення фінансової безпеки страхового ринку України	160
Щирий Г. Л. Багатозначність фінансового ризику як ризикової складової діяльності підприємства	162
Панасейко С. М., Деркульська К. С. Роль облігацій у фінансуванні діяльності підприємств	164
Заруцька О. П. Щодо вдосконалення функціональної структури ринку банківських послуг	166
Алієв Б. Ш. Державний контроль за оподаткуванням зовнішньоекономічної діяльності як інструмент забезпечення митної безпеки України	168
Данильченко К. С., Гриценко О. В. Аналіз інвестиційної привабливості Дніпропетровського регіону	170
Фарафонова М. І., Русакевич М. С. Забезпечення фінансової стійкості як елемент антикризового фінансового управління підприємством	172
Меляхова Є. М., Жакун Т. В. Фінансово-економічний механізм управління грошовими потоками та платоспроможністю підприємства	174
Псалтирьова А. О., Авдєєнко А. Ю. Управління прибутком підприємства в період системної кризи	176
Губа М. О., Новікова Л. Ф. Грошово-кредитна політика як інструмент сучасної банківської справи	178
Задорожна В. В., Качула С. В. Соціальні видатки в умовах сучасного розвитку України	180
Мацак М. М. Структура капіталу підприємства та методи її оптимізації ...	182
Биков Б. Д., Качула С. В. Лібералізація бюджетної політики як механізм ліквідації державного боргу	184
Ромащук Л. В. Формування портфеля цінних паперів мінімального ризику ..	185
Губа О. І. Актуалізація загроз фінансовій безпеці держави та напрями їх подолання	187
Пасічник Т. О. Інтеграція маркетингових і логістичних функцій в управлінні підприємством	189
Чупілко Т. А. Моделювання деяких факторів впливу на фінансове регулювання та безпеку зовнішньоекономічної діяльності	191
Григораш О. В. Бюджетне стимулювання розвитку малого підприємництва як джерела формування доходів місцевих бюджетів	193
Рибальченко Л. В. Фінансова безпека держави	195
Жадько К. С., Привалова Л. В. Стратегічна інформація – одне з головних джерел ефективного управління на малих підприємствах	197

*Секція 5. Забезпечення безпеки товарів
в умовах лібералізації світової торгівлі*

Калашник О. В., Кириченко О. В. Безпечність печива цукрового вітчизняного виробника	199
Халіпова Н. В., Цимбал В. В. Щодо забезпечення транспортної безпеки в ланцюзі постачання	201
Булейко А. А., Цатурян К. А. Імпортні операції з переміщення полімерних матеріалів: якість, безпека, контроль в умовах лібералізації світової торгівлі	203
Лихолат О. А., Вишнікіна О. В., Данильченко Р. С. Ідентифікація тканин зі змішаних волокон	204
Вишнікіна Е. В., Свирипа В. О., Заяц А. А. Експертиза вареної колбаси ..	206
Пасічник А. М., Кущенко Є. С. До питання модернізації технологічних схем перевантаження контейнерів у терміналі “ТІС”	208
Петрова Г. Є. Аналіз зовнішньої торгівлі України з країнам Азії	210
Білова Н. А., Євсєєва Т. М. Проблеми ідентифікації та класифікації за УКТЗЕД штучної шкіри	212
Сухацька І. Ю., Білова Н. А. Доекспертна оцінка якості продовольчих товарів	214
Огліх В. В., Шаповалов О. В. Безпекова складова переходу на технічні регламенти	216
Кондрус Л. Л., Сіліна І. С. Огляд та аналіз електронної системи державних закупівель “ProZorro”	218
Колєсник Є. О., Кондрус Л. Л. Електронний кабінет платника податків як спрощена система роботи фіскальної служби	221
Лепеха М. О., Хлєбнікова І. І. Перспективи запровадження автоматизованої системи контролю за обігом алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні	223
Іменний показчик	226

Секція 1. Публічне управління та митне адміністрування діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

**СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ**

Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Стратегічний аналіз зовнішнього середовища діяльності організації є основою для прийняття відповідних стратегічних управлінських рішень. Визначення стратегії є прерогативою власників і топ-менеджерів. Але проведення якісного аналізу ринкової ситуації, особливостей дії сукупності факторів зовнішнього середовища – це завдання менеджерів, відповідних підрозділів та “інтелектуалів” організації. В кінцевому рахунку саме ці співробітники й готують відповідні проекти пропозицій щодо стратегії. При цьому зазначимо, що спрямованість проектів може бути як ініційована власниками компанії, так і самими менеджерами. Цей момент не є другорядним у вибудові самого процесу стратегічного аналізу, в підготовці та прийнятті стратегічних управлінських рішень у кінцевому рахунку.

Зовнішнє середовище діяльності організації прийнято характеризувати як складне, турбулентне, динамічне. Для більшості компаній, напевно, воно є саме таким. Але при цьому, треба брати до уваги й той факт, що “динамічність” середовища може помітно відрізнятись. В кінцевому рахунку все залежить від особливостей конкретного ринку. Наприклад, ми можемо визначити ряд “індустріальних” (ВхВ) ринків з відносно слабо вираженим рівнем “динамічності”. Зазначимо, що цей критерій є важливим фактором стратегічного аналізу.

Загальними складовими зовнішнього середовища компанії є: а) суб'єктна група-споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, контактні аудиторії; б) факторна група – державне регулювання, технологічні, ресурсні, демографічні, соціально-економічні та інші. Проведення стратегічного аналізу передбачає певне визначення його меж та оцінку пріоритетності (сили впливу) окремих складових середовища. “Межі аналізу” є обмежувальним параметром аналітичної роботи. Його використання, з одного боку, за рахунок контролю “кордонів” аналізу створює необхідні передумови для правильної концентрації уваги, підвищення рівня якості аналітичної роботи. Але, з іншого боку, виникає ризик помилкового проведення “кордонів” аналізу, його невиправданого звуження або неточного фокусування.

Важко помилитися у визначенні того, що споживачі є пріоритетним фактором зовнішнього середовища будь-якої організації, що функціонує в ринковому середовищі. Ключові стратегічні рішення компанії щодо споживачів є такими: визначення ринку; сегментування ринку та вибір сегментів; позиціонування компанії, брендів, товарів.

Зовнішньоекономічний аспект виявляє себе в стратегічному аналізі та стратегічних управлінських рішеннях за рядом напрямів.

По-перше, проведення аналізу залежить від того, яке місце в стратегічному баченні компанії посідає зовнішній ринок. Зацікавленість в таких ринках може виявлятися у фактичній присутності компанії на них (1) або в її намірах виходу на такі ринки (2). Проведення стратегічного аналізу, розробка стратегії буде дещо відрізнятися за п. 1 та 2. В першому випадку потрібна “стратегія поведінки” (як найкращий варіант – стратегія розвитку), у другому – “стратегія виходу”.

По-друге, стратегічний інтерес до виходу на зовнішні ринки має перетворюватися на розробку стратегії виходу на такі ринки. Така робота є складною та відповідальною. Рівень ризиків залежить від обраного способу проникнення на ринок. Потенціальних варіантів для розгляду чимало – від розміщення виробничих потужностей в іншій країні до “простого” експорту. Чим масштабнішим бачиться проект виходу, тим більше інвестиційних ресурсів потрібно, тим складнішим стає стратегічний аналіз та подальша робота, що пов’язана зі стратегічними планами та їх реалізацією.

Якою є роль “лібералізаційного фактора” в прийнятті стратегічних рішень щодо роботи на зовнішніх ринках? Насамперед зазначимо, що інтерес до зовнішніх ринків чималою мірою залежить від міри задоволеності компанії роботою на внутрішньому ринку. “Лібералізація” впливає на цю “задоволеність”, але здається не є однією з ключових спонукальних сил зовнішнього руху. “Лібералізація” може посилити конкуренцію на внутрішньому ринку, але чи означає це, що компанії, які не витримують внутрішньої конкуренції, почнуть здійснювати трансфери на зовнішні ринки? У компаній не вистачає внутрішнього конкурентного потенціалу, але вистачає потенціалу для конкуренції на зовнішньому ринку?

Що стосується “лібералізаційних” аспектів зовнішнього плану, то вони, напевно, є більш важливішими (в порівнянні з внутрішніми) для прийняття стратегічних рішень щодо руху компаній на інші ринки або закріплення (подальшого розвитку) на них.

Митно-тарифна лібералізація зменшує витратні компоненти компаній та посилює інтерес до експорту товарів. Спрощення митних процедур також працює в цьому напрямі. В стратегічному плані виникає питання – чи не досягла тарифна лібералізація вже певної межі, рух за яку вже не буде позначатися відповідною чутливістю бізнесу?

Важливим є й питання порядку та умов міжнародного інвестування. За своїм потенційним значенням цей фактор зовнішнього середовища діяльності компанії може навіть переважати значення фактору митно-тарифної лібералізації та зручності проходження митних процедур. Досвід ряду країн, насамперед східних, переконливо підкреслює великий потенціал ефективності дії такого інструменту залучення іноземних інвестицій як створення сукупності привабливих умов для їх розміщення. Суттєве значення також має місткість ринку, на який можна увійти, використовуючи митні та інвестиційні преференції. Великі ринки завжди приваблюють інвесторів, тому що розширюється простір бізнес-діяльності та збільшуються можливості для отримання привабливих доходів.

ДЕРЖАВА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

С. Ю. Івашина, О. Ф. Івашина

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Складний вузол економічних і соціальних суперечностей в глобальному світі не можна розв'язати без участі національних держав. Ми розглядаємо національну державу як важливий чинник та інструмент соціалізації економіки. Соціалізація економіки привела до формування нового типу держави – соціально відповідальної держави, в основі якої знаходиться соціально-орієнтована ринкова економіка. Соціально-орієнтовану ринкову економіку розглядають як народну економіку – спосіб підвищення життєвого стандарту, що передбачає використання всіх типів і форм власності, всебічний соціальний захист населення й національне демократичне планування [1, 419].

Держава в силу об'єктивних умов є однією з рушійних сил соціалізації економіки. Однак її діяльність або діяльність сил, що монополізували владу та виступають як первинна соціальна спільнота, можуть породжувати різноманітні регресивні явища. З позицій соціалізації економіки діяльність будь-якої держави не можна характеризувати однозначно. Скажімо, політика української влади протягом останніх 25 років характеризувалася деклараціями про намагання провести ліберальні реформи і модернізувати економіку, забезпечити соціальну спрямованість реформ на основі збільшення соціальних видатків і в той же час, не зберегла соціальної інфраструктури “минулої епохи”.

Негативні з точки зору соціалізації економіки аспекти в діяльності держави визначаються кількома причинами. Перш за все тим, що “не тільки інструменти реалізації економічної політики, але й власне інститут держави, який відповідає за її проведення, має досить низький рівень ефективності, чекати високої результативності в системі, яка не має належних управлінських механізмів, не доводиться” [2]. Реалії все більше демонструють, що економічна теорія в Україні розвивається сама по собі, а заходи економічної політики розробляють фахівці з надто низьким рівнем кваліфікації. Це стосується як рядових управлінців, так і топ-менеджерів органів державної влади. Іншою причиною розробки завідомо “провальних” державних заходів по реформуванню інституціонального середовища – навмисна опортуністична поведінка чиновників” [3, 194].

По-друге, аморфним і неоднорідним соціальним середовищем, що знаходиться під руйнівним дезінтегруючим зовнішнім впливом, а також впливом внутрішніх соціально-економічних і політичних процесів.

По-третє, в Україні сформувалася складна система державних установ, яка забезпечує, контролює, регулює, стимулює соціально-економічний розвиток, намагається долати виникаючі диспропорції та суперечності. Ускладнення вертикального та галузевого складу державних органів управління, поглиблення роз'єднаності та відокремленості бюрократичних і корпоративних утворень, які борються між собою та не підпорядковуються будь-яким формам координації їхніх дій, – одна з причин низької ефективності діяльності уряду та провалу соціально-економічних реформ.

По-четверте, лише одне збереження національної єдності та суспільства від розпаду, не кажучи вже про його розвиток, потребує від слабкої держави значних зусиль і покладає на неї важливу роль соціального інтегратора. Під впливом такого перенавантаження, часто не маючи необхідної суспільної підтримки, державні інститути не завжди працюють ефективно, а відсутність необхідного суспільного контролю призводить до того, що вони взагалі можуть працювати всупереч заданій програмі. Однак справа не тільки в цьому. Неефективність державного апарату в цілому, хаотичні дії різних служб від пошти до поліції, з якими на кожному кроці доводиться стикатися пересічному українцю, надають обуренню таким станом речей всезагального характеру. В країні формується недовіра звичайних людей до держави як ворожої, корисної сили. Такі настрої це вже не дань традиції. Зараз, коли від держави залежить дуже багато, коли зростає її роль в організації соціального життя, в розподілі допомоги і соціальних виплат у різних прошарках суспільства формуються певні очікування, за критикою в адресу влади скривається не звичне “бурчання”, а зростаюча вимогливість, розчарування в не виконаних обіцянках і “ошуканих надіях”.

По-п’яте, збільшення ролі держави в економічній та соціальній сферах проявляється в особливостях соціалізації економіки внаслідок виникнення державної бюрократії та інших правлячих і панівних груп, формуванні специфічної системи “влада – власність”.

По-шосте, держава має свої специфічні устремління, які являють собою ще один приватний інтерес. Мова йде про інтереси самої правлячої спільноти, які в концентрованому вигляді відображають її соціальну природу. Соціальні групи, які сформувалися в Україні, інтереси яких виражає правляча спільнота, несуть на собі відбиток приналежності до відповідних світових соціальних спільнот. Завдяки дії “демонстраційного ефекту” їх соціалізація відбувається значною мірою відповідно до заданих ззовні зразків, які стають важливими характеристиками цих соціальних груп. Можна відмітити важливу тенденцію до збільшення відносної відокремленості і самостійності економіко-політичних груп, що здійснюють державну владу, по відношенню до їх контрагентів. Відповідно поширюються державна клієнтела, участь якої у суспільному відтворенні або навіть просто фізичне існування в певній мірі залежить від державних виплат, субсидій та допомоги. Подібні тенденції зумовлені тим, що держава завжди є породженням того соціального середовища, яке вона намагається модернізувати. Очевидно, що його погляди, установки, ціннісні орієнтири держава використовує і відтворює у своїй соціально-економічній творчості.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія : в 3 т. / [відп. ред. С. В. Мочерний та ін.]. – К. : Академія, 2002. – Т. 3. – 952 с.
2. Пилипенко Г. М. Інституціональні чинники співвідношення державної і ринкової координації економічної діяльності : монографія / Г. М. Пилипенко. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. – 293 с.
3. Литвиненко Н. І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни : монографія / Н. І. Литвиненко. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2015. – 309 с.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

К. І. Шатрова, Л. М. Івашова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У міжнародних товарно-економічних відносинах особливе місце приділяється транспорту, а саме транспортній логістиці. Саме транспортна логістика є кінцевою ланкою виробничого ланцюга, що здатна забезпечити доставку виробленого продукту до споживача.

Від того наскільки ефективним буде транспортно-логістичне забезпечення основних галузей економіки залежить собівартість товарів, рівень цін при їх реалізації, а отже й їх здатність забезпечити потреби покупців. Тому однією з головних цілей, що постають перед перевізниками є здешевлення собівартості перевезень й підвищення їх економічної ефективності.

Транспортна логістика координує економічні інтереси відправника, транспортного підприємства та одержувача на базі створення комплексних транспортно-логістичних систем, при яких рухомий склад виробників, споживачів і транспортників використовується кооперовано.

Виходячи з досвіду країн з високим рівнем економіки, використання транспортно-логістичних систем дозволяє зменшити загальні логістичні витрати приблизно на 12–35 %, транспортні витрати на 7–20 %, а витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи на 15–30 %, а також форсувати швидкість обігу матеріальних ресурсів на 20–40 % та спростити їх запаси на 50–200 %.

Транспортно-логістична система – це інтегрована сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків “від дверей до дверей” за мінімальними витратами на максимально вигідних умовах [1]. Також необхідно зазначити, що транспортно-логістична система, як і будь-яка інша система складається з конкретних підсистем, а саме такі як: транспортно-постачальницьку, транспортно-складську, транспортно-логістичного обслуговування та управління, інтегрованої інформації та транспортно-логістичних рішень, а також транспортно-збутову.

Нормативно-правове забезпечення транспортно-логістичної системи – комплекс і/або процес здійснення організаційних заходів визначаються чинними нормами міжнародного і національного права, виконання яких у певній сукупності і послідовності дозволяє законним чином сприяти досягненню поставлених транспортно-логістичних цілей і вирішення необхідних транспортно-логістичних завдань у встановлений строк з мінімальними витратами для виконавця логістичних та транспортних дій, а також залучених вільно чи мимоволі фізичних і юридичних осіб при мінімумі негативного впливу на навколишнє середовище і безумовне дотримання гарантованих Конституцією України прав і свобод фізичних осіб, залучених у транспортно-логістичний процес.

Нормативно-правова база у сфері транспортно-логістичної системи розглядає важливі питання. Перелічимо деякі з них [2]: нормативно-правову базу

логістичних операцій; нормативно-правові документи в сфері транспорту та транспортних засобів; нормативні документи, що регламентують взаємостосунки з постачальниками, умови і порядок постачання; документальне оформлення приймання та передачі товару; законодавство у сфері зовнішньоекономічних відносин, особливо транзиту; митне та податкове законодавство.

Основою нормативно-правового забезпечення управління транспортно-логістичної системи виступають сукупність законодавчих актів України: закони Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази та розпорядження обласних і місцевих органів виконавчої влади та держадміністрацій різного рівня.

На сьогоднішній день фахівці, які працюють у сфері логістики, й особливо у сфері регулювання транспортно-логістичних систем, відчувають явну нестачу нормативно-правового забезпечення своєї діяльності. Дані проблеми зумовлені переходом до ринкових відносин, змінами в механізмах державного регулювання, а також змінами векторів розвитку зовнішньоторговельних відносин зі сходу на захід внаслідок загострення міждержавних на російському напрямку та, водночас, інтеграції України до європейського економічного простору.

Розробка нового та удосконалення чинного нормативно-правового забезпечення потребує більш детального вивчення та висвітлення у наступних наукових працях.

Список використаних джерел:

1. Сергеев В. И. Логистика в бизнесе : учебник / Сергеев В. И. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 608 с.

2. Маселко Т. Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Т. Є. Маселко, С. Г. Шевченко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/17_2/301_Maselko_17_2.pdf

НОВАЦІЇ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ЕКСПОРТУ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ

П. С. Усик, А. Д. Бабич, Н. М. Скляр

**(Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг)**

Скорочення лісових ресурсів світу внаслідок неконтрольованих вирубок лісу, трансформації цінних природних лісових масивів у сільськогосподарські угіддя зумовлює посилення вимог на міжнародному і національному рівнях до контролю за використанням лісових ресурсів.

Таким чином, виникає необхідність формування механізму ідентифікації законності походження лісопродукції та контролю її руху на усіх етапах переробки та просування від виробника до споживача.

Згідно із Законом України “Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, пов’язаної з реалізацією та експортом лісомат України щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у нео-

бробленому вигляді” № 2860 від 09.04.2015 р., лісоматеріали – деревні матеріали, які добуваються шляхом розподілу на частини звалених дерев та деревних колод (уздовж або поперек) для подальшого використання або переробки. Новацією цього закону стала заборона вивезення за межі митної території України лісоматеріалів та пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев таких як: акація, берека, вишня, груша, горіх, каштан, тис ягідний, черешня, явір, ялівець. Також відповідно до ст. 2 прим. 1 Закону № 2860 тимчасово, строком на 10 років, забороняється вивезення за межі митної території України в митному режимі експорту лісоматеріалів необроблених (код 4403 УКТЗЕД): деревних порід, крім сосни – з 1 листопада 2015 р.; деревних порід сосни – з 1 січня 2017 р.

Посилення боротьби з незаконними рубками і тіньовим ринком обігу деревини зумовило виникнення і впровадження двох систем контролю руху деревини. Перша система контролю перешкоджає експорту незаконної деревини в круглому або обробленому виді через видачу обов’язкового сертифікату походження на основі документального підтвердження придбання деревини. А друга система через поштучне маркування дозволяє забезпечувати ідентифікацію місць заготівлі (походження), передачу й контроль інформації про різноманітні характеристики деревини в круглому виді.

Так, відповідно до вимог Закону, митні органи України здійснюють митне оформлення експорту лісо- та пиломатеріалів за умови подання експортером разом з іншими необхідними документами, сертифіката про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів.

Сертифікат походження лісоматеріалів і виготовлених з них пиломатеріалів надає право на експорт певної партії лісоматеріалів. Сертифікат видається на кожен партію лісоматеріалів, оформлену по одному товаросупровідному документу, і є чинним протягом 60 днів з моменту його видачі. Сертифікат не може передаватися іншим суб’єктам підприємницької діяльності для подальшої реалізації лісоматеріалів на внутрішньому ринку України.

Для отримання сертифіката експортери подають територіальному органу Держлісагентства заяву за встановленою Агентством формою, до якої додається копія (з обов’язковим пред’явленням оригіналу) товарно-транспортної або залізничної накладної про придбання лісо- та пиломатеріалів, або лісорубного квитка (для постійних лісокористувачів). Сертифікат видається у день подання документів на кожен партію лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів, оформлену одним товаросупровідним документом, і діє протягом 60 днів з дати його видачі. Він є обов’язковим документом при здійсненні експорту лісоматеріалів усіма суб’єктами господарської діяльності та видається експортеру для пред’явлення його на митниці.

Законом встановлено, що сертифікати про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів видаються підприємствами – постійними лісокористувачами. Порядок видачі сертифіката про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Крім стандартного пакету документів, необхідних для експорту вантажу, для експорту пиломатеріалів з України також необхідно отримати фітосанітарний сертифікат. Для отримання фітосанітарного сертифіката відповідному ор-

гану Держветфітослужби подається заява за формою, встановленою Мінагрополітики з відповідним підтвердженням сплати за його видачу.

Фітосанітарний сертифікат та фітосанітарний сертифікат на реекспорт оформлюється у двох примірниках та видається на кожну партію товару, що вивозиться на транспортному засобі та має супроводжувати вантаж. Строк дії сертифіката – 14 діб. Для його отримання підприємство має бути зареєстроване в Державній фітосанітарній інспекції.

Єдина державна система електронного обліку деревини (ЄДСЕОД) передбачає поштучне маркування та ведення електронного обліку круглих лісоматеріалів на усіх технологічних і логістичних етапах виробництва.

Вивезення лісопродукції здійснюється за спеціалізованою товарно-транспортною накладною ТТН-ліс для державних лісогосподарських підприємств, а інші постійні лісокористувачі й надалі користуються типовою формою № 1-ТН, що затверджена наказом Мінтрансу України. При відпуску лісопродукції на додачу до товарно-транспортної накладної додається “Специфікація-накладна на відправлення лісо продукції” (форма ЛГ-25). Вона містить кількісні, якісні і геометричні характеристики лісопродукції: сортимент; порода; сорт; довжина; діаметр за ступенями товщини із зазначенням кількості колод і кубічних метрів.

Прийняття Регламенту ЄС з питань деревини, який передбачає заборону ввезення деревини незаконного походження стало додатковим викликом для лісової галузі. Регламент не запроваджує митні інструменти регулювання торгівельних відносин. Його дія проявляється через реалізацію систем належної перевірки зі сторони імпортерів. Її зміст полягає в тім, що імпортери мають оцінити ризики утворення і потрапляння у їхні ланцюги постачання лісопродукції, яка має незаконне походження. В цьому контексті актуальним стає оцінювання впливу дії Регламенту на лісову галузь, зокрема при формуванні системи контролю руху деревини.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України “Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, пов’язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів” щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді” від 09.04.2015 № 325-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/325-19>

2. Митне оформлення експорту лісоматеріалів та пиломатеріалів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tr.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/221578.html>

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ “ЄДИНОГО ВІКНА” ЯК НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ УЕО

**І. І. Бережнюк
(Київська митниця ДФСУ, м. Київ)**

Сучасні тенденції розвитку світової економіки зумовлюють необхідність активізації процесів щодо постійного вдосконалення системи митного регулювання міжнародної торгівлі, яка має бути спрямована на одночасне забезпечення національної економічної безпеки та максимальне сприяння економічним операторам в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Саме з цією метою, за рекомендацією Всесвітньої митної організації (далі – ВМО), Світової організації торгівлі (далі – СОТ) та іншими міжнародними інституціями, було рекомендовано запроваджувати у національних системах митного регулювання інститут уповноваженого економічного оператора (далі – УЕО).

Необхідність активізації процесу запровадження інституту УЕО підтверджується змістом Угоди СОТ про спрощення світової торгівлі (Trade Facilitation Agreement – далі ТФА), яка була підписана на 9-й Міністерській конференції Світової організації торгівлі в грудні 2013 р. на о. Балі в Індонезії [1] та ратифікована Верховною радою України у 2015 р. Відповідно до ТФА передбачається, що кожен член СОТ має надавати додаткові заходи щодо спрощення процедур торгівлі, пов’язані з імпортними, експортними та транзитними формальностями і процедурами у відповідності до вказаного переліку (п. 7.3 Угоди).

Відмітимо, інститут УЕО у вітчизняному митному просторі було запроваджено в 2012 р. з прийняттям Митного кодексу України (далі – МКУ) [2], проте, через невизначеність багатьох аспектів, за період 2012–2016 рр. жодного сертифікату УЕО в Україні не було видано. З метою запровадження дієвого механізму надання суттєвих спрощень для суб’єктів ЗЕД з високим ступенем довіри та закладення передумов для майбутнього визнання статусу УЕО митними органами ЄС, розроблено проект закону України “Про внесення змін до Митного кодексу України” (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощення митних формальностей) [4], яким передбачено суттєві зміни щодо функціонування УЕО. Зокрема, авторами законопроекту відмічено, що положення чинного МКУ щодо УЕО не в повній мірі відповідають вимогам Кіотської конвенції, Рамковим стандартам ВМО, а також митному законодавству ЄС.

Зважаючи на те, що УЕО має забезпечити не лише швидке, а й безпечне постачання, реалізація функціонування УЕО в Україні без забезпечення можливості оперативно проходити всі види державного контролю без перспективне. Впровадження принципу “Єдиного вікна” є необхідним інструментом для забезпечення безперебійного функціонування УЕО.

Принцип “Єдиного вікна” визначає механізм взаємодії органів доходів і зборів, державних органів, уповноважених на здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічно-

го та інших видів державного контролю (далі – контролюючі органи), із застосуванням інформаційно-телекомунікаційної бази [4].

За цим принципом суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають можливість надіслати електронне звернення, щодо проходження тих видів контролю під які підпадають їх товари. За таким зверненням формується єдина електронна справа для всіх контролюючих органів та митниці. Результат проходження всіх видів контролю фіксується в електронній справі, крім того, результат доступний всім контролюючим органам та митниці, що дає можливість координувати спільні дії та погоджувати огляд товару та відбір зразків всіма сторонами, включно із суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того запроваджено принцип “мовчазної згоди” за яким вразі відсутності додаткових вимог контролюючих органів до електронного звернення та вразі необхідності доданих до нього електронних документів, рішення про позитивне проходження державних видів контролю проставляється автоматично протягом чотирьох годин.

Крім вищевикладеного програмний комплекс надає можливість надіслати повідомлення до “Єдиного вікна” до перетину кордону транспортного засобу із товаром, що, в свою чергу, прискорює процес митного оформлення вразі відсутності зауважень контролюючих органів та можливість бізнесу отримати необхідні документи до прибуття транспортного засобу до митниці призначення.

Список використаних джерел:

1. Agreement on Trade Facilitation [Ministerial Decision of 7 December 2013] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/desci36_e.htm

2. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України [прийн. Верховною Радою України 13.03.2012 № 4495-VI, редакція від 23.10.2013]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/paran151#n151>

3. Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей) [Електронний ресурс] : проект закону України [Міністерство фінансів України]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-skhvalyv-zakonoproekt-pro-vprovadzhennia-upovnovazhenykh-ekonomichnykh-operatoriv?category=dohidna-politika&subcategory=mitnicja>

4. Деякі питання реалізації принципу “Єдиного вікна” під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2016 р. № 364.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ГРУПИ

В. О. Льченко

(Львівська митниця ДФСУ, м. Львів)

Державне управління здійснюється в усіх сферах суспільної діяльності, зокрема в митній справі. *Специфічність правового статусу інституту митної служби* полягає насамперед у тому, що виключно митна служба здійснює митне регулювання. Ця спеціальна функція державного управління є фактично інтегруючим фактором, який зумовлює зміст та обсяг виконання решти головних функцій митної служби, а саме: адміністративно-політичних (виконання митними органами правоохоронних завдань), економічних (наповнення держбюджету та регулювання зовнішньоекономічної діяльності), соціальних (захист суспільства і задоволення потреб громадян).

Безперечним є той факт, що без дослідження витоків, сучасного стану та розвитку митної справи неможливе розуміння питань реформування системи державного управління в Україні. Вітчизняні (Н. Липовська, Л. Письмаченко, І. Письменний, В. Ченцов) та іноземні (В. Кноррінг, Д. Віддоусан) науковці досліджують державне управління як багатоаспектний феномен, що дало змогу визначитися з його сутністю, структурою, функціями, формами та механізмами і стало основою для з'ясування сутності, принципів та груп механізмів державного управління в контексті митного регулювання, у чому і полягає мета нашої статті.

Під поняттям “митне регулювання” пропонується розуміти одну з похідних функцій механізму державного управління, що забезпечує реалізацію митної політики держави шляхом застосування основних і актуальних інструментів митного оформлення та митного контролю, стягування митних платежів, регулювання товарообміну й інших засобів [1, 48]. Узагальнюючи думки науковців Ю. Кунева, Д. Приймаченка, В. Ченцова підтверджено, що *основна особливість митного регулювання*, яка визначає й інші риси митно-правових відносин, виявляється в тому, що вони виникають у процесі здійснення державно-управлінської діяльності, а *головною відмінною рисою суспільних відносин в галузі митної справи* є їх комплексний характер, неоднорідність різних груп і блоків їх відносин [1, 46].

На наше переконання, зазначені особливості митного регулювання визначають специфіку розвитку *механізмів державного управління в контексті митного регулювання*, під якими ми пропонуємо розуміти сукупність комплексних елементів нормативного (матеріального і процесуального) й інституційного (державного і недержавного) характеру; методи, практичні заходи, засоби, стимули, які базуються на цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй форм і методів управління, та на основоположних принципах, що забезпечують стабільний правовий режим для зовнішньоторгівельної діяльності.

Виявлено, що до основоположних *принципів, на яких розбудовують механізми державного управління в контексті митного регулювання* відносяться: стандартизація й удосконалення митного законодавства, розробка норм, правил і

процедур з урахуванням міжнародних стандартів; прозорість і передбачуваність; мінімальне втручання при дотриманні принципів вибіркової й достатності митного контролю, застосуванні системи управління ризиками; орієнтація на споживача – юридичних і фізичних осіб учасників зовнішньоторговельної діяльності щодо надання якісних державних послуг (проведення митних процедур); співпраця й партнерство з усіма учасниками зовнішньоторговельного процесу, зокрема з державними органами, бізнес-співтовариством, митними службами інших держав; збалансованість у частині співвідношення між митним контролем у сфері забезпечення безпеки й заходами, що сприяють розвитку торгівлі.

Механізми державного управління в контексті митного регулювання включають в себе: нормативно-правову основу; функціональний механізм; систему суб'єктів господарювання; суспільно-політичну інфраструктуру.

Виявлено, що існують *групи певних наборів механізмів державного управління* і запропоновано їх розподіл на дві групи: *група основних/базових механізмів*, які наявні і використовуються в кожній з галузей (правові, організаційні, фінансово-економічні, матеріально-технічні, інформаційні тощо) та *група актуальних механізмів* (управління інноваційним розвитком, управління якістю, механізми імплементації плану дій, координуючі механізми тощо), які відповідають ступеню важливості галузі для країни на певному етапі її розвитку у розв'язанні суперечностей явища чи процесу в державному управлінні та поставленим державою перед галуззю цілям і завданням. А за допомогою механізмів основної групи реалізуються державно-управлінські впливи на будь-якому етапі розвитку держави і галузі.

Запропоновано на основі проведеного теоретичного аналізу державного управління в контексті митного регулювання та з урахуванням викладеного вище поділу механізмів державного управління на групи для *механізмів державного управління в контексті митного регулювання виділяти такі групи*, а саме: *групу основних/базових механізмів*, які наявні і використовуються в різних галузях (правові, організаційні, фінансово-економічні, матеріально-технічні, інформаційні тощо) та *групу актуальних механізмів*, які відповідають ступеню важливості галузі митної справи для країни на сучасному етапі її розвитку у розв'язанні суперечностей явища чи процесу в державному управлінні митною справою та поставленим державою перед митною галуззю цілям і завданням (механізми управління інноваційним розвитком, управління якістю, проектного менеджменту, механізми імплементації плану дій, координуючі механізми тощо).

Наш аналіз дає підстави стверджувати, що сутність, принципи та групи механізмів державного управління в контексті митного регулювання зумовлюються специфічністю правового статусу інституту митної служби та особливостями митного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою : монографія / В. В. Ченцов. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2012. – 492 с.

ПРОБЛЕМИ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТРАНСКОРДОННИХ РЕГІОНАХ

К. М. Горб

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У межах транскордонного туризму та транскордонного співробітництва можлива розробка та впровадження у практику організації туристичних маршрутів (як пішохідних, так і із застосуванням транспортних засобів), які не один раз перетинають державний кордон. Особливо ймовірною поява таких маршрутів є у межах єврорегіонів України, що виходять до сусідніх країн на заході, північному та південному заході нашої держави, зокрема, на Поліссі, у Карпатах, Придунав'ї тощо. У цьому зв'язку важливим є необхідність особливого підходу як прикордонних військ, так і митної служби України щодо контролю і регулювання як прикордонних, так і транскордонних туристичних потоків. Митне адміністрування таких потоків може розглядатися у двох аспектах – по-перше, під час підготовки до маршруту, оформлення відповідних документів, дозволів, пропусків та ін., по-друге, безпосередньо під час його здійснення.

Прикордонні райони України, як і більшості країн світу, здебільшого є периферійними у соціально-економічному аспекті розгляду. Саме віддаленість від великих центрів соціально-економічного життя як своєї, так і сусідньої країни, з їх космополітичними рисами, важкодоступність і важкопрохідність багато в чому дозволили цим районам зберегти найцінніші шари природної та історико-культурної спадщини, яку в сучасних умовах можна трактувати у якості чи не найважливішого стратегічного ресурсу соціально-економічного розвитку таких територій. Важливим у цьому сенсі є залучення іноземних туристів, переважно з прилеглих країн, до відвідування в рамках туристичних маршрутів української культурної та природної спадщини у прикордонних районах, що має забезпечити значне збільшення валютних надходжень як до місцевого, так і до державного бюджету, створити нові робочі місця, що, в свою чергу, повинно сприяти суттєвому зміцненню регіональної економічної безпеки.

У період підготовки до виходу на транскордонний маршрут важливим напрямом роботи митних органів щодо адміністрування (контролю й регулювання) транскордонних туристичних потоків є інформування туристів про митні правила тих держав, митний кордон яких вони мають намір перетинати у межах реалізації транскордонного туру, з метою запобігання непорозумінням та недопущенням порушень митних правил з причини їх незнання. У даному випадку інформація про митні правила кожної країни, де подорожує турист, повинна обов'язково надаватися не окремо, а у співставленні. Таке співставлення, крім змістовної, може передбачати також і оціночну частину, що вміщувала б такі дві складові: по-перше, ступінь зручності для туриста митних правил обох (або трьох) країн у порівнянні, по-друге, міру узгодженості митних правил по напрямках перетинання кордону. Нагальність останньої проблеми впливає з великої розбіжності у дозволах різних країн на безмитний ввіз та вивіз предметів, товарів і валюти: те, що пропущено на законних підставах у країні виїзду (виходу), може бути заборонено до ввозу митницею країни прямування.

Ураховуючи, що специфіка транскордонного туризму передбачає реалізацію як організованих, так і самодіяльних маршрутів, інформування про митні правила має здійснюватись як через туристичні організації, що розробляють та реалізують такі тури, так і через митні органи, а також дирекції транскордонних природно-заповідних установ (національних парків, заповідників та ін., території яких підходять до державного кордону у двох або більше сусідніх країнах) на етапі підготовки до подорожі. Крім того, і протягом самого маршруту транскордонного туру можуть бути розміщені інформаційні стенди (щити) щодо митних правил країн, по яких він проходить. Причому така інформація може бути представлена паралельно з туристичними вказівниками та іншими місцевими наочними поясненнями щодо маршруту.

Під час здійснення маршруту, крім інформування, актуальними постають проблеми облаштування державного кордону надійними засобами захисту країни від неконтрольованого його перетину (в обох напрямках) тими чи іншими товарами та предметами. Аналізуючи за допомогою топографічних карт прикордонних областей місця розташування митних об'єктів на кордоні та місця перетину кордону шляхами різного значення, доходимо висновку про значну незабезпеченість кордону митною інфраструктурою. Головним чином відсутні митні об'єкти, по-перше, на багатьох дорогах місцевого значення, що перетинають кордон, по-друге, на так званих "мікротранзитних" шляхах, де певна дорога фрагментарно заходить на територію України та, відповідно, перетинає кордон у двох відносно близько розташованих одне від одного місцях здебільшого на значній відстані від будь-яких населених пунктів. Особливо це стосується Одеської, Івано-Франківської, Волинської та Рівненської областей.

Тому предметом особливої уваги митних органів слід визнати потенційні місця підвищеного ризику неконтрольованого перетину митної території України тими чи іншими предметами та матеріальними цінностями. Очевидно, що потенційно можуть мати місце зловживання туристичною діяльністю з метою матеріального збагачення в обхід національних законодавств. Під виглядом "транскордонного туриста" може виявитись досвідчений контрабандист. Тому першочерговим заходом митної політики в цьому напрямі, на наш погляд, має бути проведення ґрунтовної роботи щодо ідентифікації та інвентаризації таких місць, з обов'язковою оцінкою ступеня ризику. Після диференціації даних місць за ступенем ризику можна приймати рішення щодо їх облаштування спорудами й засобами митного контролю та щодо створення тут окремого структурного підрозділу митного органу. У тих випадках, коли створення нового митного об'єкту виявиться економічно недоцільним, можна запропонувати організації, по-перше, митного контролю у мобільному або сезонному режимі, по-друге, добровільного залучення місцевого населення до виконання спостережливих і контролюючих функцій через органи місцевої влади, установи освіти, громадські організації тощо, а також більш тісну взаємодію з органами прикордонної служби України та з митними органами прилеглих держав.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ІМПОРТУ КАВИ

А. О. Біла, Н. М. Скляр

(Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг)

Сучасний етап економіки характеризується для України постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів.

Не виключенням є і імпорتنі поставки кави у всьому світі.

Ка́ва – напій, що виготовляється зі смажених плодів (бобів) кавового дерева. Кава сьогодні широко відома насамперед як ароматний напій, що бадьорить. Але її використовують не тільки в харчуванні людини, а й із лікувальною метою. Навіть у боротьбі із серйозними захворюваннями. Адже в зернах кави сконцентровано багато корисних речовин – органічні кислоти, вітамін РР, мінеральні речовини: калій, магній, кальцій, фосфор, залізо. А ще – кофеїн, завдяки якому каву відносять до тонізуючих речовин і використовують для зняття втоми. За деякими оцінками, кавовий напій є другою за об'ємами споживання речовиною на Землі після води.

На ринку України присутній широкий асортимент продукції за її видом, який налічує: розчинної кави та кавових напоїв – більше 30 найменувань, в пакетиках – приблизно 10–15, а меленої та в зернах – близько 20 найменувань.

Дослідження свідчать, що сьогодні обсяг вітчизняного ринку складає 160 млн доларів США, з них 10 % приходить на продаж готового продукту. Середньостатистичний українець споживає всього півкілограма кави (в Європі цей показник дорівнює 5–6 кг). Тобто, існують великі перспективи для розширення ємності ринку. Наскільки повно цей потенціал буде використаний, залежить, як від успіху культури кавопиття в Україні, так і від спрощення митних формальностей, особливості яких пов'язані з вірною класифікацією імпортованого товару та визначенням коду за УКТ ЗЕД.

В УКТ ЗЕД каву за призначенням слід віднести до II розділу “Продукти рослинного походження”, групи 09 “Кава, чай, мате, або парагвайський чай і прянощі”. Класифікують каву у товарній позиції 0901 “Кава смажена або не смажена, з кофеїном або без кофеїну; кавова шкаралупа та оболонки зерен кави; замінники кави з умістом кави в будь-якій пропорції”.

До цієї товарної позиції включається: кава сира у всіх виглядах; кава, з якої екстрагований кофеїн шляхом вимочування сирих зерен у різних розчинниках; кава смажена (з кофеїном чи без кофеїну), мелена чи немелена; Плодова м'якоть і оболонки зерен кави; Замінники кави, що містять каву в будь-якій пропорції.

До товарної позиції не включаються: віск кавовий (товарна позиція 1521); екстракти, есенції і концентрати кави і продукти, приготовлені на основі цих

екстрактів; обсмажені замітники кави, що не містять кави (товарна позиція 2101); кофеїн (товарна позиція 2939).

Подальша класифікація кави залежить від її вигляду та вмісту кофеїну:

Кава несмажена: з кофеїном – 0901 11 00; для промислового виробництва компонентів кавових напоїв і кави натуральної, смаженої в зернах, меленої, розчинної – 0901 11 00 10; інші види кави – 0901 11 00 90.

Кава смажена: з кофеїном – 0901 21 00 00; без кофеїну – 0901 22 00 00.

Окремо слід класифікувати шкаралупу та оболонки зерен кави – 0901 90 10 00 та замітники кави, що містять каву – 0901 90 90 00.

Отже, до класифікації кавового товару митниками приділяється підвищена увага. У Дніпропетровській обл. імпортована кава відноситься до Переліку товарів, при здійсненні митного оформлення яких у режимі ІМ 40, ІМ 40 Г здійснюється обов'язкове проведення додаткових заходів контролю митної вартості шляхом направлення запиту до відділу контролю митної вартості та класифікації товарів або до посадових осіб ПМО, уповноважених на прийняття рішення про визначення митної вартості. Для класифікації кави несмаженої з кофеїном та без кофеїну необхідно надання відомостей щодо додаткової деталізації згідно Наказу Мінфіну № 998 від 17.09.2012 р. "Про затвердження Класифікатора додаткової інформації, необхідної для ідентифікації товарів, що вноситься до електронного інвойсу, який додається до митної декларації, заповненої на бланку ЄАД" – це сорт кави, а для кави смаженої з кофеїном чи безокрім сорта, необхідне подання інформації щодо виду обробки кави.

Раніше на всі види імпортованої продукції кави діяла ставка ввізного мита 5 % від митної вартості. На сьогодні ситуація дещо інша: кава несмажена (з кофеїном та без кофеїну) має ставку ввізного мита 0 %; кава смажена (з кофеїном та без кофеїну) – 5 %; шкаралупа та оболонки зерен кави – 0 %; замітники кави, що містять каву – 20 %.

Згідно аналізу митної політики виявлено, що від властивостей кави залежить і величина ставки ввізного мита.

Виходячи з вищевикладеного, задля правильної класифікації кави під час митного оформлення та вірного встановлення ввізного мита необхідно вірно встановити природу та властивості даного продукту.

Проблемним аспектом у митних формальностях імпорту кави є і країна походження товарів, оскільки дуже часто експортують каву не ті країни, де вона виростала і перероблялась. Згідно Списку технологічних дій та обробок, що необхідні для надання матеріалам іншого походження статусу товарів, що походять з певної країни Регіональної Конвенції про Пан'Євросередземноморські преференційні правила визначення походження, країною походження кави, незалежно від того, чи її зерна обсмажені або вона не містить кофеїну; кавові вичавки та плівки; замітники кави, що містять кофеїн у будь-якій пропорції, рахується місце виробництва, у якому усі матеріали групи 09 є виробленими цілком у даній країні.

АУДИТ ПІСЛЯ МИТНОГО ОЧИЩЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

С. В. Тимошенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Розглядаються питання щодо встановлення зв'язку між результатами аудиту після митного очищення та управлінням ризиками.

Принцип щодо зв'язку між результатами документальної перевірки та управлінням ризиками не передбачається положеннями чинного Митного кодексу України (далі МКУ). Відповідно до положень чинного МКУ, результати документальної перевірки використовуються для встановлення фактів заниження і фактів завищення податкових зобов'язань підприємства з метою отримання доходів та оцінки штрафів.

Метою дослідження є встановлення зв'язку між результатами попереднього аудиту правильності визначення митної вартості товарів, які реалізуються в порядку біржової торгівлі, та управлінням ризиками.

Предметом дослідження є практична робота відділу митного аудиту управління податкового та митного аудиту Головного управління Державної фіскальної служби в Одеській області.

Результати дослідження. Протягом 2013 р. в зоні діяльності Одеської (Південної) митниці 15-ма підприємствами – імпортерами було здійснено митне оформлення товару “Фітинги із сплаву міді (латуні) сантехнічні” (код УКТЗЕД 7412200000) за рівнем митної вартості 1,30 \$/кг.

Відповідно до даних Державного підприємства “Держзовнішінформ” біржові котирування на сировину, а саме на латунь 63/35 (стандарт BS1400 SCB3), з якої виробляються фітинги, на дату виставлення рахунку-фактури складали від 5,46 \$/кг до 5,85 \$/кг.

За даними ДП “Держзовнішінформ” розрахунковий рівень цін на типові види фітингів може становити (70–210) грн/кг (8,76–26,27) \$/кг на умовах СІФ порти України.

У табл. № 1 наведена інформація щодо динаміки рівня митної вартості сантехнічних фітингів виробництва Китаю за результатами митного оформлення в зоні діяльності Одеської митниці ДФС (Південної митниці).

Таблиця 1

Дата подання МД	27.02.14	22.05.14	28.06.14	07.11.14	19.01.15	06.06.15	21.03.16	04.05.16
Митна вартість \$/кг	1,30	3,50	3,70	3,80	6,72	6,79	7,28	7,28

Митна вартість за кілограм виробів за результатами митного оформлення майже на 1,5 \$ менша ніж мінімальний розрахунковий рівень цін на типові види фітингів на ринках Китаю, України та Росії.

Таке становище було б неможливим, якщо б результати аудиту після митного очищення використовувались як інструмент системи управління ризиками, а саме як експертна оцінка митної вартості у поставках вказаного товару, яка б за допомогою зворотного зв'язку з базою даних системи управління ризиками призвела до коригування відповідного профілю ризику.

На теперішній час заходи з управління ризиками розробляються на тактичному рівні з використанням відповідних інструментів, джерелом наповнення регіонального профілю ризику є саме митниця [1].

Стандартним правилом 6.6. Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур встановлено, що система митного контролю містить у собі контроль на основі методів аудиту.

У червні 2013 р. функція митного контролю – “аудит після митного очищення” (п. 7 ст. 336 МКУ) була делегована листом Міністерства доходів і зборів України територіальним підрозділам Міндоходів України. Таким чином на даний час підрозділи аудиту після митного очищення де факто існують у складі податкового блоку ДФС України, де-юре, будучи фактично відокремлені від митниці та від митного контролю, не виконують своїх функцій.

Виходячи з наведеного практичного досвіду та змісту ратифікованого Україною Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі, аудит після митного очищення набуває нову функцію, а саме функцію інструмента управління ризиками на тактичному рівні, а саме: результати документальної перевірки використовуються як експертна оцінка поставок товарів, що в свою чергу забезпечує зворотний зв'язок з базою даних системи управління ризиками та приводить до постійного коригування профілів ризику.

Таким чином, актуальним є питання розробки відповідних змін до чинного законодавства щодо визначення міста аудиту після митного очищення в структурі ДФС України та використання результатів аудиту після митного очищення як інструменту при здійсненні аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками та визначення форм та обсягів митного контролю.

ПАРАДИГМАЛЬНА КОМПОЗИЦІЯ ФОРМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

О. П. Борисенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сучасна фінансово-економічна криза загострює конкуренцію на світових ринках і диктує потребу дослідження тенденцій та особливостей сучасної світової торгівлі, можливостей захисту та всебічної підтримки національних виробників і споживачів товарів та послуг. Відбувається активний процес переділу світового ринку, на якому провідні країни світу все активніше залучають до економічної співпраці нових членів та пропонують країнам, що розвиваються, роль сировинних і технологічних партнерів глобальної економічної системи.

Разом із залученням України до інтеграційних процесів і втягуванням її у процеси лібералізації збільшується небезпека втрати можливості впливати на хід економічних процесів не лише на міжнародному рівні, а і національному. У таких умовах немає іншого виходу, окрім створення економічного механізму, складовою якого (разом із виконанням зобов'язань, взятими перед міжнародною спільнотою) буде система формування збалансованої економіки та рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання прогресивних структурних змін в економіці взагалі, і у зовнішньоекономічних відносинах зокрема, створення сприятливих умов для поступального органічного інтегрування економіки України в світову систему господарювання, підняття рівня конкурентоздатності українських ринкових структур до рівня розвинутих зарубіжних країн, захисту економічних інтересів України, життя та здоров'я її громадян.

Тож виникає питання визначення пріоритетів зовнішньоекономічної політики: у якому напрямі формувати сучасну зовнішньоторговельну політику – вільної торгівлі, протекціонізму чи поєднанні цих двох тенденцій у певних співвідношеннях.

Наукові публікації приводять вагомі аргументи на користь державного регулювання ринкових господарських систем, хоча деякі учені у своїх роздумах більш схильні до превалювання впливу процесів глобалізації на хід розвитку економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

Інтеграційні події наших днів переконливо демонструють поєднання інтересів лібералізації та жорсткого захисту власних конкурентних переваг у зовнішньоекономічній політиці розвинутих держав. Так, наприклад, Європейське співтовариство, яке має багату більш ніж півсторічну історію, пройшло шлях інтеграції від шести країн-засновників до двадцяти семи. Поступово створювались необхідні політико-правові умови через приведення до сумісності політичних устроїв та законодавств країн, формувались економічні критерії інтеграції, які враховували рівень розвитку країн, їх ресурсний потенціал, ступінь зрілості ринкових відносин, рівень розвитку товарних ринків, ринків послуг, праці та капіталу, соціальні та інфраструктурні умови спільного взаємного існування. Протягом тривалого часу розвивались форми міжнародної економічної інтеграції: міждержавні відносини стосувалися не тільки сфери обміну, а і сфери виробництва. Важливих трансформацій набув спільний зовнішній митний тариф, сформувався інтегрований митний тариф Європейської спільноти, удосконалювалась система класифікації товарів, подальшого розвитку набували інструменти торговельної політики, підтримки конкуренції, промислової політики, оптимізувались засоби зовнішньої політики. Рухаючись в інтеграційному процесі і лібералізуючи свій ринок ЄС невпинно вдосконалював і відпрацьовував інструменти протекціонізму.

Чим більше залучаються інструменти і методи лібералізації, тим сильніший має бути опір протекціоністських заходів. А значить економічна конвергенція більше має на меті уніфікацію певних правил гри, повсюдну інформатизацію, забезпечення прозорості та передбачуваності економічного простору, розширення світової комунікаційної мережі.

Зовнішньоекономічна політика держави це не тільки торгівля, інвестиційне і науково-технічне співробітництво, створення договірному простору і забезпечення національної економічної безпеки. Це весь комплекс фінансово-економічних та соціально-політичних проблем, вирішення яких має бути націлене на ефективне інтегрування національного господарства в систему світового господарства з метою максимізації своєї частини світового прибутку, стабілізації суспільства та підвищення середнього рівня добробуту населення.

Сучасний протекціонізм здебільшого направлений на захист та підтримку найбільш розвинутих галузей промисловості, має регіональний характер та не переймається добробутом громадян. Засобами захисту у зовнішньоекономічній політиці стають самостійні акти уряду країни, якими встановлюються режими зовнішньої торгівлі даної країни, або угоди з урядами інших країн. Сьогодні країна використовує два джерела інструментів зовнішньоекономічної політики: національне законодавство та угоди і договори про міжнародне співробітництво. І задача уряду – ефективно використати всі наявні можливості, знівелювавши наслідки тиску засобів лібералізації з боку міжнародної спільноти.

Наскільки сильним має бути вплив держави в оптимальному варіанті? Деякі вчені, наприклад група ліберальних дослідних інститутів на чолі з американським дослідницьким фондом Atlas і британським центром International Policy Network, закликають підтримувати принципи вільної торгівлі й вважають, що на сьогодні в світі зростає загроза протекціонізму. Вчені зазначають, що протекціонізм породжує не процвітання, а бідність. Він не захищає ані робочі місця на внутрішньому ринку, ані окремі галузі – навпроти, він руйнує їх, завдає шкоди і експортним галузям, і галузям, що потребують імпорту, й називають протекціонізм “політикою економічного націоналізму”. Крім того, американські дослідники наполягають на тому, що політика вільної торгівлі сприяє миру, оскільки об’єднує різні народи спільною діловою культурою – щоденною необхідністю знайомитися з чужими мовами, соціальними нормами, законами, очікуваннями, перевагами й талантами. Торгівля сприяє миру, тому що заохочує розвиток взаємовигідного співробітництва між людьми. Точка зору вчених зрозуміла, але у сучасному жорсткому світі відношення науковців і бізнесменів до проблем управління економічними процесами м’яко кажучи не співпадають, якщо не сказати – полярні. Оскільки з такою ініціативою виступили все ж таки американські вчені, а США на сьогодні одна з найрозвиненіших країн, то можна припустити, що потреба в державному протекціонізмі обернено пропорційна рівню розвитку економіки країни. Тобто, конкурентоспроможна економіка не потребує такого захисту як економіка країни, що розвивається.

Застосування протекціонізму є політично складним кроком, оскільки вигоди від застосування захисту отримує одне чи декілька підприємств, тоді як його ціна лягає на все суспільство. Платять за захист тисячі споживачів, які змушені купувати товари та послуги за більш дорогою ціною, а також платники податків, які фінансують субсидії та податкові пільги. Тобто протекціонізм фактично є трансфертом, який надають споживачі і незахищені виробники захищеним підприємствам. Стратегія протекціонізму створює переможців і переможених. Впровадження такої стратегії допомагає стимулювати виробництво, стримувати

зростання безробіття. Обмежений протекціонізм при ефективному застосуванні у короткостроковому періоді може допомогти розвинути нові галузі і забезпечити економічне зростання у довгостроковому періоді. Однак обмежений доступ урядовців до інформації створює чималий ризик спрямування ресурсів у неефективне виробництво.

Динамічний розвиток світового господарства все більше детермінують чинники глобалізації та світової фінансово-економічної кризи. У таких складних умовах країни відшуковують своє місце у системі світогосподарських зв'язків застосовуючи всі можливі засоби просування на ринки інших країн та захисту власних конкурентних переваг.

Разом із прийняттям заходів з лібералізації міжнародної торгівлі політика захисту внутрішнього ринку сьогодні є домінуючим методом регулювання міжнародної торгівлі. Наслідки інтеграційних процесів останніх років доводять, що потреба в державному протекціонізмі обернено пропорційна рівню розвитку економіки країни. А обмежений протекціонізм при ефективному застосуванні у короткостроковому періоді може допомогти розвинути нові галузі і забезпечити економічне зростання у довгостроковому періоді. Залишається визначити межі “відкритості” економіки країни та границю застосування захисних заходів, у яких буде здійснюватися ефективно стимулювання прогресивних структурних змін в економіці взагалі, і у зовнішньоекономічних відносинах зокрема, створення сприятливих умов для поступального органічного інтегрування економіки України в світову систему господарювання, підняття рівня конкурентоздатності українських ринкових структур до рівня розвинутих зарубіжних країн.

Таким чином, у сьогоднішньому глобалізаційному світі разом з політикою протекціонізму неодмінно має йти політика мінімального державного втручання в зовнішньоекономічні відносини, але достатнього для збереження суверенітету України, забезпечення економічної безпеки та зростання добробуту українського народу.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УСУНЕННЯ ПРИЧИН МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКІВ ПІД ЧАС ІМПОРТУ

Є. І. Кодіс

(Головне управління ДФСУ, м. Київ)

Відповідно до положень законодавства митна вартість є базою для оподаткування товарів податком на додану вартість (далі – ПДВ) при ввезенні на митну територію України. Відтак, заниження митної вартості є найбільш поширеним інструментом мінімізації податкових зобов'язань при імпорті.

Керуючись положеннями діючого Митного кодексу України митниця, стикаючись навіть з явними ознаками заниження митної вартості товарів, має право її збільшити лише в окремих випадках. В основному, за наявності суттєвих розбіжностей у поданих документах або при взаємній залежності продавця і покупця, яка вплинула на вартість оцінюваних товарів.

Така ситуація пояснюється зобов'язаннями України перед членами Світової організації торгівлі. Так, відповідно до Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі первинною основою для митної вартості є “контрактна вартість”.

Натомість, практика засвідчила масштабне заниження митної вартості товарів і, відповідно, мінімізації податків при імпорті шляхом: а. домовленостей імпортерів з постачальниками про заниження контрактної вартості; б. включення імпортерами до ланцюгів постачання офшорних посередників.

Для протидії схемам заниження податків при імпорті на початку 2000-х рр. в Україні офіційно застосовувалися так звані “індикативні ціни”, нижче від яких товари не могли бути оформлені.

Однак, після вступу України до СОТ “індикативні ціни” перестали застосовуватися через їх невідповідність міжнародним зобов'язанням про первинність “контрактної вартості” при митній оцінці.

Деякі громадські активісти пропонують вирішити проблему заниження митної вартості товарів шляхом забезпечення вільного доступу усіх бажаючих до бази митних оформлень, вважаючи, що сумлінні імпортери викриватимуть сумнівні оборудки.

Однак, цей підхід має декілька недоліків, що виключають ефективність його застосування.

По-перше, наявність відкритих відомостей про начебто занижену вартість не спростовує принципу первинності контрактної вартості.

По-друге, на деякі товари через ряд причин вже склалася занижена вартість. Особливо там, де працюють один-два імпортери. За таких умов мало ймовірно, що новий імпортер почне роботу, сплачуючи на митниці більше від конкурентів, аби потім здіймати гвалт, доводячи чи то ЗМІ, чи то правоохоронцям, що його ціна реальна, а в конкурентів – занижка. Очевидно, що новий імпортер багатиме працювати на тих самих “пільгових” умовах, що й інші.

По-третє, подання митної декларації здійснюється суб'єктом ЗЕД для цілей оподаткування, а не для інформування конкурентів про особливості своєї комерційної діяльності.

Автори вважають що первинною причиною заниження митної вартості є недосконала систему оподаткування операцій з продажу імпортованих товарів на внутрішньому ринку.

Ця теза обґрунтовується тим, що сума ПДВ, сплачена при імпорті, включається до складу податкового кредиту імпортера та усіх учасників ланцюга постачання на внутрішньому ринку. Тобто, за логікою справляння податку, чим більше сплачено на митниці, тим менше треба платити під час продажу кінцевому споживачеві.

Однак, стимул занижувати митну вартість та, відповідно, зобов'язання з ПДВ при імпорті існує через те, що значна частина імпортованих товарів взагалі не оподатковується ПДВ на внутрішньому ринку через існування спрощеної системи оподаткування. Як наслідок, уся додана у “спрощеній” роздрібній мережі вартість залишається поза межами оподаткування. Через це деяким імпор-

терам вигідно домовитися з митниками про мінімальні податки на кордоні, а потім – взагалі нічого не платити до бюджету.

Окремо слід звернути увагу на те, що приватні підприємці, працюючі на спрощеній системі оподаткування, не зобов'язані вести облік товарних запасів чи то мати будь-які документи про походження краму у власному магазині. А це – пряма можливість законно продавати контрабанду.

До тих пір, доки існуватиме внутрішній офшор у вигляді спрощеної системи оподаткування, до тих пір митний кордон нагадуватиме решето, через яке протікають контрабандні товари або ж товари із заниженою вартістю.

Для запровадження реального контролю за оподаткуванням операцій з продажу товарів на внутрішньому ринку необхідно:

- 1) зробити обов'язковими сплату ПДВ та використання касових апаратів;
- 2) встановити вимогу щодо обліку товарних запасів усіма без винятку суб'єктами господарювання;

- 3) здійснювати громадський контроль за сплатою ПДВ шляхом повернення кожному покупцеві 20 % від суми сплаченого ПДВ за кожним отриманим чеком та виплати винагороди за повідомлення про продаж товарів без касового апарату.

У разі запровадження механізмів, що змусять сплачувати ПДВ при продажі товарів на внутрішньому ринку, зникне сама потреба занижувати митну вартість при імпорті. Більше того, за таких умов можна взагалі відмовитися від справляння ПДВ на кордоні. Зникне сама потреба про щось домовлятися із митниками, а отже – зникне і корупція. А митниця нарешті почне займатися тим, чим вона й повинна займатися у цивілізованому світі – захищати країну від наркотиків, незаконного переміщення зброї, культурних цінностей, нелегальних мігрантів. Іншими словами – реально захищати митну безпеку держави.

ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

І. М. Квеліашвілі

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Національні принципи митної справи базуються на дотриманні прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів, системи митної статистики, інших загальноновизнаних у світі норм і стандартів. При цьому забезпечується виконання основних завдань та призначення органів доходів і зборів – створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону.

Розвиток законодавчої бази державної митної справи протягом усього періоду існування незалежної держави являє собою неухильний процес її наповнення і удосконалення принципами, нормами та загальноприйнятими стандартами із сфери міжнародного права і міжнародної практики.

Визначення митної вартості є однією з найбільш дискусійних проблем в митній справі. Незважаючи на те, що порядок та методи визначення митної вартості прямо закріплені в національному законодавстві, їх застосування в практичній діяльності викликає безліч питань як для учасників зовнішньоекономічної діяльності, так і у роботі органів доходів і зборів.

Важливою вимогою до формування національних принципів забезпечення контролю за визначенням митної вартості є їх уніфікація з міжнародно визначеними стандартами.

Максимальне закріплення міжнародних принципів визначення митної вартості товарів в національному законодавстві відбулось в останній редакції Митного кодексу України, діючого з 2012 р. Положення Кодексу в повній відповідності статті VII ГАТТ заклали основи для забезпечення “справедливої, єдино-подібної і нейтральної системи оцінки товарів”, яка відповідає світовій практиці і виключає використання довільної або нейтральної митної оцінки, встановлені єдині для учасників ЗЕД правила та методи визначення митної вартості, які не залежать від суб’єктів, що їх застосовують.

Національне митне законодавство, як і діяльність органів доходів і зборів є об’єктом прискіпливої уваги з боку не тільки владних та громадських органів та організацій України, але й являється об’єктом дослідження зарубіжними експертами з метою його вдосконалення та актуалізації.

Однак, не зважаючи на динамічні зрушення у цьому напрямку, на теперішній час проблема правильності визначення митної вартості є однією з найбільш гострих для українського бізнес-простору та контролюючих органів.

На практиці існує цілий комплекс проблем, пов’язаних із неправильним визначенням митної вартості товарів, маніпуляцій, а також труднощі у застосуванні встановлених законодавством методів її обчислення.

Питання визначення вартості товарів, які перетинають кордон, залежать від процесів розвитку міжнародної торгівлі і завжди були приводом для дискусій у суспільстві, потребували чіткого недвозначного тлумачення в законодавчих актах, щоб не стати об’єктом зловживань. Такі дискусії не вщухають й по теперішній час та можливо стверджувати, що диспут знаходиться у активній фазі.

За цих умов напрям контролю митної вартості відноситься до найбільш одіозних та найбільш проблемних сучасної митної справи.

Спори між суб’єктами ЗЕД та органами доходів і зборів з питань доведення правомірності визначеної митної вартості товарів, спричиняють затримки при митному оформленні, довготривалі судові процеси, створюють зайву напругу у відносинах між бізнесом та державними органами.

Своєрідною сатисфакцією у цій ситуації пропонується перенесення акцентів контролю з короткого часового відрізка, поки товари перебувають під митним контролем, на етап – після випуску товарів у вільний обіг.

Експертні оцінки міжнародних організацій стосовно національного митного законодавства, умов та проблем його застосування виявляють наявність прогалин та недосконалості, які потребують безумовної уваги.

Так, Радою бізнес-омбудсмена у жовтні 2015 р. оприлюднено системний звіт “Проблемні питання регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Украї-

ні”, зміст якого зосереджується на певних важливих питаннях регулювання міжнародної торгівлі в Україні, зокрема на тих, які мають істотний практичний вплив на трансакційні витрати, проблеми взаємодії бізнес структур та контролюючих органів, питань заявлення та контролю митної вартості. За основу звіту взяті коментарі та скарги, отримані Радою бізнес-омбудсмена.

Важливість цих питань визначається також положеннями Угоди про Асоціацію між Україною і ЄС та створенням поглибленої, всеосяжної зони вільної торгівлі.

Є очевидним те, що правильність визначення митної вартості забезпечується для стягнення належних сум платежів до бюджету, являється складовою процесу регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України, за рахунок чого, поряд з іншим, здійснюються заходи з реалізації державної митної політики.

Невирішеність проблем, що досліджені експертами, виявлені при розгляді судових справ стосовно застосування законодавчих механізмів визначення та контролю митної вартості, породжують загальнодержавні проблеми, являються стримуючими факторами процесів трансформації в економіці, зовнішній торгівлі, зниженні конкурентоспроможності, підбивають довіру з боку міжнародного середовища.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ

К. І. Швабій, О. Є. Сушкова

(Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь)

В сучасних умовах розвитку міжнародних економічних відносин забезпечення сприятливих умов для вільного переміщення товарів через кордон країни є запорукою успішної її включення до глобальних та європейських економічних процесів. В цьому контексті важливого значення набуває питання побудови ефективної системи митного регулювання України, зокрема її операційної складової – митного контролю та адмініструванні.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день система митного контролю та оформлення в Україні будована таким чином, що нівелюються будь-яка взаємодія митних органів з іншими органами державної влади та суб'єктами підприємницької діяльності. Це, по-перше, проявляється в відсутності чіткого регламентування термінів здійснення процедур митного контролю відповідними уповноваженими на це органами, що значно ускладнює процес управління міжнародними поставками товарів, робить майже неможливим прогнозування строків та вартості таких поставок товарів. Також ситуація сильно ускладнюється, якщо проведення митного контролю передбачає отримання спеціальних дозволів від інших контролюючих органів, висновків експертів тощо. Все це призводить до створення черг на пунктах пропуску через митний кордон країни, збільшення витрат часу на проведення митного оформлення та вартості операцій з товарами [2].

З метою вирішення зазначених вище проблем та вдосконалення роботи митних органів було затверджено новий порядок інформаційного обміну між органами фіскальної служби, іншими державними органами та підприємствами за принципом “Єдиного вікна” з використанням електронних засобів передачі інформації [3], згідно якого з 1 серпня 2016 р. запроваджено систему “Єдиного вікна” в роботі митних органів України. Передбачається, що ця єдина електронна система забезпечить скоординовані дії всіх державних органів, які згідно власних повноважень приймають участь у проведенні митного контролю переміщенні товарів та інших предметів через митний кордон України, зокрема в митних режимах імпорту, експорту та транзиту.

Враховуючи досвід зарубіжних країн, ця електронна система здатна значно змінити життя як бізнесу, так і контролюючих органів. Наприклад, у Сінгапурі завдяки системі TradeNet кількість копій документів, що надавались на митниці, зменшилась з 35 до 1. За рік опрацьовується біля 9 мільйонів подань на торговельні дозволи (30 тисяч в день!), 90 % з яких – у 10-хвилинний термін. У Фінляндії багатофункціональна система PortNet – єдина для учасників торгівлі морем, радикально скоротила потребу у заповненні та обробці паперових форм. На сьогодні понад 99 % усіх форм обробляються через “Єдине вікно” [1].

Однак, незважаючи на переваги та перспективи впровадження єдиної електронної системи обробки стандартизованих даних Державної фіскальної служби України, існує багато проблем та перешкод ефективній роботі цієї системи. Так, сьогодні в Україні більше 90 % митних декларацій обробляються в електронному вигляді, але при цьому залишається великий обсяг документарного документообігу при проведенні митного оформлення товарів.

Нагальною проблемою є фінансування витрат, пов’язаних із створення системи “Єдиного вікна”. Досвід країн світу показав, що витрати на впровадження системи “Єдиного вікна” залежать від типу системи та меж її покриття, кількості функцій, які охоплюються. Послуги системи можуть надаватись як на платній, так і на безоплатній основі. Так, досвід Фінляндії показав, що ефективна система “Єдиного вікна” може бути створена з відносно невеликими зусиллями і в сучасній формі за умови державної підтримки та наявної політичної волі. Загалом фінансування здійснюється в різних формах:

- за рахунок державних коштів (Фінляндія, Корея, Швеція, США, Македонія, Азербайджан, Філіппіни);
- за рахунок частих інвестицій (Німеччина, Гватемала);
- в межах публічно-приватного співробітництва (Гонконг, Японія, Малайзія, Маврикій, Сенегал та Сінгапур) [1].

Також суттєвою є проблема уніфікації, стандартизації форм електронних документів, необхідних для проведення митного оформлення. Враховуючи, що Україна обрала курс євроінтеграції, то подальше вдосконалення роботи єдиної електронної системи повинно здійснюватись з урахування тенденції розвитку “Єдиного вікна” в Європейському союзі. Так, нова модель митних даних ЄС 2016–2020 рр. передбачає впровадження нових електронних митних систем в ЄС, дані яких сумісні з митними даними Всесвітньої митної організації. Перед-

бачається, що ця модель дозволить узгодити розбіжності між вимогами електронних даних в ЄС, підвищить ефективність обміну даними, а також якість наданої інформації, а також сприятиме регіональній інтеграції між усіма державними установами та з економічними суб'єктами.

Отже, побудова електронної системи обміну даними при митному оформленні товарів за принципом “Єдиного вікна” дозволить спростити і зменшити кількість митних формальностей, скоротити час проведення митних процедур, мінімізувати людський фактор при прийнятті рішень контролюючими органами, усунути можливості для корупційних проявів, та в цілому сприяти розвитку міжнародної торгівлі.

Список використаної літератури:

1. Інформаційний обмін за принципом “Єдиного вікна” на митниці [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : http://donetskcci.com/images/files/Single_Window.pdf

2. Про Деякі питання реалізації принципу “Єдиного вікна” під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 р. № 364. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-%D0%BF>

3. Горобець В. “Єдине вікно” на митниці: як не провалити довгоочікуваний запуск [Електронний ресурс] / В. Горобець // Бізнес Цензор. – Режим доступу : http://biz.censor.net.ua/columns/8083/34dine_vkno34_na_mitnits_yak_ne_provaliti_dovgoochkuvaniyi_zapusk

*Секція 2. Обліково-аналітичне та аудиторське забезпечення
учасників зовнішньоекономічної діяльності*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Ю. В. Штик, С. В. Слободянюк

**(Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг)**

З точки зору можливостей звичайної комерції, бізнес, який пов'язаний із зовнішньоекономічною діяльністю – це найвищий ступінь професіоналізму і найприбутковіший вид підприємницької діяльності.

Статус учасника ЗЕД вимагає від персоналу переходу на новий рівень знань торгового, митного, валютного та міжнародного законодавства. Також необхідні знання в сфері валютних операцій, бухгалтерського та податкового обліку, документообігу та здачі звітності по ЗЕД. Крім того, цей статус передбачає знайомство з контролюючими та дозвільними держструктурами, які здійснюють регулювання ЗЕД, з прямими і зустрічними перевітками та звітками. Тому оцінювання стану й окреслення можливих перспектив покращення організації обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємства є актуальним напрямом дослідження, оскільки запорукою його фінансової стабільності є достовірність показників обліку та своєчасність реєстрації експортно-імпортних операцій.

Питання організації та ведення обліку ЗЕД досліджували такі видатні науковці, як: Ф. Бутинець, В. Житний, О. Кіляр, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, О. Ю. Акименко, О. В. Сизоненко, В. Сопко та ін. Проаналізувавши роботи цих учених, дійшли висновку, що в науковій літературі не достатньо приділено уваги проблемам організації обліку ЗЕД та методам їх рішення.

Метою дослідження є визначення проблем організації обліку зовнішньоекономічної діяльності та шляхи їх вирішення в сучасних умовах формування сталої економіки.

Основою регулювання діяльності підприємств України на зовнішніх ринках є Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, який дає визначення основним термінам, застосовуваним у практиці зовнішньоекономічної діяльності; закріплює основні принципи і правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності; визначає коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх права та обов'язки; дає перелік можливих видів зовнішньоекономічної діяльності; законодавчо закріплює регулювання зовнішньоекономічної діяльності; регулює економічні відносини України з іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями; захищає права та інтереси держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; зумовлює відповідальність України як держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при порушенні ними Законів України чи обов'язків, пов'язаних з виконанням контракту, а також визначає застосовувані до них санкції.

Основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності в регулюванні та обліку експортно-імпортних операцій можливо умовно поділити на 4 групи:

1. Проблеми бухгалтерського обліку ЗЕД. Угода з бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності оформляється інакше в порівнянні з внутріш-

нім бухгалтерським обліком; ПДВ, що стягується при ввезенні товарів, є не тільки податковим, але і митним платежем. Щоб уникнути донарахувань з боку держорганів необхідно добре орієнтуватися в податковому, валютному і митному законодавстві. Звітність по зовнішньоекономічній діяльності повинна бути в повному порядку. Всі розрахунки і платежі по ЗЕД повинні бути враховані.

2. Проблеми податкового обліку ЗЕД. Імпортні операції враховуються окремо від експортних, так як існують значні відмінності в оподаткуванні даних операцій. Зокрема мова йде про особливості відшкодування ПДВ з експорту (нульова ставка ПДВ). Тому розрізняються і відповідні звіти по ЗЕД. Всі ці тонкощі необхідно знати і враховувати при формуванні своєї податкової звітності.

3. Юридичні проблеми ЗЕД. Компанії-учасники ЗЕД неминуче зіткнуться з питаннями грамотного застосування міжнародного права, а також з рішенням непередбачених ситуацій, які пов'язані з національним або іноземним законодавством. Багато учасників ЗЕД практично не володіють інформацією про адміністративну відповідальність у сфері митних правовідносин.

4. Проблеми і труднощі документального оформлення ЗЕД. Для грамотного оформлення угод з ЗЕД використовується величезна кількість первинних документів, що підтверджують факт здійснення операції. Наприклад, потрібні документи для підтвердження нульової ставки ПДВ при експорті. Також існує особливий порядок реєстрації платіжних документів і митних декларацій в книзі покупок і відображення показників в декларації з ПДВ. Розібратися у всіх тонкощах зовнішньоекономічного документообігу і діловодства може тільки експерт в цій області.

Найближчим часом потрібно вжити таких заходів:

– українська економіка вимагає зараз створення чіткої системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– стабілізувати законодавчу базу, що полегшить регулювання та облік експортно-імпортних операцій;

– удосконалити митно-тарифний механізм, який необхідний насамперед для захисту вітчизняного виробника, особливо в умовах нестабільної національної економіки;

– підвищення кваліфікації персоналу, що приймає участь в організації експортно-імпортних операцій, шляхом регулярного проведення навчання й атестацій, а також шляхом стимулювання і мотивації персоналу;

Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність підприємств, невід'ємною і найбільшою складовою якої є експортно-імпортні операції, є пріоритетом формування і розвитку міжнародного бізнесу, тому потребує правильного і достовірного бухгалтерського обліку з боку підприємства та контролю з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ (редакція станом на 01.01.2016). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

2. Акименко О. Ю. Інвалютні операції підприємств: бухгалтерський аспект / О. Ю. Акименко, О. В. Сизоненко // Теорія і практика стратегічного управління

розвитком галузевих і регіональних суспільних систем : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 20–22 травня 2015 р.). – Івано-Франківськ : ПП Голіней О. М., 2015. – С. 15–16.

3. Чичкало-Кондрацька І. Б. Зарубіжний досвід використання фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку / І. Б. Чичкало-Кондрацька // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – 420 с.

4. Солошенко Л. Імпорт товарів / Л. Солошенко // Податки і бухгалтерський облік. – 2014. – № 84.

5. О. Коваль Н. Методика бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій / О. Коваль, Н. Балабайкіна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 4.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ УЧАСНИКАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. Г. Васильєва, О. Г. Самойленко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності здійснюють багато різноманітних та складних видів зовнішньоекономічних операцій. Вказані операції потребують правильного оформлення і відображення в бухгалтерському обліку. Через постійні зміни нормативно-законодавчої бази виникають розбіжності пов'язані з відображенням таких операцій в бухгалтерському обліку. До таких розбіжностей можна віднести методика ведення обліку митних платежів.

Митні платежі – це одна з найважливіших статей поповнення державного бюджету України, тому їх адміністрування, облік, аналіз, контроль є дуже актуальною темою. Не зважаючи на значимість цієї теми, дослідженню цього питання надається недостатньо уваги в існуючих наукових роботах. Дослідженнями цього питання займалися Ю. В. Єгорова, Л. О. Кадуріна, М. С. Стрельнікова, І. О. Лукашова, О. М. Головащенко та інші автори.

Існує багато різних думок з приводу віднесення митних платежів на відповідні рахунки. Ю. В. Єгорова стверджує, що враховуючи факт того, що митні платежі перераховуються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на рахунок митного органу (транзитний рахунок), а не безпосередньо до бюджету, облік їх часто ведуть на субрахунок 377 “Розрахунки з іншими дебіторами” на якому ведеться облік розрахунків за іншими операціями” з відповідною аналітикою за видами платежів.

На думку М. С. Стрельнікова та Л. О. Кадуріна митні платежі, а саме мито, акцизний податок та єдиний збір необхідно відносити на субрахунок 642 “Розрахунки за обов'язковими платежами”, а податок на додану вартість необхідно віднести на субрахунок 641 “Розрахунки за податками”. Вони стверджують, що вказані платежі сплачуються в обов'язковому порядку, а отже їх облік доцільно вести на субрахунок 642 “Розрахунки за обов'язковими платежами”. Плату за виконання митних формальностей митними органами поза робочим часом або поза місцем їх розташування на їх думку слід відносити на субрахунок 377 “Роз-

рахунки з іншими дебіторами”, тому що дана плата не є обов’язковою і сплачується у разі виникнення потреб.

На нашу думку методика ведення обліку митних платежів відрізняється від запропонованих. Так, як нормативно-правова база є фундаментальною при вирішенні питань обліку митних платежів, то слід звернути увагу саме на чинне законодавство. Так згідно чинного законодавства митні платежі (акцизний податок, мито, ПДВ) це непрямі загальнодержавні податки. Тобто віднесення митних платежів на субрахунок 641 “Розрахунки за податками” є логічним. А плату за виконання митних формальностей слід відносити на субрахунок 642 “Розрахунки за обов’язковими платежами”, на якому прийнято вести облік зборів.

Бухгалтерський облік митних платежів, сплата яких нерозривно пов’язана з імпортом основних засобів, нематеріальних активів та запасів ведеться згідно з П(С)БО 7, з П(С)БО 8 та П(С)БО 9. За якими суми мита та акцизного податку при імпорті включаються до первісної вартості товарів. Сума єдиного збору може бути включена до складу транспортно-заготівельних витрат, а плата за виконання митних формальностей – до складу інших витрат.

Наступним етапом в обліку митних платежів є включення сум митних платежів (мита, акцизного податку, єдиного збору та плати за виконання митних формальностей) до вартості товарів при імпорті, та до складу витрат на збут при експорті. При імпорті зазначена операція в обліку відображається за дебетом рахунку 15 “Капітальні інвестиції”, 20 “Виробничі запаси”, 22 “МШП”, 28 “Товари” і кредитом рахунків на яких ведеться облік митних платежів відповідно. При експорті як вже було зазначено митні платежі (мито, акцизний податок, єдиний збір, плата за виконання митних формальностей митними органами) відображається у складі витрат на збут за дебетом рахунку 93 “Витрати на збут”. Витрати, що були віднесені на рахунок 93 “Витрати на збут” в кінці звітного періоду відносяться на фінансовий результат.

При експорті обов’язково нараховується ПДВ, ставка якого буде становити 0 %. Таким чином, підприємства-експортери, маючи право на податковий кредит при виробництві (придбанні) товарів, не сплачують ПДВ при їх експортуванні за кордон.

У підприємства-імпортера товарів виникають спочатку податкові зобов’язання – на дату подання митної декларації (МД) для оформлення імпортного товару, а податковий кредит – на дату сплати податкових зобов’язань при митному оформленні імпортного товару. Підставою для відображення податкового кредиту в декларації за звітний період є належним чином оформлена МД, яка підтверджує сплату ПДВ. Сума податкового кредиту з податку на додану вартість відображається за дебетом субрахунку 641 та кредитом рахунків обліку відповідних розрахунків, якщо імпортні товари в подальшому починають використовуватися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності.

Отже, аналізуючи особливості ведення обліку митних платежів, ми дійшли висновку, що дана тема залишається досить не розкритою. Головною причиною цього є розбіжності в обліку суб’єктів ЗЕД, щодо субрахунків на яких слід вести облік митних платежів. Нами запропонована методика ведення обліку мит-

них платежів, яка відрізняється від існуючих і відповідає чинній нормативно-законодавчій базі.

Список використаних джерел:

1. Єгорова Ю. В. Митні платежі при імпорті / Ю. В. Єгорова // Дебет–Кредит. – 2013. – № 47. – С. 55–58.
2. Кадуріна Л. О. Облік зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах України: теорія, практика, рекомендації / Л. О. Кадуріна, М. С. Стрельнікова. – Запоріжжя : Центр учбової літератури. – 2007. – 606 с.
3. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495 зі змінами від 01.04.2016 р. № 994-19. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОСТІЙНО ДІЮЧОЇ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Л. Г. Андрієнко, Т. С. Єдинак

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В економічно розвинених державах світу внутрішньому аудиту приділяється не менш пильної уваги, як і зовнішньому. Але, якщо становлення зовнішнього аудиту в Україні вже відбулося, то вітчизняний внутрішній аудит і в організаційному, і в законодавчому, і в інституціональному аспектах знаходиться ще на початковій стадії розвитку.

Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби суб'єкта господарювання для перевірки і оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками.

Внутрішній аудит у сучасних умовах відіграє важливу роль в досягненні як стратегічних так і оперативних цілей, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та ефективне управління підприємством.

Основним завданням внутрішнього аудиту на підприємстві є надання керівництву об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо:

- функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення;
- удосконалення системи управління;
- запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання фінансових, трудових, матеріальних ресурсів;
- запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності підприємства.

Існування служби внутрішнього аудиту, перш за все, забезпечує профілактику правопорушень щодо попередження крадіжок та зловживань на підприємстві. З цією метою внутрішні аудитори розробляють для підприємства комплекс заходів, враховуючи специфіку підприємства та його “зон ризику”.

Основними критеріями побудови внутрішньої аудиторської служби на підприємстві виступає галузь господарської діяльності, в тому числі спеціалізація

та розміри підприємства. Повне розмежування обов'язків працівників бухгалтерії та внутрішніх аудиторів більшою мірою характерне для великих підприємств.

Прийняття рішення про створення внутрішньої аудиторської служби на підприємстві покладається на власника та найвище керівництво компанії. Проведення внутрішнього аудиту допомагає встановити достовірність інформації, відображеної у звітності, виявити наявні відхилення облікових даних від фактичних, що сприяє покращенню ефективності процесів аналізу, прогнозування і планування, а, отже, й роботи підприємства в цілому.

Внутрішні аудитори деякою мірою є підконтрольними керівництву підприємства, тому їх думка є менш об'єктивною порівняно з висновками зовнішніх аудиторів, але при цьому внутрішній аудит володіє вищим ступенем довіри щодо дотримання принципу конфіденційності. Насамперед служба внутрішнього аудиту зорієнтована на захист інтересів власника підприємства, який визначає її конкретні завдання. Тому варто визначити переваги та недоліки впровадження постійно діючої аудиторської служби на промисловому підприємстві (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги і недоліки функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві

Переваги	Недоліки
Сприяє покращенню якості зовнішніх аудиторських перевірок	Не в достатній мірі виконується принцип незалежності аудитора
Внутрішній аудит зазвичай краще забезпечує потребу підприємства у попередньому, поточному і наступному контролі, тоді як зовнішній аудит в основному базується на перевірці готових звітних даних	Зовнішні аудитори можуть з легкістю вказати на прорахунки не лише рядових працівників, але й керівника підприємства. Поради зовнішніх аудиторів базуються на багаторазовому спостереженні за діяльністю інших підприємств галузі
Внутрішнім аудиторам потрібно прикласти менше часу і зусиль для виявлення наявних відхилень	Існує можливість побудови помилкового уявлення зовнішніх аудиторів про фінансовий стан підприємства на основі ознайомлення із звітами внутрішніх аудиторів
Це ефективна система контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання	Одноразові аудиторські послуги зі сторони коштують дешевше, ніж постійний контроль з боку внутрішніх аудиторських служб

Таким чином, необхідно постійно удосконалювати систему внутрішнього аудиту для підвищення ефективності управління на підприємствах.

Основними напрямками вдосконалення є такі:

1. Розробка організаційно-технологічних схем і процедур внутрішнього аудиту.
2. Удосконалення методології проведення внутрішнього аудиту.

3. Професійна підготовка фахівців із внутрішнього аудиту.

4. Ефективне управління внутрішнім аудитом: вибір ефективних програм аудиту, упорядкування документообігу, робочої документації внутрішніх аудиторів та звітної інформації про аудиторську роботу, розробка і впровадження показників ефективності та якості аудиторського контролю.

Отже, наявність ефективного внутрішнього аудиту стає невід'ємною складовою успішного розвитку господарської діяльності в умовах швидких змін зовнішнього середовища, ускладнення процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом.

Одним із способів підвищення ефективності внутрішнього аудиту є взаємний контроль аудиторів та правильна побудова системи оцінки якості аудиторських послуг.

КУРСОВІ РІЗНИЦІ ТА ЇХ ОБЛІК

Н. М. Бондаренко, Г. С. Сімон

**(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро)**

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, а, зокрема, експортно-імпорتنих операцій, кожне підприємство постає перед необхідністю відображення в обліку курсових різниць, що виникають в результаті неспівпадіння курсів валют на дату здійснення господарської операції та фактичного перерахування коштів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 193 від 10.08.2000 р.

Відповідно до п. 5 П(С)БО 21 операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дату визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат) [1]. Якщо на дату балансу або на дату здійснення розрахунків валютний курс змінився, виникають курсові різниці.

Курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

На сьогоднішній день в практиці застосовується наступна класифікація курсових різниць: 1) залежно від виду діяльності: операційна, не операційна; 2) залежно від зміни курсу: позитивна, негативна.

Операційні курсові різниці виникають в процесі господарських операцій з активами і зобов'язаннями підприємства, пов'язаних з операційною діяльністю, зокрема від перерахунку залишку грошових коштів в іноземній валюті, а неопераційні – виникають в процесі господарських операцій з активами і зобов'язанням підприємства в інвалюті, які пов'язані з інвестиційною і фінансовою діяльністю підприємства.

Позитивні валютні курсові різниці визнаються доходами і виникають тоді, коли вартість іноземної валюти у перерахунку в національну валюту на різні дати здійснення операцій з валютою збільшує еквівалент у національній валюті в активі балансу без збільшення пасиву. Негативні валютні курсові різниці (втрати) виникають у випадку, коли через зміну вартості валюти в національній валюті на різні дати збільшується її еквівалент в пасиві балансу без відповідного збільшення активу.

При обліку операцій в іноземній валюті необхідно пам'ятати, що об'єктами визначення курсових різниць є лише монетарні статті балансу.

Відповідно до П(С)БО 21 монетарні статті – статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів [1]. Отже, до монетарних активів належать гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, послуги), за договорами за умови, що ця заборгованість погашатиметься, а також інша дебіторська заборгованість, яка передбачає її погашення грошовими коштами. Монетарні пасиви – це кредиторська заборгованість постачальникам, організаціям, особам, яка буде погашатися грошовими коштами.

Немонетарні статті – це статті, відмінні від монетарних. До немонетарних статей належать запаси, основні засоби, нематеріальні активи, малоцінні швидкозношувані предмети, бартерні операції, а також заборгованість, яка виникла внаслідок отримання (перерахування) авансів і буде погашатися одержанням (поставкою) продукції, товарів тощо.

Для обліку курсових різниць Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р., призначені окремі субрахунки.

Позитивні курсові різниці відображаються: операційні – за кредитом субрахунку 714 “Дохід від операційної курсової різниці”; неопераційні – за кредитом субрахунку 744 “Дохід від неопераційної курсової різниці”.

У свою чергу негативні курсові різниці відображаються таким чином: операційні – за дебетом субрахунку 945 “Втрати від операційної курсової різниці” (або рахунку 84 “Інші операційні витрати”); неопераційні – за дебетом субрахунку 974 “Втрати від неопераційних курсових різниць” [2].

Важливим питанням при обліку курсових різниць є також періодичність їх розрахунку. Згідно з п. 8 П(С)БО 21 визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на такі дати: 1) на дату здійснення розрахунків (наприклад, заборгованість перед постачальниками за отриманий товар спочатку відображується за курсом на дату отримання товару, а потім перераховується за курсом на дату оплати); 2) на дату балансу [1].

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться в межах господарської операції або за всією статтею (відповідно до облікової політики).

Немонетарні статті оцінюють лише раз – під час визнання. Тому вирішальне значення для них має саме валютний курс на дату визнання цих статей. Подальші курсові коливання ніяк не позначаються на величині немонетарних статей. Порядок відображення немонетарних статей залежить від того, за якою вартістю вони були оцінені – історичною чи справедливою.

Узагальнююче вище викладене, можна зробити висновок, що курсові різниці є наслідком зміни валютних курсів. Визначення курсових різниць в бухгалтерському обліку має суттєвий вплив на фінансовий результат підприємства, адже неправильний їх розрахунок може призвести до завищення або заниження доходів (витрат).

Список використаних джерел:

1. Вплив змін валютних курсів [Електронний ресурс] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21, затв. наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА БЮДЖЕТНИМ ВІДШКОДУВАННЯМ ПДВ

Т. С. Єдинак, Д. Д. Рижковська

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Ставлячи за мету привласнення максимально високих прибутків, окремі суб'єкти підприємницької діяльності досягають її у незаконний спосіб: ухиленням від сплати податків; заняттям забороненими видами діяльності; незаконним вивезенням капіталів за кордон; незаконною легалізацією доходів і створенням фіктивних фірм тощо.

За роки існування податку на додану вартість (далі – ПДВ) в Україні, окремі суб'єкти господарювання не тільки усвідомили, а й шахрайською практикою довели, що податок – це не тільки обов'язковий платіж до бюджету, а й можливість незаконного збагачення за рахунок держави. Користуючись прогалинами у податковому законодавстві, а то й порушуючи його, вони працюють “за схемами”, які дозволяють ухилитися від сплати ПДВ до бюджету і при цьому заявляти значні суми до його відшкодування.

Основним способом реалізації таких схем є декларування експортованої продукції (товарів) за ціною, що не відповідає дійсності та значно перевищує рівень світових цін. Це, в свою чергу, впливає на визначення розміру експортного ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету.

Процедура відшкодування ПДВ платникам податку має три етапи:

1) на рівні платника – полягає у визначенні ним розміру податку на додану вартість (робиться заява про бюджетне відшкодування та подається податкова декларація з ПДВ);

2) на рівні органів Державної фіскальної служби України – полягає у прийнятті та здійсненні ними, в межах контролю за справлянням податку, перевірки декларації та розрахунку з ПДВ щодо правомірності заявленого платником відшкодування ПДВ, а також у своєчасній підготовці та наданні висновку стосовно необхідності (чи її відсутності) відшкодування податку на додану вартість конкретному платнику;

3) на рівні органів Державної казначейської служби України – полягає у здійсненні бюджетного відшкодування ПДВ конкретному платнику за отриманими від ДФС висновками.

Отже, з одного боку, ПДВ є вагомою складовою надходжень до державного бюджету та виступає інструментом стимулювання експорту, оскільки експорт товарів з України обліковується за ставкою 0 %, що робить вітчизняну продукцію більш конкурентоспроможною на зовнішніх ринках. З іншого боку, експортери за підсумками своєї діяльності мають право на відшкодування ПДВ з державного бюджету і розмір цього відшкодування прямо залежить від вартості продукції, що вивозиться.

Результати податкового контролю за відшкодуванням експортного ПДВ свідчать, що поширеним явищем є факти раптового припинення діяльності чи ліквідації фірм після отримання бюджетного відшкодування. Перевірити таких суб'єктів після факту отримання з бюджету ПДВ практично неможливо, оскільки планові документальні перевірки суб'єктів господарювання проводяться не частіше одного разу на 12 місяців. В той же час, суб'єкти підприємницької діяльності, які спеціально створюються для ухилення від сплати податків, як правило, існують короткий проміжок часу і на момент виявлення їх незаконної діяльності немає ні керівників, ні активів підприємства для забезпечення стягнення донарахованих сум та штрафів.

І, хоча вже більше десяти років в Україні функціонує механізм бюджетного відшкодування ПДВ, який практично унеможливує отримання відшкодування “живими” грошима, одним зі способів отримання такого відшкодування залишається надходження на поточний рахунок платника податку та/або у рахунок сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу такого платника з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету (п. 200.4 ст. 200 Податкового кодексу України).

Сприятиме, на нашу думку, збільшенню порушень у сфері бюджетного відшкодування з ПДВ відміна з 1 січня 2016 р. п. 200.5 ст. 200 Податкового кодексу України, яка містила норми щодо неможливості отримання права бюджетного відшкодування особами, які:

- 1) були зареєстровані як платники ПДВ менш ніж за 12 календарних місяців до місяця, за наслідками якого подається заява на бюджетне відшкодування;
- 2) мали обсяги оподатковуваних операцій за останні 12 календарних місяців менші, ніж заявлена сума бюджетного відшкодування.

Тобто з 2016 р. особа, зареєстрована як платник ПДВ менше ніж 12 календарних місяців, та/або має обсяги операцій менші за суму заявленого до відшкодування ПДВ, має повне право на бюджетне відшкодування суми цього податку.

Отже, в Україні відшкодування ПДВ є одним з найбільш обговорюваних питань і поки, на жаль, жодна реформа не змогла його вирішити. Податковий кодекс регламентує відшкодування ПДВ, але на практиці реальні гроші отримують обрані підприємства. Такі незаконні способи збагачення вступають в суперечність з інтересами українського суспільства та загрожують економічній безпеці держави.

На нашу думку, для підвищення ефективності податкового контролю за експортними операціями в частині їх оподаткування, стало б своєчасне реагування контролюючих органів на податкову поведінку суб'єктів ЗЕД. Це можливо досягти шляхом розподілу таких суб'єктів за категоріями ризику, для визначення яких необхідно брати до уваги:

- індивідуальну податкову поведінку;
- ризик господарювання (за рівнем динамічних та структурних змін господарської діяльності);
- приналежність до галузі та регіону, в якому здійснює діяльність конкретний суб'єкт.

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Л. В. Бабенко, О. Г. Молчанова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Необхідною умовою реалізації соціально-економічних перетворень в Україні є, зокрема, поступове приведення системи митного контролю до рівня європейських стандартів, забезпечення єдиного злагодженого механізму взаємодії митних, податкових, інших органів влади та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Із створенням у грудні 2012 р. Міністерства доходів і зборів України шляхом реорганізації Державної податкової та Державної митної служб України та його подальшим перетворенням на Державну фіскальну службу постало питання пошуку нових підходів до розробки управлінських рішень щодо організації митного контролю за зовнішньоекономічними операціями, зокрема, такої його форми як проведення документальних перевірок після здійснення процедури митного оформлення, тобто перенесення значної частки контрольних заходів з митного кордону України до підприємств-суб'єктів ЗЕД. Аналіз європейського та світового досвіду підтверджує, що ця форма митного контролю займає важливе місце при застосуванні системи управління ризиками, значно полегшує та прискорює здійснення митних процедур, а також забезпечує зазвичай більше 30 % усіх митних платежів. Наприклад, у Франції митні органи перевіряють близько 5 % імпорту, решта 95,0 – підлягають контролю протягом 1–3 рр. після оформлення митних документів. В Україні щорічні суми митних платежів, сплачених суб'єктами ЗЕД за результатами таких перевірок не досягають від 1 до 5 відсотків.

Відповідно до затвердженої у 2013 році тимчасової типової структури територіальних органів Міндоходів, підрозділи митного аудиту були виведені із структури митниць. Сьогодні виконання повноважень за дотриманням

суб'єктами господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, законодавства України з питань державної митної справи покладено на фахівців управлінь податкового та митного аудиту головних управлінь Державної фіскальної служби в областях, що не завжди дозволяє забезпечити послідовний та дієвий митний контроль у зв'язку з необхідністю поліпшення методичного забезпечення та взаємодії територіальних органів ДФС.

Податковий борг на суму 58,0 млн грн, що виник на момент реорганізації, Дніпропетровською митницею передався ГУ ДФС у Дніпропетровській області в 2014 р. З метою контролю за його погашенням, ГУ ДФС у Дніпропетровській області в 2014 р. запроваджено щоквартальний звіт "Інформація про податковий борг, який виник за донарахованими митними органами з обов'язаннями". Сума податкового боргу скоротилась у 2015 році на 56,1 млн грн.

Незважаючи на необхідності комплектування підрозділів митного аудиту та, відповідно, покращення контрольної-перевірочної роботи при скороченні загальної штатної чисельності ГУ ДФС у Дніпропетровській області на 2%, чисельність підрозділів митного аудиту було зменшено вдвічі (з 10 до 5 шт. од.), результатом чого стало збільшення навантаження на фахівців відділів митного аудиту та зниження ефективності контрольних заходів (табл. 1).

Таблиця 1

Результати контрольної-перевірочної роботи відділів митного аудиту ГУ ДФС у Дніпропетровській області

Показники	2014 р.	2015 р.
Середньорічна фактична чисельність відділів митного аудиту, осіб	3,2	4,4
Обсяг зовнішньоекономічного обороту за попередній рік, млрд грн, у тому числі:	153,3 (за 2013 р.)	264,4 (за 2014 р.)
– імпорتنих операцій, млрд грн	60,3	133,7
– експортних операцій, млрд грн	93,0	130,7
Навантаження на 1 фахівця, млрд грн/1 особу	47,9	60,1
Обсяг зовнішньоекономічного обороту, охопленого контролем, млн грн, у тому числі:		
– імпорتنих операцій, млрд грн	0,7	6,1
Відсоток	1,2	4,6
– експортних операцій, млрд грн	1,4	32,0
Відсоток	1,5	24,5
Кількість результативних документальних перевірок	26	20
Донараховано грошових зобов'язань, тис. грн	4286,8	4636,2
Узгоджено донарахованих грошових зобов'язань, тис. грн	1105,5	676,9
Відсоток узгодження донарахованих грошових зобов'язань, %	25,8	14,6
Надійшло в бюджет за результатами документальних перевірок, тис. грн	1080,2	676,9

Фактично охоплено митним аудитом у Дніпропетровській області у 2014 р. – 1,2 % обсягу імпорتنих операцій, проведених суб'єктами ЗЕД у попередньому році, та 1,5 % обсягу експортних операцій; аналогічні показники в 2015 р. ста-

новили 4,6 і 24,5 % відповідно. Через відсутність системи оцінки діяльності відділів митного аудиту роботу вказаних підрозділів можливо оцінити лише за обсягами донарахованих та сплачених до державного бюджету митних платежів на підставі існуючої звітності. Так, якщо у 2014 р. до державного бюджету надійшло 25,2 % донарахованих сум грошових зобов'язань, то в 2015 р. цей показник знизився до 14,6 %.

Отже, спеціалісти підрозділів митного аудиту не забезпечили застосування всебічних підходів при здійсненні митного контролю через незначну їх чисельність, недостатній рівень фахового досвіду з питань державної митної справи, що знизило якість і результативність проведених документальних перевірок. Необхідно поліпшити роботу із застосування системи управління митними ризиками при плануванні контрольно-перевірочної роботи.

ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРСЬКИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТІВ ЕНЕРГООЩАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

О. К. Єлісеєва, Т. В. Гільорме
(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро)

При впровадженні проектів енергозберігаючих технологій підприємством виникають ризики, пов'язані з режимом запровадження, що можливо умовно поділити на три групи: технічні, фінансові, процедурні [1, 92–96]. Технічними ризиками можливо керувати за допомогою аналізу змінних (оцінка рівня) і впровадження відповідних стратегій послаблення даного ризику, але при умовах залучення внутрішніх ресурсів і/або зовнішньої підтримки. Майже в усіх випадках (наприклад, пряма закупівля) присутній найвищий рівень ризику для споживача при найнижчих загальних витратах. Загальною стратегією послаблення технічних ризиків є якісне проведення енергоаудиту, насамперед диференційованого інвестиційного аудиту (IGA), що враховує ризики запровадження (оцінка рівня відповідності менеджменту, професійні навички та здібності персоналу забезпечити якісну експлуатацію й обслуговування (O&M)). Інвестиційний аудит вимогливий, потребує високої кваліфікаційної підготовки аудитора і певного суб'єктивного суддівства. Аудитор зобов'язаний зважати на багато ключових факторів, зокрема: компетентність менеджменту та його зобов'язання щодо енергоефективності; старанність адміністративно-управлінського персоналу; робочу силу, її кваліфікацію та потребу у навчанні персоналу з експлуатації та обслуговування (O&M); рівень складності обладнання, на якому персонал з O&M може працювати ефективно; умови роботи енергоспоживаючого механічного обладнання; наявність у бюджеті статей з ремонту та заміни обладнання; ставлення персоналу з O&M до енергетичної програми.

Фактори фінансового ризику мають першорядну важливість в оцінці максимально рентабельних режимів фінансування заходів енергоефективності. Ризики, пов'язані з режимами фінансування енергоефективності, завжди великі та

різноманітні. Для послаблення факторів фінансового ризику є розробка інвестиційної стратегії з урахуванням рекомендацій інвестиційного аудиту, відповідні верифікація та контроль.

Процедурні ризики пов'язані з рівнем кваліфікації персоналу на всіх ієрархічних рівнях: управлінців (при прийнятті управлінських рішень), професіоналів (при обранні теоретико-методичних підходів формування механізму та надання якісних практичних рекомендацій щодо його впровадження, якісне консультування на всіх стадіях життєвого циклу механізму), спеціалістів (формування якісної інформаційної бази, реалізація) та робітників (при виробництві/монтажу). Для послаблення впливу групи процедурних ризиків рекомендована побудова кадрової стратегії розвитку персоналу, особливо визначення економічної доцільності залучення зовнішнього консультування, субпідряду, аутсорсингу (коли ефект кадрових інвестицій у професійний розвиток персоналу підприємства мінімальний).

Максимальний ризик при визначенні енергоефективності енергозберігаючих проектів виникає на етапі прогнозування динаміки витрат на запровадження цих проектів і порівнянні заощаджень енергоефективності. Для суб'єктів господарювання чисті фінансові вигоди проекту є індикатором присутності прихованих витрат, але не враховують результат надання послуги і гарантовані заощадження. Елементи ризиків оцінюються балами від 0 до 10 відповідно кожного критерію і вводяться в оціночну форму (зазвичай електронну таблицю) для кожного з основних критеріїв. Ці бали потім підсумовуються. Загальна кількість балів за кожним основним критерієм множиться на коефіцієнт "ваги", що відображає відносну важливість кожного критерію. Після цього визначається загальний ризик запровадження механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій (РЗМ). На останньому етапі нівелювання ризиків є формування науково обґрунтованої шкали суттєвості загального ризику (при цьому можливі два варіанти: побудова матриці взаємозв'язку між компонентами (групами) ризику – шкали: "низький", "середній" і "високий" або значення у відсотках). Закінчення дії механізму чи перехід на більш прогресивний рівень обумовлюється значенням цієї шкали. Наприклад, якщо загальний ризик запровадження даного механізму попадає у площину елімінації (DIVEST) – необхідно закінчення механізму, у площину інтенсифікації зусиль (BUILD) – перехід на більш прогресивний рівень.

Після визначення загального ризику запровадження механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій необхідно провести тест внутрішнього контролю, що дозволить виявити перелік виявлених помилок і порушень при інвестиційному аудиті та визначити критерії суттєвості інформації при розрахунку виявлених ризиків. Визначення суттєвості інформації визначається професійним судженням експерта, який здійснює цей розрахунок. Але для уникнення необ'єктивності професійного судження рекомендується запровадження внутрішнього стандарту суб'єкта господарювання, у якому відображені критерії суттєвості. При цьому критерій суттєвості може бути якісним і кількісним. Якісний критерій дозволяє визначити значимість інформації, виді-

лити найбільш важливі для перевірки факти. Кількісний критерій виділення суттєвої інформації являє собою числове значення того або іншого показника, починаючи з якого він стає важливим, що підлягає перевірці. Цей “порог” може бути просто конкретною сумою або частиною від деякого узагальненого кількісного показника. У першому випадку йдеться про абсолютний показник суттєвості, у другому – про відносний.

Список використаних джерел:

1. Формування механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій на ринках товарів і послуг України / С. О. Смирнов, С. Я. Касян, Л. В. Накашидзе, Т. В. Гільорме // Маркетингове просування енергозберігаючих технологій використання альтернативних джерел енергії в Україні : монографія. – Дніпропетровськ : ЛІРА, 2015. – С. 80–111.

СУЧАСНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД ДО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ВИМОГАМ БЕЗПЕКИ

К. С. Пасічник, В. В. Фесенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Важливим кроком України на шляху до вступу до європейського співтовариства стало підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода). З 1 січня 2016 р. розпочалось застосування положень поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі. Як очікується, подолання технічних бар'єрів у торгівлі відкриє українським експортерам вільний доступ до європейського ринку, сприятиме покращенню підприємницького клімату в Україні та залученню іноземних інвестицій.

Угода охоплює три кола питань стосовно технічного регулювання: технічне співробітництво між Україною та ЄС; гармонізація технічних регламентів, стандартів та процедур оцінки відповідності; укладення угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Goods, далі – АСАА). В свою чергу, АСАА передбачає гармонізацію технічних регламентів, стандартів і процедур оцінки відповідності продукції країн-учасниць до законодавства ЄС в певних сферах з подальшим взаємним визнанням сертифікатів і результатів випробувань. Наразі Угодою передбачено поступове підписання АСАА по 27 пріоритетним секторам, після чого Україна та ЄС мають поширювати її дію на інші галузі.

Таким чином, у українських суб'єктів господарювання, зацікавлених у вільному вході на європейський ринок, зростає потреба в ознайомленні із системою технічного регулювання ЄС. Допомогти в подібних ситуаціях може “Блакитна настанова” (The ‘Blue Guide’) із впровадження правил Європейського союзу щодо продукції, яка була видана Європейською комісією у 2014 р. Базуючись на законодавчих рамках, прийнятих ЄС у липні 2008 р., “Блакитна настанова” розглядається в ЄС як ґрунтовний довідник та авторитетне джерело

інформації і розрахована для всіх сторін, що беруть участь в процесі вільного обігу товарів у Європейському Союзі, зокрема, законодавців, органів ринкового нагляду, акредитації, стандартизації та оцінки відповідності, виробників, імпортерів, дистриб'юторів, торгових асоціацій та профспілок.

Історично процедури оцінки відповідності якості та безпечності нехарчової продукції в ЄС базувались, переважно, на “Старому” та “Новому” підходах. “Старий” підхід застосовувався в ЄС до 80-х рр. і відображав традиційний спосіб розробки національними органами технічного законодавства із детальним описом технічних вимог та характеристик продукції. Процес гармонізації був надзвичайно трудомістким і потребував багато часу, оскільки для затвердження кожної Директиви, необхідно було отримати погодження 12 держав-членів, які існували на той час.

У 1985 р. були закладені базові принципи “Нового” підходу у сфері технічного регулювання ЄС: гармонізоване законодавство встановлює лише суттєві вимоги, яким повинна відповідати продукція; технічні специфікації для продукції, яка відповідає суттєвим вимогам, мають викладатись у гармонізованих стандартах, що можуть застосовуватись поряд із законодавством; до продукції, виготовленої відповідно до гармонізованих стандартів, застосовується презумпція відповідності відповідним суттєвим вимогам; гармонізовані стандарти застосовуються на добровільній основі, виробник може застосовувати інші технічні специфікації, але має довести органу з оцінки відповідності, що вони відповідають суттєвим вимогам. Подальший контроль за правильністю маркування знаком відповідності “CE”, безпекою продукції тощо буде здійснюватися органами ринкового нагляду, коли товар вже знаходиться у продажу. Тому в ЄС немає вимоги обов’язкової сертифікації продукції, оскільки сам бізнес відповідає за безпечність своєї продукції шляхом декларування її відповідності вимогам технічних регламентів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика “Старого” та “Нового” підходів щодо оцінки відповідності продукції вимогам безпеки

Критерій	“Старий” підхід	“Новий” підхід
Процедура	Сертифікація	Декларування відповідності
Опис вимог до продукції	Детальний опис характеристик продукції у стандартах	Опис загальних вимог до якості та безпеки продукції у технічних регламентах. Стандарти є добровільними
Строк дії	Термін чинності сертифіката якості 1–3 роки	Декларація не має кінцевого терміну чинності
Контроль	Під час проходження сертифікації	На ринку, коли товар знаходиться у продажу

На сьогодні в Україні система технічного регулювання формально наближена до європейської, проте на практиці все ще досить активно застосовується процедура сертифікації продукції замість декларування її відповідності. Це означає що перехід до “Нового” підходу не завершено, і механізми держав-

ного ринкового нагляду потребують суттєвого удосконалення. Однак учасниками процесу реформування вітчизняної системи технічного регулювання продукції є не тільки державні органи, але й суб'єкти господарювання, від активної участі яких залежить організація ринкового нагляду, ефективна робота технічних комітетів та гармонізація національних стандартів у відповідності із міжнародними. Саме об'єднання зусиль та врахування досвіду ЄС у сфері технічного регулювання якості та безпеки продукції дозволить мінімізувати технічні бар'єри та створити поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. The 'Blue Guide' on the implementation of EU product rules 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18027>

ВИКОРИСТАННЯ ПОРТФЕЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Н. М. Свічкарь

**(ДВНЗ “Придніпровська державна академія будівництва
та архітектури”, м. Дніпро)**

Глобалізація бізнесу і постійне зростання міжнародного торгового обороту зобов'язують транснаціональні корпорації більше уваги приділяти стратегічному плануванню та формуванню ефективного бізнес-портфеля на зовнішніх ринках з урахуванням ситуації, багатополарності відносин, циклічності і нестабільності економіки.

Для експортерів при визначенні перспектив виходу з продуктом на зовнішній ринок з метою його подальшої реалізації пропонується використовувати матрицю Бостонської консультативної групи (БКГ) (англ. – The Boston Consulting Group, BCG), яка вважається першою успішною спробою застосування стратегічного підходу до аналізу та формування продуктової та конкурентної стратегії підприємства. Вперше вона була представлена в кінці 1960-х рр. засновником БКГ Брюсом Хендерсоном як інструмент для аналізу стану продуктів компанії на ринку [1]. З усього різноманіття показників для побудови матриці вибрано тільки два основних: зростання продажів (прибутковість) продукту та його частка на ринку щодо основних конкурентів. Автори виходили з припущення, що за цими ознаками можна класифікувати всю продукцію підприємства і розробити на базі такого аналізу пропозиції щодо стратегії бізнесу.

Графічно (рис. 1) матриця БКГ має чотири квадрати, побудовані в двомірній системі координат “темпи зростання продажів” (вертикальна вісь) і “відносна частка ринку” (горизонтальна вісь).

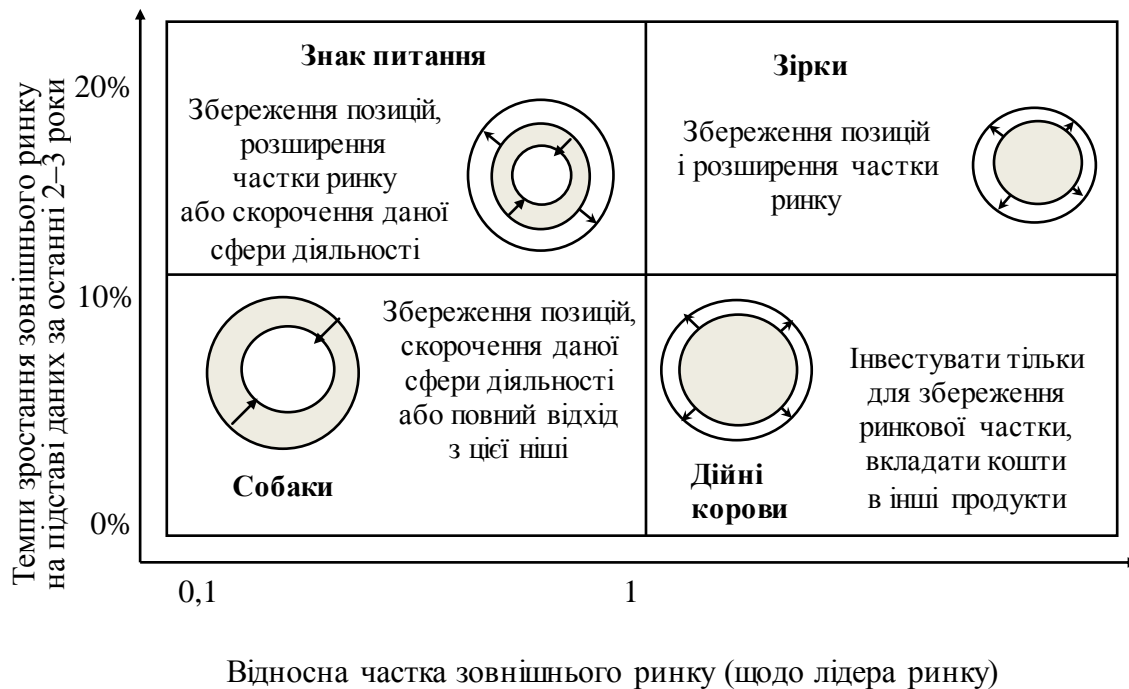

Рис. 1. Матриця Бостонської консультативної групи

При її побудові темпи зростання обсягів продажів товару ділять на “високі” і “низькі” умовною лінією на рівні, наприклад, 5 або 10 %. Практично ця межа може бути встановлена на будь-якому прийнятному для аналізу рівні і визначається самим підприємством. Не рекомендується її встановлювати нижче 5 % або нижче темпів зростання економіки (галузі) в цілому.

Відносна частка ринку поділяється на “високу” і “низьку”, причому межею між ними є 1. Коефіцієнт 1 вказує на те, що підприємство близько до лідерства: його частка близька до частки найсильнішого конкурента. Коефіцієнт вище 1 свідчить про лідируючу позицію продукту підприємства в галузі. З цієї точки зору ліва сторона матриці виділяє лідируючі в галузі види продукції підприємства, права – відстаючі.

Матриця БКГ складається на всю продукцію, що експортується підприємством, або, як зараз прийнято говорити, на весь портфель його продуктів або послуг. У цьому сенсі її можна розглядати як приклад портфельного аналізу. На основі матриць БКГ, що охоплюють різні періоди часу, можна побудувати своєрідний динамічний ряд, який дасть наочне уявлення про закономірності, напрямки і темпах просування на зовнішньому ринку кожного продукту.

Аналіз матриць дає можливість визначити, які продукти або послуги підприємства займають порівняно з іноземними конкурентами провідні позиції, які – відстаючі, а також оцінити попередньо доцільність і напрямки розподілу стратегічних ресурсів між ними.

Основні рекомендації Бостонської консультативної групи по корпоративному портфелю представлені в табл. 1.

**Рекомендації на основі матриці БКГ щодо реалізації продуктів
на зовнішніх ринках**

Частка ринку	Можливі стратегії	Вид стратегії одиниці бізнесу
Зростання	Інвестування	“Зірки”, “Знак питання”
Утримання	“Зняття вершків”	“Дійні корови”
Відступ	Деінвестовані	“Собаки”, “Знак питання”

Серед переваг матриці БКГ передусім варто відзначити її простоту. Матриця дуже корисна при виборі між різними продуктами, при визначенні стратегічних позицій і при розподілі ресурсів на найближчу перспективу.

Однак, через простоту, матриця БКГ володіє двома істотними недоліками:

- всі продукти, які аналізується за допомогою матриці БКГ повинні знаходитися в однаковій фазі розвитку життєвого циклу;
- всередині між продуктами конкуренція повинна йти таким чином, щоб використовуваних показників було досить для визначення міцності конкурентних позицій компанії.

Якщо перший недолік є фатальним, тобто продукти, що знаходяться на різних стадіях життєвого циклу, не можуть бути проаналізовані за допомогою даної матриці, то другий недолік цілком може бути усунутий.

Отже, за результатами використання цього методу компанія здатна визначити пріоритетні напрямки роботи на тому чи іншому ринку або з тих чи інших продуктом, що дозволить уникнути необґрунтованих витрат ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Брюс Д. Хендерсен Продуктовий портфель / Брюс Д. Хендерсен // BCG Review. – 2008. – Вып. 2. – С. 7–8.

**ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ЯК ЧИННИК
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

Н. Ю. Пікуліна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Демографічний розвиток будь якої країни неможливий без активної зовнішньоекономічної діяльності держави. Обсяг, різноманіття форм та видів зовнішньоекономічної діяльності є показником конкурентоспроможності країни у світовому економічному просторі. Зовнішньоекономічна діяльність у світовій практиці ототожнюється, передусім, зі здійсненням експортних та імпорتنих торговельних операціях, адже на такі операції припадає майже 80% усіх здійснюваних у зовнішньоекономічній діяльності операцій [1].

Зовнішньоекономічна діяльність в кожній країні має свої особливості, що зумовлені загальним економічним становищем держави, політичним спрямуван-

ням, формою устрою, певними культурними особливостями та традиціями введення бізнесу, що склалися протягом століття. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні також має ряд характерних особливостей пов'язаних не лише зазначеними факторами а і з проблемами постсоціалістичних перетворень. Становлення зовнішнього сектору економіки України припадає на період коли світові ринки не тільки вже сформувалися, але й поділені між основними суб'єктами світової господарської діяльності. За цих умов країні непросто знайти свою ринкову нішу і посісти гідне місце у світовому економічному співтоваристві.

За роки незалежності в Україні сформувалась експортоорієнтована модель розвитку економіки, в умовах якої стратегічна роль експорту полягає в тому, що він виступає як засіб сприймання економічному зростанню, інструмент активізації наявних та потенційних конкурсних переваг з метою подолання відставання від розвинених країн за основними соціально-економічними параметрами [5].

Як показує світовий досвід, найбільш дієвою й ефективною стратегією інтеграції економічної системи у світовому економіку є поєднання структурної трансформації національної економіки з її орієнтацією на активне зростання експорту [4]. Рівень інтеграції країни в систему міжнародних економічних зв'язків визначається не лише обсягами і напрямками експорту, але й імпорту і тут позиції України виглядають нестабільними. Показником, який характеризує ступінь збалансованості зовнішньоекономічної торгівлі є коефіцієнт співвідношення між обсягом експорту та імпорту. За цим коефіцієнтом у 2013 році позитивну експортну орієнтацію мали тільки 27,3 % регіонів України – Дніпропетровська, Житомирська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька області. Найбільш схильними до імпортозалежності є Волинська, Закарпатська, Херсонська, Черкаська області.

Специфіка зовнішньої торгівлі України полягає не лише у територіальних особливостях обсягів експорту та імпорту, а й у відмінностях географічної структури зовнішньоторгівельних операцій регіонів. Історично сформовані зовнішньоекономічні зв'язки регіонів України с країнами-сусідами суттєво позначаються на тенденціях зовнішньої торгівлі.[3] Сьогодні Україна співпрацює з зовнішньоторгівельними партнерами приблизно зі 190 країн і територій світу. Аналіз географічної структури експорту товарів України свідчить про домінування в ній країн СНД, частка яких у 2013 р. в експортних поставках становила 29,5 %. Друге місце посідають країни Азії – 20,6 %, на третьому місці опинилися країни Європи – 20,3%. Частка країн Африки становила 6,6 %, Америки – 3,0 %, Австралії і Океанії 0,1%. У порівнянні з минулим роком спостерігається тенденція до зменшення частки експортних операцій майже по всіх країнах партнерах на – 7,3 %; 5,3%; 5,1%;1,6% відповідно.

За результатами дослідження стану зовнішньої торгівлі в Україні визначено коло факторів які затримують розвиток українського експорту: зростання цін на експортні послуги й експортні поставки, низька конкурентоздатність українських товаровиробників, невідповідність окремих норм українського законодавства міжнародними стандартам, високі податки, низький світовий рей-

тинг надійності України для кредитів та інвестицій, що ускладнює використання іноземних фінансових ресурсів для розвитку експортного потенціалу країни.

Проблема розширення експортних можливостей та розвитку зовнішньої торгівлі є складною і різновекторною, її вирішення вимагає системного підходу до вдосконалення управління зовнішньоекономічної діяльності і здійснення комплексу організаційно-економічних, управлінських і техніко-технологічних заходів, що сприятимуть посиленню конкурентних переваг вітчизняних товарів на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел:

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман ; за ред. д.е.н., проф. Багрової І. В. – Дніпропетровськ : ДДФЕІ, 2001. – 585с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
3. Кулешова О. Г. Регіональні особливості експорту товарів України / О. Г. Кулешова, Л. В. Ключко // Вісник Харківського національного університету. – 2014. – № 1098.
4. Бікулова Д. У. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельної діяльності регіонів України в контексті поглиблення інтеграційних процесів / Д. У. Бікулова, Н. В. Бондаренко.
5. Мельник Т. Е. експортний потенціал України: метрологія оцінки та аналіз / Т. Мельник // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 1–2 (8–9).

УПРАВЛІНСЬКА ТА МИТНА ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О. М. Вакульчик, О. О. Книшек
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сучасні умови функціонування підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та існуюча система регулювання і контролю з боку держави за здійсненням зовнішньоторговельних операцій в Україні зумовлюють необхідність у виокремленні внутрішньої (управлінської) та зовнішньої (митної) діагностики.

Внутрішня управлінська діагностика зовнішньоекономічної діяльності підприємства здійснюється самим підприємством та передбачає оцінку рівня ефективності як окремих експортно-імпортних операцій, зовнішньоекономічної діяльності, так і господарської діяльності підприємства в цілому. На основі аналізу впливу зовнішньоекономічної діяльності на загальну ефективність діяльності підприємства формується висновок про доцільність експортно-імпортних операцій та можливість розширення такої діяльності або, навпаки, зменшення.

Зовнішня митна діагностика здійснюється митними органами та реалізується шляхом визначення ступеня надійності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з перспективою застосування спрощених процедур митного контролю у майбутньому. Зовнішня діагностика має на меті надання окремому суб'єкту

зовнішньоекономічної діяльності статусу уповноваженого економічного оператора, що дає можливість спрощення процедур митного оформлення та контролю при здійсненні експортно-імпортних операціях з боку митних органів.

Виокремлення в структурі комплексної діагностики зовнішньоекономічної діяльності підприємства внутрішньої (управлінської) та зовнішньої (митної) діагностики зумовлює необхідність розробки відповідних підходів до вибору показників та самої методики проведення такої діагностики.

Основними сферами обох форм діагностики є оцінка і аналіз контрольної функції управлінських процесів на підприємстві, аналіз та оцінка економічних результатів діяльності, а також питання стабільності та безпеки на підприємстві. В той же час направленість конкретних завдань під час здійснення внутрішньої (управлінської) та зовнішньої (митної) діагностики є дещо різною. Так, якщо внутрішня (управлінська) діагностика передбачає комплексне дослідження якості й ефективності існуючих на підприємстві процедур внутрішнього контролю в цілому, то зовнішня (митна) діагностика обмежується тільки дослідженням питань дотримання підприємством чинного митного законодавства та відповідності системи звітності завданням митного контролю. При здійсненні внутрішньої (управлінської) діагностики основних економічних результатів діяльності підприємства у поле зору потрапляють питання аналізу та оцінки ефективності діяльності та платоспроможності підприємства як при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, так і при реалізації господарської діяльності в цілому. У той же час, зовнішня (митна) діагностика обмежується тільки оцінкою достатності платоспроможності підприємства для здійснення зовнішньоекономічних операцій та сплати митних податків. Питання стабільності та безпеки також розглядаються в різних ракурсах: внутрішня (управлінська) діагностика спрямована на виявлення та мінімізацію різного роду ризиків, в тому числі і митних, що виникають під час здійснення експортно-імпортних операцій, в комплексі з іншими групами ризиків, які притаманні зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Зовнішня (митна) діагностика натомість зосереджується на встановленні відповідності існуючих на підприємстві елементів системи безпеки певним критеріям, що пред'являються підприємству з боку митних органів в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності та митного оформлення.

Таким чином, ми приходимо до висновку про те, що внутрішня (управлінська) діагностика характеризується комплексністю та повнотою здійснення, в основі якої лежить ефективність здійснення експортно-імпортних операцій та її вплив на загальну ефективність діяльності підприємства. Зовнішня ж (митна) діагностика обмежується тільки акцентуванням уваги на окремих завданнях, що безпосередньо стосуються питань митного оформлення та повноти й своєчасності сплати митних податків. Разом з тим між внутрішньою (управлінською) та зовнішньою (митною) діагностикою існує тісний синергетичний та діалектичний зв'язок, який проявляється в тому, що при ефективній системі організації внутрішньої (управлінської) діагностики, зменшується ймовірність появи ризиків накладення штрафних санкцій з боку митних органів під час здійснення зовнішньої (митної) діагностики, яка є елементом митного контролю. І навпаки, вияв-

лені у ході здійснення зовнішньої (митної) діагностики недоліки можуть стати джерелом для прийняття відповідних управлінських рішень менеджментом підприємства, їх мінімізації або уникнення в майбутньому. Водночас здійснення управлінської діагностики повинно охоплювати дослідження питань митної діагностики з метою зменшення витрат під час здійснення останньої.

При здійсненні таких форм діагностики зовнішньоекономічної діяльності, як митна (або, наприклад, інституційна, маркетингова) діагностика, які не можуть мати чітко виражених вимірюваних показників, застосування традиційних (дохідно-витратних) підходів до оцінки і аналізу відповідних якісних характеристик стає неможливим, що зумовлює потребу пошуку нових підходів та методик. Одним із таких підходів є застосування в управлінській діяльності інтегральних показників та інтегральної оцінки.

Список використаних джерел:

1. Довбня С. Б. Методологія формування дворівневої системи управлінської діагностики підприємства / С. Б. Довбня // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2015. – № 1 (49). – С. 118–124.
2. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим та ін. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 144 с.
3. Міценко Н. Г. Діагностика дієвості економічного механізму торговельного підприємства / Н. Г. Міценко, Н. І. Дуляба. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2012. – 223 с.
4. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика : навч. посіб. / Кривов'язюк І. В. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 456 с.

*Секція 3. Модернізація міжнародних економічних відносин
в умовах глобалізації*

**АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ЗАХОДІВ
ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ БРУХТУ)**

О. В. Галясовська, Н. В. Осадча

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сьогодні експорт металобрухту регулюється Міністерством економічного розвитку й торгівлі. Саме воно практично в “ручному режимі” затверджує розрахунковий баланс металобрухту, що підлягає експорту, і розподіляє так звані квоти між підприємствами. Оскільки процедура розподілу квот непрозора, виникає гостра потреба її перегляду й урегулювання на законодавчому рівні, а саме підтримку вітчизняної металургійної галузі. Тому, на основі аналізу зарубіжної практики використання регулювання природних ресурсів в галузі металургійної промисловості, було опрацьовано доцільність та необхідність введення заборони на експорт металобрухту, на основі проведеного аналізу інших країн світу.

Металобрухт є одним з основних ресурсів для екологічно-дешевої виплавки металу, за який досить активно борються національні уряди. Наприклад, в Аргентині, Індонезії, Монголії, Саудівській Аравії, Ямайці, Казахстані та Уругваї існує заборона на експорт металобрухту.

Відповідно, в Казахстані введена заборона на експорт металобрухту і вони розпочали переробляти лом, який повинен йти на виробництво металовиробів, що імпортуються країною. Це дало можливість удосконалити металургійну промисловість, відкрити нові робочі місця та експортувати готові металовироби за більш високою ціною [1].

Уперше ввівши заборону на експорт металобрухту влітку 2010 р., Аргентина знову повертається до цієї практики, ініціюючи зупинку продажу сировини в інші країни. Так, заборона експорту лома різних видів, включаючи лом з нержавіючого металу, набув чинності 28 серпня 2012 р. За повідомленням Міністерства промислового розвитку, опублікованого в офіційному виданні, дана міра уведена у відповідь на сформований дефіцит на місцевому ринку лома, що у свою чергу є серйозною перешкодою для розвитку аргентинського сталеливарного сектора економіки. На сьогоднішній день, Аргентина обмежує експорт лома встановленням високих мит, а саме – 20 % розуміючи стратегічну цінність металобрухту для внутрішнього виробництва. Враховуючи, що запаси корисних копалин в Аргентині не так великі, як різноманітні [2].

Індонезія ввела заборону на експорт руди на початку 2014 р., намагаючись припинити вивіз сировини й змусити місцеві добувні компанії будувати плавильні потужності усередині країни. Це привело до втрати декількох мільярдів доларів доходів [3]. При цьому Міністерство Економіки країни підкреслило, що стратегію видобутку руд країна міняти не має наміру. До введення заборони Індонезія була найбільшим світовим постачальником нікелю.

Але, заборона на експорт дала країні спроможність стимулювати металургійну галузь. У результаті, з початку дії обмежень Індонезія залучила біля \$18

млрд інвестицій, головним чином від китайських партнерів, і Міністерство природних ресурсів країни очікує уведення в експлуатацію 12 металургійних підприємств до кінця поточного року [4].

У 2001 р. в Азербайджані діє урядова заборона на експорт металобрухту. Дана заборона пояснюється тим, що придбаний в Азербайджані металобрухт, сусідня країна Іран використовує у військово-технічній промисловості [5].

В Азербайджані у зв'язку зі зростанням промислового виробництва спостерігається збільшення попиту на метали, що веде до збільшення обсягів виробництва. Як відзначається в повідомленні Держкомітету по статистиці (ГКС) в 2013 р., виробництво продукції на підприємствах металургійної промисловості збільшилося на 20,5 %, склавши 163,7 млн манатів. В основному вироблена в країні продукція покриває потреби внутрішнього ринку, і тільки частково направляється на експорт у сусідні країни, а саме в Іран, Росію й Туреччину. Сировинні потреби металургії Азербайджану переважно забезпечуються за рахунок внутрішніх ресурсів. Однак важливо визнати, що сировинна потреба металургії усе більше забезпечується за рахунок імпорту. За останніми даними, чорні метали й вироби, зроблені з нього, займають 12,35 % із загального обсягу імпорту в Азербайджан. Згідно офіційним даним, імпорт чорних металів в Азербайджан значно обганяє експорт. Як пише ресурс metalbulletin.ru, незважаючи на тимчасове призупинення експорту відходів чорного й кольорового металів в 2001 р., запекла конкуренція за сировину привела до того, що в 2005–2007 рр. заготовщики були змушені здобувати якісний металевий лом по більш високій ціні. Але, розвиток металургії приведе до створення нових робочих місць, а також підвищенню конкурентоспроможності місцевого виробництва в даній галузі [6].

Виконуючи вимоги Всесвітньої торговельної організації (ВТО) в 2006 році влада Саудівської Аравії зняла заборону на експорт металобрухту, що тривала 16 років. Це було одним із вимог ВТО, у яку Саудівська Аравія вступила в 2005 р. 49 членом. Відповідно до повідомлення газети “Al-Eqtisadiya”, експорт лома дозволений у будь-яких кількостях [7].

Але влада Саудівської Аравії знову в 2008 р. наклала заборону на експорт цементу й сталі з метою знизити ціни для великих державних проєктів, хоча деяким компаніям було дозволено експортувати за цінами нижче, ніж які склалися на внутрішньому ринку [8]. Експорт сталі так само був обмежений.

Як повідомляє агентство Reuters, Саудівська Аравія розглядає можливість часткового зняття заборони на експорт сталі, а також цементу, щоб зменшити надлишок пропозиції на місцевому ринку.

Запаси сталі на внутрішньому ринку королівства збільшилися до 1,8 млн тонн, у результаті чого металургійні заводи скоротили виробництво на 50 %, а деякі були змушені повністю зупинитися, заявили в National Committee for the Steel Industry.

Так, в 2015 р. геологічна служба Саудівської Аравії оголосила про відкриття великого мідно-порфірового родовища в провінції Ер-Рияд. Родовище розташоване в області Ад-давадми. Це перший подібний випадок у даному регіоні. Воно простирається до північної частини сусідньої області Аль-кувайхія. Міністерство нафти й мінеральних ресурсів планує розпочати розробку даного родовища, і це буде мати важливе економічне значення для Саудівської Аравії.

Міністр нафти й мінеральних ресурсів Алі Ан-Нуайми підкреслив, що виявлене велике мідно-порфірове родовище в провінції Ер-Рияд стане значимим доповненням до вже відомих родовищ корисних копалин у Саудівській Аравії й буде сприяти зміцненню положення металургійної промисловості. Експорт металевих відходів, тимчасово припинений у червні 2008 р. діє й донині [9].

Отже, якщо Україна введе заборону на експорт металобрухту, то вона зможе підвищити розвиток металургійної промисловості, що в свою чергу буде сприяти створенню нових інвестиційних можливостей для місцевого й міжнародного капіталу, а також для розвитку трудових ресурсів країни.

Список використаних джерел:

1. Переработаем сами [Электронный ресурс] // Эксперт Казахстан. – 16–22 июня 2014 г. – Вып. № 25 (469). – Режим доступа : <http://export.gov.kz/storage/9a/9afdb5aaa93b95ad3e7ae2419e3b5fd2.pdf>

2. Аргентина возобновляет запрет на экспорт металлолома [Электронный ресурс] // Металлолом. – 13.09.2012. – Режим доступа : <http://metallolom.ua/news/v-mire/argentina-vozobnovlyaet-zapret-na-eksport-metalloloma>

3. Индонезия продлевает запрет на экспорт никелевой руды [Электронный ресурс] // Металлургический бюлетень. Информационно-аналитический журнал. – 30 марта 2016. – Режим доступа : <http://www.metalbulletin.ru/news/color/10118581/#>

4. Индонезия может частично ослабить запрет на вывоз необработанных руд [Электронный ресурс] // Металл Индекс. – 24 марта 2015. – Режим доступа : http://www.metalindex.ru/news/2015/03/24/news_50842.html

5. Азербайджан прекратил поставку металлолома в Иран из-за международных санкций [Электронный ресурс] // Электронный журнал. Металл Индекс. – 28 марта 2012. – Режим доступа : http://www.metalindex.ru/news/2012/03/28/news_38777.html?template=23

6. Мусаев Дж. Основная проблема металлургии Азербайджана – отсутствие полного цикла производства [Электронный ресурс] / Дж. Мусаев // Общественно-политическая газета “ЭХО”. – 12.10.2013. – Режим доступа : <http://www.echo.az/article.php?aid=50193>

7. В Саудовской Аравии снят запрет на экспорт металлолома [Электронный ресурс] // Электронный журнал “Ruslom.ru”. – 27.03.2006. – Режим доступа : <http://ruslom.ru/htjpcdx.html?page=mnews&month=3&year=2006&date=1143403200&id=918&sort=comment>

8. Саудовская Аравия отменит запрет на экспорт стали? [Электронный ресурс] // metalbulletin.ru, 1 декабря 2015 № 1 578 955. – Режим доступа : <http://polpred.com/?ns=1&cnt=135§or=5>

9. Мухамедрахимов Т. Геологическая служба Саудовской Аравии объявила об открытии крупного медно-порфинового месторождения в провинции Эр-Рияд [Электронный ресурс] // arafnews.ru, 21 мая 2015 № 1413090. – Режим доступа : <http://polpred.com/?ns=1&cnt=135§or=5>

АТРИБУТИКА МІЖНАРОДНОГО ЛІДЕРСТВА: ПАРТНЕРСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

А. В. Бохан

(Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ)

Сучасний геополітичний простір виявляє нову динаміку міжнародної економічної взаємодії країн, тим самим засвідчуючи посилення викликів глобалізації, урізноманітнення видів експансіонізму, поглиблення економічних диспропорцій між країнами, збільшення природно-техногенних катаклізм, ескалації транс-кордонних конфліктів та загострення інших екологічних проблем людства. У зв'язку з цим, дієві актори світового ринку приділяють значну увагу оновленню формату партнерства задля упередження можливих ринкових ризиків у тому числі екологічного характеру.

Наразі здобуття міжнародного лідерства та формування конкурентних переваг розглядається в контексті нових стратегем розвитку, які спроможні посилювати зацікавленість країн у диверсифікації міжнародного економічного співробітництва в аспектах взаємовигідного ділового партнерства. Визнання та здобуття успіху іміджевої презентації країни в цій сфері можливе також на засадах екологічної дипломатії. У системі міжнародних економічних відносин, екологічна дипломатія є новим напрямом діяльності, що передбачає:

- сприяння еколого-економічному розвитку країн, захист, лобіювання та узгодження національних екологічних інтересів на світових ринках;
- здійснення переговорного процесу в міжнародній торгівлі з урахуванням дії екологічних екстерналій;
- удосконалення практики досягнення бізнес-компромисів, прийняття рішень щодо поліпшення екологічної ситуації;
- врегулювання питань політичних і торговельно-економічних конфліктів, спрямованих на захист довкілля;
- застосування превентивних заходів щодо зловживань у контексті протекціонізму;
- проведення ратифікації міжнародних угод та їх інкорпорації в систему національного екологічного законодавства;
- виявлення культурної специфіки ведення бізнесу з урахуванням екологічних пріоритетів у розвитку країн та ін.

Атрибутика і стиль міжнародного лідерства формується у процесі системного моніторингу зовнішнього середовища функціонування бізнесу, виявлення його інноваційного потенціалу та просторового моделювання шляхом впровадження прогресивних механізмів дипломатизації ринкових контактів. Так, одним із способів уникнення ризику є розробка механізмів капіталізації бізнесу з урахуванням природних, фінансових, економічних, екологічних та інших умов розвитку країн світу. Зокрема, аналіз “країнного ризику” включає комерційний, політичний і екологічний ризику.

Комерційний ризик залежно від рівня впливу поділяється на такі рівні:

- державний (ризик неплатоспроможності, надання позик іноземним урядам);

– корпоративний (трансферний ризик, що виникає за економічної політики країн, коли накладаються обмеження на переведення капіталу, дивідендів і відсотків іноземним кредиторам чи інвесторам).

Політичний ризик визначається як ймовірність виникнення фінансових, матеріальних і моральних втрат як прояв несприятливих політичних факторів у іншій країні чи регіоні світу. Розрізняють такі типи політичних ризиків:

– макроризик (ймовірність політичних подій, які матимуть вплив на усіх іноземних суб'єктів);

– мікроризик (ризик, який є специфічним для галузі, компанії, фірми, проекту, бізнес-концепту);

– екстра-легальний (будь-яка подія, джерело якого знаходиться в позаіснуючих легітимних структурах країни: тероризм, військовий переворот, революція тощо);

– легально-урядовий (є наслідком політичних процесів, що призводить до формування нового уряду, законодавчих ініціатив, торговельно-економічної політики, ринку праці, спільних підприємств, грошових емісій).

Екологічний ризик – це можливість виникнення навмисних або випадкових, поступових чи катастрофічних змін природних об'єктів, ресурсів або факторів, які можуть обумовлювати негативний вплив на навколишнє середовище спільноти, країн, бізнесу тощо. Масштаб дії екологічного ризику може бути: локальний, національний, міжнародний, регіональний, глобальний.

Очевидність прояву країнних ризиків у практиці міжнародної економічної діяльності обумовлює необхідність здійснення екологічної дипломатії, вибору відповідного її інструментарію задля покращення рівня еколого-економічної безпеки країн, а також застосування нових підходів до оцінки ринкових ризиків. Найбільш відомими серед них є рейтинги: “Moody’s Investors Services”, “Euromoney”, “Business environment Risk Intelligence” (BERI), “FitchIBCA”; методика агентства “Credit Risk International”, “The Economist”, “Political Risk Services”, “International Risk Country Guide” (IRCG); моделі “PSSI”, “Ecological Approach”, “Political System Stability Index”. Аналіз цих рейтингів свідчать про те, що глобалізаційні процеси обумовлюють тренди міжнародного бізнесу в контексті: масштабності потоків обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями і капіталом; багатовимірності сфер ідентифікації екологічної відповідальності країн, суб'єктів сфери ділового та стратегічного партнерства у процесі здійснення господарських трансакцій на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Бохан А. Міжнародний бізнес: інноваційний концепт екологічного розвитку : монографія / А. Бохан // Kijów-Legnica-Monachium : Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy, 2015. – 386 s.

2. Яременко О. Ф. Особливості дослідження країнного ризику у міжнародному бізнесі / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 5. – Т. 1. – С. 126–127.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ

В. Є. Зайцев

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Початок ХХІ сторіччя відзначився глобальними трансформаційними процесами у світовому господарстві, міжнародних економічних відносинах, що зажадало від країн світу розробки національних економічних трансформаційних доктрин, концепцій та моделей, примусило шукати нові соціально-економічні парадигми, виявляти нові закономірності, з різних сторін вивчати світові процеси і явища економічного життя, які є характерними для сучасного світового господарства.

Глобалізація сьогодні стала головним чинником стимулювання світового соціально-економічного розвитку, посилення конкуренції на міжнародних ринках, розподілу та використання всіх видів ресурсів та факторів виробництва між країнами світу. Процеси інтернаціоналізації та лібералізації у світовому господарстві створили широкі можливості для руху товарів, матеріальних, трудових, фінансових ресурсів та технологій між всіма країнами, що задіяні у міжнародних економічних відносинах.

Активне зростання міжнародного обміну обумовлюється цілим рядом причин. До основних слід віднести:

- нерівномірність економічного розвитку та темпів структурних ринкових трансформацій у різних державах. На кожному з етапів розвитку світового господарства в окремих країнах світу акумулюються надлишкові відповідні ресурси, що ефективно використовуються в країнах, де існує їх певна нестача;

- зниження у окремих державах рівня конкурентоспроможності національної економіки, галузей господарства, товарів, послуг, що пропонуються світовому ринку, що вимагає, як правило, залучення різноманітних ресурсів, і, в першу чергу, капіталу, для подолання відставання і підвищення технічного та технологічного рівня окремих галузей та економіки в цілому;

- використання дешевої робочої сили, сировини, зниження транспортних витрат, шляхом наближення виробництва до джерел відповідних ресурсів або споживачів, і здійснення його за межами своїх країн;

- обхід численних торговельних бар'єрів (тарифного та нетарифного характеру), якими відгороджуються країни світу у рамках здійснення протекціоністських заходів у своїй торговельній політиці.

Глобалізація впливає на фінансову складову міжнародної економіки, обумовлює швидке зростання темпів міжнародного руху капіталів, що, в свою чергу, сприяє промислому зростанню у світовому масштабі. Але, в той же час, внаслідок цих процесів, виникає фінансова залежність одних держав від інших.

Економічна глобалізація передбачає також активізацію інтеграційних процесів у світовій економіці, що дає змогу забезпечити зростання обсягів та ефективності виробництва товарів і послуг, посилити стимулюючу дію конкуренції, сприяти зниженню рівня світових цін.

Визначальним елементом всесвітньої глобальної економіки є розвиток новітніх інформаційних технологій та засобів інформації, що є специфічною рисою та особливою ознакою сучасного світового господарства.

Таким чином, становлення та розвиток глобальної економіки є цілком об'єктивним явищем, що обумовлено розвитком світових економічних процесів. Визначення всіх чинників, що обумовлюють процеси глобалізації, є важливим для правильного і коректного розуміння цього планетарного феномена і врахування його в системі економічних інтересів держави.

Зовнішньоекономічна діяльність є однією з найважливіших пріоритетних складових стратегії економічного зростання і забезпечення економічної безпеки держави. Вона відіграє особливу роль у забезпеченні інтеграції економіки України до структур сучасного глобального світового господарства, її участі у міжнародному розподілі праці, прискоренні адаптації економічних, виробничих, правових та інших механізмів до системи міжнародних стандартів, зокрема стандартів СОТ та ЄС, активізації участі нашої країни у діяльності міжнародних економічних, фінансових, науково-технічних та інших установ і організацій. Зовнішньоекономічна діяльність має велике значення у виконанні стратегії економічних і соціальних реформ, стабілізації економічних процесів у національному господарстві України. Але її здійснення має бути тісно пов'язане з забезпеченням зовнішньоекономічної безпеки держави, що полягає в мінімізації дії негативних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку національної економіки шляхом її активної участі у світових процесах інтернаціоналізації та глобалізації, міжнародному поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам.

Процес збільшення рівня відкритості національної економіки повинен здійснюватись поступово, поетапно і зважено, на основі процесів структурної перебудови господарського комплексу країни і з урахуванням особливостей України. Цей процес має враховувати стан та рівень конкурентоспроможності національної економіки, окремих галузей, підприємств та вітчизняних товарів. З точки зору зовнішньоекономічної безпеки, загрозу представляє не тільки низький рівень конкурентоспроможності зазначених складових, а ще, більшою мірою, системний розрив з провідними країнами світу через несумісність технологій, низьку інноваційну та інвестиційну привабливість, значні структурно-галузеві, інституційні та соціально-культурні відмінності.

Для забезпечення економічної безпеки, по цій важливій складовій, необхідно: удосконалити стратегію зовнішньоекономічної діяльності і постійно розробляти на її основі відповідні щорічні програми; підвищити ефективність використання адміністративного, економічного та валютного інструментарію зовнішньоекономічної політики; оптимально поєднувати заходи державного протекціонізму з режимом вільної торгівлі; здійснювати податкову та митну підтримку національних товаровиробників-експортерів; розвивати різні форми економічної співпраці з країнами світу; постійно підвищувати рівень та якість підготовки кадрів для сфери зовнішньоекономічної діяльності.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

П. С. Козелецький, Т. М. Рудянова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В сучасних умовах економічного розвитку країн світу відбувається процес активного становлення взаємозв'язаного світового господарства зі своїми національними особливостями, новітніми фінансовими технологіями, використанням електронних систем телекомунікацій для переміщення високоліквідних ресурсів практично в глобальних масштабах. Використання переваг господарської глобалізації поряд з позитивними наслідками породжує ряд істотних ризиків для національних економік. Безпека економічного розвитку становить ключову складову політики кожної держави. Особливо актуальною вона є для країн, що виникли і розвиваються на теренах колишньої соціалістичної системи у Східній Європі.

Наукова розробка проблем національної економічної безпеки в розвинених країнах світу активно проводиться починаючи з 80-х рр. ХХ ст. Так, аналізуючи концепцію економічної безпеки США слід відзначити такі її основні напрямки, як підвищення конкурентоспроможності американських товарів на зовнішніх ринках, зменшення залежності країни від іноземних кредитів, зміцнення її можливостей щодо виконання міжнародних зобов'язань в торговельно-економічній сфері. Важливе значення в цій концепції останнім часом надається забезпеченню національних економічних інтересів в конкурентній боротьбі з суперниками на світових ринках, а також захисту інтересів держави у високотехнічних сферах.

Японський підхід забезпечення економічної безпеки полягає у формуванні сприятливих умов для стійкого імпорту сировини за можливо низькими цінами, зміцнення економічних позицій країни в світовому господарстві, стратегічно орієнтованій інвестиційній політиці. Як відзначав відомий японський економіст, колишній міністр зовнішньої торгівлі та промисловості С. Окіта, шлях до безпеки японського суспільства полягає в тому, щоб не створювати собі ворогів у світі, щоб розвивати і поглиблювати відносини дружби, співпраці і партнерства зі всіма країнами.

Беручи до уваги результати наукових досліджень у цій сфері, можна стверджувати про недостатність розробки проблеми економічної безпеки України, зокрема в частині аналізу ефектів впливу зовнішніх чинників на національну економічну безпеку. Також потребують додаткового наукового обґрунтування завдання системи інституційного забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації світового господарства.

Кардинально значущою складовою економічної безпеки України є її міжнародна економічна безпека. Причому обов'язковою умовою міжнародної економічної безпеки є здатність держави забезпечувати сприятливі макроекономічні показники, перш за все, загальний платіжний баланс, бюджетний баланс, а також зовнішньоторговельний баланс в довгостроковій перспективі. Це – об'єктивна передумова стабільності валютного ринку, стійкості гривні та позитивних інтегративних тенденцій в макрорегіональній системі України. У контексті зовнішньоторговельної безпеки провідну роль відіграє митно-тарифна політика, яка по-

винна бути спрямована на захист національних інтересів і стимулювання торговельного співробітництва з країнами світу.

Сьогодні перед урядом постала задача здійснення вибіркового покраїнового, порегіонального аналізу результатів міжнародної торговельної діяльності країни, прагнучі до встановлення паритетних відносин з тими країнами, в торгівлі з якими переважають тенденції перевищення українського імпорту над експортом. Визначення геоекономічних орієнтирів формування відкритої економіки України є одним з найгостріших питань економічної безпеки держави після здобуття нею незалежності.

Нераціональним і потенційно небезпечним явищем у країні є регіональна асиметрія в територіальному розміщенні експортних потужностей – понад 50% експорту України забезпечують тільки чотири (Дніпропетровська, Київська, Одеська та Харківська області), Донецька і Луганська випали із цього переліку. Сьогодні конче необхідно стимулювати складне технологічне експортне виробництво, сприяти закордонним продажам за такими науково-технічними напрямками та в тих економічних галузях, розвиток яких може сприяти збільшенню товарної маси, що експортується з країни. Серед конкретних галузевих пріоритетів державної підтримки експорту надзвичайно актуальною є технологічна реконструкція підприємств чорної металургії для збільшення частки електросталеливарного виробництва (зараз воно становить біля 5%), а також продукції безперервного лиття (до 7% в Україні порівняно з 75% у світі та ще більшою її питомою вагою в індустріально розвинених країнах).

Слід стимулювати експорт з високим ступенем переробки. Ця вимога відповідає і загальній світовій тенденції збільшення в системі торговельних відносин частки торгівлі високотехнологічною продукцією, готовими виробами. Від експорту металів “на вагу” Україні, зокрема, необхідно переходити до експорту складнопрофільного прокату, від експорту промислової та сільськогосподарської сировини – до експорту продукції її обробки.

Зважаючи на світову тенденцію підвищення питомої ваги в масі експорту послуг, а також на наявний в Україні потенціал у цій сфері, необхідно вживати заходи щодо реалізації існуючих і створення нових експортних можливостей щодо послуг на експорт. Важливу роль тут повинна відігравати транспортна галузь, особливо морський флот, розташовані на українській території залізниці та трубопроводи. Особливу увагу необхідно звернути на автомобільний транспорт, на будівництво сучасних автобанів.

Кардинальним напрямом роботи щодо створення сприятливих параметрів економічної безпеки є прийняття обґрунтованої імпоротної стратегії, що зробить імпорт дієвим фактором технологічної реконструкції української промисловості за рахунок диверсифікованої митної політики – розробки тарифів згідно з інтересами національної промисловості, конкретних виробників високотехнологічної експортної продукції.

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Г. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. – К. : КНЕУ, 2001.

МОРСЬКА ГАЛУЗЬ У ТРАНСКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

І. Т. Кішак, А. В. Слюсаренко
(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв)

Транскордонне співробітництво для сучасної України відіграє роль своєрідного полігона для апробації європейського законодавства та європейських механізмів фінансової підтримки перспективного сектору економіки. Транскордонне співробітництво виступає вагомим чинником євроінтеграції та створення Європи без внутрішніх кордонів, що цілком відповідає пріоритетам економічного розвитку держави.

Розвиваючи транскордонне та трансрегіональне співробітництво, Україна має отримати низку вигод. З політичної точки зору – це можливість усунути політичні та адміністративні бар'єри між сусідніми народами, активізувати реформи, які мають на меті утвердження демократичних ініціатив. З економічної точки зору – створити господарсько-соціальну та економічну інфраструктуру за умови формування спільних органів, господарюючих суб'єктів, залучити інвестиції. З гуманітарної – подолати наявні стереотипи та упередженість по обидві боки кордону, задіяти інструменти наукової та культурної дипломатії [1; 2; 3].

Метою роботи є дослідження перспектив розвитку морської галузі у сфері транскордонного співробітництва південного регіону України.

Розвиток транскордонного співробітництва в поточний період є однією з основних цілей державної регіональної політики, визначеної “Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року”. Передбачається, що співробітництво має забезпечити підвищення конкурентоспроможності регіонів та їх економічне зростання, прискорити євроінтеграційні процеси та наблизити рівень життя населення прикордонних регіонів до середньоєвропейського. Нині в Україні створено та функціонує дев'ять єрорегіонів, п'ять із них з країнами Європейського Союзу. Водночас з 1993 р. здійснюється фактично транскордонне співробітництво між 12 регіонами України. Однак ефективність такої співпраці в рамках єрорегіонів є недостатньою і її покращення потребує вирішення значного кола питань організаційного та фінансового характеру щодо підготовки фінансування проектів транскордонного співробітництва, створення кластерів, транскордонних індустріальних парків. В цілому для України спільно з Європейським Союзом першочерговим є завдання підтримки та посилення транскордонного та регіонального співробітництва. Для України це означає три основні напрями: поліпшення законодавчої бази, нарощення потенціалу розвитку безпосередньо в регіонах і забезпечення зміцнення транскордонних і регіональних економічних зв'язків на місцях та ділове партнерство з регіонами інших країн, зокрема, країн – членів Європейського Союзу. Це потребує затвердження державної програми розвитку транскордонного співробітництва. Практична реалізація зазначеного вимагає, по-перше, необхідності концентрації спільних зусиль, як центру, так і регіонів; по-друге, вдосконалення законодавчого регулю-

вання транскордонного співробітництва, розвитку та реалізації логістичного потенціалу України [3; 4].

Враховуючи вигідне геополітичне розташування України виходу до Чорного моря (Одеська, Миколаївська та Херсонська області) та Азовського моря (Запорізька та Донецька області) реформа морської галузі має бути одним із пріоритетів діяльності уряду. Вона передбачає створення Морської адміністрації та реформування Адміністрації портів України. За думкою профільного міністерства приватизація та концесія портів є єдиним шляхом розвитку морської галузі [1]. Тринадцять вітчизняних морських торгових портів, Українське Дунайське пароплавство, державне Чорноморсько-Азовське виробничо-експлуатаційне управління водних шляхів, агентство “Інфлот” та Південний НДПКІ морського флоту формують значний виробничий та інвестиційний потенціал портової та термінальної діяльності галузі [2]. Зокрема, в січні-серпні 2016 р. на причалах ДП “Одеський морський торговий порт” перевантажено 316,8 тис. TEU, що на 31,7 % більше до відповідного періоду 2015 р. [5].

Про зростання світової уваги до морегосподарського комплексу України свідчить зокрема той факт, що в м. Одеса проведено 10-й міжнародний “Чорноморський контейнерний саміт – 2016” за участю представників найбільших світових судноплавних контейнерних ліній, глобальних контейнерних термінальних операторів, морських портів, стивідорних, транспортних та експедиторських компаній з 14 країн світу. Учасники саміту констатували, що Україна демонструє збільшення кількості експортних та імпорتنих контейнерних перевезень вантажів. Це є результатом того, що бізнесові кола відчувають довіру, а держава змогла забезпечити дерегуляцію, спрощення умов ведення господарської діяльності і залучення значного обсягу інвестицій в портову галузь, зокрема в ДП “Одеський морський торговий порт”. Реалізація проекту з будівництва терміналу площею в 19 га в акваторії порту спільно з німецькою компанією “ГПК-Україна” дозволила ввести в експлуатацію перший та другий пускові комплекси в 2014 р. Потужність комплексів складає 250 тис. TEU на рік, два причали завдовжки 650 м, складські приміщення займають 112,4 тис. кв. м території порту. Це дає змогу приймати судна з осадкою 14 метрів. Вартість реалізації проекту з розширення контейнерного терміналу на Карантинному мосту становить 5,0 млрд грн; пропускна спроможність першої групи терміналу становитиме понад 600 тис. TEU на рік.

Беззаперечним є той факт, що в країні необхідна системна і послідовна робота зі створення сучасної транспортної інфраструктури, впровадження нових технологій, збільшення обсягів перевезень із метою забезпечення інтеграції транспортної системи України в європейську. Особлива увага має приділятися розвитку мережі міжнародних транспортних коридорів, значне місце в яких належить морській галузі. В умовах пошуку нових шляхів переміщення зростаючих товарних потоків південний регіон України є привабливим та конкурентоспроможним для перевезень транзитних вантажів у напрямку Європа-Азія, Північ-Південь. Для реалізації пріоритетів співробітництва з країнами світу для України має бути поліпшення руху пасажирів і вантажів, збільшення транспорт-

них потоків за рахунок усунення адміністративних, технічних, прикордонних та інших перешкод, модернізації інфраструктури морської галузі.

Ключовим завданням для морської галузі залишається підвищення конкурентоспроможності портів у чорноморському басейні, які є експортоорієнтованими. Це потребує знайти гнучкі ефективні рішення, щоб транзит товарів по території України відбувався швидко, безперешкодно й надійно. Це той тренд, у якому рухається весь світ і в якому має рухатися Україна.

Список використаних джерел:

1. Воронков В. Ми маємо повернути статус транзитної держави / В. Воронков // *Голос України*. – 2016. – 10 червня.
2. Дикаленко М. Заманчивая перспектива / М. Дикаленко, Э. Московчук // *Бизнес*. – № 36. – С. 22–25.
3. Ромашкіна О. Транскордонне співробітництво... – це вимір євроінтеграції / О. Ромашкіна // *Голос України*. – 2016. – 10 червня.
4. Кіщак І. Т. Транспортні коридори в системі транскордонного співробітництва України / І. Т. Кіщак, С. П. Шевчук // *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць*. Вип. 119 (частина III). – К. : Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2014. – С. 23–30.
5. Воронков В. “Контейнерні сили” переходять у наступ / В. Воронков // *Голос України*. – 2016. – 21 вересня.

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

К. М. Тарасенко

(Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Новий історичний етап глобалізації викликав онтологічні зміни міжнародної економічної міграції. Нині міграційні процеси набувають все більшого поширення в світі. Початок ХХІ століття охарактеризувався зростанням масштабів та інтенсивності міграційних потоків, так у 2015 р. кількість міжнародних трудових мігрантів склала 232 млн чоловік порівняно з 154 млн у 1990 р. Збільшення масштабів міграційних потоків призвело до загострення існуючих проблем й появи нових як для самих трудових мігрантів, так і для країн походження, транзиту та країн-реципієнтів.

Воєнно-політична криза, втрата роботи, зменшення заробітної плати, посилюють негативні настрої українців і очікувано збільшать потік еміграції в майбутньому. Дослідження показують, що покидають Україну переважно особи віком від 20 до 40 років, 65 % мігрантів становлять чоловіки 35 % – жінки. Основними центрами тяжіння українських мігрантів є Російська Федерація (43 %), Польща (14 %), Італія (13 %), Чехія (13 %), Іспанія (5 %), Угорщина (2 %) та Португалія (2 %).

З-поміж українських трудових мігрантів, що працюють за кордоном 38 % мали дозвіл на проживання та роботу, 13 % – дозвіл на роботу, 24 % – дозвіл на тимчасове проживання, решта не мали правового статусу. 15% трудових мігрантів мають закінчену вищу освіту, 15 % – базову або неповну вищу освіту, 65 % – середню освіту, 5 % початкову або незакінчену середню освіту.

Проте лише деякі мігранти за кордоном можуть знайти роботу, відповідну їхньому рівню кваліфікації, майже всі вони, незалежно від рівня освіти, працюють на низькокваліфікованих робочих місцях, відповідно відбувається їх депрофесіоналізація.

Впродовж останніх двадцяти років внаслідок міжнародної трудової міграції в Україні посилюються негативні демографічні тенденції, зокрема, зменшення чисельності населення країни, погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням. З країни виїждить працездатна частина населення, яка здатна внести найбільший вклад в національну економіку. Тобто відбувається формування людського капіталу для інших країн світу без відповідного здійснення інвестицій у нього.

Зовнішня трудова міграція може сприяти інноваційному розвитку, якщо на національний ринок праці будуть залучатися іноземні висококваліфіковані спеціалісти. Проте до нашої країни в основному в'їжджають іммігранти з країн ризикової міграції, які переважно зайняті в сфері торгівлі та послуг і не мають правового статусу. За різними оцінками, в Україні нині на нелегальному становищі перебуває близько мільйона громадян інших країн. Подальші втрати висококваліфікованої інтелектуальної робочої сили, яка є визначальним чинником для інноваційного розвитку країни, призведуть до втрати конкурентних переваг України у глобалізованому світі.

Основними проблемними питаннями в сфері трудової міграції залишаються: посилення соціального та правового захисту трудових мігрантів та членів їх сімей; налагодження обліку трудових мігрантів, які працюють за межами України; запобігання незаконній трудовій міграції та ризикам, що пов'язані із використанням тіньових каналів працевлаштування тощо.

Водночас, зовнішня трудова міграція здійснює сприятливий вплив на розвиток ринку праці в Україні. За розрахунками, за умови неможливості зайнятості за кордоном рівень безробіття в Україні був би в 1,5 рази більшим від фактично зафіксованого. Тобто Україна приймає активну участь в міжнародній міграції робочої сили. Проте, ця участь має певні протиріччя й потребує удосконалення.

Насамперед, необхідно створити в Україні належні соціально – економічні, організаційні, правові умови для створення умов життя, навчання, розвитку економіки та особистості. Задля прискорення цього процесу, держава повинна повернутися обличчям до розвитку науки, підвищити її фінансування, обрати інноваційно-інвестиційний шлях економічного зростання. Цей шлях передбачає поширення науково-прикладних і науково-технічних знань.

Взагалі, Україна не повинна весь час на когось рівнятися, хоча сучасні процеси глобалізації потребують певних світових стандартів розвитку, а йти

уперед обираючи свій шлях розвитку. Так, це буде непросто, однак, більш перспективно ніж весь час когось наздоганяти. Такий розвиток вимагає використання усіх здобутків світової цивілізації та примноження власних.

Глобалізація економіки суттєво вплинула на формування нового підходу до міграційної політики. Цей підхід полягає в переході від контролюючих функцій держави до комплексного управління міграційними процесами, основу якого складає створення умов, що протидіють міграції. В умовах тісного взаємозв'язку й взаємозалежності національних економік стає можливим стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць, підвищення доходів, формування сприятливого клімату у країнах еміграції. Така можливість реалізується шляхом лібералізації торгівлі, залучення прямих іноземних інвестицій, активного включення національних валют у світову валютну систему.

Отже, задля ефективного управління міграційними процесами в Україні необхідно здійснювати означені пропозиції не поетапно, а комплексно, інакше може скластися критична ситуація на ринку праці в національній економіці.

ELECTRONIZATION OF BULGARIAN CUSTOMS ADMINISTRATION

Sabka Pashova

**(Department of commodity science,
University of Economics, Varna, Bulgaria)**

The idea of a united Europe and the pursuit of its realization is associated with the theories and concepts that have arisen in the late nineteenth and throughout the twentieth century. The realization of these ideas began after World War II, and the main driving force of desire for unity is on the one hand that experiences during the war should not be repeated on the other hand the need for rapid economic recovery and facilitating trade with goods.

The main objective of the European Union (EU) is to protect the interests, health and safety of the European citizens and to ensure that the internal market is open, fair, transparent and excludes improper traders. At the same time through the implementation of various policies the EU helps consumers and economic operators¹ to take full advantage of the opportunities offered by this market. Bulgaria's accession to the EU and its commitments as an external border of the Community set specific requirements towards Bulgarian customs administration for the fulfilment of effective border control and the protection of intellectual and industrial property rights (Shekerova, Cheshmedzhieva, 2006).

The purpose of this study is to present: electronization of the customs administration and customs services in Bulgaria; advantages and disadvantages of electronic customs services in facilitating trade with goods which ensure the safety of goods and security of European citizens after Bulgaria's accession to the Community.

1. Computerization of the Bulgarian Customs Administration

The construction of the Bulgarian Integrated Customs Information System (BICIS) is a major priority for the Bulgarian customs administration as an important

¹ Subject involved in the course of its business in activities covered by customs legislation.

element for achieving the required capacity to implement the attainments of the EC's legislation. BICIS's core was developed and by the end of 2000 it covered customs offices, providing 90% of the document processing, and by mid-2001 it covered all customs offices. Parallel to the process of implementing the core, additional subsystems to BICIS were developed and implemented, the final result is the creation of an information system corresponding to the EU requirements in this area (Pashova S., 2015).

Electronic customs. In 2011, the process of computerization and development of information systems in the field of customs and excise duties continue to support activities in strengthening the control and implementation of our commitments as a member state of the EU.

Maintenance of operability of the information systems. From great importance for the fulfillment of the commitments as a customs administration of a state member and as a participant in the initiative "electronic customs" of EU and the application of the measures for security and safety is the ensuring of a constant availability of the Communication center for connection with the systems of EU, NCTS system, the system for export control Phase 2, the system for import control Phase 1, the system for registration and identification of the economic operators, the system for management of the integrated tariff (TARIC 3) and the system for control of the movement of excise goods.

In order to improve the work of the systems and to remove the errors a constant corrective maintenance is being done. New versions of the modules of the Bulgarian integrated customs information systems (BICISM) are introduced in all customs offices, without disturbing their normal work regime.

Development of the information systems. The rise in requirements towards the customs administration demands constant process of development of the customs information systems and introducing new modules and systems. In the framework of the contract between the Ministry of Finance and the company "Informational Service" JSC, signed in July 2011, the process of improving of the functionalities of the basic information system continued.

In accordance with the changes in Technical specification of EC in the part of "Monitoring of the movement of goods and making business statistics" in the early June 2011 tests for correspondence were conducted with the central team of TAXUD and introduced in real exploitation new versions of the following systems: New Computerized Transit System (NCTS); The system for import control; The system for export control (Pashova, S. 2012). The second part of the changes in the specifications of EC for NCTS, The systems for export control and the systems for import control are realized and introduced in real exploitation with the versions from December 2011.

The major changes in the information systems, regarding the national requirements are:

- The internet portal of Customs Agency with developed functionalities for accepting electronic documents, signed with electronic signatures of suppliers from member states of EU.;

- Module "Risk Analysis" with perfected functionality for additional requirements in processing community's criteria.;

- BICIS – processing of documents at import – precise processing of the elements of taxation; realizing of electronic submission of correction and cancellation of SJSC at import regimes.

2. Results from the electronic customs services

The advantages of electronic customs services consist of assisting in strengthening the control of goods. The reliable and constant operation of information systems is a prerequisite for the effective work of the customs administration. The permanent performance of the communications center to link with EU systems is a prerequisite for improving the security and an opportunity for timely response in the event of a problem. Another advantage of the electronic systems is the ability to conduct e-statistics with the latest data available. Thanks to this information various graphs, tables and figures could easily be drawn, reflecting the current trends in trade of goods between countries (Fig. 1).

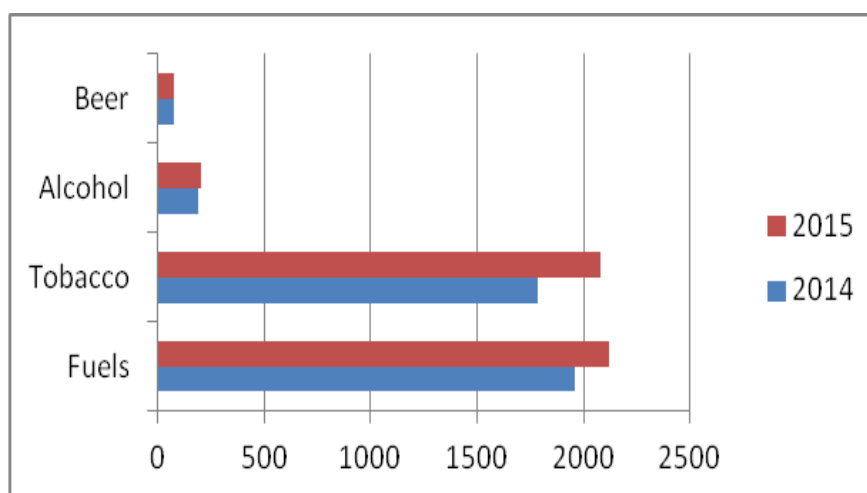

Figure 1. Revenue from excise duty by commodity group for 2014 and 2015 million BGN ²

Disadvantages. A major disadvantage of the electronic customs systems includes a constant commitment to their technical maintenance and the costs associated with them. The possibility of data leakage at an insufficient level of security when using electronic systems could also be a disadvantage. Electronic systems are also subject to the risk of infiltration of various computer viruses, which could lead to a system crash and stop workflow.

Conclusion

The Customs Union is the basis of the European Community, customs maintain a balance between protecting the interests of the Community and its citizens and ensuring the smooth flow of trade by facilitating the work of economic operators.

The Customs Union is the “guardian” of the internal market with an extremely important role in the dynamically changing times. The high volume of international trade flows and the expectations of economic operators are significantly raised. Union Customs Code (UCC) replaced the current Community Customs Code,

² Magazine “Customs Chronicle” No6/2015, year XXIII, ISSN 0861-9921 (Figure 2. Revenue from excise tax by commodity group for 2014 and 2015, p. 3 Source: Agency Customs).

introduced on May 1st, 2016 mandatory electronic transactions unified customs processes at EU level between customs administrations of the Member States and imposed electronic communication between customs authorities and economic operators and the European commission. The main task of the customs authorities is related to the reduction of barriers to the international trade and increased necessity to ensure the safety and the security of the EU external borders. Customs gained paramount importance for the protection of the EU – its financial interests and those of the Member States and its protection from unfair and illegal trade while supporting legitimate economic activity and its competitiveness. Together with the other law enforcement agencies, customs administrations ensure the security and the safety of EU economic operators, citizens and the environment in the EU.

РОЗВИТОК АУТСОРСИНГУ ІТ-ПОСЛУГ МСП УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Д. М. Щитов

**(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро)**

М. Ф. Мормуль

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В умовах глобалізаційних процесів швидкого розвитку на міжнародному ринку високотехнологічних послуг набув закордонний аутсорсинг – “офшоринг”. Світовий досвід використання аутсорсингу показує, що перевагою такої форми організації бізнесу є економія витрат на здійснення непрофільних видів діяльності, а саме: значна економія бюджету; зниження витрат часу; зменшення капітальних вкладень; оптимізація внутрішніх процесів; доступ до передових інновацій; залучення висококваліфікованого персоналу; удосконалення процесів керівництва та контролю, що разом особливо актуально у кризових соціально-економічних умовах.

Аутсорсинг ІТ-послуг є важливою частиною економіки України, що активно розвивається за рахунок наявності великої кількості кваліфікованих спеціалістів та низьких витрат на персонал. Об’єм українського ринку аутсорсингу у 2013 р. становив 3,6 млрд дол. [1]. Основне місце в структурі ІТ-індустрії належать: системній інтеграції, ІТ-аутсорсингу та розробці програмного забезпечення. Офшоринг в Україні досить цікавий для підприємств із США, ЄС та інших країн і в основному представлений ІТ-проектами має такі переваги: близькість до західних цінностей; висококваліфіковані трудові ресурси; дешеві трудові ресурси; невеликі мовні перепони; розвинуту інфраструктуру.

Близько 80 % фахівців на ринку ІТ-послуг працюють у 20 % великих компаніях, у яких кількість співробітників більш ніж 200, та 37 % усіх фахівців працюють на підприємствах з більш ніж 1000 співробітників. У свою чергу, малі та середні підприємства становлять 80 % від усіх компаній на ринку ІТ-послуг. Більшість контрактів для українських малих підприємств надають МСП (малі та середні підприємства) з країн з розвинутою економікою. Основними

центрами аутсорсингу в Україні є Київ, Дніпро, Одеса, Львів. Більш ніж 25000 висококваліфікованих фахівців беруть участь у розробці програмного забезпечення та аутсорсингу ІТ-послуг [2].

Доступність кваліфікованої робочої сили є однією з головних причин, чому іноземні компанії використовують аутсорсинг ІТ-послуг в Україні. Завдяки цьому європейські та американські компанії можуть заощаджувати від 40 до 60 % загального обсягу витрат на ІТ-послуги. Конкурентоспроможність національної економіки пов'язана з розвитком ринку ІТ-послуг.

Європейський досвід показує, що для ефективного розвитку галузі аутсорсингу ІТ-послуг необхідною є значна державна підтримка, елементами якої можуть бути впроваджені в Україні: створення програм підтримки малого та середнього бізнесу у сфері високих технологій; удосконалення венчурного інвестування; модернізація системи оподаткування та законодавчого регулювання сфери високих технологій; підвищення ефективності системи освіти ІТ-фахівців; створення програм щодо впровадження ІКТ в державному та приватному секторі; впровадження національної широкосмугової мережі; підтримка стартап-руху.

Однією з вагомих конкурентних переваг для України на глобальному ринку є наявність великої кількості талановитих ІТ-фахівців. Основою для такої переваги стала дешевизна робочої сили, українська академічна школа, що дає потужну теоретичну базу підготовки. Через несприятливі умови підприємницького середовища в Україні існує проблема відтоку ІТ-фахівців за кордон.

Державна підтримка може бути найбільш ефективною, якщо залучити кращих ІТ-фахівців до співпраці над створенням і впровадженням механізму управління розвитком аутсорсингу ІТ-послуг в Україні. Найбільш важливими, однак досить не розвиненими елементами для України є: створення внутрішнього попиту на ІТ-послуги та товари (обсяг закупівель бізнесу і державних закупівель); розвиток інноваційної інфраструктури (базової і високотехнологічної); створення стимулівних умов для детінізації фінансового капіталу у високоефективні галузі національної економіки (венчурний капітал, кредити); покращання умов ведення бізнесу (податкова система, регулювання трудових відносин). Важливою складовою для розвитку ринку аутсорсингу в Україні є постійна наявність резерву освічених і кваліфікованих фахівців. Для постійного поповнення цього резерву слід розвивати й надавати фінансову підтримку системі освіти в Україні.

Для вдосконалення розвитку ІТ-сектору в Україні слід підвищувати внутрішній попит на аутсорсинг ІТ-послуг. Для цього необхідно запровадити проект упровадження аутсорсингу ІТ-послуг на українських підприємствах. Можна запропонувати такий алгоритм переходу підприємства на аутсорсинг: нормалізація бізнес-процесів; аналіз ресурсів необхідних для аутсорсингу; аналіз ризиків; оцінка ефективності; підготовка критеріїв пошуку постачальників та договору; пошук постачальника через проведення конкурсу; підписання угоди; створення мотивації для постачальника та власного персоналу; поточний контроль за наданими послугами; аналіз ефективності аутсорсингової діяльності; продовження співробітництва або пошук нового постачальника.

Для країн з трансформаційною економікою, до яких належить Україна, доцільно долучатися до участі у міжнародних європейських мережеских програмах, формувати власну інституційну основу розвитку високотехнологічних послуг. Для ефективного розвитку експортного потенціалу високотехнологічних послуг України слід долучити досвід країн ЄС, що є актуальним завданням для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Мишко С. Объем украинского IT-рынка в 2013 году – \$3,6 млрд [Электронный ресурс] / С. Мишко // Режим доступа : www.forbes.ua/business/1344833-obem-ukrainskogo-it-rynka-v-2013-godu-36-mlrd

2. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/1300

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Н. М. Скляр

**(Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг)**

Військово-технічне співробітництво держав можна визначити як систему міждержавних відносин, пов'язаних з розробкою, виробництвом, постачанням продукції військового та подвійного призначення, наданням послуг і виконанням робіт в цій галузі. Центральне місце у сфері військово-технічного співробітництва займає торгівля озброєнням і військовою технікою.

Міжнародною спільнотою розроблені єдині міжнародно-правові принципи регулювання поставок озброєнь і механізми контролю над такими поставками за допомогою багатосторонніх режимів нерозповсюдження таких як Група ядерних постачальників (Nuclear Suppliers Group – NSG), Комітет Зангера (Zangger Committee), Режим контролю ракетних технологій (Missile Technology Control Regime), Австралійська група (Australia Group – AG), Вассенаарська домовленість (Wassenaar Arrangement – WA). При цьому метою такого співробітництва є не обмеження торгівлі продукцією військового призначення, а збільшення прозорості її продажів.

За даними звіту IHS Global Defence Trade Report обсяг світового ринку зброї в 2015 р. виріс до \$65 млрд, що більш ніж на 10% перевищило значення 2014 р. Найбільшими імпортерами озброєння були Саудівська Аравія, Індія, Австралія, Єгипет. Найбільшим експортером озброєнь за підсумками 2015 р. залишається США, поставивши зброї та обладнання майже на \$23 млрд, з яких товари на \$8,8 млрд були спрямовані на Близький Схід. Друге місце в десятці лідерів експорту зброї вже багато років займає Росія. За прогнозами міжнародних експертів в найближчі три роки у зв'язку з нестабільністю нафтових котирвань, вбачається тенденція до скорочення закупівель озброєння країнам-експортерам нафти та збільшення фінансування на військові операції для посилення впливу на події в регіоні.

Україна, яка завжди була активним учасником експорту озброєнь, перебуваючи зараз у сучасному стані учасника збройного конфлікту і одночасно активним суб'єктом впровадження стандартів НАТО при виробництві і модернізації озброєння та військової техніки на підприємствах оборонно-промислового комплексу, дуже гостро відчуває необхідність в підтримці світової спільноти щодо питань з допомоги гармонізації стандартів щодо випуску військової техніки та озброєння і впровадження сучасних процедур міжнародного технічного регулювання з урахуванням реальних потреб оборони держави.

Незважаючи на новий Закон України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності” 2015 р., який поступово впроваджується в сучасне міжнародне технічне регулювання країни, Україна не має відповідного рівня гармонізованих стандартів, достатнього для країни, яка має намір вступити в Європейський Союз. Обмежене державне фінансування призводить до постійного відставання від узгодженого графіка прийняти 1810 стандартів ISO протягом п'яти років, тобто по 362 стандарти ISO щороку, який запланував Державний комітет з питань технічного регулювання та споживчої політики. Система технічного регулювання, яка формувалася в Україні з 1993 р., усе ще діє і діятиме до того часу, поки не буде повністю сформована нова система, що неодмінно призведе до неправильного розуміння та заплутає як виробників, так і органи із сертифікації. Крім того, українські органи із сертифікації не мають відповідного обладнання, їм не вистачає компетентного персоналу, який би міг застосовувати європейські методи підтвердження відповідності. Це може серйозно зашкодити здатності України укладати взаємні угоди про визнання, які могли б полегшити діяльність українських спецекекспортерів на світових і європейських ринках.

Враховуючи те, що державний посередник в експорті озброєнь ДК “Укроборонпром” вже працює з такими світовими компаніями над сумісними проектами, як Flir Systems, Textron Systems, Worldwide Aeros Corporation, Barret (США); Pratt & Whitney Canada, Inkas (Канада); Airbus DS Geo SA, Thales Group, Sagem (Франція); Iveco (Італія); WB Electronics, HSW, Lubawa SA, PCO, PGZ (Польща); Aselsan, TAI, Havelsan, Roketsan (Турція), необхідність в прискоренні гармонізації українських стандартів з міжнародними та європейськими, посиленні інституційних рамок системи технічного регулювання для реального впровадження реформаторських законів, недопущення конфлікту інтересів та зіткнень між державними органами щодо розподілу ринку обов'язкового підтвердження відповідності з метою забезпечення конкуренції на цьому ринку як між державними, так і між приватними органами із сертифікації, модернізації технологічного рівня українських органів із сертифікації та випробувальних лабораторій, є актуальними питаннями торгівлі озброєнь та військової техніки в сучасних умовах.

Ще однією необхідністю в прискоренні гармонізації українського законодавства з технічного регулювання, є мінімізація безпекових ризиків при виконанні контрольних функцій митних органів при перетині кордону таких видів товарів військового призначення та подвійного використання як вибухонебезпечні речовини для цивільного використання (93/15/ЕЕС), обладнання та сис-

теми захисту, призначені для використання в потенційно вибухонебезпечних атмосферах (94/9/ЕС), обладнання телекомунікаційних терміналів і супутникових наземних станцій (98/13/ЕС), радіообладнання та обладнання телекомунікаційних терміналів (99/5/ЕС). Порівняльний аналіз

переліків продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні та на рівні ЄС визначає не відповідність сучасного контрольного списку України з переліком продукції, що підлягає обов'язковому підтвердженню відповідності згідно з директивами нового підходу ЄС. А відсутність гармонізації у сфері цивільної відповідальності виробника за введення в обіг дефектної продукції, як це передбачено Директивою 85/374/ЕЕС, ускладнює розгляд спірних питань в судових інстанціях у відповідності до європейських принципів і підходів.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СПОЖИВАЧА В КИТАЙСЬКИЙ РИНОК ІНТЕРНЕТ-КОМЕРЦІЇ

Т. М. Дубчак, Ю. Є. Осацька

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У сучасному глобальному електронному середовищі зростають обсяги інформації та знань, посилюється роль інформаційної економіки та інформаційно-комунікаційних технологій. Людство невпинно рухається до інформаційної епохи, в якій більша частина економіки та бізнесу стають електронними і здійснюються у мережі Інтернет. Концепція електронного бізнесу виникла у США у 80-х рр. ХХ ст. і стала результатом розвитку ідеї глобальної інформаційної економіки, яка була теоретичною основою створення локальних і корпоративних інформаційних мереж з поєднанням застосування інформаційних технологій в компаніях. Важливою складовою електронного бізнесу є електронна комерція (е-комерція). За останні роки е-комерція стала досить розповсюдженим явищем на українському ринку. Близько 12,3 мільйонів українських інтернет-користувачів (67,3 %) користуються сайтами електронної комерції. Структура ринку електронної комерції в Україні представлена на рис. 1.

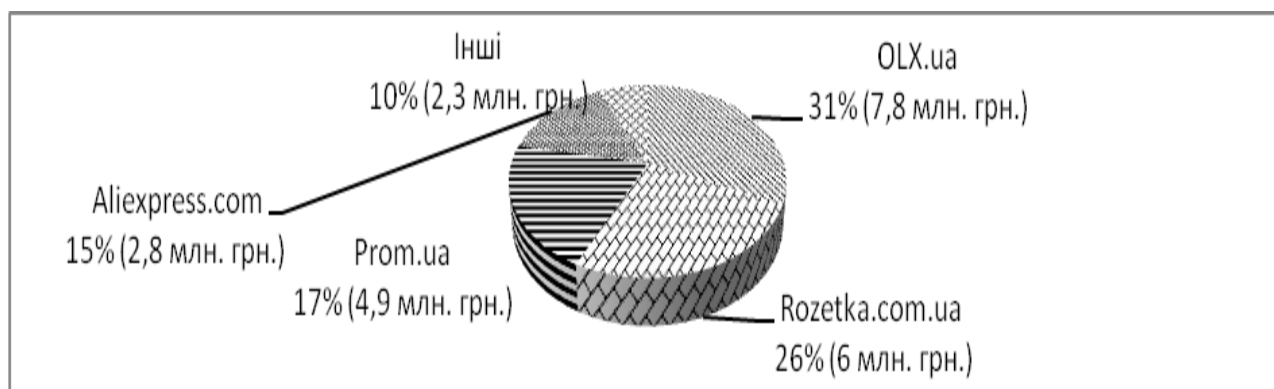

Рис. 1. Структура ринку е-комерції України за 2015 р.

Так, найбільша частка ринку належить вітчизняним платформам. Присутність іноземного представника ринку е-комерції належить AliExpress.com., що

входить до складу китайської публічної компанії Alibaba Group. Основними видами діяльності є торгові операції між компаніями за схемою B2B і роздрібна онлайн-торгівля.

AliExpress.com є новим гравцем на ринку е-комерції України, втім інтерес українських споживачів до цього ресурсу зростає (рис. 2).

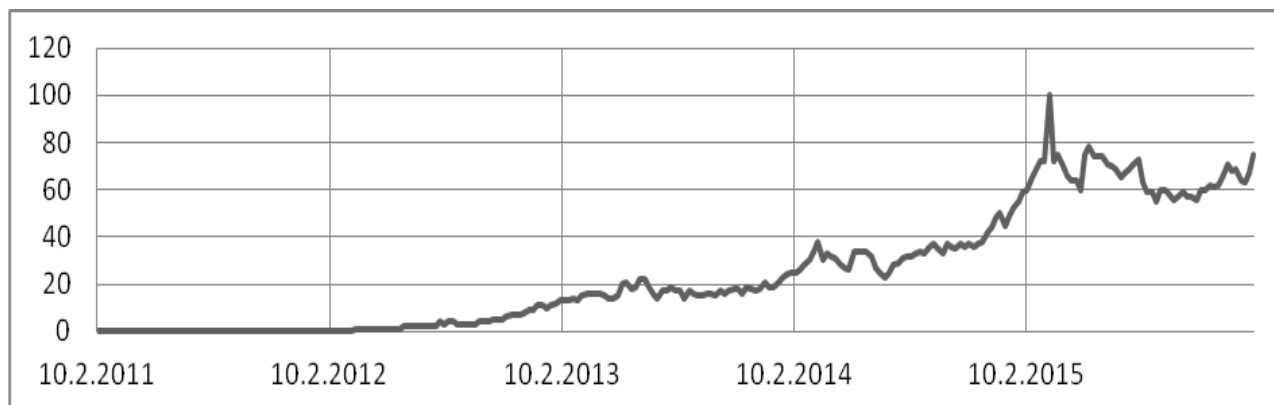

Рис. 2. Динаміка кількості запитів до Aliexpress.com українських споживачів (%)

Як свідчать дані рис. 2, ще на початку 2012 р. кількісь запитів до ресурсу становила 0 %. Однак низький рівень цін та безкоштовна доставка на більшість товарів викликали популярність ресурсу серед українських споживачів. У 2015 р. українці купували на ресурсі значно активніше, ніж в попередні роки. Різкий стрибок інтересу пов'язано з щорічним глобальним розпродажем. 11 листопада 2015 р. за повні 24 години дохід Alibaba Group перевищив 14,3 млрд дол. США. Компанія продемонструвала на 60% більший оборот, ніж роком раніше.

Розглянемо статистику за середніми сумками покупок з використанням WMZ-гаманців на AliExpress серед країн СНД і Балтії, яку опублікувала система WebMoney (рис. 3).

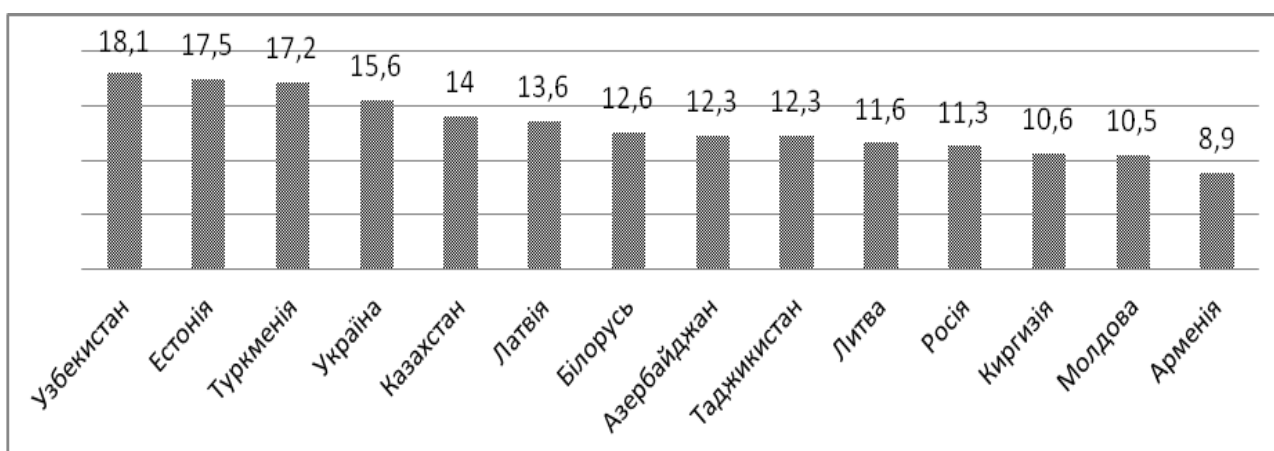

Рис. 3. Середній чек покупця в день розпродажу 11.11.2015, дол.США

Лідерами рейтингу стали Узбекистан, Естонія і Туркменія. Україна займає четверте місце з сумою у 15,6 дол. США. Як відзначають представники WebMoney, в порівнянні з минулим роком, середня сума в чеках українців збільшилася на 5 %, і становила у день розпродажу 11.11.2014 р. 14,2 дол. США.

Отже, не дивлячись на те, що ресурс AliExpress.com нещодавно з'явився на українському ринку е-комерції, він встиг захопити 15 % ринку. Стрімке охоплення української аудиторії пов'язано з ціною доступності товарів, постійною наявністю акційних пропозицій, фінансовим захистом покупця та зручністю у використанні ресурсу. Однак, суттєвим недоліком є швидкість доставки, що триває приблизно 20–60 днів. Наразі проект українського “шовкового шляху” знаходить у стадії переробки. Запуск цього проекту дозволить доставляти товари з Китаю до українських споживачів за 10–15 днів. На нашу думку, такий розвиток подій призведе до захоплення ресурсом значної частини ринку е-комерції у короткі терміни.

МІЖНАРОДНІ КОНТЕНТ-БІРЖІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ БІЗНЕС-МЕХАНІЗМ

Д. С. Полив'яний, Ю. Є. Осацька

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У наш час мережа Інтернет, яка фактично з'єднує людей по всьому світу великою кількістю різноманітних соціальних мереж, надає надзвичайно велику кількість можливостей для найбільш заповзятливих людей. Ці люди досить чітко розуміють, що соціальні мережі спрощують взаємозв'язок між виробником певних товарів та послуг та їх споживачами. Проте, з плином часу конкурентна боротьба між виробниками стає жорсткішою та жорсткішою. Це означає те, що якщо ви бажаєте зберегти свої позиції на ринку, вам необхідно просувати ваш продукт чи послугу, щоб заохотити нових споживачів.

Один з найкращих способів просування продукції – це залишити позитивний відгук про продукт, бо люди схильні довіряти так званому “сарафанному радіо”. Саме тому створення позитивного громадського іміджу – це один з факторів успіху підприємництва. На цих засадах, виробник може найняти певну кількість фрілансерів, щоб оцінити та залишити відгук про продукт чи послугу у соціальних мережах, тим самим просуваючи його. Однак постає проблема: де знайти необхідну кількість фрілансерів?

Не так давно з'явився новий феномен так званих “рекламних бірж” та “контент бірж”, які вирішують поставлену проблему. На перший погляд, ці біржі виглядають як спільноти роботодавців, які бажають, щоб їх робота була зроблена, та робітників (фрілансерів), в яких є лише одна мета – заробити гроші. Однак з іншого боку, соціальні мережі такого типу виступають як сполучна ланка між двома протилежними сторонами, інтереси яких абсолютно різні. Це означає, що ці біржі створюють певний перелік правил для обох сторін, щоб врегулювати їх взаємовідносини. За таку діяльність такі Інтернет-платформи справляють комісії, які є головним шляхом отримання прибутку при веденні такого типу бізнесу.

Щоб зрозуміти нам самим як дані бізнес-моделі працюють, ми дослідили та проаналізували 2 різні соціальні мережі.

Першою була інтернаціональна платформа LikesRock, яка позиціонує себе як промоутер найбільш популярних соціальних мереж таких як YouTube, Facebook, Twitter, VK тощо. Так як серед подібних рекламних бірж LikesRock чи не найперша у Google-search, то можна зробити висновок, що ця платформа є найбільш популярною серед нових фрілансерів, які бажають працювати у цьому напрямку. Це також можна пояснити достатньою простотою сайту у користуванні та досить великою привабливістю інтерфейсу. Більш того, адміністрація сайту одразу дає “невеликий подарунок” за реєстрацію на їх платформі – це 0,1 євро. Однак, вже навіть після короткого користування були помічені суттєві недоліки. Перш за все, сума коштів, які можна вивести з вашого акаунту в перший раз – 30 євро. Ця сума здається ще більш невід’ємною, коли ви дізнаєтесь, що звичайна середня ціна виконання одного завдання десь у межах 0,005 євро. Від цього лівова частка нових користувачів після декількох днів активної праці припиняють свою співпрацю з сайтом. Як результат, усі зароблені користувачами гроші, після того як старі акаунти видаляються, переходять у власність керівників веб-сторінки. Більш того, якщо ви звичайний користувач, то у вас буде ліміт на виконання завдань у розмірі 200 для кожного виду робіт. Таке обмеження може бути знятим, якщо придбати VIP-статус на 15 днів за 6 євро, це також подвоїть ваш заробіток за кожне завдання. Покрити витрати на придбання такого статусу можна лише після виконання 600 завдань, не кажучи вже про досягнення омріяних 30 євро. А, на кінець, в них є комісія у розмірі 20 % за виведення грошей, від так отримати ви зможете не більше 24 євро, а тому ми можемо зробити досить логічний висновок, що принцип роботи конкретно цієї платформи приносить досить велику кількість грошей у масштабі всіх користувачів сервісу.

Останньою аналізованою веб-сторінкою була більш розширена версія попередньої, бо на цій платформі є надзвичайно широкий спектр різних завдань: від звичайного просування та рекламування до “копірайтингу”. В решті-решт, ця сторінка, Advego, називається “біржою контенту” тому, що вона не тільки дозволяє знайти відповідну до ваших інтересів роботу, а дозволяє написання авторських статей на різну тематику. Іншим досить важливим та цікавим сервісом, який надає Advego, є Advego Plagiatus, який оцінює ваш текст на унікальності та відсутності плагіату. Якщо ваш текст не є унікальним, а скопійованим, програма навіть надасть посилання на ресурси, які ідентичні вашому. Якщо користувач досить рішуче спрямований на заробіток грошей, то він віддасть перевагу копірайтингу, ніж іншим видам завдань. Так, середня ціна за 1000 символів – це 2,18 USD, а середня кількість символів у кожній статті приблизно 3000 символів. Досить прості підрахування і ми отримуємо в середньому 6,54 доларів за одну статтю, комісія від цієї суми, що отримує веб-сторінка, складає 65 центів. За допомогою офіційної статистики цього сервісу ми дізнались, що в середньому за місяць найкращі копірайтери можуть написати десь 75 статей. Як результат, ця біржа може отримувати при досить кучих підрахун-

ках 49 доларів комісії з одного користувача. Якщо помножити це на 100 (сотня кращих копірайтерів Advego), отримуємо 4900 доларів комісії за один місяць від малої кількості користувачів даної інтернет-сторінки, коли на Advego близько 1,5 мільйони активних користувачів.

Тобто, після такого аналізу, можна стверджувати рішуче, що такі платформи отримують дуже високі прибутки. Так як ми живемо у інформаційному середовищі з доступом до мережі Інтернет, кордони між виробником та споживачем руйнуються. Однак, Інтернет, як і наш світ, дуже великий, а тому хтось повинен шукати клієнтів для нас, на цій основі і працюють біржі фрілансу. Навіть через міжнародне посередництво, можна стати досить успішним бізнесменом, необхідно лише досить чітко вбачати потреби суспільства.

ПРИКОРДОННА ТОРГІВЛЯ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

А. Ю. Лебедєва

(Херсонська митниця ДФСУ, м. Херсон)

Сучасний етап розвитку економіки України пов'язаний із ринковою трансформацією та складними суперечливими процесами глобалізації. Прикордонне розташування в умовах інтеграції вже саме по собі потенційно є одним з найбільш потужних і ефективних чинників економічного зростання, який дозволяє отримати відчутний імпульс для розвитку периферійних регіонів. Розвиток прикордонної торгівлі створює конкурентне середовище на транскордонних ринках і в кризових ситуаціях дає можливість виживання, а при стабільній ситуації сприяє прискоренню підвищення життєвого рівня населення. Досягнути цього можна за рахунок поглиблення транскордонного співробітництва (ТКС), зокрема, шляхом створення сприятливих умов для здійснення прикордонної торгівлі.

Відсутність вітчизняної транскордонної статистики та недооцінка органами державного управління ТКС як інструменту регіонального розвитку спричинили формування враження про те, що домінантними і пріоритетними сферами розвитку ТКС є культура та туризм. Однак дослідження показують, що громадяни України на сучасному етапі здійснюють перетин кордону передусім з метою торговельної діяльності.

Наприклад, інтенсивність перетину українсько-польського кордону вражає. Понад 15 мільйонів осіб перетнули торік українсько-польський кордон. Половина з них – мешканці прикордоння, які перетинають кордон щодня, а й іноді по декілька разів на добу. Щороку кількість людей, які перетинають кордон України з Польщею зростає на 10 %. На Львівській та Волинській митницях щоденно кордон перетинає більше 20 тисяч транспортних засобів та понад 50 тисяч громадян. У структурі осіб, що перетинають українсько-польський кордон, в розрізі мети поїздки майже 80 % українців зазначають здійснення покупок (іншими словами прикордонна “човникова торгівля”). Обсяги українсько-польської транскордонної торгівлі є значними, вони становлять 18,2 % імпорту з Польщі до України та 6,7 % вітчизняного експорту до Польщі.

Прикордонна торгівля – форма взаємовигідної співпраці, що сприяє зростанню товарообігу, розширенню міжнародного поділу праці, кооперації виробництва. Дана категорія торгівельних відносин має свою специфіку, яка стосується більш спрощеного перетину кордону, сприяє збільшенню доходів осіб, що беруть у ній участь, водночас активізуючи місцеве виробництво та стимулюючи надання послуг (наприклад, складських, транспортних).

Наразі, прикордонна торгівля не регулюється державою ні на організаційно – правовому, ні на інституціональному рівнях. В Україні немає відповідного виду економічних відносин, який би виділяв діяльність підприємців – суб’єктів прикордонної торгівлі. Тому доречно ініціювати введення такого виду економічної діяльності як “прикордонної торгівлі”, яким можуть займатися фізичні особи, забезпечивши можливість мешканців прикордонних територій офіційно працевлаштуватись, сплачувати податки, а відповідно отримати соціальний захист з боку держави.

Світовий досвід засвідчує, що прикордонна торгівля успішно розвивається і підпадає під державне управління. Наприклад, дана сфера в Туреччині регулюється розпорядженням Уряду країни й рядом інструкцій. Ціль зазначених законодавчих актів – організація прикордонної торгівлі через мережу оптових і роздрібних магазинів в 13 спеціальних центрах. Експорт та імпорт здійснюється на підставі звичайних митних декларацій. Власник магазину одержує сертифікат на право експорту та імпорту й подальший продаж товарів.

У Республіці Білорусь прикордонна торгівля передбачає надання особливого сприятливого режиму щодо зовнішньої торгівлі товарами, зробленими в межах відповідних прикордонних територій і призначеними для споживання фізичними та юридичним особами, що зареєстровані на цих територіях.

Європейська практика створення торговельно-логістичних центрів поряд з міжнародними пунктами пропуску показала, що такі заходи супроводжуються збільшенням обсягів торгівлі майже втричі і значним зростанням задоволеності споживачів, що спонукало їх до повторного користування послугами цих закладів.

Розвиток транскордонної торгівлі в Україні стримує критично низький рівень організації прикордонної торгівлі, відсутність інфраструктурного забезпечення, складність митних процедур, високий рівень тінізації торгівлі.

Отже, існує об’єктивна необхідність у здійсненні заходів щодо створення організаційного механізму оптимізації торгівлі та усунення бар’єрів, що стримують її активізацію. Для стимулювання транскордонної торговельної діяльності Уряду України варто ініціювати впровадження системи заходів легалізації та сприянню прикордонної торгівлі, організувати нормативно – правове, інфраструктурне, інформаційно-консультаційне забезпечення розвитку торгівлі, а також врегулювати вітчизняну акцизну та тарифну політику, що знівелює нелегальні економічні операції.

ТАМОЖЕННЫЕ ИННОВАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ ПОСТАВКЕ ТОВАРОВ ПО СИСТЕМЕ “ТОЧНО В СРОК”

И. Н. Майорова, А. Н. Андрусенко

(Приазовский государственный технический университет, г. Мариуполь)

В международной торговле немаловажное место занимает доставка товара от продавца к покупателю. Поставка товаров точно в срок оказывает благоприятное влияние на функционирование международной цепи поставки. Но не всегда удаётся совершать перевозку с минимальными временными затратами, что может приводить к дополнительным издержкам на транспортировку. Среди затрат на транспортировку внешне торговых грузов занимает большой временной интервал процедура таможенного оформления и досмотра. Это может приводить к задержкам и простоям транспортных средств, и как следствие к понижению пропускной способности таможенного пункта.

В настоящее время таможенные органы уже используют предварительную информацию, поступающую из двух источников – от таможенных служб иностранных государств и от заинтересованных лиц. Получение информации о товарах до их представления таможенным органам позволяет заранее определить объекты, подлежащие контролю, выявить возможные “риски”, за счёт чего сконцентрировать усилия таможенной службы только на том, что необходимо проверить, не задерживая товары, которые не требуют применения различных форм таможенного контроля [1].

Существует опыт в использовании предварительного информирования в США. Если за сутки до входа корабля в территориальные воды страны не представлена предварительная информация о грузе, то судно, перевозящее этот груз не войдёт в страну [2].

Одной из популярных международных таможенных норм является предварительное декларирование товаров, что делает возможным проведение электронного контроля за информацией о товарах в необходимом и достаточном объёме. Это позволит упростить таможенные процедуры [3].

При традиционном способе декларирования товаров таможенная декларация на магнитном носителе с предоставлением бумажных документов (оригиналов и копий) предоставляется в таможенный орган. Там происходит проверка заявленных сведений, начисление и оплата таможенных платежей. Затем (если все действия были проведены корректно) происходит завершение декларирования и выпуск товаров. Процесс может занимать до трёх дней, в то время как процесс электронного декларирования может занимать до нескольких минут. Выигрыш во времени образуется за счёт подачи документов и их проверки таможенными органами заранее (до пересечения границы), это уменьшает время нахождения товара в зоне таможенного контроля [4].

На основании конвенции о договоре международной дорожной перевозки международный союз автомобилистов разработал стандарт CMR накладной. Это было направлено на упрощение международных грузовых перевозок автомобильным транспортом, позволяя использование электронных накладных. Это

дозволит здійснювати передачу інформації швидше і ефективніше порівняно з паперовою системою. Зменшення документації економить час і зменшує матеріальні витрати. Електронна накладна також знизить ризик помилок з ідентифікацією та автентифікацією підписів [5].

Таким чином до інноваційних підходів сучасної митної практики слід віднести: попереднє інформування, попереднє декларування, що дозволяє суттєво спростити митну процедуру, знизити ризик помилок з ідентифікацією та автентифікацією підписів.

Список використаних джерел:

1. Ажгихина М. В. Інновації в митній справі: попереднє інформування / М. В. Ажгихина, І. В. Полухин // Актуальні проблеми авіації та космонавтики. – 2011 – № 7. – Т. 2. – С. 197–198.

2. Кольчугін Д. М. Предварительное информирование как инструмент системы управления рисками в таможенном деле / Д. М. Кольчугин // Альманах сучасної науки та освіти. – 2010. – № 3–2. – С. 108.

3. Кирильченко А. В. Таможенне оформлення та митний контроль міжнародних автомобільних перевезень / А. В. Кирильченко // Транспортне дело России. – 2006. – № 12-I. – С. 76–78.

4. Смирнова Е. А. Технології електронного декларування товарів в митній сфері / Е. А. Смирнова // Вестник Астраханського державного технічного університету. Серія: Економіка. – 2012. – № 2. – С. 71–75.

5. United Nations Economic Commission for Europe. Intelligent Transport Systems (ITS) for sustainable mobility [Електронний ресурс] // UNECE. – Geneva, February 2012. – 62 p. – Режим доступу : https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/publications/Intelligent_Transport_Systems_for_Sustainable_Mobility.PDF

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

О. К. Котко, Ю. В. Чириченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Попри бажання перейти до інноваційної моделі розвитку національного господарства, Україна наразі орієнтована на виробництво традиційної промислової продукції з низьким рівнем валової доданої вартості. Наявність технологічного розриву України з іншими розвиненими країнами стає передумовою до використання нових методів державного регулювання та системних змін у всіх сферах. Метою застосування нових методів державного регулювання інвестиційних процесів в умовах інноваційного розвитку є створення сприятливих ринкових умов для бізнесу, стимулювання підприємництва в межах створення та впровадження інновацій, інвестування в “інтелектуальну” інфраструктуру. Реалізація нових методів державного регулювання інвестиційних процесів здійснюється через відповідні механізми. Механізми державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні повинні використовуватися з ураху-

ванням визначеної держаної моделі та за допомогою інструментів, які зможуть створити конкурентоспроможний регіон, досягти максимального ефекту від застосування специфічної політики, заходів, якими вона буде впроваджуватися, інноваційної культури, та створення сприятливого середовища.

Виділяють три основні підходи (моделі) щодо залучення іноземних інвестицій: 1) лібералізація правил руху капіталу, або принцип “відкритого вікна”, коли максимально спрощуються правила контролю за здійсненням капітальних операцій, що має привабити іноземних інвесторів простотою здійснення таких операцій; 2) забезпечення моніторингу за рухом іноземного капіталу з метою поєднати привабливість простоти здійснення капітальних операцій з відстежуванням основних тенденцій руху капіталу, щоб мати можливість вжити відповідних заходів у разі виникнення серйозних загроз економічній безпеці держави; 3) таргетування іноземних інвестицій, коли держава не просто створює умови, привабливі для іноземних інвесторів, а ставить перед собою конкретні цілі (targets) щодо обсягів, географічних і галузевих напрямів руху іноземного капіталу в національній економіці [1, 44].

Методами формування регіональної інвестиційної політики [2] є комплекси механізмів формування регіональної інвестиційної політики, дія яких спрямована на залучення інвестицій з метою покращення соціально – економічного розвитку регіону. Централізоване формування регіональної інвестиційної політики передбачає розробку всіх необхідних механізмів формування регіональної інвестиційної політики на загальнодержавному рівні. Децентралізоване формування регіональної інвестиційної політики передбачає розробку механізмів на рівні самого регіону, при цьому основним чинником даних процесів стає перехід виключно до економічних методів взаємодії з усіма учасниками інвестиційних процесів. При комбінуванні вищезазначених методів можна досягти найкращого результату.

В умовах інноваційного розвитку регіональна інвестиційна політика повинна використовувати інновації не лише з підходу інструменту залучення інвестицій, а й з позиції управління. Платформою для ефективного ведення інвестиційної політики на регіональному рівні є комбінація традиційних підходів з інноваційними методами, які орієнтовані на:

- посилення внутрішньої мотивації на регіональному (місцевому) рівні до соціально-економічного зростання;
- створення на регіональному рівні ефективних господарських структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання наявного на місцях ресурсного потенціалу;
- формування на регіональному (та міжрегіональному) рівні конкурентних виробничих систем інноваційного типу;
- першочергове задоволення внутрішніх потреб територій за рахунок власних і залучених ресурсів [3, 6].

Важливим інструментом при веденні регіональної політики є планування інноваційного розвитку з урахуванням: створення інноваційних програм та стратегій, що передбачатимуть створення засад для проведення заходів щодо налагодження діалогу та співпраці між різними інститутами, створення регіо-

нальних інноваційних структур, сприяння розвитку та регулюванню інноваційних підприємств та забезпечення їх кадрами.

Отже, при формуванні регіональної інвестиційної політики ми пропонуємо муніципальній владі сфокусуватися на таких напрямках, що стануть основою для ефективного соціально-економічного розвитку регіону: людський капітал, співпраця громад, підприємництво та інноваційні мережі, грантове фінансування. Фокус на вищезазначених напрямках в управлінні та регулюванні регіональної інвестиційної політики надасть змогу підвищити ефективність муніципальної інвестиційної політики, залучити не лише додаткові кошти до місцевих бюджетів, а й вирішити соціальнозначущі проблеми.

Список використаних джерел:

1. Шаров О. М. Питання стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у контексті дотримання інтересів економічної безпеки держави / О. М. Шаров // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 1 (34). – С. 41–50.
2. Кононський С. І. Формування та реалізація регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Кононський С. І. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_1_018.pdf
3. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні : аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко та ін. ; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.

ЯПОНІЯ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

І. А. Малюта

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Характерна для Японії кооперація держави та бізнесу, міцна робоча етика, впровадження високих технологій та порівняно невеликі видатки на оборону (1 % ВВП) перетворили цю країну за останні 70 років на провідну постіндустріальну державу світу. Японія – четверта за розміром економіка в світі в 2015 р. – 4,83 трлн дол. за ПКС (після Китаю, який обігнав Японію в 2001 р., США, та Індії, яка обійшла Японію в 2012 р. за цим індикатором). Високими є відносні показники – ВВП на душу населення за ПКС становив в 2015 р. 38,1 тис. дол. (42 місце в світі), за індексом розвитку людського потенціалу входить до групи країн з дуже високим рівнем – 0,891 (20 місце). Японія має один з найбільших в світі показник очікуваної тривалості життя – 85 років (третє місце після Монако та Сінгапуру).

Протягом трьох десятиліть, з 1960 по 1990 рр. – реальне економічне зростання (“японське диво”) було вражаючим – 10 % у середньому в 1960-ті рр., 5 % у середньому в 1970-ті, і в середньому 4 % в 1980-ті рр. Зростання сповільнилося в 1990-ті, в середньому тільки 1,7 %. Системна криза кінця 1990-х рр. значно відкинула країну назад за всіма макроекономічними показниками. Сучасне економічне зростання триває з 2000 р., але за цей період економіка впала в рецесію чотири рази, починаючи з 2008 р. Японія відчула різкий сплеск зростання в 2013 р. на базі програми економічного зростання прем'єр-міністра Сін-

дзо Абе, в основі якої – досить агресивна монетарна політика задля досягнення цільового орієнтира інфляції та пожвавлення економіки. Три основні напрями “абеноміки” – “монетарне пом’якшення”, гнучка фіскальна політика і структурні реформи. У 2015 р. програма була переглянута і доповнена планами підняття номінального ВВП на 20 % до 600 трлн ієн до 2020 р., зупинення скорочення чисельності населення за рахунок підвищення рівня народжуваності, а також забезпечення більшої підтримки для працівників з дітьми та літніми родичами (старіння нації та скорочення населення є основними довгостроковими проблемами для Японії).

Структура ВВП Японії є подібною до інших постіндустріальних держав. 71,3 % припадає на сектор послуг, 27,5 % – на промисловість і 1,2 % – на сільське господарство (2015). Країна є однією серед найкрупніших і найбільш технологічно розвинених світових виробників транспортних засобів, електронного устаткування, верстатів, сталі і кольорових металів, суден, хімічних, текстильних виробів, продовольства.

Невеликий сільськогосподарський сектор (1,2 % ВВП) значно субсидується і захищений, із врожайністю, однією з найвищих у світі. Японія є самозабезпеченою з рису, є одним з найбільших у світі виробників риби і морепродуктів, проте вона імпортує близько 60% свого продовольства.

Високодиверсифікованою є структура ЗЕЗ. Зовнішньоекономічним географічним пріоритетом під час першого етапу “економічного дива” став АТР, який є містким ринком збуту та унікальним джерелом сировини, проте вже в 1980-ті рр. ринки збуту значно розширилися. Японія почала поступово перетворюватись з тихоокеанського мегарегіонального лідера у світового.

Сьогодні країна має значне позитивне сальдо рахунку поточних операцій (137,5 млрд дол. у 2015 р. – 3-тє місце в світі після Китаю та Німеччини). Японія є одним із найбільших донорів економічної допомоги, а нагромаджені золотовалютні резерви становили більше 1,2 трлн дол. станом на початок 2016 р. Вражаючими є обсяги зовнішньої торгівлі. Експорт становив в 2015 р. 622 млрд дол. (4 позиція після Китаю, США та Німеччини). Основною продукцією, що вивозиться, є транспортні засоби, продукція металургії, напівпровідникові прилади, автозапчастини, енергогенеруюче обладнання, пластмаси. Найбільшими партнерами за експортом є США (20,2 %), Китай (17,5 %), Південна Корея (7,1 %), Гонконг (5,6 %) та Тайвань (4,5 %).

Маючи дефіцит багатьох природних ресурсів, Японія значно залежить від імпорту сировини. Після повної зупинки ядерних реакторів після землетрусу і цунамі в 2011 р., промисловий сектор країни став ще більш залежним від імпортного палива. Імпорт становив в 2015 р. 627,3 млрд дол. і складався в основному з нафти, зрідженого газу, напівпровідникових приладів, вугілля. Основними партнерами з імпорту є Китай (24,8 %), США (10,5 %), Австралія (5,4 %), Південна Корея (4,1 %).

Японія бере активну участь в інтеграційних процесах. Вона є серед лідерів за чисельністю укладених в АТР двосторонніх угод про вільну торгівлю (23 угоди, серед яких 15 чинних та 8 на стадії переговорного процесу). Японія

здійснила значне економічне сприяння розвитку країн Східної Азії, в тому числі завдяки переводу виробництв своїх ТНК спочатку в НІК першої хвилі, а потім і в НІК 2 хвилі. До речі, вже в 2006 р. Азія обігнала Європу як основний регіон по динаміці інтеграційних процесів. Це ж характерно і для діючої АСЕАН, і для моделей АСЕАН+1, АСЕАН+3, АСЕАН+6, що пов'язано з моделлю “наздоганяючого” розвитку (яку ще називають “зграя диких гусей”, де в голові зграї знаходиться Японія), створенням регіонального виробничого ланцюжка і розширенням експорту. Якщо модель АСЕАН+Японія вже успішно функціонує, то реалізація останніх двох сценаріїв залежить від низки факторів, які глибоко досліджує російський економіст-східнознавець Арапова Є. Я.

В 2014 р. країни-учасниці АТЕС ухвалили Дорожню карту формування Азійсько-Тихоокеанської зони вільної торгівлі. Регіональна інтеграція 21-єї держави має реалізуватися на основі концепції “відкритого регіоналізму”, на базі існуючих та потенційних двосторонніх угод про вільну торгівлю.

У жовтні 2015 року Японія та її 11 торгових партнерів уклали Угоду про Транс-Тихоокеанське партнерство (ТТП). ТТП є викликом для країн БРІКС, зокрема Китаю, Росії та в цілому АТЕС, який може втратити свою функцію головного об'єднання в АТР.

CERTAIN ASPECTS OF THE REALIZATION OF UKRAINE'S OUTSOURCING POTENTIAL IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

**A. Yevdosieieva, V. Yedynak
(University of Customs and Finance, Dnipro)**

Nowadays outsourcing, another form of globalization, has become a huge part of the business industry. It involves the contracting out of business processes to third parties, usually in order for the business to avoid certain costs, such as taxes or high salary demands and responsibilities. In return for assuming costs, the third party benefits by controlling the operation.

Outsourcing is important because many companies rely on it in order to get many different products and services to their facility on time and in good shape. No matter how big or small a business is a business is able to outsource services that they could not do profitable on their own. And Ukraine is not exclusion. Moreover, outsourcing can become an effective way of economic growth stimulation and business profitability increasing for our country.

The statistic shows that the global outsourcing market size has increasingly grown from 45,6 billion U.S. dollars in 2000 to 88,9 billion U.S. dollars in 2015. The largest share of revenue for this industry came from Europe, the Middle East and Africa, followed by the Americas. A much smaller share of global revenue came from the Asia Pacific region. In 2015, business process outsourcing contributed a much smaller proportion of the industry's global revenue than information technology outsourcing, generating 25.4 billion and 63.5 billion U.S. dollars respectively [1].

According to the research, the most popular spheres for outsource in Ukraine are IT-services (40.5 %), logistics (35.1 %), resources for industrial processes (27 %), marketing services (21.6 %), recruitment (18,9 %), accounting (13.5 %), processing and systematization of information (8.1 %), outsourcing of medical representatives (8.1 %), administrative functions (2.7 %) [2].

There are several benefits that can be derived from outsourcing certain aspects of business to other individuals and companies, even if they are as far away as halfway around the world, namely:

Improved Efficiency. Outsourcing allows companies to become more efficient by giving work that can't be accomplished in-house in a reasonable amount of time to those who are specialized in the field and have the tools to do it right and quickly.

Reduced Operational and Recruitment Costs. Outsourcing eludes the need to hire individuals in-house; hence recruitment and operational costs can be minimized to a great extent. This is one of the prime advantages of offshore outsourcing

World Talents. Global business allows individuals to come together and work towards a common goal, and outsourcing lets companies tap into a large pool of talented workers from all over the planet.

Risk-Sharing. Outsourcing certain components of business process helps the organization to shift certain responsibilities to the outsourced vendor. Since the outsourced vendor is a specialist, they can plan risk-mitigating factors better.

Concentrating on A Core Process. Outsourcing the supporting processes frees management time, enabling companies to focus on core competencies while not being concerned about outsourced routine activities

A Global Economy and Lower Costs for Consumers. Outsourcing also helps improve the economy both at home as well as abroad. Countries that were previously struggling can now succeed in the marketplace because of companies who outsourced their needs to them.

It is also important to note that outsourcing doesn't always refer to offshore outsourcing. Instead, it can be done within a company's own country. Freelancers and contractors, such as artists, writers, and IT professionals, can all be used whenever they're needed without having to hire all of these individuals on a full-time basis.

Despite all the advantages outsourcing has several drawbacks too. They are:

- Possible loss of control over a company's business processes.
- Problems related to quality and turnaround time.
- Jobs losses in donor countries (workers are being replaced by someone that can do the job for much cheaper).
- Intellectual property and privacy concerns.
- Communication and cultural misunderstandings.

These possible disadvantages should definitely be considered before choosing to outsource work. Weighing the pros and cons and considering the local economy and job market will help to reach the best, and most ethical, decision that works for both company's profit and community.

Talking about Ukraine, outsourcing in our country has its own problems, including the lack of stable and profitable relations with European countries and the lack of legislative base for foreign companies to enter Ukrainian market.

Nevertheless Ukraine has a great potential for outsourcing development. According to A.T. Kearney Ukraine has moved up 17 positions the GSLI during last two years, as currency depreciation led to a major gain in its compensation cost score, accompanied by improvement in competitiveness of its tax and regulatory costs [3]. Nowadays Ukrainian IT industry comprises more than 500 outsourcing companies and 100 global R&D centers, and it employs more than 50,000 engineers.

Despite the legal obstacles, this sector can develop pretty fast, mainly due to the novelty of this trend. Outsourcing in Ukraine is on the starting level now. IT sphere, which is full of young progressive professionals who are ready to implement new management tools and risk to achieve the strategic objectives, is the most promising one for today. In addition, outsourcing of Customs services could bring the quality of brokerage services to the whole new level, which would positively influence the development of international trade in Ukraine.

Outsourcing, used wisely, is a great method to improve management of the most Ukrainian organizations, optimize their costs and increase their income. Thus, improve economic situation in the whole country.

References:

1. Global market size of outsourced services from 2000 to 2015 [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <https://www.statista.com/statistics/189788/global-outsourcing-market-size/>
2. Красношاپка В. В. Аутсорсинг та його застосування на підприємствах України [Електронний ресурс] / В. В. Красношاپка, І. І. Трохимець // Ефективна економіка. – 2015. – Вип. 5. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4097>
3. On the Eve of Disruption [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <https://www.atkearney.com/strategic-it/global-services-location-index/full-report>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

К. О. Рудняєва, О. О. Локота

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Інноваційна політика являє собою цілісний підхід, який базується одночасно на створенні і практичному використанні знань і при якому основне значення має комерційна віддача від нових технологій [1]. Розробка інноваційної політики в Україні є актуальною проблемою, бо показники наукоємності вітчизняної промисловості нижчі, ніж у країнах ЄС та США, незважаючи на високий потенціал.

Економіка України характеризується низьким рівнем використання наукових знань, повільним нарощуванням інноваційного виробництва (табл. 1) [2].

Причиною цього є комплекс проблем, який склався історично і посилюється внаслідок політичної нестабільності.

Таблиця 1

Витрати на інноваційну діяльність в Україні, млн грн

Рік	Дослідження і розробки	Придбання нових технологій	Придбання машин, обладнання, програмного забезпечення	Інші витрати	Загальна сума витрат
2011	996,4	141,6	5051,7	1855,8	8045,5
2012	1079,9	324,7	10489,1	2440,2	14333,9
2013	1196,3	47	8051,8	2185,5	11480,6
2014	1638,5	87	5546,3	2290,9	9562,6
2015	1754,6	47,2	5115,3	778,8	7695,9

З табл. 1 можна зробити висновки, що протягом останніх 5 років відбувався спад інноваційної активності держави. За період з 2011 до 2015 рр. загальна сума витрат на інноваційну діяльність зменшилась вдвічі. Це відбулося за рахунок скорочення майже всіх статей витрат.

Враховуючи серйозний науковий потенціал та обсяги патентування винаходів, першою проблемою, яка перешкоджає впровадженню результатів НДДКР у виробництво є відсутність стимулів [3].

Наступними можна виділити такі основні проблеми держави:

- економіка України обтяжена інерцією екстенсивного розвитку;
- інноваційні процеси в Україні не набувають достатніх масштабів і не є суттєвим фактором зростання ВВП;
- знижується інноваційна активність підприємств промисловості;
- основним джерелом фінансування витрат на інновації залишаються власні кошти підприємств;
- недостатні обсяги фінансування науки, фізичне та моральне старіння науково-дослідної бази, погіршення матеріального забезпечення науки;
- тенденції щодо зменшення загальної чисельності працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи;
- система вищої освіти не забезпечує відповідності підготовки кадрів суспільним потребам [4].

Робимо висновок, що сьогодні в Україні існують такі проблеми, що стримують розвиток інноваційної діяльності [5]:

- відсутність науково-методологічної бази формування науково-технологічної сфери;
- відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;
- відсутність системи пріоритетів розвитку науки і техніки;
- державне управління інноваційною діяльністю галузеве;
- нескоординованість дій суб'єктів інноваційної діяльності;
- недостатність фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок;

– інноваційна сфера нашої країни і досі не стала по-справжньому привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів.

Проблеми впровадження інновацій на рівні підприємства:

- 1) нестача власних коштів;
- 2) високі витрати на нововведення;
- 3) недостатня фінансова підтримка держави;
- 4) високий економічний ризик;
- 6) тривалий термін окупності нововведень;
- 7) низький платоспроможний попит на нову продукцію;
- 8) нестача інформації про ринки збуту;
- 9) нестача кваліфікованого персоналу;
- 11) відсутність можливостей для кооперації;
- 12) несприйнятливність підприємства до нововведень.

Вирішення цих проблем дозволить забезпечити реалізацію загальнонаціональної ідеї побудови і розвитку інноваційної інфраструктури, здатної створити оптимальні умови для формування в Україні інноваційної моделі економічного зростання та підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел.

1. Ганечко І. Проблеми розвитку інновацій в Україні // І. Ганечко // Економіка. – 2011. – № 5. – С. 21–24.
2. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Павлюк М. В. Мотиваційні можливості вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності // М. В. Павлюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – С. 117–121.
4. Білоброва І. О Проблеми мотивації інноваційної діяльності: Світова практика та українські реалії [Електронний ресурс] / І. О. Білоброва // Економічні науки – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14229/1-Bilobrova.pdf?sequence=1>
5. Пенькова О. Г. Проблеми реалізації інноваційної стратегії розвитку України // О. Г. Пенькова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 9. – С. 96–99.

THE PROGNOSIS OF PASSENGER FLOWS AT THE AIRPORT KYIV (ZHULYANY) TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF ITS WORK

I. Prohoniuk

(University of Customs and Finance, Dnipro)

Today, with the rapid development of air transportation, there is an acute problem with work efficiency in airports of Ukraine, particularly a small bandwidth and the poor quality of passenger service.

The paper considers a topical issue how to improve a passenger service at the airport in Kyiv (Zhulyany). The focus is on the issue of the efficiency of the airport, therefore, in the research it is introduced a new optimal model, that takes into account given characteristics of the dynamics of economic processes of passenger flows and

allows to make a more exact prognosis for a specified period, which is the basis for making decisions regarding the planning of the airport [1].

The research is based on the works of local and foreign scientists and experts, including V. Lukinskiy, A. Garmash, V. Polovnikova, V. Fedosiyeva and others.

To expand the main idea of the investigation we have used the following methods: data acquisition and processing methods, smoothing time ranges methods, Fourier Series Analysis [2]

The time period taken for analysis, is from January 2011 to April 2016 (64 months). As we can see from Fig.1. the period tends to increase from January 2011 to August 2013.

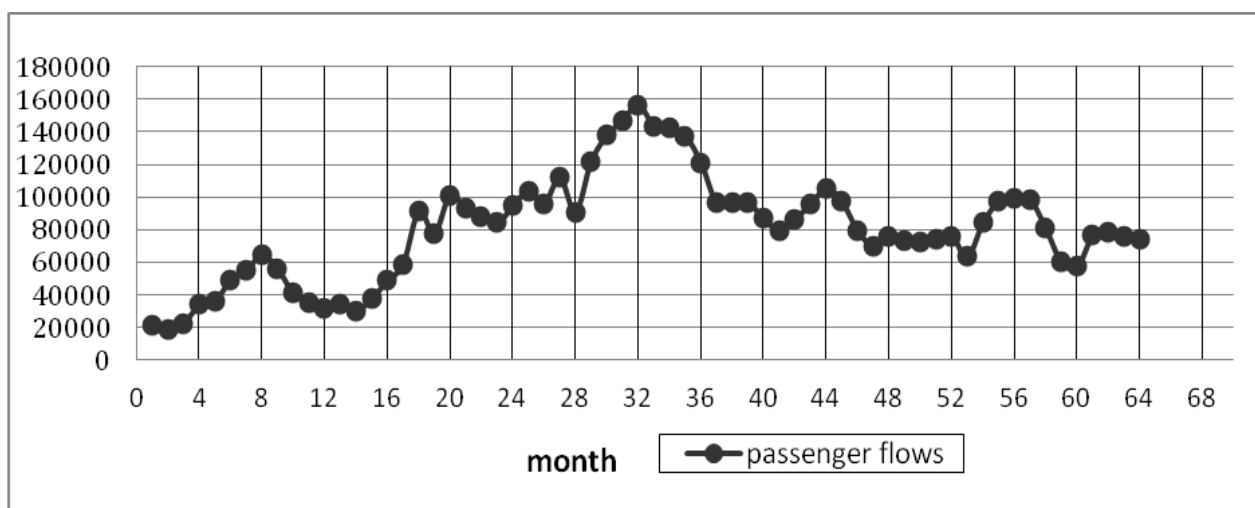

Figure 1. Passenger flows at the airport “Zhulyany” for the period 2011–2016

Such an increase of the passenger flow is due to the opening of the “Terminal A” for Euro 2012, the creating new airlines and the launching new international routes. In the first quarter of 2012, passenger traffic of the airport Kyiv “Zhulyany” increased to 107.8 thousand passengers [3].

Since 2014 the situation in Ukraine has become more complicated, and there is a significant decline in passenger traffic. A decline in demand for air travel was caused by many different factors such as the military-political situation in the country, the annexation of the Crimea and safety recommendations of a number of the international organizations and EU agencies to avoid airspace of Ukraine by alternative routes.

In the analysis of the 2013–2015 years period the model inadequacy was found. In this regard, the evaluation was conducted on the basis of the Grubbs’ test, using the robust method. Anomalous measurements, having been rejected, we have got a graph and come to the conclusion that there is an influence of random factors that emerged as a result of impending sporadic events such as war, emergencies, unstable economy.

Considering the conducted research of the dynamics of the passenger traffic, a forecast for 5 months was made (Table 1).

Values of prognosis

Month	t	Trend	Seasonal values	Received values	Actual values
5	17	72212	2130	79982	81718
6	18	79716	848	80868	104754
7	19	85238	-1312	89550	143582
8	20	88776	-3541	95317	146500
9	21	86330	-5091	92421	124200

The table shows that verification of projections of the passenger traffic at the airport in Kyiv (Zhulyany) since the beginning of 2016 shows that the forecast error does not exceed 4–5 %.

The results of this research allow to make a short-term prognosis for a specified period of time, which is the basis for making the decisions regarding the work plan of the airport.

Finally, the author concludes that it can be problematic to implement the prognosis of passenger flows in the terms of political and economic instability due to the influence of irregular factors. But, nevertheless, the results make it clear that in the future a rapid growth of domestic and international air transportation of passengers in Ukraine is projected as a result of improved military-political situation and the growth of the Ukrainian economy; raising of paying capacity of people; tourism development.

References:

1. Halpern Nigel (2011) Measuring seasonal demand for Spanish airports: Implications for counter-seasonal strategies / Original Research Article Research in Transportation Business & Management, Volume 1, Issue 1, August 2011, P. 47–54.
2. Лукинський В. С. Модели и методы теории логістики : учеб. пособие / Лукинський В. С. – 2-е изд. – 2008. – С. 448.
3. Аналітична довідка про підсумки роботи митного оформлення за 2015 р. / Аеропорт “Київ” (Жуляни). – Київська митниця. – Київ. – 2016. – С. 26.

РОЛЬ ТНК В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

О. Л. Литвиненко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сталий розвиток економіки нашої держави залежать від її спроможності стати активним учасником світового поділу праці при створенні інноваційних галузей, технології, продуктів. Недостатність фінансового потенціалу та низка негативних макроекономічних чинників становлять реальну загрозу на шляху інноваційних перетворень. В таких умовах функції каталізатора інноваційного розвитку переходять до міжнародних компаній.

Агентами інноваційного розвитку в рамках світового господарства виступають транснаціональні компанії, які стоять у фарватері науково-технічного прогресу і, відповідно, інноваційного розвитку. Оцінюючи вплив ТНК на динаміку світового економічного розвитку виділяють наступні напрями їх діяльності: формування динаміки, структури та рівня конкурентоспроможності економік на світовому ринку товарів і послуг; контроль міжнародного руху капіталу та прямих іноземних інвестицій; прискорення створення та передачі інновацій; розширення і прискорення міжнародної трудової міграції, сприяння розповсюдженню професійних знань, процесу обміну досвідом між співробітниками із різних країн і руху робочої сили слідом за прямими іноземними інвестиціями [1].

Сьогодні у світовій економіці діє понад 85 тис. од. транснаціональних компаній та їхніх філій, які контролювали більше 85 % світового експорту і 90 % прямих іноземних інвестицій. На них припадає понад 50 % світового виробництва, більше 75 % світової торгівлі та міжнародної міграції капіталу, більше 80 % міжнародного обміну технологіями [2]. ТНК мають дуже вагомую роль в світових науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробках (НДДКР). На частку ТНК припадає понад 80 % зареєстрованих патентів, при цьому на частку ТНК припадає і близько 80 % фінансування НДДКР [3].

Значна частина прямих іноземних інвестицій в економіку України здійснюється ТНК. Приплив ПІІ в країну засвідчує надходження не просто додаткового капіталу, а отримання унікального поєднання капіталу, досвіду управління, прогресивних технологій, доступу до ринків капіталу, збуту, сировини, що вже має ТНК як інвестор. Умовами привабливості діяльності ТНК в Україні є: економіко-географічне розташування України; природно-ресурсний потенціал; наявність розвинутої регіональної транспортної інфраструктури; високий рівень кваліфікації та відносна дешевизна робочої сили [1].

Діяльність ТНК в економіці України розповсюджується на наступні конкурентні галузі: сільське господарство (переробка олійних та зернових культур: компанії “Bunge” (ТМ “Олейна”); переробка молока: ТНК “Groupe Lactalis”, “Bel Group”, “Danone” (Франція)); переробна промисловість (виробництво тютюнових виробів: ТНК “Japan Tobacco International”); харчова промисловість (пивобезалкогольна галузь: пиво, безалкогольні напої ТНК – “Coca-Cola”, “Pepsi”, “Orangina Group”); виробництво кондитерських виробів та концентрованих харчових продуктів: ТНК “Nestle”); хімічна промисловість (виробництво продуктів побутової хімії: ТНК Procter&Gamble (США). Перелічені компанії викупили або побудували виробничі потужності в регіонах України та орієнтуються на випуск традиційної продукції, що призводить до виникнення реальної загрози перетворення України, яка має величезний інтелектуальний на полігон для виконання механічних операцій [1].

Реальним фактором інноваційного розвитку світового господарства виступає діяльність ТНК виробників високотехнологічної продукції. Традиційно ТНК займалися НДДКР в основному в країнах базування. Але практика показує, що все частіше великі ТНК поглинають дрібні інноваційні компанії в різних країнах та регіонах.

Проаналізуємо діяльність в Україні ТНК лідерів за бюджетами R&D: SAMSUNG Україна (країна походження ТНК – Південна Корея; галузь – електроніка та електротехніка; діяльність в Україні – дилерська мережа; освітні проекти за підтримки МОН України; Samsung R&D Institute Ukraine; MICROSOFT Україна (країна походження ТНК – США; галузь – програмне забезпечення та комп’ютерні послуги; діяльність в Україні – дослідження та розробки; інноваційні проекти; грантова активність; розвиток ІТ старапів; INTEL Україна (країна походження ТНК – США; галузь – технологічне обладнання та техніка; діяльність в Україні – освітні проекти за підтримки МОН України: Intel “Навчання для майбутнього” – для працюючих та майбутніх учителів, Intel “Шлях до успіху” – для дітей, Intel ISEF (конкурс науково-технічної творчості школярів, майбутніх вчених) – для талановитої молоді; ROCHE Україна (країна походження ТНК – Швейцарія; галузь – фармацевтика та біотехнології; діяльність в Україні – “Рош Україна” інноваційні дослідження та розробки; впровадження європейських стандартів лікування захворювань і сприяння розвитку фармацевтичної і медичної науки [4].

Таким чином, аналіз діяльності світових ТНК на території України показав, що переважна більшість з них сконцентрована в традиційних галузях, інноваційними проектами, направленими на розвиток інтелектуального потенціалу та подальший інноваційний розвиток займалися високотехнологічні ТНК, галузі програмного забезпечення, комп’ютерних послуг та випуску технологічного обладнання.

Список використаних джерел:

1. Прохорова М. Е. Особливості формування впливу зарубіжних ТНК на Україну в ХХІ ст. [Електронний ресурс] / М. Е. Прохорова, Н. М. Левицька. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3261>
<http://global-national.in.ua/archive/9-2016/148.pdf>
2. Лимонова Е. М. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Е. М. Лимонова, К. С. Архіпова. – Режим доступу : <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo14/evrvek11614/7259.pdf>
3. Транснаціональна корпорація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Транснаціональна_корпорація
4. The 2015 EU Industrial R&D Investment Scoreboard [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard15.html>

МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Н. С. Ковтун, Б. В. Літовченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сучасне глобальне середовище робить виклики не лише бізнесу, а й загалом менеджменту всіх організаційним структур на мега-, макро- та макрорівнях, включаючи навіть конкретну особистість не лише в економічній сфері, а у всіх

аспектах життя людства – від глобального потепління до демографічної проблеми і мегакультури.

Недаремно, увага сучасних науковців, аналітиків і викладачів у галузі соціально-економічних досліджень починає концентруватися, зокрема, на питаннях етики і моралі. В обіг категорійного апарату економічної теорії і менеджменту включаються такі поняття, як “інститут людини”, “довіра”, “толерантність”, “турбота”, “пожертва” “надія” та ін.

Поняття глобалізації з’явилося у сфері менеджменту на початку 80-х рр. ХХ-го ст. Поява цієї категорії в економічній теорії і менеджменті має свої витoki з інституту етики бізнесу – а саме, на макрорівні – проблеми економічного розподілу і справедливості, на мікрорівні – технократичної і гуманістичної природи корпорацій.

Сучасний менеджмент (зокрема, у сфері стратегіях міжнародного бізнесу) розглядає глобалізацію як всесвітню тенденцію розширення бізнесу за межі власної національної економіки – у світі глобальної економіки будь-яка організація з будь-якої країни може стати конкурентом.

У глобальному середовищі міжнародного бізнесу сучасні корпорації реорганізують свою структуру управління, створюючи структурні підрозділи і колегіальні органи з питань впровадження соціальної відповідальності бізнесу (СВБ), які несуть загальну відповідальність за розробку, розвиток та управління програмами СВБ та персоналом, включаючи задоволення споживачів, бізнес-етику, виконання законів та правил, захист навколишнього середовища та залучення громадськості. Звичайно, корпорації не можуть вести себе як “правильні громадяни”. Але першим кроком до моральності може стати розуміння відповідальності її менеджерів з СВБ, які створюють етичну атмосферу всередині організації, а це призводить до позитивних наслідків моральності бізнесу.

В умовах глобалізації менеджмент політичних і ділових організацій несе перед суспільством потрійну відповідальність: юридичну (адміністративну), соціальну і моральну.

Юридична (адміністративна) відповідальність (*management responsibility*) – дотримання конкретних законів і норм регулювання, які визначають що може і чого не може робити організація.

Соціальна відповідальність (*social responsibility*) – певний рівень добровільного реагування організації на соціальні проблеми.

Моральна відповідальність (*moral responsibility*) – прийняття і слідування “правилам гри” культури середовища функціонування організації.

Сучасні вимоги глобального бізнесу істотно відрізняються від звичних критеріїв успішного менеджера. Якщо звичайний процес прийняття рішень базувався на фактах та інформації, то у багатонаціональному бізнесі в умовах міжкультурного середовища більш надійними є інтуїція, почуття і враження. Факти добре використовувати в межах однієї культури, а аргументація ними менш переконлива, ніж враження та інтуїція, які засновані не тільки на документованій інформації, але й невлених процесах, які важко довести фактами.

Загалом, глобалізація ставить до менеджменту такі вимоги: глобальне мислення, тобто розуміння того, що світовий бізнес швидко змінюється і стає все більш взаємозалежним; готовність управляти змінами і трансакціями у глобальному середовищі; здатність працювати з людьми з різними світоглядами та культурними цінностями; здатність створювати систему навчання та пристосування до змін конкурентного середовища глобальної економіки, залучаючи для цього весь персонал і мотивуючи його вдосконалення; далекоглядно-перспективне орієнтування у комплексних ринках міжнародного середовища; координація взаємозалежностей бізнесових функцій (маркетингових і виробничих) через національні кордони; трансферабельність, тобто готовність прийняти закордонне призначення на основі знання інших культур та вміння ведення переговорів; усвідомлення наявності національних культур і розуміння, що навіть в умовах глобалізації ринки культурно відмінні. Жоден підприємець чи менеджер не може досягти успіху без глибокого розуміння національної культури країни, де вони роблять бізнес.

Не зважаючи на тенденції розвитку світової економіки на зламі ХХ-го – ХХІ-го ст., проблеми етики і моральності організаційної поведінки будуть актуалізуватися з огляду на розвиток теорії та практики економіки і менеджменту.

Менеджмент сучасної організації (корпорації) сьогодні і у майбутньому повинен:

- навчитися важливості (та й необхідності) морального ведення діяльності на всіх рівнях ієрархії управління;

- робити реальні зусилля для серйозного відношення до моральності своїх членів – менеджери всіх рівнів управління, а також співробітники, не можуть ставити власні цілі понад організаційними – і їх рішення повинні бути моральними в широкому сенсі цього слова;

- відмовитися від протистояння демократичному обговоренню власної діяльності – менеджмент повинен рахуватися з думками власників (акціонерів), персоналу, споживачів і суспільства в цілому;

- визнати плюралістичність середовища, в якому існує і функціонує організація – як частина середовища, вони впливають на соціум, але й інші соціальні групи впливають на них – і в цьому генерується майбутній розвиток суспільства.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Н. П. Кожаліна, Ю. В. Чириченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Ефективність проведення економічних реформ в Україні, вступ країни до ЄС, перш за все залежить від низки відповідних ринкових змін які відбуваються в одній з головних ланок – на підприємствах. Значний вплив на розвиток суб'єктів господарювання має процес глобалізації, а саме фінансової.

Глобалізація – це процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції. Основною рушійною силою і одночасно наслідком процесів гло-

балізації є міграція у масштабах всієї планети капіталу (особливо фінансового), уніфікація законодавства, економічних і технологічних процесів.

Глобалізація є об'єктивним процесом, який має системний характер. Але вона стосується, на наш погляд, більшою мірою економічних процесів. Саме про це свідчать вільна торгівля, вільний рух капіталів, зниження податків і прибутків підприємства, спрощення переміщення галузей промисловості між різними державами для зменшення витрат [1].

Проблемами фінансової глобалізації та розвитку фінансових ринків присвячені праці науковців В. Андрєф, В. Г. Андрійчука, О. Т. Богомоллова, О. Г. Білоруса, С. Гальчинського, В. М. Гейця, М. А. Дудченка, Л. Л. Кістерського, А. І. Кредісова, Д. Г. Лук'яненка, Ю. В. Макогона, В. Є. Новицького, Л. О. Омелянович, Ю. М. Пахомова, О. В. Плотнікова, А. М. Поручника, О. І. Рогача, С. В. Сіденко, В. О. Степаненка, В. М. Федосова, А. С. Філіпенка, О. І. Шниркова, Ю. С. Ширяєва, Ю. В. Шишкова, Ю. Щетинина та ін.

Розвиток фінансового сектору економіки України повинен орієнтуватись на країни з найкращими економічними показниками розвитку. Головним фактором при цьому повинно стати посилення інвестиційної складової економічного зростання, яке надасть можливість збільшити масштаби системних трансформацій національної економіки та залучити якомога більше інвесторів до країни.

На сучасному етапі свого розвитку фінансовий ринок України має об'єктивні передумови для трансформації у високоефективний механізм забезпечення інвестицій для потреб економіки. Участь України в міжнародних економічних зв'язках, міжнародна регіональна інтеграція визначають сучасну спрямованість розвитку фінансової системи та національної економіки [2].

Дослідник Л. Омелянович вважає, що “фінансова глобалізація, з одного боку, сприяє формуванню транскордонного капіталу, прискоренню його мобільності, формуванню транснаціональних банків і мережі офшорних юрисдикцій. Саме ці процеси відкривають нові можливості для розвитку національних економік і бізнесових структур, компаній тощо. З іншого боку, ця відкритість національних економік і залежність між країнами у фінансово-економічних відносинах підвищує ризик фінансових криз, поширення негативних фінансових процесів, що спостерігаються у світовій економіці” [3].

Фінансова глобалізація, як одна із складових глобалізації в цілому, є також напрочуд важливою, оскільки саме вона сприяє досягненню фінансової єдності та взаємозалежності економік певних країн одна від одної. Саме тому проблема дослідження впливу фінансової глобалізації є достатньо актуальною. А оскільки вплив глобалізації на Україну щорічно поширюється, то потрібно чітко усвідомлювати, які переваги матиме країна від впливу процесів фінансової глобалізації, а також процеси, що негативно впливатимуть на економічний стан України, для того, щоб спрямувати державну політику підтримки економічного стану в країні в потрібне русло [4].

На наш погляд фінансова глобалізація – це одна із ланок глобалізаційних процесів, яка направлена на зростання єдності та взаємозалежності і сфері фінансових відносин країни. Фінансовий сектор економіки при цьому, який створений на підставі реального сектору, повинен забезпечувати безперервність

виробничого процесу. Важливим при цьому є динаміка фінансових активів. До них належать акції, державні цінні папери, боргові цінні папери корпорацій, банківські депозити та інше. Розвиток фінансового сектору економіки в Україні є головною умовою розвитку інших секторів економіки держави. Сприяння стабільному розвитку усіх економічних процесів є відповідне функціонування страхового ринку, розвинення небанківських кредитних установ, фінансових установ та пенсійних фондів.

Список використаних джерел:

1. Економіко-правова бібліотека Vuzlib [Електронний ресурс] / Глобалізація та економічний розвиток. – Режим доступу : http://www.vuzlib.org/me_kneu/9-1.htm
2. Буднік М. М. Фінансовий ринок : навч. посібник / М. М. Буднік, Л. С. Мартюшева, Н. В. Сабліна. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 432с.
3. Омелянович Л. О. Фінансова глобалізація [Електронний ресурс] / Л. О. Омелянович // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – Вип. 31. Т. 2 ; голов. ред. О. О. Шубін. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 407 с. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2011_31_2/Omelyan.pdf
4. Оцінювання стану розвитку фінансової глобалізації: особливості для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_1_Stukalo_ukr.pdf

CLIMATE CHANGE IMPACTS: ADAPTATION FOR MOTOR TRANSPORT NETWORKS

L. Dunda

(University of Customs and Finance, Dnipro)

Last years, researchers have become more interested in climate change. With regard to the sensitivity of transport networks to climate anomaly, a recent study (USDOT, 2012a) has shown that: (a) transportation assets tend to be more sensitive to extreme events, such as storm surges, heavy precipitation events, heat waves and high wind events than to incremental changes in the mean of the climate variables (b) services are more sensitive to climate stressors than physical assets, as thresholds for e.g. delaying or cancelling services are lower than thresholds for damage to infrastructure and (c) assets are sensitive to stressors whose occurrence is relatively unlikely in comparison to typical weather variability [1].

Over the last decade, research on this issue has increasingly demonstrated that this theme is talked over by many countries. Scientists (Pecherin C., Standley S., Kafalenos RS., Wilson S., Jevrejeva S., Larsen PH.) are confident in negative impact of climate on transport infrastructure. Therefore the changing of climate is quite a topical issue for transport infrastructure.

The main idea of the article is the analysis of climate change impacts and introducing new approaches to adaptation of motor transport networks.

In order to develop a comprehensive international transport network within the region, countries, infrastructure developers and managers as well as other stakeholders would have to pay particular attention to measures that are necessary to:

(a) provide missing links and remove bottlenecks (b) remove administrative and technical barriers to network interoperability, ensuring optimal integration of the transport modes and accessibility for the whole region (c) implement intelligent transport systems for traffic management, multimodal scheduling, tracking and tracing services, capacity planning and integrated online reservation and ticketing services (d) ensure high environmental performances/minimal environmental impacts, quality of services and efficient traffic flows (e) promote state-of-the-art technological development that will increase fuel security and decrease carbon emissions and (f) maintain and improve the quality of infrastructure in terms of efficiency, safety, security, and climate and disaster resilience [2].

To expand the main idea of the investigation such methods were introduced in the article as data collection and analysis, assessment the degree the level of readiness of the road sector respondents from 21 States. 7 researches, 8 summaries of the presentations in the UNECE International Conference on Adaptation of Transport Networks to Climate Change, the report prepared to assist the work of the UNECE Group of Experts on Climate Change Impacts and Adaptation for International Transport Networks have been analyzed. There are many methods described in the researches: modeling of traffic, redundancy testing, weather information and warning, documentation and assessment of past events, natural hazard mapping, monitoring and documentation of the status of infrastructure, vulnerability mapping, risk assessment and risk management, regional climate models and future climate loads, adaptation recommendations.

The research is based on the analysis of the projects of many countries such as the USA, France, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and Canada. Some methodological approaches to the problem have been considered in these projects, however, there some issues that require further researches.

The results of this research allow to make a prognosis for a period of time for de-risking of functioning motor transport infrastructure. Taking into account international transport networks, the review carried out in the present study has shown that effective, integrated, multimodal networks are required in order to facilitate efficient, safe and quick international movement of goods and people. However, to date little coordinated effort has been undertaken to assess the impacts of and the design adaptation responses to the projected climate change and variability at the international level (EC, 2012) [3]. Although there are inherent difficulties to such an exercise, such as the high spatio-temporal variability of climate, the varied administrative and technical backgrounds, differential financial constraints as well as the limited relevant information (the 'data paradox', Potter (2012)) [4], sustainable international transport strategies should evolve to take into account climate change and variability impacts on international transport infrastructure and operations, and to plan for effective adaptation measures.

The author concludes that it can be problematic to prognose such number of factors with its dynamic instability. But, nevertheless, the paper closes with several suggestions on improving of transport infrastructure and growth of the new transport networks.

References:

1. USDOT, 2012a. Impacts of Climate Change and Variability on Transportation Systems and Infrastructure: The Gulf Coast Study, Phase II. A report by the US Department of Transportation Center for Climate Change and Environmental Forecasting [Choate A, W Jaglom, R Miller, B Rodehorst, P Schultz and C Snow (eds.)]. Department of Transportation, Washington, DC, USA, 470 pp.
2. Transportation Research Board (TRB). Climate Change and Transportation: Summary of 373 Key Information. Transportation Research Circular Number EC 164. Published July 2012. Retrieved from <http://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/circulars/ec164.pdf>
3. EC, 2012a. Impacts of Climate Change on Transport: A focus on road and rail transport infrastructures (Nemry F and H Demirel (eds.)). JRC Scientific and Policy Reports. Publications Office of the EU, Luxemburg, ISBN 978-92-79-27037-6.
4. Potter J, 2012. U.S. Transportation and Climate Change: Addressing the Adaptation Challenge Presentation at the UNECE International Conference on Adaptation of Transport Networks to Climate Change, Alexandroupolis (Greece), 24–26 June 2012. (http://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/doc/2012/wp5/08_Ms_Potter.pdf).

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНІ ПРОЦЕСИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ю. В. Чириченко, Н. О. Фісуненко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Кінець XX – початок XXI ст. характеризується посиленням процесів глобалізації. Власне глобалізація торкнулася всіх сторін суспільного життя і її можна характеризувати як процес, що постійно перебуває під впливом політичних, економічних, торговельних, культурних зв'язків. Глобалізація й регіоналізація стали детермінантами сучасного світу. Нове тисячоліття характеризується динамічною зміною парадигми регіонального економічного розвитку, дедалі частіше затверджуються нові, відмінні від традиційних концепції, засновані на регіональній конкуренції, інноваційній мотивації транснаціональної інтеграції й глобальної орієнтованій регіональній політиці. В епоху глобалізму, коли розвиток визначається дією механізму міжнародного ринку, регіоналізм також став глобальним явищем [1].

Глобалізація несе в собі потужний інтеграційний заряд, системоформуючий потенціал, а регіоналізація реалізує функцію економічної диференціації й соціальної стратифікації країн і територіально локалізованих структур. Тенденції регіоналізації та глобалізації не суперечать одна одній, позаяк складають об'єктивні процеси розвитку сучасної економіки й науково-технічного прогресу. Світове господарство стає комплексом ще більш взаємозалежних структур за рахунок якісно нового взаємозв'язку регіональних інтеграційних блоків [2].

Глобалізація й регіоналізація можуть інтерпретуватися як діалектична взаємодія різноспрямованих тенденцій, перша з яких тяжіє до єдності світової

економіки, друга – до її фрагментації. За глобалізації відбувається створення єдиного економічного простору, який зумовлює модифікацію (або навіть руйнування) внутрішніх національних ринків і водночас супроводжується формуванням глобальних ринків замкнутого типу. Регіоналізація обмежує вільну торгівлю форматом своїх угруповань, створюючи протекціоністські бар'єри для третіх країн, що перебувають за межами регіональних угод і союзів. Крім того, регіональні об'єднання формулюють інституціональні альтернативи таким глобальним міжнародним економічним організаціям, які охоплюють країни світу без урахування територіального розташування – Світовій організації торгівлі (СОТ), Міжнародному валютному фонду (МВФ), Світовому Банку, економічним структурам ООН.

Взаємозв'язок процесів глобалізації економіки й регіоналізації національних господарств можна розглядати як взаємозумовленість в аспекті виділення регулюючих методів макро- і мікроекономіки. З середини ХХ ст. держави почали створювати організації для формування єдиного економічного простору в межах співтовариства. Ступінь пов'язаності економік при цьому може бути різною: від митної зони, митного союзу до формування єдиної економічної, валютної, фінансової політики.

Пов'язані процеси глобалізації й регіоналізації формують поліцентризм в економічному просторі, їх можна позначити як дихотомію світового економічного процесу. При цьому регіональні утворення, з одного боку, були, є й будуть втіленням глобалізації, її активними суб'єктами [3].

У сучасних умовах вважається можливим виділити два основних типи регіоналізації. Перший пов'язаний з активним піднесенням регіональних держав, і, як наслідок, їх прагненням до організації регіонального середовища у своїх інтересах на основі укладення угод або неформальної практики таких відносин з меншими (або менш впливовими) регіональними державами. Другий тип передбачає виникнення регіональних інтеграційних угруповань, які за успішного розвитку створюють певний відособлений регіональний економічний простір у рамках світової економіки.

Дослідження сучасних глобальних регіональних тенденцій потребує розгляду феномену транскордонного регіоналізму. Він стає реальним при усвідомленні взаємозалежності інтересів по обидва боки кордону й досягненні високого ступеня взаємодії між органами влади сусідніх держав; у такому випадку функціонує у вигляді просторово інтегрованої форми політичного й економічного співробітництва.

Резюмуючи, відзначимо, що глобалізація й регіоналізація невіддільні одна від одної. Більше того, глобалізація реалізує свій потенціал через регіоналізацію, тобто децентралізацію світового простору й подальше підвищення життєздатності його складових – територіальних (економічних, політичних) утворень. Еволюція регіональних інтеграційних процесів дедалі сильніше зумовлюється не тільки внутрішньо-регіональними факторами, але й зростаючими під впливом глобалізації вимогами зовнішнього середовища та міжнародної конкуренції.

Можна констатувати зміну ідеології міжнародної економічної інтеграції – регіональні організації, які раніше концентрували діяльність насамперед на

зближенні національних господарств країн-учасниць, самі перетворюються на активних дійових осіб глобального економічного простору, а інтеграція дедалі сильніше сприяє включенню регіону в світове господарство. Водночас глобалізація настільки активізує міжнародну конкуренцію, що держави мусять докласти максимум зусиль для того, щоб посісти гідне місце у світі.

Список використаних джерел:

1. Лютак О. М. Регіоналізація в умовах формування євро регіональної політики України / О. М. Лютак // Економічні науки. Серія “Економічна теорія та економічна історія”. – 2010. – Вип. 7 (28). – Ч. 2.
2. Яремко Л. А. Новий етап регіонального розвитку: глобалізація регіонів / Л. А. Яремко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 643–658.
3. Передрій О. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник/ Олександр Передрій ; М-во освіти і науки України, Закарпатський держ. ун-т. –К. : Центр учбової літератури, 2006. – С. 273.

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Г. В. Будник

(Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь)

Досягнення Україною незалежності й подальша розбудова її державності висуває нові вимоги до проблем адаптації та інтеграції нашої країни у сучасних складних міжнародних економічних відносинах.

Сучасні глобальні процеси розвитку повинні передбачати розробку конкретного діючого ефективного конкурентоздатного механізму півробітництва нашої держави з глобальним середовищем.

Протягом останніх десятиліть глобалізація виявилась і досліджувалась як ключова тенденція людського розвитку. Сучасні системні трансформації надають їй нові якості – із тенденцій глобалізація переростає у всепоглинаючий процес, що має складну мотиваційну природу, позитивні та негативні впливи системного характеру.

У загальному вигляді якісні ознаки економічної глобалізації відбивають процеси транснаціоналізації, регіоналізації та глобальної інституалізації, а її рушійними силами є принципові науково-технологічні зрушення на основі всеосяжної інформатизації [1].

Процес глобалізації світової економіки об’єктивний, він не на роки, а на десятиліття і має багато позитивного. Глобалізація полегшує господарські взаємодії між державами, стимулює економічне зростання, сприяє прискоренню і збільшенню масштабів обміну передовими досягненнями людства в економічній, науково-технічній і інтелектуальних сферах, що, безумовно, сприяє прогресу всіх країн світу.

Разом з тим глобалізація багата своєю лавиною серйозних негативних наслідків, проблем і ризиків, до основних з яких можна віднести такі.

1. Зростаюча відкритість процесів відновлення окремих країн негативним зовнішнім впливом. Швидке розповсюдження локальних економічних збоїв, США, ЄС та інші регіони світу.

2. Дестабілізуючий вплив на світову економіку і фінанси трансграничного переливання короткострокових капіталів, дії міжнародних спекулянтів.

3. Скрутності в пристосуванні до глобалізації для розвиваючих країн і країн з перехідною економікою із-за відсутності у них необхідних засобів, невідповідності і національних економічних, адміністративних і правових систем. Такі країни інколи змушені в збиток собі приймати “правила гри” більш сильніших учасників світогосподарського обміну.

4. Зростаючий розрив в рівні добробуту і ступеню залучення в процеси глобалізації між багатими і бідними країнами. Ризик витіснення бідніших країн на узбіччя світового господарства.

5. Небезпека нав'язувати глобалізацію на основі американоцентристських і євроцентристських моделей, без належного врахування національної специфіки і конкретних умов економічного розвитку різних країн

Стрімкий розвиток процесів глобалізації ставить перед державами проблему формування національно-державних стратегій реалізації своїх конкурентних переваг в нових умовах міжнародної кооперації і спеціалізації. Щоб зрозуміти масштаби і швидкість розвитку процесу глобалізації, можна його уявити як насуваючу хвилю інновацій в технологіях, інформації, торгівлі і фінансах, котра може знести або відсторонити в бік окремі господарські системи, які нездатні адаптуватися до нового рівня гео економічних відносин.

Також, значної складності в дослідження системи міжнародних відносин додає глобалізація міжнародних відносин, що проявляється у зростанні взаємозалежності та взаємного зв'язку різних сфер суспільного життя та міжнародних процесів. За таких умов рішення на міжнародному рівні необхідно ухвалювати швидко та ефективно, без права на помилку.

Щодо економіки України, то пріоритетними напрямками розвитку економіки в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [2].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила [3].

Процес глобалізації міжнародної економіки не оминає і Україну, яка поступово займає своє місце в системі нового міжнародних економічних відносин, і активно впливає на всі аспекти економічного розвитку України.

Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи.

Список використаних джерел:

1. Белорус О. Г. Экономическая система глобализма / Белорус О. Г. – К. : ИМЭМ КНЭУ НАНУ, 2003. –380 с.
2. Біленька Н. О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н. О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : матеріали Міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 15–16.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/1311330-ukraina-zanyala-44-yu-poziciyu-v-rejtinge-globalizacii-mirovyh-ekonomik>

СУЧАСНІ МАСШТАБИ, СТРУКТУРА І ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

А. О. Задоя

**(Дніпропетровський університет економіки і права
ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро)**

Вплив зовнішньої торгівлі на економічний розвиток країни є предметом особливої уваги економістів з часів меркантилізму. Для сучасної України актуальність дослідження проблем зовнішньої торгівлі посилюється рядом обставин. По-перше, за останні 25 років наша країна стала досить інтегрованою у світове господарство, а тому вельми чутливою до тих змін та коливань, які відбуваються в ньому. І ці коливання впливають не лише на показники зовнішньоекономічної діяльності, але й на усю систему національних рахунків. По-друге, за останні роки змінилися умови ведення експортно-імпоротної діяльності через підписання Україною цілого ряду міжнародних угод. 16 травня 2008 р. Україна офіційно приєдналася до Світової організації торгівлі. У 2014 р. було підписано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ці події суттєво розширили експортні та імпорتنі можливості України, одночасно створивши й певні перешкоди. По-третє, особливістю останніх років стало зменшення території України, яка враховується при розрахунку обсягів зовнішньої торгівлі, у результаті окупації Криму та частини Донецької і Луганської областей. Усе це робить зміни умов експорту та імпорту надзвичайно динамічними та потребує оперативного оцінювання ситуації для своєчасної реакції на нові реалії.

Загальновизнано описувати зовнішню торгівлю країни показниками обсягів, динаміки, структури та ефективності. На наш погляд, оцінювати масштаби зовнішньоекономічної діяльності лише за обсягами експорту, імпорту чи навіть зовнішньоторгового обороту буде некоректно. Доцільно співставляти ці показники з валовим внутрішнім продуктом. Легко помітити, що спрямованість динаміки зовнішньоторгового обороту України за останні роки повторювала динаміку ВВП: ці показники зростали до 2013 р. та почали різко зменшуватися в наступний період. Така синхронність змін призвела до відносно стабільної долі

зовнішньоторгового обороту у ВВП. Скорочення експорту та імпорту у 2014–2016 рр. викликане, перш за все, спадом українського виробництва. Останнє можна підтвердити тим фактом, що навіть трьох кратне падіння курсу гривні та значна переоцінка долара не викликали зростання експорту, а, навпаки, супроводжувалися його падінням.

Українська економіка є досить відкритою: зовнішньоторговий оборот складає близько 80 % ВВП (приблизно такий же показник як і у Польщі). Тому вона не може бути захищеною від дії так званого закону вирівнювання цін, коли внутрішні ціни у різних країнах зближуються. Таке зближення передбачає й зменшення розриву між ринковим курсом іноземної валюти та паритетом купівельної спроможності. Це можливо або за рахунок зниження ринкового курсу долара, або за рахунок зростання внутрішніх цін. Оскільки важко очікувати значного зростання курсу гривні, то більш ймовірним сценарієм розвитку подій для України будуть суттєві темпи інфляції.

Разом з тим, скорочення експорту та імпорту в останні два роки супроводжувалося певними зрушеннями, як у географічній структурі, так і товарній. Очевидними є наступні тенденції у структурних зрушеннях:

- протягом усього періоду спостерігається стійка тенденція до зменшення питомої ваги в українській зовнішньоторговій діяльності країн СНД в цілому та Російської Федерації, зокрема;

- не менш стійкою була й тенденція до збільшення питомої ваги країн Європейського союзу в українському експорті та імпорті. У 2014 р. вона вперше перевищила долю країн СНД. За останні ж два роки ситуація змінилася на стільки, що тепер як в українському експорті, так і імпорті питома вага країн СНД складає лише половину аналогічного показника країн ЄС;

- Україна є активним учасником світових торговельних процесів, а тому веде експортно-імпортну діяльність не тільки у країнах СНД та ЄС. Значними покупцями української продукції сьогодні є Китай, Туреччина, Єгипет, США.

Не менш суттєві зміни відбулися й у товарній структурі українського експорту та імпорту. Перш за все, слід зазначити, що в експорті нашої країни домінуючою стає продукція, прямо чи опосередковано пов'язана з сільським господарством.

У товарній структурі імпорту теж помітні як позитивні тенденції, так і негативні. До перших можна віднести, наприклад, збільшення питомої ваги машин, обладнання та механізмів. Негативним явищем у структурі імпорту можна вважати високу питому вагу готових харчових продуктів.

Чи не найважливішим показником результативності зовнішньої торгівлі є сальдо торгового балансу. Протягом десяти років (починаючи з 2005 р.) Україна мала від'ємне сальдо. Часом воно сягало майже 20 млрд дол. на рік. У досліджуваному періоді свого максимуму від'ємне сальдо досягло у 2013 р.

За два наступні роки результати зовнішньоторговельної діяльності України докорінним чином змінилися. 2015 р. вперше за останні 10 років було закінчено з позитивним сальдо торгового балансу. Від'ємне сальдо у торгівлі з країнами СНД скоротилося вдвічі, у т.ч. з Росією – у три рази. Ще більш вражаючими були зміни у торгівлі з ЄС: від'ємне сальдо торгового балансу скоротилося

майже у 5 разів. Навіть у торгівлі з Китаєм стала помітною позитивна тенденція [1]. Усі ці факти можна сприймати як позитивні зрушення в українській зовнішній торгівлі.

Отже, не дивлячись на значне зменшення обсягів експорту та імпорту, за останні роки склалися в цілому позитивні “стартові умови” для формування нової географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі України, яка б відповідала стратегічним цілям нашої країни та сьогодишнім реаліям. Реалізація цих потенційних можливостей буде залежати, перш за все, від внутрішніх процесів, що відбуватимуться в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

**ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПАЛ-АГЕНТСЬКИХ ВІДНОСИН
У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Н. І. Гавловська

(Хмельницький національний університет, м. Хмельницький)

Ураховуючи активізацію зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання актуальним є дослідження специфіки процесу формування принципал-агентських відносин.

У сфері зовнішньоекономічної діяльності неможливо дотримуватися класичних підходів інституціональної теорії стосовно дотримання правил і норм переважною більшістю агентів і давати пояснення специфічних умов взаємодії і унікальних факторів, що впливають на всі зазначені процеси.

Опортунізм, асиметричність інформації, соціокультурні фактори є надзвичайно актуальними для суб'єктів ЗЕД як на етапі попереднього прийняття рішень щодо укладання угод, так і безпосередньо у процесі їх реалізації. І якщо соціокультурні фактори можуть бути попередньо визначені з достатнім рівнем надійності і достовірності, то передбачити прояви опортуністичної поведінки і виявити асиметричність інформації у деяких випадках практично неможливо, і у такому контексті мова йде про "чисті" підприємницькі ризики та схильність керівництва до ризику при укладанні угод. Не зважаючи на всі інституціональні передумови, укладання угод у переважній більшості випадків, зводиться до прийняття рішення конкретною особою або групою осіб щодо доцільності/недоцільності взаємодії з конкретним бізнес-партнером (агентом). Тобто виникає баланс безпеки взаємодії, згідно з яким аналізуються економічні вигоди і потенційні небезпеки. При цьому досягти стовідсоткового визначення всіх імовірних небезпек практично неможливо в умовах обмеженої інформації і обмеженої раціональності поведінки агентів.

Як зазначає А. Е. Шаститко опортуністична поведінка – це ключова концепція неінституціональної теорії, що відноситься до пояснення поведінки людини. Її суть виражається в прагненні індивіда реалізувати власні егоїстичні інтереси, які супроводжуються проявами підступності і обману [1]. В основі опортуністичного поведінки лежить розбіжність економічних інтересів, обумовлена обмеженістю ресурсів, невизначеністю і, як наслідок, недосконалою специфікою умов контракту [2, 253]. І розглядати цей процес доцільно не лише з позиції окремого індивіда, а й з позиції суб'єкта господарювання у ролі індивіда.

З точки зору контрактного процесу, виділяють перед контрактну (*ex ante*) та пост контрактну (*ex post*) опортуністичну поведінку [2, 253]. Згідно з А. С. Скоробогатовим, кожному з цих типів відповідає своя форма прояву опортунізму, що є одночасно формою асиметричності інформації, а саме, перед контрактний опортунізм проявляється в прихованій інформації, і згодом породжує проблему несприятливого відбору (*adverse selection*), а постконтрактний опортунізм

тунізм – в прихованих діях, що призводять до проблеми морального ризику (moral hazard) [3].

Взагалі до умов виникнення опортунізму відносять: перша умова виникнення опортунізму пов'язана з протиріччям інтересів взаємодіючих економічних агентів, що створює підстави для виникнення розподільного конфлікту.

В якості другої умови можуть виступати асиметричний розподіл інформації між контрагентами, або залежність одного з взаємодіючих суб'єктів економічних відносин при симетричному розподілі інформації між ними. В результаті, в першому випадку опортуністична поведінка проявляється в прихованій формі, будучи заснованою на маніпулюванні асиметричної інформації. У другому випадку, коли виникає проблема недоцільності припинення сформованих економічних відносин, дії суб'єкта опортунізму можуть бути очевидними для контрагента. Незалежно від характеру прояву результатом опортунізму є порушення умови Парето-оптимальності, досягнутої в рамках угоди. В результаті поліпшення становища суб'єкта-опортуніста досягається за рахунок погіршення становища контрагента. Ще одним важливим параметром опортуністичного поведінки є навмисність дії [4, 8].

Як зазначає В. Сімонова “система взаємовідносин принципал – агент являє собою основну сферу досліджень з проблеми опортунізму. При цьому представлені в літературі підходи обмежуються розглядом проблеми опортуністичного поведінки агента, виключаючи з аналізу опортунізм протилежного боку економічних взаємовідносин – принципала” [4, 10].

Процес формування принципал-агентських відносин у сфері ЗЕД детально аналізується за допомогою інституціональної теорії та дозволяє обґрунтовувати можливі сценарії розвитку подій на зовнішніх та внутрішніх ринках. Тому, за відсутності фундаментальних досліджень забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств – суб'єктів ЗЕД, доцільно у подальших наукових працях застосовувати методи економіко-математичного моделювання для розроблення відповідних сценаріїв та програм розвитку окремих зацікавлених підприємств.

Список використаних джерел

1. Шаститко А. Е. Предметно-методологические особенности новой институциональной экономической теории / А. Е. Шаститко // Вопросы экономики. – 2003. – № 1. – С. 24–41.
2. Шаститко А. Е. Неинституциональная экономическая теория / Шаститко А. Е. – М. : ТЕИС, 2002. – 591 с.
3. Скоробогатов А. С. Институциональная экономика. Курс лекций [Электронный ресурс]. – СПб. : ГУ-ВШЭ, 2006. – Режим доступа : <http://ie.boom.ru/skorobogатов/theme6.htm>
4. Сімонова В. Л. Институты управления эндогенным оппортунизмом в системе принципал-агент : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук : 08.00.01 / В. Л. Сімонова. – Екатеринбург, 2006. – 26 с.

CURRENT STATE OF THE REGIONAL SYSTEM OF CREDITING OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX

E. A. Pogrebtsova

**(ФГБОУ ВО “Омский государственный аграрный университет
имени П. А. Столыпина” Институт экономики и финансов,
г. Омск, Российская Федерация)**

Currently, agricultural producers are faced with the problem of shortage of funds. To solve this problem requires the creation of a unified credit system, which includes state support of agricultural consumer credit cooperatives and banks.

The provision of the initial capital of individual farms and smallholdings became possible thanks to the creation of 18 agricultural credit consumer cooperatives on the territory of Omsk region. They were created in the framework of the program “Development of agricultural consumer cooperatives and small farms”. It is assumed postponement of payments for 8 years and coverage rates by the Bank at the expense of the Federal budget to 95 % and for the regional – 5 %. At the same time JSC “Russian agricultural Bank” offers credit products agricultural credit consumer cooperatives: the creation and development of the infrastructure and development activities. With the help of the state support it is possible to return a part of expenses for payment of percent on loans. The benefits of credit to include: long-term (three years); lowest interest rate; the establishment of individual repayment schedule of the loan; the combined provision of guarantee of the guarantee Fund (up to 70 % of the amount of obligations of borrower).

Lending to agricultural producers in the Omsk region is carried out mainly by the agricultural Bank (share in loans of more than 80 %). He developed a number of credit products, taking into account the current goal of farming (seasonal field works, purchase of feed and young animals of agricultural animals, the payment of insurance premiums, working capital). The Bank issues loans secured by future harvest for seasonal work. The agricultural Bank also offers loan products aimed at investment decision purposes: for the purchase of machinery and equipment, young stock animals, agricultural land, construction or renovation of livestock farms; construction of plants for processing of animal products, housing for people working in rural areas. One of the directions is loans for processing and marketing of agricultural products.

ОАО “Rosselkhozbank” continuously updates loan products for agricultural producers and particularly to small businesses. Credit product “Become a farmer” agricultural Bank developed under the target program “Support of beginning farmers in 2012–2014”, with a long loan term to 10 years. Suggests the possibility of obtaining a loan to 1 million rubles. without collateral security. Is given start – up capital – up to 90 % of the project cost. Thus as own contribution takes into account grant support to small businesses and the citizens for organization of own business (up to 200 thousand rubles).

In the framework of the sectoral target program “Development of pilot family dairy farms on the basis of the peasant (farmer) farms” was developed by Russian agricultural Bank suitable loan product. It provides for a reduced interest rate, grace period of repayment of principal and the opportunity to benefit from state subsidy. The loan amount can reach 80 % of the project cost. Special attention is paid to the period

of provision of funds, take into account the duration of the technological cycle of agricultural production. So up to 2 years credit is given for the formation of initial working capital, and up to 5 years for the purchase of animals, up to 8 years – to overhaul and purchase of equipment, up to 15 years for the construction or modernization of the farm.

With the aim of ensuring execution of the state contract it is possible to use a credit product “the state Contract” the Russian agricultural Bank or state savings Bank, which issue, respectively, up to RUB 200 million and RUB 45 million.

However, the Bank also provides loans to companies of agricultural sector. It offers a free study course “Basics of entrepreneurship”. If you use the credit line “Business Overdraft”, then property insurance is not required. Credit product “Goszakaz” is funding for a state contract to 70 % of the total amount of the order and the repayment schedule is developed in accordance with the income revenue. The benefits for all credit products of Sberbank to treat the postponement of debt repayment issuance of start-up capital in the amount of 70–90 % of the project, the lack of fees for the issuance and early repayment of loans; Advisory support; the possibility of inclusion in the loan amount: cost of additional components and insurance.

It should be noted that provided subsidies for reimbursement on loans in the amount of 100 % of the refinancing rate. If the farmer receives the right to grant, 2/3 of the refinancing rate of the Central Bank subsidizes the Federal budget. Special attention is paid to subsidize lease payments for equipment for the operation of mini-plants for milk processing in the Omsk region.

Special attention JSC “Russian agricultural Bank” pays to farms, a leading vegetable garden or country farm. For this category, developed a loan product “green thumb”. Target credit (for up to 5 years) available on site acquisition, renovation of a residential structure or its construction.

The savings Bank offers consumer credit, which has the appropriate positive aspects:

- differentiated scheme of repayment of the loan, i. e., the entire loan amount is divided equally by months, which are issued by the funds;
- no Commission for credit granting and the possibility of early repayment;
- interest rates are low enough size (12,5–23 % depending on the period and availability of collateral).

Studies to generate insights:

1. Constraining factors of development of regional system of crediting of agricultural sector include: the financial condition of the enterprises; high interest rate of the credit; source of repayment of the loan and Deposit businesses.

2. Feature of crediting of the enterprises operating in the agricultural sector are: government regulation; the simplified system of submission of documents; the possibility of deferred payment.

References:

1. The official website of the government of Omsk region [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.omskportal.ru

2. Baranovsky A. I. Marketing in the agribusiness sector : proc.manual / Baranovsky A. I. – Omsk : ANO VPO OAI, 2010. – 252 s.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМАТИКА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНІЙ АРЕНІ В УКРАЇНІ

О. М. Фещенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Поліпшення бізнес-середовища сприятиме формуванню зовнішнього і внутрішнього ринків України – це є основним завданням державної регіональної економічної політики.

Особливості формування та проблематику бізнес-середовища на економічній арені в Україні досліджували такі науковці серед яких М. Мельник, В. Горник, Н. Мазій, В. Андрущенко, О. Блінов, І. Гайдуцький.

На сучасному етапі розвитку бізнес-середовище перебуває у стані невизначеності, непередбаченості подій діяльності суб'єктів бізнесу, і характеризується швидкістю змін, інтенсивною конкуренцією, тому необхідно розробляти методи усунування проблем розвитку сучасного бізнес-середовища.

Сьогодні однією з форм взаємодії органів влади, бізнесу та громади є розробка спеціальних комунікативних проектів, від успіху або провалу яких залежить рівень результативності взаємодії вищезгаданих суспільних елементів, а також рівень довіри до влади і бізнесу. Незважаючи, на високі очікування щодо виконання державою своїх соціальних обов'язків, бізнес переважно вважає необхідним вирішення проблем у суспільстві та усвідомлює доцільність своєї участі у цьому.

Одним із найважливіших, соціально-економічних інститутів є бізнес-середовище, норми якого визначають господарські відносини між усіма типами економічних суб'єктів на всіх рівнях управління. Воно соціально орієнтоване як зріз економічної культури окремої системи та формується моральними умовами мотивації та соціальної спрямованості бізнес-суб'єктів.

Для бізнес-середовища характерними є наступні його особливості:

1. У своїй сутності визначається як частина суспільної середовища та в ідеалі слугує підвищенню національного багатства і добробуту.

2. Функцією якості бізнес-середовища є ефективність економічних процесів у країні.

3. Бізнес має властивості територіальної цілісності, в межах якої формується діловими людьми, нацією та інститутами з їх взаємовідносинами.

4. Воно формується факторами (правового, політичного, соціального, економічного характеру), сукупність яких створює умови для функціонування бізнесу.

Серйозною проблемою залишається корупція у бізнесі, яка є одним з чинників створення нерівномірних умов господарювання, тобто створення конкурентних переваг для одних суб'єктів господарювання, та інституційних бар'єрів здійснення підприємницької діяльності для інших. Головною проблемою у взаємовідносинах бізнесу й влади в Україні є корупція та фактори, що її супроводжують – нестабільність законодавства та політична нестабільність, тому поліпшення взаємовідносин між бізнесом і владою можливе лише після усунення причини виникнення корупції в країні.

Рейтинг України за сприятливістю середовища для ведення бізнесу

Рейтинги по категоріям	Doing Business 2015	Doing Business 2016
Реєстрація підприємств	70	30
Отримання дозволів на будівництво	140	139
Підключення до системи енергопостачання	138	137
Реєстрація власності	64	61
Отримання кредиту	17	19
Захист міноритарних інвесторів	88	87
Оподаткування	106	107
Міжнародна торгівля	109	109
Забезпечення виконання контрактів	98	98
Закриття бізнесу	141	141

Як ми бачимо, показники ведення бізнесу в Україні на сьогоднішній момент у порівнянні з 2015 р. достатньо покращилися. Наприклад, у 2016 р. Україна займає 30 місце з реєстрації підприємств, тоді як у 2015 р. тільки 70.

Отже, організаційно-економічний механізм формування бізнес-середовища повинен дотримуватися таких вимог, як:

1. Врахування інтересів і рівноправності різних соціальних груп населення в реалізації на підприємницьку діяльність.

2. Впровадження та забезпечення економічного стимулювання сталого розвитку підприємництва, відповідальності за учинені правопорушення.

3. Дотримання державними (регіональними) органами влади законодавства, дієвої співпраці та недопущення зловживань у підприємницькій сфері.

Головною умовою для забезпечення високих темпів зростання вітчизняної економіки є усунення корупції, хабарництва, рейдерства, тінізації економічної діяльності тощо.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

М. С. Черевань, А. І. Щетинін

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

На функціонування підприємницьких структур, а відтак і на їх фінансово-економічну безпеку, впливає багато чинників: стагнація економіки, порушення рівноваги між сукупним попитом і пропозицією, безробіття, інфляція, нестабільність курсу національної валюти та інші.

Значний вплив на рівень цієї безпеки здійснює держава, яка формує економічні, організаційні і правові умови їхньої діяльності.

Головними напрямками впливу держави на формування фінансово-економічної безпеки підприємств є регулювання:

- 1) грошового обігу і форм розрахунків;
- 2) валютне регулювання;
- 3) процедури банкрутства та ліквідації підприємства, порядку і форм санації;
- 4) кредитних операцій;
- 5) регулювання інвестиційних операцій;
- 6) страхування;
- 7) форм і методів конкурентної боротьби.

Забезпечення певного рівня фінансово-економічної безпеки підприємств досягається і через державне регулювання їх господарської діяльності. Воно може бути як прямим, так і непрямим.

Пряме державне регулювання діяльності підприємств здійснюється через механізми:

- державної реєстрації підприємств;
- державного контролю якості продукції;
- антимонопольного контролю за діяльністю підприємств;
- державного контролю за цінами;
- регламентації розрахунків зі споживачами;

Непряме регулювання діяльності підприємств може здійснюватися у таких формах:

- розміщення державних замовлень на виробництво;
- стимулювання розвитку малих підприємств шляхом надання пільг при оподаткуванні, отриманні державних кредитів;
- диференціація ставок податків та введення системи податкових пільг;
- регулювання експортно-імпортних операцій підприємств через механізм ліцензування, квотування, митного та валютного законодавства.

На данному етапі розвитку економіки особливе значення в державному регулюванні фінансово-економічної безпеки підприємства займає удосконалення правової складової в межах якої функціонують господарюючі суб'єкти.

Нині прийняті законодавчі акти, такі як: Закони України “Про захист економічної конкуренції” № 935-VIII від 26 січня 2016 р., “Про захист від недобросовісної конкуренції” № 782-VIII від 12 листопада 2015 р., “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” № 901-VIII від 23 грудня 2015 р., “Про Антимонопольний комітет України” № 922-VIII від 25 грудня 2015 р., “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” № 222-VIII від 02 березня 2015 р., Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України “Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України” № 1277 від 29 жовтня 2013 р., ці акти забезпечують певний рівень безпеки, але деякі з них потребують подальшого вдосконалення.

Як відмічають деякі фахівці, у чинному законодавстві України існує прогалина, а саме: не передбачено такий вид порушення, як “делюція”, тобто таке розмивання відрізняльної сили товарного знаку, яке не є традиційним пору-

шенням виняткових прав на цей знак. Це випадок, коли популярний знак порушники присвоюють на свої товари, для яких його власник цей знак не використовував або не реєстрував. Наприклад: маркування одягу або взуття – назвами автомобільних марок “BMW” і т. д. Подібні дії неможливо кваліфікувати ні за однією статтею Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, тому що згідно зі ст.4 цього Закону, неправомірним є використання без дозволу уповноваженої особи чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів і послуг, інших значень, що може призвести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб’єкту, який має пріоритети на їх використання. І це лише один приклад із багатьох. На нашу думку, стосовно таких випадків в законі України “Про захист від недобросовісної конкуренції” слід внести доповнення, яке б передбачало принаймні моральну, або іміджеву відповідальність за факт здійснення “деловії”.

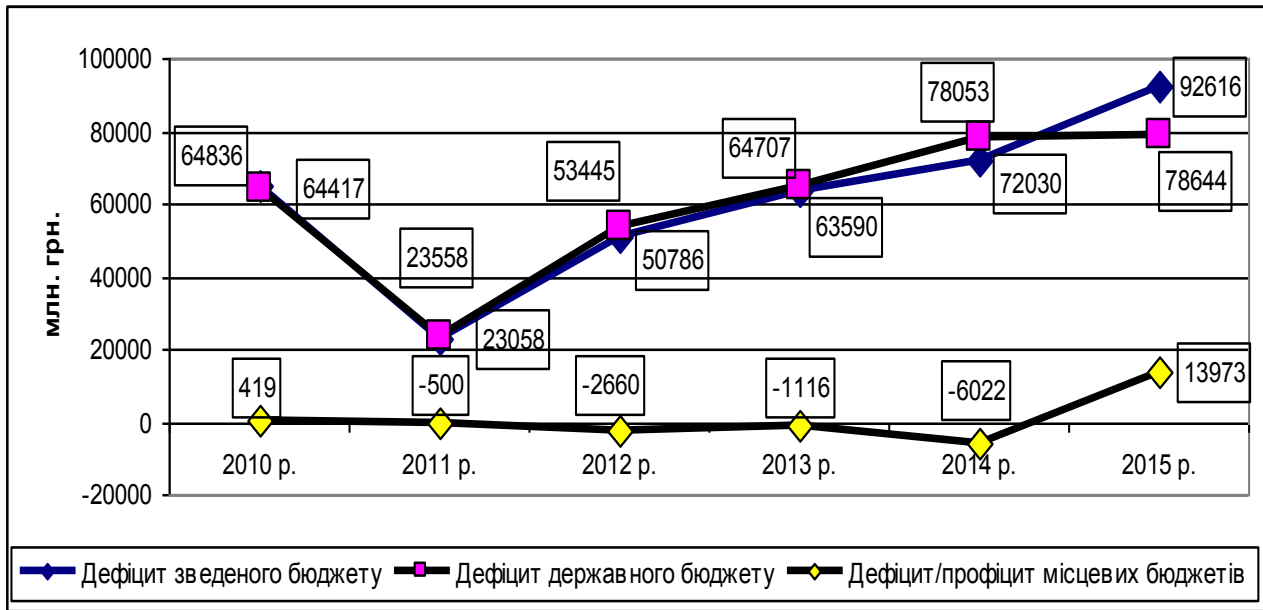
ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Т. О. Дулік, Т. Ю. Александрюк

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сьогодні в Україні процес реалізації оновленої фіскальної політики відбувається за умов, коли складаються різноякісні державні програми реформування її економіки та політичної системи, коли неясні чи розмиті орієнтири соціально-економічного розвитку, параметри системи ціннісних, демократичних координат регуляторів бюджетно-податкових відносин, формування обсягу і структури державних доходів і видатків. За таких умов система як бюджетного, так і податкового права повинна бути максимально наближена до об’єктивного національного середовища. Іншими словами, її внутрішня організація, яка представлена бюджетним та податковим законодавством або сукупністю нормативно – правових актів (положень), має бути узгоджена й згрупована між собою та забезпечувати ефективне регулювання бюджетно-податкових правовідносин.

Однак, сучасний стан оподаткування та використання фінансових ресурсів в Україні свідчить про те, що національне законодавство, що забезпечує реалізацію фіскальної політики, все ж поки-що досить далеке від максимальної відповідності запитам життя. При цьому недосконалість організаційно-правових засад механізму функціонування її складових елементів чинить негативний вплив на динаміку соціально-економічного розвитку національної економіки та її адміністративно-територіальних одиниць. Це обумовлено впливом різних чинників об’єктивно – суб’єктивного характеру, а особливо загостренням основного фіскального протиріччя між необхідністю і можливістю забезпечення достатніх податкових надходжень. Наслідком цього є зростання бюджетного дефіциту держави. Показники рівня дефіциту/ профіциту бюджетів України за 2010–2015 рр. зображені на рисунку 1 [1; 2; 3].

Джерело: побудовано за даними [1; 2].

Рис. 1. Показники рівня дефіциту/профіциту бюджетів України

Аналіз показників, наведених на рисунку 1 дозволяє зробити висновок про те, що розбалансованість бюджетів України має стійкий і довготривалий характер. Крім того помірний рівень дефіциту спостерігався за результатами виконання: зведеного та державного бюджетів у 2011 р. і становив 23 058 млн грн; 23 558 млн грн відповідно; місцевих бюджетів у 2010 р., абсолютні значення якого були зафіксовані на рівні 419 млн грн. При цьому видатки місцевих бюджетів продовжують відставати від доходів, що дало можливість упродовж 2011–2014 рр. накопичувати профіцит: – 500 млн грн, – 2660 млн грн, – 1116 млн грн, – 6022 млн грн відповідно.

Водночас негативне сальдо було отримано за підсумками виконання: зведеного бюджету у 2010 р., розмір його дефіциту складав 64 836 млн грн та протягом 2012–2015 рр., за цей період він зріс з 50 786 млн грн до 92 616 млн грн; державного бюджету у 2010 р., дефіцит якого становив 64 417 млн грн, у 2012 р. та у наступні три роки, рівень його дефіциту постійно підвищувався і у 2015 р. досягнув аж 78 644 млн грн, що на 25 199 млн грн більше ніж у 2012 р.; місцевих бюджетів у 2015 р., їх дефіцит становив 13 973 млн грн, а порівняно з 2010 р. він збільшився на 13 554 млн грн. Причиною розширення дефіциту бюджетів України стали високі темпи нарощення видатків на оборону, громадського порядку, безпеки та судової влади, обслуговування боргу, управління тощо [3].

У I кварталі 2016 р. Зведений бюджет України виконано з профіцитом у 3,9 млрд грн. Причому профіцит забезпечено за рахунок місцевих бюджетів (14,4 млрд грн), а державний бюджет уже навіть I квартал закінчив з дефіцитом, який становив 10,6 млрд грн [4].

У II кварталі 2016 р. зведений бюджет став дефіцитним (15,1 млрд грн дефіциту), в той час як місцеві бюджети продовжували накопичувати вільні ресур-

си (9,4 млрд грн профіциту за квартал). Дефіцит держбюджету був вищий, аніж планувалося, оскільки уряд намагається наздогнати план із виконання видатків. Так, при плані на квітень–червень у 18,1 млрд грн дефіцит загального фонду державного бюджету становив 22,4 млрд грн. На статистику II кварталу вплинула відсутність нерегулярних доходів наявних минулого року (“прибуток” Національного банку України, тимчасове імпордне мито) та зменшення надходжень від податку на прибуток підприємств в результаті зміни графіку його сплати із помісячного на поквартальний. Внаслідок цих факторів у квітні було зареєстровано падіння доходів державного бюджету на 13,5 %. Однак уже в травні та червні темпи росту доходів бюджету відновилися та становили 11,8 та 16,7 % відповідно [5].

Підвищенню фіскальної ефективності податкової системи у 2016 р. сприяли запроваджені чергові зміни до Податкового кодексу України. Ці зміни стосувалися справляння податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість, акцизного податку, єдиного податку, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, рентної плати [6].

У певному сенсі запроваджені фіскальні заходи можна розглядати як відповідну альтернативу між оптимальною конструкцією справляння податків, що наближається до європейських стандартів і традиційною національною системою оподаткування, що враховує гостру потребу держави в фінансових ресурсах, оскільки, з одного боку, вони значним чином переглядають порядок оподаткування доходів фізичних осіб та можуть характеризуватись як значний крок вперед щодо спрощення процедур податкового адміністрування та порядку дотримання податкового законодавства, а також покращення взаємовідносин між платниками податків та фіскальними органами. З іншого боку, внесені законодавчі норми збільшують ставки для деяких видів податків, посилюють податкове навантаження, містять ряд компромісних, перехідних та тимчасових положень, які тим самим віддаляють чинну національну систему оподаткування від оптимальної моделі європейського зразка [3]. Тому у найближчій перспективі Податковий кодекс України потребує певного доопрацювання у напрямку його уніфікації та ліквідації окремих невідповідностей. Це стосується, насамперед, уточнення загальних положень Кодексу та закріплення вичерпного переліку відносин, на регулювання яких спрямований вплив приписів цього кодифікованого акта, а саме: остаточне узгодження його положень та складових чинної системи оподаткування згідно з Бюджетним кодексом України.

Підсумовуючи все сказане, варто зазначити, що не дивлячись на суперечливі наслідки дії окремих положень системи нормативно-правового забезпечення реалізації фіскальної політики в Україні, вона виступає як цілісна права парадигма, що забезпечує врегулювання бюджетно-податкових відносин та дає можливість подолати формальний підхід до їх формування.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник Міністерства фінансів України: Бюджет України 2014 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – К., 2015. – 308 с. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
2. Доходи бюджету України – ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue>
3. Дулік Т. О. Вектори розвитку сучасної фіскальної політики України [Електронний ресурс] / Т. О. Дулік, Т. Ю. Александрюк // Міжнародний науковий журнал. – К., ООО “Спринт-Сервіс”, 2016. – № 2. – С. 107–115. – Режим доступу : <http://www.inter-nauka.com/issues/2016/2/796>
4. Бюджетний літопис: 1 квартал 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/news/442-budget-chronicles-1st-quarter-2016>
5. Бюджетний літопис: 2 квартал 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/news/449-budget-chronicles-2nd-quarter-2016>
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 р. [Електронний ресурс]: Закон України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>

ЗМІНИ У ВІДШКОДУВАННІ ПДВ ТА ЇХ НАСЛІДКИ ДЛЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Т. М. Рева

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Важливе місце серед інструментів державного регулювання у сфері фінансів належить податку на додану вартість. Правила його застосування мають діючий вплив і на стан бізнес-середовища, і на обсяги експортно-імпортних операцій, і на доходи Державного бюджету країни.

У поточному році запроваджені чергові зміни до порядку відшкодування ПДВ з бюджету. Як відомо, сума ПДВ в розрахунках з Державним бюджетом визначається як різниця між сумами податкового зобов'язання та податкового кредиту звітного періоду. При позитивному значенні результату сума підлягає сплаті до бюджету з рахунків платників у системі електронного адміністрування ПДВ.

При від'ємному значенні різниці сума податку на додану вартість за новими правилами: враховується у зменшення суми податкового боргу з ПДВ, що виник за попередні періоди, а в разі його відсутності – підлягає бюджетному відшкодуванню за заявою платника на його поточний банківський рахунок або у рахунок сплати грошових зобов'язань (погашення податкового боргу) платника з інших платежів, що сплачуються до Державного бюджету, та/або зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного періоду.

Повернення узгоджених сум ПДВ здійснюється у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення заяви кожного платника до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного ПДВ.

Протягом 30 календарних днів після отримання податкової декларації, контролюючий орган проводить перевірку заявлених даних. За умов їх достовірності, сума бюджетного відшкодування вважається узгодженою контролюючим органом. Контролюючий орган протягом наступних п'яти робочих днів:

- подає органу казначейської служби висновок із зазначенням суми, що підлягає поверненню на поточний банківський рахунок платника протягом наступних п'яти операційних днів;

- або за заявою платника приймає рішення щодо зарахування суми в оплату грошових зобов'язань або погашення податкового боргу з інших платежів до Державного бюджету України.

Критеріями, яким має відповідати платник для одержання бюджетного відшкодування ПДВ, у поточному році є:

- платник не перебуває у судових процедурах банкрутства;

- юридичні особи та фізичні особи – підприємці, включені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців і до цього реєстру стосовно них не внесено записів про відсутність підтвердження відомостей, відсутність за місцезнаходженням, припинення діяльності тощо;

- платник має необоротні активи, залишкова балансова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку перевищує у три рази суму податку, заявлену до відшкодування, або отримав від банківської установи фінансову гарантію терміном на один рік з дня подачі відповідної заяви про повернення суми бюджетного відшкодування, а також здійснює операції з вивезення товарів з митної території України у митному режимі експорту, питома вага яких протягом попередніх 12 послідовних звітних місяців сукупно становить не менше 40 відсотків загального обсягу поставок.

Тільки одночасна відповідність критеріям є підставою для внесення заяви платника до Реєстру заяв про повернення сум бюджетного відшкодування. Тобто, платникам ПДВ, які не вивозять продукцію за межі країни або вивозять в менших обсягах, ПДВ не відшкодовується з бюджету, сума від'ємного значення зараховується в погашення податкових зобов'язань та боргу з інших податків, що сплачуються до Державного бюджету, або до податкового кредиту наступного місяця.

В попередніх роках аналогічні критерії були обов'язковими для автоматичного (прискореного) відшкодування ПДВ великим експортерам, інші ж платники мали право процедуру загального відшкодування, з більш тривалим терміном повернення коштів. Зараз вони втратили таку можливість, умови ведення бізнесу для них погіршилися.

Відповідно до податкового законодавства в Україні діє порядок відшкодування ПДВ при експорті товарів, що відповідає європейським стандартам оподаткування міжнародної торгівлі та має велике значення для економіки України, значна частина національного доходу якої залежить від продажу продукції на експорт. Але відшкодування ПДВ за своєю суттю не є пільгою для окремих категорій платників. У більшості країн, в тому числі і в Україні, метод заліку або відшкодування є модифікацією прямого методу та застосовується при нара-

хуванні податку всіма платниками, а не окремими їх категоріями. Від'ємна різниця між податковим зобов'язанням з ПДВ та податковим кредитом виникає не тільки при застосуванні нульової ставки ПДВ, характерної для експорту товарів. Наприклад, у разі придбання основних засобів включення значних сум ПДВ до податкового кредиту може також спричинити від'ємний результат в розрахунках з бюджетом. Отже, нові правила підсилюють селективний підхід у відборі платників при відшкодуванні ПДВ.

Існуючий механізм розрахунків в умовах економічної нестабільності породжує на мікрорівні проблеми, пов'язані зі збільшенням податкового навантаження на бізнес-середовище, призводить до "вимивання" оборотних коштів і негативно відбивається на фінансовому стані підприємств.

Позитивним зрушенням є надання права новим платникам ПДВ з терміном реєстрації до одного року на бюджетне відшкодування ПДВ на загальних підставах.

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ

В. Є. Власюк

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Зважаючи на те, що фінансово-кредитна система повинна забезпечувати безперешкодний приплив коштів в економіку, а на сьогодні це має відбуватись ще й з урахуванням зростання ефективності та реального задоволення потреб суспільства, залишаючи колишню політику "роздуття" цін, коли одержувались незароблені гроші за рахунок кредитних і бюджетних джерел для сплати зростаючих апетитів виробників, що виявляло асиметрію економічних інтересів того часу.

На сьогодні економіка України, колись потужна, індустріально розвинена господарська система перебуває на межі економічної стагнації. Зниження ефективності інвестиційних вкладень та фондовіддачі, екстенсивний характер використання фінансових ресурсів, уповільнення темпів запровадження відтворювальних процесів, небажання проведення структурної перебудови економічного механізму, неспроможність управляти активами, нездатність організувати управління та використання наслідків праці підприємств різних форм власності, ось ці та ще цілий ряд питань потребує вироблення підходів щодо їх вирішення.

Слід враховувати й те, що в світі відбувається промислова революція інформаційно-технологічного спрямування і якщо Україна не хоче залишитися сировинним придатком, в країні слід кардинально змінити відношення до процесів побудови нової економічної системи. Наголос тільки на фіскальну політику та зовнішні запозичення не призведе до поліпшення чи якісних змін економічного стану країни, а, навпаки, руйнуватиме й поглиблюватиме деформацію структури економіки.

Процеси так званої "фінансіалізації" економічних систем, які обумовлюють стан світової економіки вже майже чверть століття в еволюції господарських відносин, виявили стійку спрямованість до руйнівних впливів на реальні сектори економік багатьох держав, уповільнення темпів зростання, а у багатьох випадках до перебування у нестабільному стані.

Разом із зникненням валютних кордонів зросли темпи концентрації фінансового й промислового капіталу, про що свідчать злиття, які хвилею прокотилися по Західній Європі наприкінці та на початку нового століття, через що прискорилися процеси консолідації на світовому фінансовому ринку.

Необґрунтовані якісні зміни в економічній, фінансовій й монетарній політиці окремих країн були здатні спонукати безперервне збільшення розриву між накопиченням фінансів і ростом реальної економіки, тобто те, що спостерігається в Україні – йде накопичення фінансів, а економіка країни знаходиться у занепаді. Але, незважаючи на одну із останніх тенденцій дерегулювання фінансової системи, майже повсюди в світі залишається ще значним та впливовим ступінь централізації й державного контролю.

Важливим є й те, що починаючи з останніх років ХХ ст. у ряді країн спостерігалася тенденція щодо дерегулювання фінансової системи, що можливо було обумовити неналежним грошовим регулюванням, а також зрощою грошовою пропозицією, яка не відповідала тоді потребам економіки, адже надлишок грошей був в змозі ускладнити небезпечні інфляційні процеси, а нестача грошей, у свою чергу, гальмувала б зростання економіки, перешкоджаючи виробництву й обміну благ та послуг.

Значимим є те, що економічна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, як основної частини позичальників, які використовують їх як складову частину виробничого процесу, побудована таким чином, що ця діяльність практично завжди потребує позикових (зовнішніх) коштів, які можливо залучати шляхом одержання запозичень, або випуском акцій, тому виявляється необхідність проведення аналізу новітніх теоретичних надбань й практичних розробок та дослідження сучасного стану формування інституцій світової фінансово-кредитної системи.

Відповідно, що важливою проміжною метою грошово-кредитної політики може розглядатись й забезпечення стабільності кількості грошей, які є в обертанні, тобто рівня цін та обмінний валютний курс з його ймовірними змінами.

Міжнародна валютно – кредитна система по суті є складовою певних правил й законів, які регулюють діяльність центральних емісійних банків на зовнішніх валютних ринках. Метою цих правил є полегшення процесів міжнародної торгівлі таким чином, щоб усі її учасники одержували максимально можливу користь, яка забезпечувала б ефективність й процвітання економічних систем, які представляє міжнародна торгівля.

А вже у процесі реалізації цієї мети, на практиці, міжнародна валютно-кредитна система повинна забезпечити стабільний фундамент для довгострокового планування міжнародних торговельних відносин й всебічно сприяти викоріненню різного роду валютних обмежень і протекційних заходів із боку окремих країн та їх державних органів.

Суттєвих змін потребує й внутрішньогалузевий перерозподіл накопичених фінансових ресурсів, у результаті перегляду політики визначення пріоритетів на довгострокову господарську діяльність, що виявить непотрібним перекачування фінансових коштів із однієї сфери до іншої та значні бюджетні ін'єкції у

виробничі процеси. Визначаючи, наприклад, прогресивну галузь господарства, або пріоритетні напрями розвитку економіки, можливо встановити, що показниками тут стають сфера застосування інвестиційних ресурсів, яка надає максимальний сумарний економічний ефект, що розраховується з урахуванням фактору часу на певний запланований період.

Слід наголосити на тому, що прогрес світової економічної системи пов'язується із капіталом, адже сходження господарських відносин напряму залежить від сходження фінансових ресурсів. До того ж, фінансові нововведення, які проникли в усі сфери господарювання, слугують надійною матеріальною основою технологічним проривам, що забезпечують зміни в господарському укладі інформаційно-технологічного спрямування, зважаючи на те, що “фінансіалізація”, як знакова складова фінансової глобалізації вже суттєво змінила традиційні уявлення щодо побудови процесів відтворення, показуючи новий шлях до розвитку людства.

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Т. В. Корягіна, В. М. Черба

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В сучасних умовах завдання забезпечення національної безпеки постало перед Україною особливо гостро. Країна зазнала посягань на територіальну цілісність, втратила контроль над частиною своєї території, розгорнулись військові дії, що призвело до суспільно-політичної кризи, в результаті відбулося скорочення виробництва, масові банкрутства підприємств та банків, і, як наслідок, соціально-економічна напруга у суспільстві. Тому на сьогодні для нашої країни нагальною є потреба ефективного використання всіх інструментів забезпечення національної безпеки країни і основним та дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси виступає фіскальна політика уряду.

Фіскальна політика представляє собою використання різноманітних заходів уряду щодо стягнення податків, здійснення державних видатків, що спрямовані на забезпечення повної зайнятості, відсутності інфляції, зростання реального ВВП країни та рівноваги платіжного балансу.

У Ст. 5 Закону України “Про основи національної безпеки України” наголошується, що національна безпека України забезпечується шляхом проведення важеної державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах [1].

Світовий досвід вказує на те, що без активної фіскальної політики держави не може бути ефективною, соціально орієнтованою ринковою економікою, не говорячи вже про ефективність забезпечення соціальної та економічної безпеки країни.

Через фіскальний механізм уряд може забезпечити наступні завдання економічної безпеки:

- забезпечення економічного зростання;
- скорочення інфляції та безробіття;

- формування ефективної структури економіки;
- забезпечення бездефіцитності бюджету та скорочення державного боргу;
- підвищення якості життя населення.
- Також забезпечуються і такі завдання соціальної безпеки країни:
- відсутність значної диференціації у доходах та споживанні населення;
- зниження рівня бідності;
- доступність освіти та медичних послуг;
- соціальна захищеність значних верств населення;
- зростання народжуваності та зниження смертності.

Використання оптимальної моделі оподаткування доходів та майна фізичних та юридичних осіб дозволяє формувати доходну частину бюджету країни у необхідному обсязі для реалізації державної політики соціально-економічного розвитку. Застосовуючи заходи фіскальної політики, уряд може здійснювати вплив на економіку шляхом зміни рівня і видів податків, обсягу і складу державних витрат.

Механізм фіскальної політики дозволяє впливати на обсяг ВВП безпосередньо – збільшуючи державні закупівлі товарів і послуг, а також вплинути на споживання домогосподарств, інвестиції і чистий експорт опосередковано, через зміни рівня податків та обсягів трансфертних виплат. Маючи в своєму розпорядженні достатній обсяг бюджетних коштів, уряд здатний фінансувати громадський порядок, армію, науку і освіту, розвиток інфраструктури, охорону здоров'я, культуру та інші суспільні блага, все це підвищує економічну активність в країні, допомагає зростати економіці, створює нові робочі місця та в результаті підвищує рівень життя своїх громадян.

При цьому цілі фіскальної політики можуть бути різними. У короткостроковій перспективі, уряд може зосередитися на макроекономічній стабілізації, наприклад, збільшувати державні витрати або знижувати податки, щоб стимулювати економіку, що знаходиться в кризовому стані, або скоротивши витрати або підвищивши рівень податків для боротьби з інфляцією. У довгостроковій перспективі, мета може полягати у стимулюванні стійкого зростання або скорочення рівня бідності шляхом розвитку інфраструктури, системи охорони здоров'я, освіти та ін.

Неефективна фіскальна політика призводить до кумулятивного зростання бюджетного дефіциту, а за умови відсутності економічного зростання це може спровокувати дефолт держави. Тому, можна вважати, що швидке зростання сьогодені державного боргу свідчить про неефективність фіскальної політики в минулому та неприйнятність її у довгостроковій перспективі [2].

Отже, реалізація фіскальної політики чинить значний вплив на загальний стан господарства в країні, забезпечує перерозподіл національного доходу, відповідає за мобілізацію коштів до бюджетів держави задля фінансування державних програм, які забезпечують соціальну та економічну безпеку в країні.

Фіскальне регулювання забезпечує високий рівень національної безпеки шляхом створення сприятливого середовища для соціально-економічного розвитку в країні, через систему державних видатків та стимулювання інвестування в різні сфери життєдіяльності суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/fmd:Концепцію+%28основи+державної+політики%29+національної+безпеки+України/030964.Шт1
2. Дем'янчук І. А. Фіскальна політика держави як основний інструмент макроекономічного регулювання / І. А. Дем'янчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. – 2013. – № 2 (10). – С. 57–63.

ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

О. В. Беркут

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Бізнес українських компаній сьогодні “рухається” від центру до регіонів, виходить на міжнародний рівень. У підприємств з’являються виробничі потужності, регіональні та міжнародні представництва, які географічно віддалені від центрального офісу. Все частіше бізнес стикається з необхідністю створення розподіленої ІТ-інфраструктури, що приводить до появи специфічних аспектів забезпечення інформаційної безпеки. Для розподіленої інфраструктури характерним є використання веб-орієнтованих додатків, мобільних і портативних пристроїв, а також хмарних технологій.

Цікавий аналіз зовнішніх загроз та їх активності дає аналіз їх поширеності з точки зору економічної привабливості для зловмисників – The Cisco Cybercrime Return on Investment (CROI) Matrix 2011 р. [1]. Серед “зірок, що сходять” з’являються мобільні пристрої, з яких здійснюється доступ до корпоративної мережі. Мобільні пристрої в матриці 2010 р. були наведені в категорії “потенціали”. Кіберзлочинці, як правило, зосереджують свою увагу на тому, де і як користувачі отримують доступ до Інтернет, електронної пошти та корпоративних мереж за допомогою мобільних пристроїв. Атаки на мобільні пристрої на протязі багатьох років не були широко поширені, але ситуація змінюється досить швидко.

Компанією Dimensional Research, що спеціалізується на проведенні маркетингових досліджень, було проведено опитування спеціалістів ІТ та служб безпеки, щодо впливу мобільних пристроїв на інформаційну безпеку компаній [2]. В звіті за результатами цього опитування відмічається значне зростання кількості компаній, які допускають використання особистих мобільних пристроїв для з’єднання з корпоративними мережами з 65 % в 2012 р. до 75 % в 2014 р. Більшість респондентів відмітило, що зростання кількості особистих мобільних пристроїв, що підключаються до корпоративної мережі було значним, при цьому 71 % відмітили більш ніж двукратне збільшення за цей період. Високі темпи збільшення кількості мобільних пристроїв, особливо особистих, що

підключені до корпоративних мереж, безумовно приводять до зростання пов'язаних з ними інцидентів інформаційної безпеки.

Для мобільних пристроїв характерні властивості, як стаціонарних ЕОМ, так і специфічні властивості. З точки зору інформаційної безпеки, як і стаціонарним ЕОМ їм характерні наступні властивості:

- 1) можливість витоку по технічним каналам;
- 2) можливість візуального зчитування з дисплея пристрою;
- 3) наявність вбудованої пам'яті;
- 4) можлива наявність вразливостей в програмно-апаратному забезпеченні.

Специфічні властивості мобільних пристроїв:

- 1) мобільність;
- 2) компактні розміри;
- 3) наявність дротових і бездротових інтерфейсів, за допомогою яких можливо підключення до інформаційної інфраструктури;
- 4) можливість використання в якості модему для підключення до мереж зв'язку загального користування;
- 5) можливість використання в якості змінного носія інформації.

В силу зазначених особливостей мобільних пристроїв наведемо специфічні загрози безпеці корпоративної інформації:

- 1) втрата або крадіжка мобільного пристрою;
- 2) порушення цілісності даних, що передаються по каналах зв'язку;
- 3) зчитування інформації з екранів мобільних пристроїв;
- 4) копіювання на незахищені носії інформації;
- 5) використання мобільних пристроїв в якості носіїв інформації та модемів для підключення в місцях загального використання [3].

Для забезпечення захисту корпоративних додатків і конфіденційних даних в мобільному оточенні існують кілька підходів до питання надання мобільного доступу співробітникам, а саме Mobile Device Management (MDM) і Mobile Application Management (MAM).

Mobile Device Management – управління мобільним пристроєм, при цьому підході використовується дистанційне керування пристроєм цілком, включаючи управління апаратними функціями. Встановлюючи на мобільний пристрій MDM, власник погоджується передати повне управління пристроєм адміністратору MDM системи. В разі втрати пристрою адміністратор посилає на нього сигнал повернення до заводських налаштувань і в цьому випадку зітреться вся інформація, як корпоративна, так і особиста.

Mobile Application Management – управління мобільними додатками, при цьому підході не надаються права на весь пристрій, а управління обмежується тільки програмами та даними, що відносяться до цих програм. У разі втрати пристрою адміністратор посилає сигнал на стирання тільки корпоративної інформації з пристрою або блокування входу користувача тільки в корпоративне інформаційне середовище та відповідні корпоративні додатки.

Підводячі підсумки слід відмітити, що найбільш поширеними проблемами, які пов'язані з використанням особистих мобільних пристроїв, що підключа-

ються до корпоративних та приватних мереж, з якими стикаються співробітники служб ІТ та безпеки, є забезпечення безпеки корпоративної інформації, управління персональними пристроями, які містять одночасно корпоративні та особисті дані та додатки, а також відстеження та контроль доступу до корпоративних та приватних мереж.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Dimensional Research [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dimensionalresearch.com>
2. Офіційний сайт Cisco Systems, Inc [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cisco.com>
3. Сидак А. А. Мобильные устройства в информационных системах и угрозы безопасности информации. Взаимосвязи / А. А. Сидак // Вопросы кибербезопасности. – 2014. – № 3 (4). – С. 29–34.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Е. В. Борвінко

(Дніпропетровська медична академія, м. Дніпро)

В. О. Гордієнко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Згідно документів по застосуванню цільових програм(ЦП), оцінка їх ефективності можлива на основі аналізу зміни системи показників – витрат, обсягів виконаних робіт, послуг, реалізованої продукції, досягнутих соціальних результатів, у вартісному або натуральному вимірі [1, 2]. Але система показників не дає однозначну оцінку ЦП. Здійснити більш точну оцінку програми можливо за допомогою встановлення зв'язку між показником на який ми впливали і кінцевим показником якості. Для доказу цього припущення були побудовані економіко-математичної моделі (ЕММ) зв'язку показників витрат і якості закінченої ЦП Дніпропетровської області: “Протидії поширенню інфекційних соціально-небезпечних хвороб” [3].

Для оцінки “Протидії поширенню інфекційних соціально-небезпечних хвороб” було побудовано ЕММ зв'язку якісного показника від показника ресурсів. Основним показником якості у ЦП є – кількість випадків захворювання і смертності від туберкульозу і СНІДу. Показником ресурсів є витрати на виконання ЦП протидії поширенню інфекційних соціально-небезпечних хвороб у Дніпропетровській області. Гіпотеза яка перевіряється – кошти на виконання програми витрачаються ефективно у разі тісного позитивного зв'язку між витратами на програму і захворюваністю і смертністю від туберкульозу і СНІДу. Використані дані для розрахунків наведено у табл. 1 [3, 4].

На основі наведених даних були побудовані дві ЕСМ, які характеризують зв'язок показників). Оцінку параметрів моделей представлено в табл. 2.

Адекватність моделей було перевірено за допомогою критерію Фішера. Порівнюючи табличне значення критерію з фактично отриманим, можна констатувати, що моделі неадекватні (при допустимій помилці 0,05). Для першої моделі $F_{\text{Табл}}=2,78 > F_{\text{Факт}}=1,099$. Для другої моделі $F_{\text{Табл}}=2,78 > F_{\text{Факт}}=0,046$. Можна зробити висновок про відсутність зв'язку між показниками, а також про неефективність ЦП протидії поширенню інфекційних соціально-небезпечних хвороб у Дніпропетровській області. Головним чином це можливо пояснити дуже низьким рівнем фінансування ЦП.

Таблиця 1

Дані для розрахунків

Видатки на ЦП, млн грн	Кількість хворих на туберкульоз і СНІД, на 100 тис. населення	Смертність від туберкульозу і СНІДу, на 100 тис. населення
47,9	96	27,8
41,5	98,1	28,9
44,3	97,1	28,6
39,2	96,2	28,3
38,4	95,2	28
37,4	94	27,7

Таблиця 2

Оціночні параметри моделей

Модель 1		Модель 2	
$a_1=0,1656$	$a_0=89,23$	$b_1=0,0125$	$b_0=27,69$
$Sa_1=0,16$	$Sa_0=6,57$	$Sb_1=0,058$	$Sb_0=2,43$
$R^2=0,215$	$S=1,42$	$R^2=0,011$	$S=0,52$
$F=1,099$	$df=4$	$F=0,0458$	$df=4$
$Ssreg=2,207$	$Ssresid=8,033$	$Ssreg=0,013$	$Ssresid=1,095$

Отриманий на основі побудованої економіко-математичної моделі висновок підтверджується аудитом вищеназваної http://hghltd.yandex.net/yandbtm?text=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%20%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D1%83%20%D0%94%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96&url=http%3A%2F%2Fwww.nbu.gov.ua%2Fportal%2FSoc_Gum%2FDums%2F2009-01%2FVergeychik.pdf&fmode=envelope&lr=141&l10n=ru&mime=pdf&sign=79435d3c671866ff4d22fda2d2814e88&keyno=0-YANDEX_0ЦП [5]. Аудитом проведеним фінансовою інспекцією Дніпропетровської області встановлено, що http://hghltd.yandex.net/yandbtm?text=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%20%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D1%83%20%D0%94%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96&url=http%3A%2F%2Fwww.nbu.gov.ua%2Fportal%2FSoc_Gum%2FDums%2F2009-01%2FVergeychik.pdf&fmode=envelope&lr=141&l10n=ru&mime=pdf&sign=79435d3c671866ff4d22fda2d2814e88&keyno=0-YANDEX_0ЦП

D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%20%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%20%D1%83%20%D0%94%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96&url=http%3A%2F%2Fwww.nbu.gov.ua%2Fportal%2Fsocial%2FGum%2FDums%2F2009-01%2FVergeychik.pdf&fmode=envelope&lr=141&llon=ru&mime=pdf&sign=79435d3c671866ff4d22fda2d2814e88&keyno=0-YANDEX_2 ЦП не досягла своєї мети: захворюваність на туберкульоз і СНІД не вдалося не лише подолати, а навіть стабілізувати. Таким чином, використання системи показників, не завжди робить можливим здійснення об'єктивної оцінки ефективності досягнення мети програми, що є наслідком суттєвого коливання економічних і соціальних показників у часі [6]. В такому разі висновок буде залежати від того, на мінімум чи максимум коливання якісного показника прийдеться оцінка, що унеможлиблює фінансове регулювання ЦП. Більш точну оцінку ЦП можливо здійснити за допомогою побудови економіко-математичної моделі зв'язку оціночного показника якості від витрат на програму.

Список використаних джерел:

1. Про результативні показник бюджетної програми : наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. № 1536.
2. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу : навч. посібник / [під заг. ред. І. Ф. Щербини] ; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМІ-11) впровадження". – 3-тє видання, випр. та доповнене. – К., 2012. – 100 с.
3. Програма протидії поширенню інфекційних соціально-небезпечних хвороб у Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dniprorada.gov.ua/ukr>
4. Статистичний щорічник Дніпропетровської області [Електронний ресурс]. – Дніпропетровськ : Головне управління статистики у Дніпропетровській області. – Режим доступу : <http://www.dnprstat.gov.ua>
5. Гордієнко В. О. Програмно-цільовий метод – інструмент побудови сучасної економіки : монографія / В. О. Гордієнко. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фін. акад., 2014. – 268 с.
6. Гордієнко В. О. Планування показників цільових програм / В. О. Гордієнко // Економіка та держава. – 2013. – № 5. – С. 29–31.

DOLLARIZATION OF ECONOMY AS BASIC THREAT OF CURRENCY SAFETY OF COUNTRY

V. O. Velichkin

(University of Customs and Finance, Dnipro)

One of major constituents of the economic security of country there is a currency safety, without that it is practically impossible to decide none of tasks that stand before the state. The concept of currency safety is similarly wide, as, actually, and the

interpretation of currency as an economic category. An only withstand determination of concept “currency safety” is absent for today. Present formulations represent only the separate aspects of currency safety and cannot apply on her explicit and exceptional interpretation [1; 3; 6].

In the methodology of calculation of indexes of the economic security of Ukraine a separate block is distinguished in relation to the indicators of economic security of Ukraine and the threshold values in the context of separate elements of currency safety – table1 [5].

As evidently from таб.1, the richness of content of indicators of the currency safety consists in the observance of the reasonable threshold values of economic indicators of the currency operations.

Table 1

A fragment of indicators of the economic security of Ukraine

3. Currency safety, indicators	the Threshold values
A rate of change of index of official course of hryvnya is against US dollar to the indexes of previous period, %	not more than 6
A relation of volumes of deposits is in foreign currency to the general volumes of deposits (level of dollarization), %	not more than 25
Gross international backlogs of Ukraine, months of import	not less than 3

The calculations of dynamics of index of the dollarization of the amount of the money of Ukraine by us realizable on the basis of these NBU [2]. The calculations witnessed, that during 2006–2015 the level of deposit dollarization in Ukraine always exceeded a threshold value and attained the greatest level in 2014, lying down

47,04 %. The calculations of 2015 shows, that position is with a threat of dollarization does not diminish. The level of dollarization of deposits in 2015 diminished to 43,4 %, but it remains considerable. The level of dollarization of the credit-case of banks grew. This index presented by the state on early of 2014 April the 41,8 %, on the beginning of year – 34,0 %. It is possible to mark, that the index of dollarization of credits remains at considerably more subzero level, than to the crisis of 2008 (on the beginning of 2009 – almost 60 %). The conducted calculations testify that to the currency safety threatens the dollarization of economy now and during the last years. Exactly, this fact is founding for more detailed study of her constituents.

The unofficial dollarization finds a threat in Ukraine out also. The unofficial financial dollarization found a reflection in the functioning of checking accounts outside the national boundaries and acquisition of foreign financial assets [4]. What to do? To provide the observance of reasonable threshold values of relation of the volumes of deposits in foreign currency to the general volume of bank deposits (as exactly and the dollarization of amount) of money and the gross volume of backlogs of Ukraine in the foreign currency, sufficient for calculations in the foreign economic activity.

References:

1. Бабій Н. Проблеми доларизації економіки України та шляхи її подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.stattitablohy.ezreklama.com/2014-10-14. – 2014. – 5 с.
2. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. – 2014. – № 4. – Режим доступу : www.bank.gov.ua
3. Дзюблюк О. В. Валютна політика / Дзюблюк О. В. – К. : Знання, 2012. – 422 с.
4. Про недопущення негативних тенденцій на фінансових ринках України, забезпеченні стабільності фінансової системи держави та мінімізації впливу на вітчизняну економіку процесів, що відбуваються на міжнародних фінансових ринках : доручення Президента України від 12.08.2011 р.
5. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60.
6. Поплюйко Я. В. Доларизація економіки України: статистичні оцінки / Я. В. Поплюйко // Статистика України. – 2014. – № 2. – С. 44–50.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Л. В. Лисяк, А. О. Синюк

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сьогодні в економіці України активізувалися трансформаційні процеси, які спрямовані на забезпечення адаптації нашої країни до викликів світових процесів глобалізації. Головним об'єктом фундаментальних перетворень виступає фінансова сфера. Серед елементів фінансової системи України найбільш проблемною і однією з найважливіших складових є сфера державних фінансів, зокрема, бюджетно-податкова система. У зв'язку з цим, дослідження основних тенденцій розвитку бюджетно-податкової політики України на сучасному етапі, проблем та напрямів їх вирішення є особливо актуальним та об'єктивно необхідним.

Бюджетно-податкова політика є невід'ємною частиною та компонентом фінансової політики. Сучасна економічна література не сформувала єдиного підходу до визначення сутності “бюджетно-податкової політики”. Це поняття розглядається різними авторами у багатьох аспектах з виділенням різноманітних характеристик. Водночас, ні Бюджетний кодекс України, ні Податковий кодекс України не містять визначення поняття “бюджетно-податкова політика”. Все це зумовлює неоднозначність тлумачення як самого поняття та його складових, так і специфіки формування та напрямів реалізації бюджетно-податкової політики.

Бюджетно-податкова політика – складова фінансової політики держави, яка спрямована на забезпечення виконання державою та органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і завдань. Вона є інструментом перерозподілу ВВП за допомогою системи оподаткування, бюджетних витрат та соціальних трансфертів.

Проаналізуємо реалізацію бюджетно-податкової політики в Україні. Розпочнемо аналіз із визначення рівня податкового навантаження на економіку нашої країни (рис. 1).

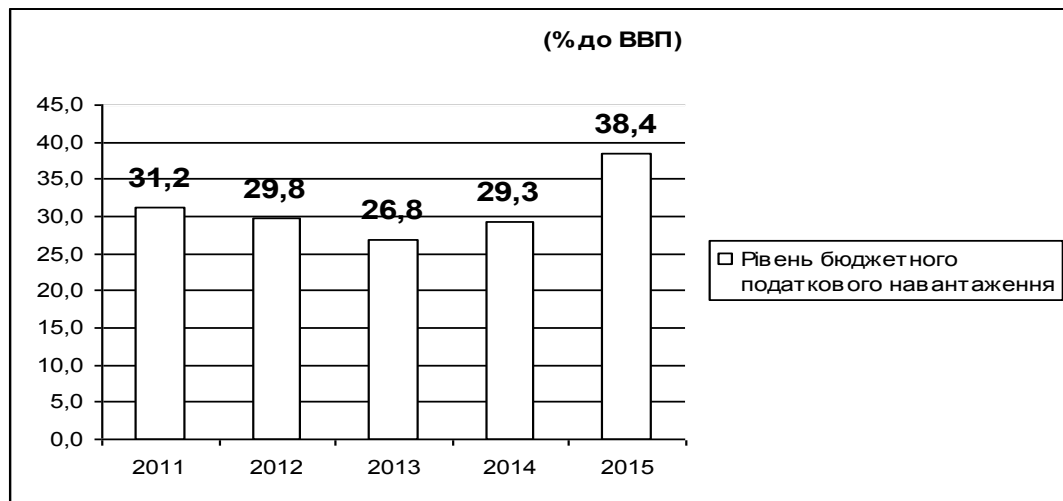

Рис. 1. Рівень податкового навантаження в Україні в 2011–2015 рр.

Як бачимо на рис. 1, рівень податкового навантаження в Україні після суттєвого зниження в 2013 р. до 26,8 % ВВП у 2014 р. зріс до 29,3 % ВВП, а в 2015 р. складає вже 38,4 % від ВВП. Це свідчить про посилення фіскального характеру бюджетно-податкової політики країни. Спостерігається збільшення податкового навантаження за всіма розділами податкових надходжень, крім податкового навантаження з податку на прибуток підприємств, що пов'язано в першу чергу зі скороченням обсягів промисловості в Україні. У 2015 р. значно зросло податкове навантаження з акцизного податку та ввізного мита. Таке збільшення пов'язано із збільшенням ставок акцизного податку на підакцизні товари, віднесення до підакцизних товарів електроенергії та запровадження сплати акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів. Збільшення податкового навантаження з ввізного мита спричинене запровадженням додаткового імпортного збору у 2015 р. у розмірі 5 % та 10 % з непродовольчих та продовольчих товарів відповідно.

Що стосується видаткової частини Державного бюджету України, то у 2015 р. спостерігається збільшення витрат на виплату відсотків за запозиченнями (21 %), на збройні сили (13 %), транспорт (5,7 %), правоохоронні органи (14 %). Однак, за всіма іншими статтями видатків відбулося зниження фінансування. Зокрема, протягом 2011–2015 рр. спостерігається тенденція до зменшення витрат на сільське господарство з 3,1 % у 2011 р. до 1,2 % у 2015 р., що ставить під сумнів пріоритетність даної галузі в Україні.

Аналіз доходів та видатків Державного бюджету України надає можливість виокремити проблему наявності дефіциту бюджету, який зростає кожного року. Обсяг дефіциту державного бюджету по відношенню до ВВП за 5 років в середньому складає 4,3 %. Найменший обсяг дефіциту спостерігався у 2012 р. – 2,98 % ВВП. У 2015 р. обсяг дефіциту збільшився до 5,31 % ВВП.

Отже, механізм реалізації бюджетно-податкової політики України у сучасних умовах не можна назвати досконалим. Наявний ряд проблем, які потребують негайного вирішення. Стягування податків в Україні є достатньо високим і гальмує розвиток економіки, а це створює загрозу для економічної безпеки держави. Необхідно віднайти рівновагу між податковим тягарем і вигодами оподаткування, між примусом і свідомим вибором сплати податків та зборів, тобто забезпечити баланс потреб і можливостей держави і громадян, між публічними та приватними інтересами. Крім того, важливим завданням є оптимізація видатків Державного бюджету України для забезпечення розвитку галузей економіки, виробництва та зростання суспільного добробуту.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

О. К. Ткачова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Прийняття ефективних управлінських рішень вимагає цілісного підходу до їх розробки, прийняття та реалізації. Існуючі економіко-математичні методи не завжди в повній мірі можна застосувати при вирішенні задач в складних системах. З цією метою пропонується застосовувати сучасні технології системного аналізу, які викликають все ширший інтерес з боку науковців, фахівців з управління і бізнес-середовища, при вирішенні багатьох задач в організаційній, технічній, фінансовій, медичній та інших сферах. Насамперед, це задачі багатокритеріального ранжування, оцінки ризиків проектів, кредитоспроможності, розподілу ресурсів, багатокритеріального вибору кращої альтернативи, технічній чи медичній діагностиці.

Задачі прийняття рішень мають місце тоді, коли необхідно здійснити вибір оптимального варіанту серед заданої множини альтернатив для досягнення поставленої мети. Будь-який вибір пов'язаний з процесом обробки інформації про альтернативи, критерії, результати, систему переваг і спосіб відображення допустимих альтернатив.

Розрізняють три проблемні ситуації при аналізі та моделюванні систем, а отже три категорії задач прийняття рішень:

- задачі в умовах визначеності, які характеризуються повною і точною інформацією (*добре структуровані проблеми*) з адекватною математичною моделлю; для їх вирішення застосовують методи математичного програмування;
- задачі в умовах ризику (*слабо структуровані проблеми*), для вирішення яких можна побудувати модель (або ієрархію моделей) на основі системного підходу, кількісних і вербальних методів системного аналізу;
- задачі в умовах невизначеності (*проблеми, що не структуруються*), для вирішення яких неможливо побудувати кількісну модель, залучаються експерти та застосовують неформальні і евристичні методи.

Кожен метод багатокритеріального аналізу має свої переваги, недоліки, обмеження і сферу застосування. Розглянемо детальніше окремі з них: метод

аналізу ієрархій, метод оцінки ефективності BOCR, метод зважених сум, метод матриці рішень.

Метод аналізу ієрархій (MAI, analytic hierarchy process) є одним із найвідоміших методів, розроблений у 70–80-ті рр. американським вченим Т. Сааті. MAI використовується при ранжуванні та виборі об'єктів, що характеризуються наборами кількісних та якісних критеріїв і показників. Метод MAI вимагає дотримання таких умов:

- у процедурі беруть участь досить кваліфіковані експерти, група експертів має бути консолідованою (має спільні позиції і прагне до узгодженості своїх оцінок);

- для множини альтернатив (порівнюваних об'єктів) може бути побудована загальна система критеріїв;

- оцінки за “негативними” критеріями не знаходяться в небезпечній близькості до обмежень.

Метод зважених сум (МЗС, weighted sum method) простий для розрахунків, дозволяє працювати з великою кількістю критеріїв та порівнюваних об'єктів. Структура проблеми в МЗС має одну ціль і систему критеріїв, на нижньому рівні структури знаходяться порівнювані альтернативи з їхніми первинними оцінками. Метод нестійкий і підлягає маніпулюванню. Основна проблема – узгоджене визначення ваги критеріїв.

Метод BOCR Т. Сааті доцільно застосовувати для оцінки ефективності проектів, при чому ефективність розуміється як деяка функція від витрат і результатів, що дозволяє порівнювати проекти. Характерним є те, що при оцінці ефективності враховуються не тільки явні, але й додаткові можливості і ризики. BOCR має спільні риси з відомим у менеджменті та маркетингу SWOT-аналізом. Але SWOT-аналіз не має чіткого регламенту оцінки факторів, і більш підходить для формування набору альтернативних стратегій, ефективність яких доцільно оцінити на базі BOCR.

Метод матриці рішень (ММР) на відміну від “статичних” методу аналізу ієрархій та методу зважених сум дозволяє враховувати “варіанти зовнішніх умов”, що відносяться до прогнозованого майбутнього. Для прийняття рішення за ММР необхідно: 1) сформулювати альтернативи та варіанти зовнішніх умов (це завдання експертів і ОПР); 2) розрахувати або заповнити на базі експертних оцінок матрицю корисностей та ймовірності зовнішніх умов; 3) вибрати критерій і по ньому знайти кращу альтернативу. У методі матриці рішень включено ряд правил: Вальда (мінімаксне), Севіджа (найменшого збитку), Гурвіца, Лапласа, Байєса – Лапласа, Ходжа – Лемана, Гермейєра та інші. Можна вирішити завдання за всіма критеріями і вибрати альтернативу, кращу по більшій кількості значущих критеріїв.

Проведені дослідження окремих методів системного аналізу (MAI, ММР, МЗС, метод BOCR) показали можливості їх інтегрованого застосування при вирішенні задач в складних системах. Це дозволить ефективно обробляти великі обсяги інформації та бази знань для подальшої розробки методів, алгоритмів та моделей з метою їх подальшого використання в сучасних інформаційних системах, комп'ютерному моделюванні та в системах підтримки прийняття рішень.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

К. А. Билименко, Л. В. Лисяк

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В сучасних умовах розвитку України значно посилюється роль фінансів місцевого самоврядування. Розвиток передових країн світу показав, що централізований метод управління фінансами є неефективним. Питання децентралізації бюджетних ресурсів України досліджували такі вчені як І. О. Луніна, О. В. Слобожан, Ю. І. Ганущак, Ю. В. Пасічник та ін.

Під бюджетною децентралізацією розуміємо систему відносин, що виникають між різними рівнями влади в процесі розподілу повноважень щодо прийняття управлінських рішень по формуванню та використанню бюджетних ресурсів. Основне призначення бюджетної децентралізації – максимально ефективно реалізувати функції держави шляхом вдосконалення міжбюджетних відносин, а також контролю за бюджетним процесом.

Прийняті Верховною Радою України в грудні 2014 р. зміни до Податкового і Бюджетного кодексів України стали найвагомим кроком у напрямі бюджетної децентралізації за роки незалежності України. Цими змінами було запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, які покликані розширити права місцевих органів влади і надати їм значну бюджетну самостійність.

Проаналізуємо питому вагу доходів і видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага доходів і видатків місцевих бюджетів у структурі Зведеного бюджету України в 2013–2015 рр.

Показник	2013	2014	2015
Доходи зведеного бюджету, млрд грн	442,8	455,9	652,0
Доходи місцевих бюджетів, (без урахування трансфертів), млрд грн	105,2	101,1	120,5
Питома вага доходів місцевого бюджету у доходах зведеного бюджету України, %	23,8	22,2	18,5
Видатки зведеного бюджету, млрд грн	505,8	523,1	679,8
Видатки місцевих бюджетів (без урахування трансфертів), млрд грн	218,2	223,5	276,9
Питома вага видатків місцевого бюджету у видатках зведеного бюджету України, %	43,1	42,7	40,7

Джерело: розраховано автором за [5].

Як можна бачити з таблиці, питома вага доходів місцевих бюджетів у структурі доходів Зведеного бюджету України є незначною. Близько половини

доходної частини місцевих бюджетів України формується за рахунок трансфертів із державного бюджету. Так у 2015 р. із Державного бюджету України до місцевих бюджетів було фактично надано трансфертів на загальну суму 174,0 млрд грн, що на 43,4 млрд грн, або на 33,2 відсотка більше, ніж у 2014 р. Тобто це свідчить про те, що чинна система міжбюджетного регулювання доходів місцевих бюджетів ставить соціально-економічний розвиток територій у залежність від центру і водночас не сприяє зацікавленості органів місцевого самоврядування в нарощуванні власної доходної бази.

Аналіз місцевих бюджетів за видатками у зведеному бюджеті, свідчить про значну участь місцевого самоврядування у розв'язанні актуальних проблем соціально-економічного розвитку країни та регіонів. Але в той же час видатки місцевих бюджетів не забезпечуються відповідними доходами, що, в свою чергу, позначається на розвитку територій.

Таким чином, можна сказати, що в Україні і досі існує централізована модель формування місцевих бюджетів, та попри численні нововведення і законодавчі зміни процес бюджетної децентралізації просувається надто повільно.

Головне завдання, яке має вирішити бюджетна децентралізація – це знаходження достатніх обсягів фінансових ресурсів, які б в повній мірі забезпечили фінансову незалежність місцевих бюджетів бюджетної системи України. Фінансова база місцевих бюджетів повинна задовольняти виконання повноважень органів місцевої влади щодо виконання ними всіх завдань і програм розвитку регіону. Зміцнення бюджетної децентралізації не можна розглядати як послаблення функцій держави, а навпаки, вони мають посилюватись не через використання адміністративних механізмів, а ринкових, які мають різні форми і методи їх забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Фурдичко Л. Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України [Електронний ресурс] / Л. Є. Фурдичко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 5. – С. 39–42. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_11
2. Чеберяко О. В. Місцеві бюджети в умовах сучасної децентралізації: Україна і зарубіжний досвід / О. В. Чеберяко, О. О. Рябоконт // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2016. – С. 24–29.
3. Возняк Г. В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 253–257. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rekon_2015_2_37
4. Русін В. М. Вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні / В. М. Русін // Збірн. тез доповідей Першої Інтернет-конф. Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків. – Тернопіль, 2015. – С. 93–94.
5. Бюджет України 2015 : статистичний збірник. – К. : Міністерство фінансів України, 2016. – 356 с.

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

О. Б. Ватченко, А. С. Прохорова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки українські підприємства переживають непростий етап своєї діяльності на фоні кризових явищ, високого рівня плинності економічних процесів на регіональному та державному рівнях, підвищення активності суб'єктів господарювання на світовому ринку, що змушує оперативно реагувати на будь-які зміни, використовувати ефективні методи управління.

Метою будь-якого підприємства є отримання та утримання найкращої позиції на ринку за рахунок формування, підтримання та розвитку конкурентних переваг.

Поняття “контролінг” походить від латинських термінів “contra” і “rotulus” (франц. – “controle”, англ. – “counter-roullour”) і в перекладі означає “зустрічна роль”. Контролінг (від англ. to control – контролювати, керувати, регулювати) – функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень

Проблемам контролінгу присвячені роботи П. Хорвата, Р. Манн, Д. Хана, Д. Шнайдера, Е. Майера, Б. Й. Вебера, А. Дайле, а також вітчизняних учених і економістів: Л. Г. Ліпич, І. О. Гадзевич, О. А. Зоріна, І. О. Криворотько, Г. Л. Вознюк, Н. М. Михайличенко, М. О. Шульга, Л. Є. Пустовіт та інші. Але у вітчизняних та зарубіжних вчених відсутня єдність розуміння контролінгу, це підтверджується протиріччями вчених у трактуванні терміну “контролінг”, а також розбіжностями щодо змісту та переліку функцій та завдань, що повинен реалізовувати контролінг. Так, на думку І. О. Криворотько контролінг являє собою в широкому значенні систему забезпечення виживання підприємства у двох аспектах: короткостроковому – оптимізація прибутку і в довгостроковому – збереження і підтримка гармонічних відносин і взаємозв'язків підприємства з оточуючим його сфера: природною, соціальною, господарською. Л. Г. Ліпич, І. О. Гадзевич та О. А. Зоріна представляють “контролінг” як певну сукупність методів та процедур. Н. М. Михайличенко, М. О. Шульга та Л. Є. Пустовіт розглядають контролінг як функцію управління підприємством. С. А. Крекотун визначає контролінг як нову концепцію управління підприємством.

Незважаючи на те, що вітчизняні науковці не дійшли до єдиного розуміння місця контролінгу у системі управління підприємством їх ослідження спрямовані на адаптацію зарубіжних розробок щодо використання контролінгу до умов, в яких функціонують національні підприємства.

На нашу думку, контролінг є новою концепцією управління, яка передбачає розробку інформаційної системи задля внутрішнього балансу підприємства та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Цілі контролінгу нерозривно пов'язані із цілями самого підприємства на даному етапі його діяльності, тобто, якщо підприємство ставить собі за мету під-

вищення своєї конкурентоспроможності та збільшення частки на ринку, то і функції контролінгу повинні бути направлені на виконання цього завдання.

Для покращення конкурентних позицій підприємства на ринку і завоювання його більшої частки служба контролінгу повинна тісно співпрацювати з усіма структурними підрозділами, які, в свою чергу, повинні надавати їй повну інформацію.

Серед науковців немає єдиного підходу щодо визначення кола функцій, що виконує контролінг. Проте найчастіше до функцій контролінгу відносять такі: інформаційну, координаційну, прогнозну та контрольно-аналітичну.

На сучасних підприємствах, особливо великих та середніх, доцільним буде створення окремого відділу або служби контролінгу, до складу якого повинні входити такі фахівці, як економісти, менеджери, фінансисти, маркетингологи, бухгалтери, програмісти. При формуванні такої служби перевагу доцільно надавати працівникам підприємства, які проявили себе як хороші спеціалісти за своїм напрямком діяльності. Ефективність контролінгу в системі управління підприємством буде базуватися на взаємодії з такими підсистемами: виробництва, маркетингової діяльності, фінансової діяльності, інноваційної діяльності, контролю персоналу, зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Таким чином, контролінг є новою концепцією управління, яка передбачає розробку інформаційної системи задля внутрішнього балансу підприємства та прийняття оптимальних управлінських рішень. Для покращення конкурентних позицій підприємства на ринку і завоювання його більшої частки служба контролінгу повинна тісно співпрацювати з усіма структурними підрозділами, які, в свою чергу, повинні надавати їй повну інформацію.

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

В. О. Шатоха, О. Б. Ватченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Криза (переклад з китайського “небезпека”) становить переломний момент у послідовності процесів і дій. Основна особливість кризи полягає в тому, що вона загрожує руйнацією системи (частково або повністю). В умовах інституційних перетворень економіки України, гостро постає питання необхідності формування ефективної системи антикризового управління підприємством.

Антикризове управління стало одним з найбільш “популярних” термінів в діловому середовищі. Основний внесок у розвиток питань антикризового управління внесли у своїх роботах такі вчені, як: А. Градов, П. Грін, А. Грязнова, Х. Едісон, Дж. Камінски, Е. Коротков, В. Кошкін, С. Крейтмер, В. Крижановський, Л. Лігоненко, І. Мітрофф, С. Пірсон, С. Стоянова-Коваль, У. Розенталь, Р. Хітта та інші. Отже, в одному з випадків під цим терміном розуміють управління компанією в умовах загальної кризи економіки, в інших випадках – управління на стадії банкрутства підприємства, треті ж пов’язують це поняття з діяльністю антикризових керуючих в рамках судових процедур банкрутства.

Єдиний методологічний підхід до його визначення відсутній, що призводить до теоретичної невизначеності та необґрунтованості рішень. Усі проблеми антикризового управління розподіляють за чотирма групами. Перша група включає проблеми розпізнавання передкризових ситуацій. Друга група проблем антикризового управління пов'язана з методологічними проблемами життєдіяльності організації. Ця група включає комплекс проблем фінансово-економічного характеру. Проблематику антикризового управління можна уявити і в диференціації технології управління (третья група проблем). Вона включає в найзагальнішому розгляді проблеми моніторингу криз і розробку прогнозів розвитку соціально-економічних систем, проблеми розробки управлінських рішень. Четверта група проблем включає конфліктологію і селекцію персоналу, яка завжди супроводжує кризові ситуації [1].

З позиції антикризового управління дуже важливо класифікувати ознаки кризи, визначити їх оптимальний набір, що дозволяє оцінити ситуацію, своєчасно індукувати наближення кризи, оцінити його можливі наслідки і виробити програму виходу з кризи. При виході слід враховувати, що небезпека кризи існує завжди, хоча б в силу існування випадкових непередбачуваних криз, і пам'ятати, що криза не тільки може чинити негативний вплив на розвиток системи, але і бути генератором якісної позитивної її трансформації, переходу на наступний, більш високий рівень її розвитку.

У процесі розвитку кризи можна виділити наступні його основні цілі та етапи антикризового управління: термінову мобілізацію фінансових ресурсів, коли пріоритетом управління у звичайному режимі є отриманням прибутку в довгостроковому періоді; припинення інвестиційної діяльності на противагу інвестуванню грошових коштів у перспективні проекти; забезпечення функціонування підприємства в умовах жорсткої економії ресурсів, замість раціонального використання ресурсів, підвищення ефективності виробництва та якості продукції; призупинення реалізації соціальних програм, здійснення лише обов'язкових поточних виплат персоналу та ін.

Важливим елементом системи антикризового управління підприємством являються завдання, які дозволяють досягнути поставленої мети, а саме: застосування різноманітних методів та механізмів, які б дали змогу подолати фінансові труднощі; управління процесом виходу підприємства з кризи та ліквідації завдання збитків; здійснення постійного моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища; негайне впровадження антикризових заходів у разі виникнення кризових ситуацій; розробка антикризової політики й відповідного методичного інструментарію, що дозволить своєчасного виявляти перші ознаки появи кризової ситуації та оперативно на неї реагувати; прогнозування можливості виникнення криз на підприємстві; розробка випереджувальних планів щодо методів управління у кризових ситуаціях; відновлення фінансової стійкості підприємства та підвищення платоспроможності підприємства [2].

Рішення, які приймаються в кризовій ситуації, частіше компромісні та є найкращими із запропонованих альтернатив, кількість та якість яких менша ніж за безперебійної роботи підприємства [3].

Недоліками точки зору антикризового управління у “широкому” розумінні ототожнення антикризового управління зі звичайним управлінням, проте, як показує практика, існують суттєві відмінності [3].

На нашу думку антикризове управління – це управління, в умовах кризових явищ для запобігання кризи на підприємстві так і в цілому в країні. В сучасних умовах антикризове управління – це оптимальний набір заходів, за яких воно допомогає запобігти виникненню кризи на базі застосування системи передкризової підготовки або при вже виникненні кризової ситуації. І як показує практика антикризове управління може бути застосовано і його необхідно застосовувати на будь-якому підприємстві, навіть фінансово стабільному.

Список використаних джерел:

1. Тебежим А. Б. Методы принятия управленческих решений [Електронний ресурс] : учебник / Тебежим А. Б. – Режим доступу : http://stud.com.ua/11673/mentedzhment/metodi_priynyattya_upravlinskih_rishen_umovah_antikrizovogo_upravlinnya
2. Глебова А. О. Young Scientist [Електронний ресурс] / А. О. Глебова, Т. О. Конзерська. – № 11 (26). – Part 2, november, 2015. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/11/41.pdf>
3. Ткаченко А. М. 2013 [Електронний ресурс] / А. М. Ткаченко, А. К. Мельничук. – Режим доступу : https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fwww.zgia.zp.ua%2Fgazeta%2Fevzdia_5_005.pdf&name=evzdia_5_005.pdf&lang=uk&c=57ff3fd8fb4a&page=4

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПДВ В УКРАЇНІ

І. М. Панасейко, А. А. Матевосян

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Податок на додану вартість виступає головним бюджетоутворюючим податком і тому відіграє важливу роль в економіці. Актуальним є дослідження можливостей підвищення ефективності ПДВ та посилення його фіскального та соціально-регулюючого впливу на економіку України. В зв'язку з тим, що навкруги цього податку концентрується багато наукових дискусій, суперечностей і проблем, надзвичайно актуальним є обґрунтування доцільності справляння та перспектив використання ПДВ в Україні, а також аналіз зарубіжної практики використання ПДВ в країнах ЄС.

Податок на додану вартість серед усіх податків є лідером за кількістю змін законодавства, яке визначає порядок його застосування. Складність, запутаність, можливість різного тлумачення, а також недосконалість і нестабільність чинного законодавства сприяли виникненню великої кількості порушень і зловживань. Суперечності і невідповідності між окремими законодавчими і нормативними актами призводять до численних непорозумінь, створюють умови для ухилення від оподаткування.

Через багаточисельні проблеми, пов'язані зі справлянням ПДВ в Україні деякі економісти пропонують його скасувати і замінити іншим податком, наприклад, податком з обороту. Але, враховуючи досвід країн з високим рівнем розвитку ринкових відносин, скасування ПДВ є недоцільним і неможливим. Наявність існуючих проблем не є підставою для скасування і відмови від ПДВ, а є підґрунтям для подальшого удосконалення механізму справляння ПДВ і посилення його ролі в економіці. ПДВ застосовується в 140 країнах світу, що свідчить про його важливість насамперед як одного з найважливіших джерел доходів бюджету.

Розгляд показників фіскальної ефективності ПДВ в Україні в порівнянні з іншими країнами світу свідчить, що макроекономічна ефективність ПДВ в Україні становить 0,4, для порівняння, в країнах ЄС він також становить 0,4. Коефіцієнт продуктивності ПДВ в Україні, який складає 0,7, навіть вищий, ніж в багатьох інших країнах, що застосовують ПДВ, що обумовлено високою ефективною ставкою цього податку в Україні.

Розглянуті нами показники в цілому свідчать про достатньо високу фіскальну ефективність ПДВ в Україні, як макроекономічну, так і бюджетну, високим є і коефіцієнт продуктивності ПДВ в Україні. ПДВ є головним бюджетоутворюючим податком в Україні. Тому питання підвищення ефективності ПДВ лежить не тільки в площині його фіскальної ефективності, але й в площині його впливу на всіх учасників господарських відносин.

Вплив ПДВ на процес споживання в Україні характеризується суттєвим обмеженням сукупного платоспроможного попиту. Це пов'язано з регресивністю щодо оподаткування доходів населення.

Важливим є дослідження впливу ПДВ на фінансову діяльність вітчизняних підприємств. Теоретично податок на додану вартість не повинен впливати на фінансово-господарський стан підприємств, оскільки йому притаманний ефект перекладання. Крім того, саме завдяки багатократному обкладенню ПДВ на всіх стадіях виробництва та реалізації товарної продукції і послуг досягається рівність усіх учасників ринку. В той же час, при недосконалому механізмі відшкодування ПДВ, відбувається відволікання обігових коштів підприємств.

Основними чинниками, що знижують фіскальну ефективність ПДВ, є високий рівень тіньової економіки, внаслідок чого фактична податкова база сплати ПДВ з вироблених в Україні товарів і з імпорту, є суттєво нижчою за потенційну, наявність численних необґрунтованих податкових пільг, недосконалий механізм відшкодування ПДВ.

Міжнародним досвідом визначено основні шляхи ухилення від сплати ПДВ: не реєстрація суб'єкта як платника ПДВ; заниження виручки; необґрунтоване віднесення до податкового кредиту тих сум ПДВ, що повинні відноситися на валові витрати, пред'явлення заявок на відшкодування ПДВ, сплаченого за товари, на які не поширюється податковий кредит; повернення "експортної" продукції, на яку введена нульова ставка, на внутрішній ринок (виробник отримує документи на експорт, вимагає відшкодування, і потім реалізує продукцію всередині країни).

Підвищення ефективності справляння ПДВ в Україні в цілому пов'язано з розв'язанням наступних проблем: удосконалення адміністрування ПДВ, впровадження нових підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності платників, моніторингу їх діяльності та визначення підприємств, що відносяться до груп ризику; підвищення контролю за повнотою декларування і своєчасністю сплати ПДВ, посилення роботи з підприємствами групи ризику, транзитними та фіктивними підприємствами, ліквідація “податкових ям”; уникнення корупційних ризиків за рахунок передбачення чіткого визначення підстав для проведення податковими органами позапланової виїзної перевірки платника ПДВ для визначення достовірності нарахування бюджетного відшкодування; попередження реєстрації фіктивних підприємств; запровадження особливого контролю за діяльністю новостворених підприємств у початковий період; удосконалення механізму відшкодування ПДВ; підвищення ефективності взаємодії фіскальної служби та платників ПДВ.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Л. Ф. Новікова, Л. М. Ярошук

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Роль інтелектуальної власності в економічному розвитку країн світу зростає і по значущості випереджає засоби виробництва та природні ресурси. Саме людський капітал в сучасній економіці формує 64 % загального обсягу багатства кожної країни, а обсяги торгівлі правами інтелектуальної власності розвивається динамічно як якісно, так і кількісно.

Вкрай важливим є формування та запровадження прийнятної моделі інтеграції інтелектуального потенціалу України у внутрішній і світовий ринки за умов забезпечення належного захисту прав інтелектуальної власності. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій виникає багато можливостей порушення прав інтелектуальної власності, що обумовлює необхідність створення ефективної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Основні засади державного управління інтелектуальною діяльністю визначаються Конституцією України. Держава кожному гарантує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, а також захист авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1].

Державна служба інтелектуальної власності реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності та забезпечує здійснення заходів з адаптації національного законодавства до норм права ЄС та імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [2].

Показники захисту прав інтелектуальної власності в Індексі глобальної конкурентоспроможності країни (The Global Competitiveness Index) – дослідження Всесвітнього економічного форуму враховуються при обчисленні

першої складової – інституції. Відповідно до Звіту про глобальну конкурентоспроможність за 2016–2017 рр. Україна займає 125 місце (зі 128) за рівнем захисту інтелектуальної власності. У порівнянні з минулим роком Україна втратила 5 позицій, адже в 2015–2016 р. країна посідала 120 сходинку за показниками захисту інтелектуальної власності [3; 4].

Не менш важливим показником є Міжнародний індекс прав власності (The International Property Rights Index), який щорічно оприлюднюється Альянсом прав власності (Property Right Alliance) та визначає захищеність прав інтелектуальної власності. В даній категорії Україна посідає 91 позицію із 128 країн. Загальний бал України 4,3. За субкатегорією “захист інтелектуальної власності” Україна посідає 110 сходинку, за рівнем захисту від піратства Україна на 92 місці. За даним Індексом ситуація щодо захисту інтелектуальної власності в Україні у порівнянні з попереднім роком залишається незмінною. Автори рейтингу стверджують, що стан захисту прав власності є важливим фактором добробуту населення. Дослідження підтверджують, що чим більше балів має країна за Індексом прав власності, тим вищим є рівень ВВП на душу населення [5].

Теперішній стан захисту інтелектуальної власності в Україні обумовлений різними причинами: неефективною бюрократією у владі, нестабільністю у політиці, недосконалим законодавством в сфері інтелектуальної власності, суперечливою законодавчою базою, яка створює можливості для подвійного трактування юридичних норм.

Слід відзначити, що Державна система правової охорони інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність у розв’язанні ключових завдань і нездатність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як важливої складової національної інноваційної системи. Недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов (боротьба з “патентним тролінгом”, Інтернет-піратством, задоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо).

З метою реорганізації та оптимізації системи правової охорони інтелектуальної власності Кабінетом міністрів України було схвалено “Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні” від 01.06.2016 р. № 402-р. Основними напрямками якої являються: запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності; Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції з реалізації державної політики у зазначеній сфері; реорганізація системи колективного управління майновими, авторськими та суміжними правами; удосконалення національного законодавства та його гармонізація – до законодавства ЄС.

Отже, в зазначені Концепцією терміни (реалізація передбачається протягом 2016 – I кварталу 2017 р.) очікується створення прозорої та ефективної

структури державного управління сферою інтелектуальної власності, підвищення якості охоронних документів у сфері інтелектуальної власності та забезпечення впровадження ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content-/constitution.html>
2. Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sips.gov.ua/ua/access.html>.
3. Global Competitiveness Index 2016-2017 edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/countryprofiles/#economy=UKR>
4. The global competitiveness report 2015-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=UKR>
5. The International Property Rights Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://internationalpropertyrightsindex.org/country?c=UKRAINE>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В. В. Бобик, Н. В. Архирейська

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, зростання конкуренції, різних спроб посилення фіскального тиску важливого значення набувають питання забезпечення функціонування господарюючих суб'єктів від існуючих і потенційних загроз, створення дієвої системи захисту їх від впливу можливих негативних факторів.

На даний період в умовах загальної економічної, політичної і військової нестабільності в країні та подальшого розвитку інтеграційних процесів національна економіка загалом і страховий ринок, зокрема підпадає під вплив великої кількості зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме тому, все більшої актуальності набувають такі поняття як фінансова безпека держави та фінансова безпека страхового ринку. Вирішенню багатьох проблем у сфері захисту економічних суб'єктів держави сприяє саме страховий ринок і тому формування досконалого, фінансово стійкого та безпечного страхового ринку в Україні є одним з першочергових завдань органів влади.

Метою дослідження є визначення стану фінансової безпеки страхового ринку України, а також здійснення рекомендацій щодо поліпшення сучасного стану фінансової безпеки національного страхового ринку.

Соціальні та економічні перетворення, що відбуваються в останні період в нашій державі відображаються в усіх сферах господарювання, зокрема на функціонуванні страхового ринку. Одним із наслідків зростання національної кризи є девальвація гривні, а отже і статутний фонд страхової компанії повинен

бути більше, ніж був кілька років тому. Фінансова стійкість багатьох страхових компаній опиняється під загрозою. Це призводить до переорієнтації та вдосконалення системи фінансової та економічної безпеки страхового ринку з метою підвищення захисту юридичних та фізичних осіб.

Фінансова безпека страхового ринку сприяє створенню ефективної системи захисту населення, суб'єктів господарювання та держави. Страховий ринок також є важливим джерелом довгострокових інвестицій, які можуть бути направлені в економіку країни. Підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку сприяє акумулюванню необхідних коштів та розвитку економіки. Фінансову безпеку страхової компанії також можна розглядати як міру гармонізації в часі та просторі фінансових інтересів страховика з інтересами складових навколишнього середовища – держави, ринку, конкурентів. Тобто страховий ринок тоді знаходиться у фінансово безпечному стані, коли фінансові інтереси страхових компаній у певній мірі узгоджені з інтересами інших суб'єктів – страхувальників, кредиторів, конкурентів, держави, позичальників, інвесторів та ін., що сприяє мінімізації зовнішнього впливу загроз на загальний рівень фінансової безпеки ринку страхових послуг.

Ринок страхових послуг залишається одним з найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2015 становила 361, у тому числі СК “life”¹ – 49 компаній, СК “non-life” – 312 компаній, (станом на 31.12.2014 – 382 компанії, у тому числі СК “life” – 57 компаній, СК “non-life” – 325 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2015 р. порівняно з 2014 р., кількість компаній зменшилася на 21 СК, порівняно з 2013 р. зменшилася на 46 СК. За 2015 р. частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5 %, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2014 р.; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2015 р. становила 1,1 %, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2014 р. У порівнянні з 2014 р. на 2 968,7 млн грн (11,1 %) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3 762,1 млн грн (20,2 %) [1].

При розгляді загроз фінансовій безпеці страхового ринку необхідно звернути увагу і на шахрайські дії з боку суб'єктів страхового ринку. Шахрайство у страховому секторі має доволі масштабний характер і з кожним роком набирає все більше обертів. При цьому в більшості випадків злочинні дії спрямовані на максимізацію прибутку або отримання доходу, який не підлягатиме оподаткуванню. Зокрема, страхові компанії вдаються до протиправних дій для зменшення розміру страхового відшкодування, їх працівники – для отримання власної матеріальної вигоди. Фінансові аналітики оцінюють щорічні сумарні збитки від здійснення шахрайських дій на вітчизняному страховому ринку приблизно на 600 млн грн. Підраховано, що близько 16 % страхових виплат потрапляють до рук фінансових аферистів [1].

Отже, можна зробити висновок про те, що страховий ринок та фінансова безпека його учасників є важливою складовою ринкової економіки і виступає, з одного боку, засобом захисту бізнесу і добробуту людей, а з іншого – ко-

мерційною діяльністю, що приносить прибуток та значні інвестиції в економіку. Головними завданнями забезпечення формування повноцінного страхового ринку в нашій державі, а відтак – підвищення рівня його фінансової безпеки, на наш погляд, повинні стати: розроблення та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування; приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Журнал “Форіншурер” – корисний журнал про страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/stat>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СУБ’ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

К. С. Жадько, В. С. Котенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В умовах ринкової економіки, прибуток – найважливіший показник ефективності діяльності підприємства, джерело матеріального добробуту підприємства і його працівників, держави в цілому. Значимість прибутку, проблеми пошуку резервів його підвищення для підприємств є актуальними на сьогодні, що і визначило вибір теми даного дослідження.

Саме прибуток визначає для підприємницької діяльності рішення трьох корінних взаємозалежних проблеми: що продавати, як продавати і для кого продавати, і, таким чином, визначає політику формування прибутку – політику планування, організації, аналізу і контролю витрат і доходів в середині підприємства. Підприємства повинні чітко уявляти резерви збільшення прибутку, від чого він залежить і які основні параметри впливають на його величину.

Тематика формування та управління прибутком є досить добре описаною в економічній літературі. Питання управління прибутком досліджували такі вітчизняні вчені: Гриньова В. М., Кальмук М. В., Коваленко Л. О., Коюда В. О., Поддєрьогін А. М., Покропивний С. Ф., Субботович Ю. Л., Ремньова Л. М. Однак в умовах кризового стану економіки країни, є необхідність пошуку більш ефективних методів управління прибутком підприємства.

Розглядаючи головну мету управління прибутком слід зазначити, що вона нерозривно пов’язана з головною метою господарською діяльністю підприємства в цілому і реалізується з нею в єдиному комплексі.

Система управління прибутком реалізує свою головну мету шляхом здійснення певних функцій. Ці функції підрозділяються на дві основні групи, обумовлені комплексним змістом розглянутої системи управління прибутком.

1. Функції управління прибутком як управлінської системи – складові частини будь-якого процесу управління (будь-якої управлінської системи) незалежно від виду діяльності підприємства, його організаційно-правової форми, розміру, форми – загальні функції.

2. Функції управління прибутком як спеціальної області управління підприємством. Склад цих функцій визначається конкретним об'єктом відповідної управлінської системи. Теорія управління розглядає ці функції як специфічні.

Прибуток виконує ряд специфічних функцій:

1. Оціночна функція. Прибуток підприємства використовується як оціночний показник, що характеризує ефект його господарської діяльності. Використання цієї функції повною мірою можливе тільки в умовах ринкової економіки, яка передбачає свободу встановлення цін, свободу вибору постачальника і покупця.

2. Розподільча функція. Її зміст полягає в тому, що прибуток використовується як інструмент розподілу чистого доходу суспільства на частину, що акумулюється в бюджетах різних рівнів та залишається в розпорядженні підприємства.

3. Стимулююча функція. Виконання цієї функції визначається тим, що прибуток є джерелом формування різних резервів та фондів стимулювання (фонд заохочення, виробничого та соціального розвитку, фонд виплати дивідендів, пайовий фонд, тощо).

Абсолютним показником прибутковості є сума прибутку. Відносний показник прибутковості – це рівень рентабельності. Прибуток – це частина виробленої та реалізованої додаткової вартості, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток тоді, коли втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми.

Прибуток характеризує кінцевий результат діяльності торговельного підприємства. Його одержання є обов'язковою умовою розширеного відтворення на підприємстві, забезпечення його самофінансування і зміцнення конкурентоздатності на ринку.

Прибуток може формується, як правило на мікрорівні економіки, і на нього, як на фінансовий показник роботи підприємства, що відображається в бухгалтерському обліку і офіційній звітності, впливає встановлений державою порядок формування витрат на виробництво продукції (робіт, послуг); обчислення і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг); визначення позареалізаційних прибутків і витрат; визначення загального (валового) прибутку, суми податків, обліку ПДВ.

Отже, на формування абсолютного розміру прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність, його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

У результаті визначення теоретико-методичних підходів щодо формування прибутку підприємств, було визначено, що прибуток є якісним показником діяльності підприємства, в його розмірі відображається зміна обсягу товарообороту, доходів підприємства, рівня використання ресурсів, величини витрат обігу. Таким чином, прибуток синтезує в собі всі сторони діяльності підприємства, характеризує ефективність його господарської діяльності в цілому.

Список використаних джерел:

1. Соколова Е. О., В'юшкова А. : збірник наукових праць ДЕГУТ. Серія "Економіка і управління". – Вип. 32. – 2015.

2. Бланк І. О. Управління торговельним підприємством / Бланк І. О. – М. : Тандем, 2010.

3. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посібник / Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюба О. С. ; за ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2010. – 228 с.

ФАКТИЧНИЙ ЗАПАС ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМПАНІЙ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

О. В. Баран

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із вартості майна страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України “Про страхування”. Фактичний запас платоспроможності, а саме достатній його обсяг, є важливим індикатором фінансової стійкості страхової компанії в Україні. Згідно з Законом України “Про страхування”, на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату, дорівнює величині, що визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05. Цей аспект генерується правильним співвідношенням власного та позикового капіталів у структурі фінансових ресурсів страхової компанії. Обсяг фактичного запасу платоспроможності вказує на потенційну можливість страхової компанії покрити свої зобов'язання.

Українське законодавство не розглядає практично жодного аспекту, який міг би стосуватись регламентування співвідношення власного і позикового капіталу для страхової компанії в Україні. Воно розглядає лише мінімально необхідний обсяг статутного капіталу, який для компаній зі страхування життя в Україні становить 1,5 млн євро. Для прикладу, у європейському законодавстві ця межа встановлена на рівні 3,2 млн євро.

Суттєвим чинником, що негативно впливає на фактичний запас платоспроможності страхових компаній, є відсутність стабільного інвестиційного клімату в державі. Крім того, недостатня достовірність інформаційної бази про поточні тенденції коливання доходності фінансових інструментів на ринку не дає змоги сформуванню надійні прогнози і будувати фінансово-інвестиційну політику на базі довгострокових інвестицій в різні сфери національної економіки України.

Для комплексного управління фактичним запасом платоспроможності необхідно розподілити важелі за складовими частинами цього показника. Ва-

желями прямого впливу є: загальна сума активів, сума нематеріальних активів, загальна сума зобов'язань.

Крім того, необхідно ліквідувати такі проблемні аспекти, як недосконала структура джерел формування капіталу, сума та напрями використання математичних резервів компаній зі страхування життя, недосконала структура розподілу коштів за статтями активу, недостатня диверсифікованість інвестиційного портфеля компаній зі страхування життя.

Оскільки важливою є саме позитивна маржа між фактичним і нормативним запасами платоспроможності страхової компанії, то важливим є врахування також і резервів довгострокових зобов'язань. Ці резерви входять до складу страхових резервів разом із резервом належних виплат страхових сум.

Для підвищення фактичного запасу платоспроможності страховика та маржі між фактичним і нормативним запасом платоспроможності варто застосувати такі заходи:

- змінити структуру джерел формування активів у частині збільшення власного капіталу та забезпечення майбутніх витрат і платежів. Це дасть змогу значно зменшити використання поточних та довгострокових зобов'язань для фінансування активів;

- збільшити обсяги страхових резервів, використання яких зможе підвищити показник нерозподіленого прибутку і ліквідувати непокріті збитки;

- перерозподіли кошти в активах із статті “грошові кошти та їх еквіваленти” на статтю “довгострокові фінансові інвестиції” та “поточні фінансові інвестиції”. Тобто, згідно з Законом України “Про страхування” розподілити кошти за статтею “грошові кошти та їх еквіваленти” між такими напрямиами розміщення:

- нерухоме майно; акції, облігації, іпотечні сертифікати; цінні папери, що емітуються державою;

- права вимоги до перестраховиків; інвестиції в економіку України за напрямиами, визначеними Кабінетом Міністрів України; банківські метали; кредити страхувальникам – фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми, адже у цьому разі кредит не може бути видано раніше, ніж через один рік після набрання чинності договором страхування, та на строк, який перевищує період, що залишився до закінчення дії договору страхування;

- кошти резервів із страхування життя можуть використовуватися для довгострокового кредитування житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Усе це дозволить забезпечити значну та ефективну диверсифікацію інвестиційного портфеля компанії, мінімізацію інвестиційних ризиків, ризиків ліквідності та неплатоспроможності; значне підвищення прибутковості інвестиційної діяльності компанії; зменшити інфляційні втрати, що виникають при затримці коштів на депозитних чи поточних рахунках компанії; підвищити загальну прибутковість накопичувальних програм, що призведе до розширення клієнтської бази; створення позитивного іміджу страхової компанії як успішного інвестора на ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Про страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96 (редакція від 01.04.2016). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96–вр>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНАХ

І. Д. Падерін, Ю. Г. Горященко
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Рівень розвитку малого бізнесу безпосередньо визначає міру розвитку економіки держави в цілому. Це підтверджує досвід європейських країн, де малий бізнес є середнім класом і фундаментом стабільного розвитку економіки. Своїм прикладом європейські держави, які у кризовий період балансували між децентралізацією та централізмом – політичним та економічним заангажуванням держави, та у черговий раз обрали перший варіант, доводять, що децентралізація ефективна лише за умови виконання трьох ключових вимог: державних інвестицій, розвитку громадянського суспільства на місцевому рівні та розвитку малого бізнесу.

Щодо малого бізнесу в Україні, варто укласти, що позиція держави є непослідовною, державна підтримка все ще слабка і недостатня, а тому суб'єктам малого підприємництва доводиться розраховувати тільки на власні сили, що значно обмежує можливості для розвитку і підвищує ризики. Невиправдано низьке значення відводиться малим підприємствам виробничої сфери. Державна підтримка малого бізнесу будується таким чином, що стимулює розвиток переважно малого бізнесу у сфері торгівлі, яка не виробляє додаткової вартості, залишаючи без підтримки підприємства виробничої сфери. Так, за станом на 01.01.2015 р. у цій сфері зосереджено 56,2 % малих підприємств, тоді як у таких видах економічної діяльності як освіта, охорона здоров'я, сільське господарство, будівництво, фінансова та страхова діяльність частка малих підприємств у загальній сумі не перевищує 5,4 % (!). Отже, чітко виокремлено дві серйозні проблеми – занадто повільні децентралізаційні перетворення в умовах економічної нестабільності і військової агресії та занепад малого бізнесу в регіонах, тому вважаємо дослідження своєчасним.

У напрямку дослідження функціонування малого підприємництва в умовах децентралізаційних перетворень відома значна кількість робіт вітчизняних авторів – О. І. Амоші, В. М. Гейця, А. Я. Кузнецової, В. В. Литвина, В. І. Ляшенка, польських практиків – Л. Бальцеровича, А. Вілдавські, Р. Гортат, М. Дабровські, Л. Колярська-Бобинська, М. Федеровича, німецьких та англійських учених – Р. Граверта, С. Буркнарта, К. Вольдена та ін. Однак, недостатньо вивченими залишаються питання активізації, а також державного регулювання малого підприємництва в умовах децентралізації регіонів.

В Україні децентралізація регламентується цілою низкою законів, так само як і розвиток малого підприємництва: “Про державну реєстрацію юридичних

осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань” від 01.01.2016 р., “Про місцеве самоврядування в Україні” з останньою редакцією від 04.04.2016 р., “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” від 22.03.2012 р., “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” від 11.07.2014 р. Однак, у синергетичній єдності питання децентралізації та малого підприємництва вирішуються вкрай рідко з огляду на недооцінення ролі останнього. Натомість, малий бізнес в Європі складає основу соціально-економічного розвитку ЄС. У Європейському Союзі налічується понад 20 мільйонів підприємств малого і середнього бізнесу, які дають більше половини загального обороту і доданої вартості. Частка зайнятого населення в малому підприємстві Європи складає близько 70 %.

В цілому, позиція держави щодо малого підприємництва у сучасних умовах розвитку є непослідовною. Вважаємо, що децентралізаційні перетворення мають повільний характер розвитку, оскільки повністю відображають соціально-економічний та політичний стан розвитку країни.

Парадигма функціонування малого підприємництва в Україні базована на концепції перетворення партнерської взаємодії малого та середнього бізнесу, влади та громадськості в головний критерій успіху підприємництва, більш достовірний, ніж прибуток.

Законодавчі акти з регулювання підприємницької діяльності, що приймаються урядом, не виділяють статус підприємств малого бізнесу і не встановлюють розмір пільг для них відповідно до видів діяльності.

Рекомендовано органам виконавчої влади та місцевого самоврядування України використовувати досвід зарубіжних держав:

- країн ЄС, зокрема, другої за величиною країни ЄС – Іспанії, де влада зробила акцент на розвиток наукомістких галузей, інноваційних технологій, розуміючи їх величезну значущість як для внутрішнього розвитку ринку, так і міжнародного економічного співробітництва. Найбільшу частину малих підприємств в Іспанії складає сільське господарство – до 80 %, в Україні ж цей показник наближається до 2 %;

- перевагами малого бізнесу в Німеччині є невисокий ступінь ризику, низька потреба у фінансуванні. Уряд країни надає пільги для отримання кредиту для підприємців малого і середнього бізнесу, зайнятих у сфері наукових розробок; підприємств, які розробляють проекти для збереження і поліпшення умов довкілля і таких, що піклуються про екологічну ситуацію в країні; малих підприємств, які беруть участь в поліпшенні розвитку слаборозвинених з економічної точки зору районів країни;

- у Китаї також надається пільгова підтримка діяльності малого підприємництва через функціонування відповідних державних фондів, основна спрямованість яких полягає в забезпеченні гарантійними зобов’язаннями і заставним забезпеченням підприємств. Серед інших заходів стимулювання – спрощення процедури митного оформлення, зниження експлуатаційних зборів і полегшення експорту для малих і середніх приватних підприємств;

– у Сінгапурі, країні, яка займає п'яте місце за розвитком малого підприємства у світі, більшість жителів так чи інакше залучені у підприємницьку діяльність. Так, близько 75 % населення країни володіє акціями різних підприємств, а відтак, середній клас в Сінгапурі складає близько 80% від загального числа населення. В цілому, варто укласти, що досвід цих країн може бути використано і у вітчизняній практиці.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

В. Г. Підберезний

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Банки відіграють важливу роль у розвитку економіки, наповненні державного бюджету, активізації господарської діяльності, оновленні матеріально-технічної бази та активізації інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. В зв'язку з цим виникає необхідність сформувати таку систему оподаткування банків, яка стимулювала б діяльність комерційних банків у напрямі збільшення вкладень капіталу в реальний сектор економіки, допомогла б збільшити їх доходи, а, отже, і їх оподатковуваний прибуток, що призведе до збільшення надходжень податкових платежів до державного бюджету.

Основними податками, які сплачують банки і на яких зосередимо увагу в нашому дослідженні, є: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, податок (плата) на землю.

На мою думку, банки все ж можуть стати рушійною силою розвитку вітчизняного фондового ринку та можуть сприяти забезпеченню довгостроковими ресурсами підприємств реального сектору економіки. При цьому є очевидним, що пошук шляхів поживлення інвестиційної діяльності неможливий у рамках лише банківської системи та у відірваності від загальнодержавних умов, зокрема макро-економічної ситуації, податкових, правових, політичних та інших обставин.

Важливо зазначити, що вплив інструментів податкового механізму на фінансову діяльність банку може бути опосередкованим і прямим.

По-перше, на продуктивний ряд банківських послуг впливають методи і ставки оподаткування клієнтів банку, тобто на вибір пріоритетних напрямів діяльності банку опосередковано впливає система оподаткування суб'єктів господарювання й фізичних осіб.

По-друге, система оподаткування самого банку як суб'єкта господарювання прямо впливає на його фінансові результати, обсяги власних фінансових ресурсів, собівартість продуктів і послуг банку. Отже, на мою думку, необхідність реформування податкового регулювання фінансової діяльності банку стосується як клієнтів банку (опосередкований вплив), так і безпосередньо самого банку (прямий вплив), що значно ускладнює процеси реформування податкового регулювання банківської діяльності.

Податки та інші обов'язкові платежі належать до категорії витрат. Однак менші податки не завжди означають більший прибуток. Не виключено, що

зменшення обсягу сплати одних податків призведе до збільшення обсягу сплати інших податків, а також до фінансових санкцій зі сторони контролюючих органів.

Побудова моделі для визначення загального податкового навантаження дасть можливість банку оцінити ефективність заходів податкового менеджменту, а державі – виявити банки, які потребують більш ретельного податкового контролю та регулювання, а також дозволить зберегти оптимальний баланс між банками-платниками податків та державними потребами.

Проблема оподаткування банківської діяльності існувала, існує та мабуть буде існувати ще довго. Навіть в нещодавно прийнятому Податковому кодексі не виділено окремо оподаткування банківської діяльності, а банки оподатковуються на загальних засадах.

До однієї із головних проблем в оподаткуванні банківської діяльності належить не досконале законодавство. Прийняття Податкового кодексу Верховною Радою України, безспірно, є позитивним явищем в оподаткуванні банківського сектора. Так, в Кодексі обов'язки та відповідальність банківських установ, розглянуто ряд питань що стосуються формування, використання та обслуговування страхових резервів, визначено основні правила оподаткування процентних доходів та основні положення щодо операцій з іноземною валютою, визначено деталізований перелік банківських доходів та витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування. Проте існує й ряд проблемних аспектів.

Наприклад: незрозуміло, що буде вважатись звітною датою – кінець кварталу або місяця; наявність двох методів визначення собівартості реалізованої валюти суперечить нормам П(С)БО 16 “Витрати”, де собівартість реалізованої іноземної валюти, визначається тільки за курсом Національного банку України на дату продажу іноземної валюти; незрозуміло, як враховується у податковому обліку сума неамортизованого дисконту/премії щодо придбаних цінних паперів. Спірним залишається питання, щодо зменшення нормативу створення банками страхових резервів за рахунок валових витрат.

Для вдосконалення оподаткування банків вважаю потрібно зробити таке:

По-перше, вдосконалити податковий механізм. Його вдосконалення має полягати не тільки в регулюванні податкових ставок, а й у вдосконаленні самого механізму справляння податків, якості аудиторських перевірок та підготовці банківської звітності.

По-друге, банки доцільно звільняти від оподаткування їх прибутків у тому разі, якщо ці прибутки направляються у вигляді прямих інвестицій у підприємства пріоритетних галузей.

По-третє, потрібно виявити особливості оподаткування банків порівняно з іншими секторами і галузями економіки.

По-четверте, потрібно встановити механізми та методи мотиваційних впливів чинної системи оподаткування банків. Йдеться про вплив податків на банківську інвестиційну діяльність та кредитну діяльність. Банкам доцільно надавати пільги з оподаткування їх прибутків, якщо вони інвестуються в інноваційні підприємства або направляються у довгострокове інвестиційне кредитування.

По-п'яте, у зв'язку із прийняттям Податкового кодексу, важливо дослідити обсяг і структуру податкових платежів банків до бюджету і оцінити виконання банками своїх податкових зобов'язань перед державою і суспільством.

Список використаної літератури:

1. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 79–56.
2. Андрущенко В. Л. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування / В. Л. Андрущенко, Ю. І. Ляшенко // Фінанси України (укр.). – 2009. – № 1. – С. 36–44.
3. Бадида М. Податок на прибуток: проблеми законодавства / М. Бадида // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 17. – С. 8–13.
4. Батракова Л. Г. Економічний аналіз діяльності комерцбанку : підручник для ВНЗ / Батракова Л. Г. – Логос, 2005 – 368 с.
5. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : в 2-х т. / Бланк И. А. – К. : Ника-Центр, 2006. – 512 с.
6. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк – 3-е изд. – К. : Ника-Центр, 2007. – 768 с.
7. Бондар Н. М. Економіка підприємства : навчальний посібник / Бондар Н. М. – К. : А.С.К., 2004. – 400 с.
8. Борисов О. Проблемы налогового стимулирования инвестиционной деятельности банков / О. Борисов // Вопросы экономики. – 2005. – № 5. – С. 76–88.
9. Брігхем Є. Ф. Основы финансового менеджмента : підруч. : пер. з англ. / Брігхем Є. Ф. – К. : Молодь, 2007. – 1000 с.
10. Бухгалтерський фінансовий облік ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – [7-е вид.]. – Житомир : Рута, 2006. – 832 с.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Т. Ф. Григораш

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

З 2014 р. Україна переживає не тільки фінансову кризу, але і кризу виробництва. Економічний розвиток країни характеризується успішною діяльністю кожної галузі. В умовах нестабільного соціально-політичного становища в Україні особливої актуальності набуває галузевий аналіз діяльності підприємств, як для власників бізнесу з метою врахування специфіки видів економічної діяльності для інвестування власного капіталу, так і для держави з метою підвищення ефективності державної підтримки.

У розподілі обсягу реалізованої продукції за видами економічної діяльності простежується дотримання правила Паретто: 20 % галузей (три із п'ятнадцяти) забезпечують 80 % реалізації продукції (в аналізованій сукупності 81,3 %). Отже, аналіз показників рентабельності власного капіталу за видами економічної діяльності будемо здійснювати стосовно: 1) торгівлі та ремонту, 2) промисловості, 3) сільського, лісового та рибного господарства.

Трифакторна модель Дюпона представляє собою рентабельність власного капіталу, що визначається:

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}} * \frac{\text{Дохід від реалізації}}{\text{Активи}} * \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$$

Аналізуючи рентабельність власного капіталу за видами економічної діяльності в Україні, доцільно розглянути і світові тенденції. Рентабельність власного капіталу за видами економічної діяльності у 2014 р. в Україні, Європі, США, в середньому у світі та у країнах, що розвиваються представлена в табл. 1.

Таблиця 1

**Показники рентабельності власного капіталу підприємств
за видами економічної діяльності у 2014 р. в Україні, Європі, США
та у країнах, що розвиваються, %**

Показники	Україна	Країни, що розвиваються	Європа	США	В середньому по світу
сільське, лісове та рибне господарство	13,1	6,6	11,7	13,3	9,8
промисловість	- 30,86	7,3	7,7	11,0	7,5
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	554,95	10,8	10,5	18,8	12,2

Розраховано автором за даними [1; 2].

Оскільки у міжнародній практиці статистична інформація щодо видів економічної діяльності відрізняється від української, автором згруповано показники чистого прибутку та власного капіталу за окремими групами діяльності. До агрегованого показника, що характеризує розвиток сільського господарства, включено фермерство та оптову торгівлю харчовими продуктами.

Агрегований показник промисловості включає: хімічну промисловість (основну, за видами, спеціальну), вугілля й енергетику, електричне обладнання, побутову й офісну електроніку, електроніку в цілому, машинобудування, видобуток і обробку металів, паперову промисловість, енергію, дорогоцінні метали, гуму і шини, напівпровідники, напівпровідникове обладнання, суднобудування, виробництво взуття, сталь.

Торгівля агрегує в собі: роздрібну торгівлю автомобілями, ремонти, дистрибуцію, роздрібну торгівлю в цілому, роздрібну торгівлю продуктами та їжею, онлайн торгівлю, торгівлю через спеціальні канали збуту. За даними табл. 1 можна визначити, що в Європі показник рентабельності власного капіталу у сільському господарстві дещо нижчий, ніж в Україні, і становить 11,7 %, натомість у США показник становить 13,3 %. В середньому на світовому ринку кожні 100 дол. вкладеного власного капіталу приносять 9,8 дол. прибутку.

Найвищий показник рентабельності власного капіталу у торгівлі характерний для США і становить 18,8 %, у Європі він складає помірні 10,5 %, що поступається значенню показника у країнах, що розвиваються, – 10,8 %. На глобальному (в середньому у світі) ринку та в Європі 100 вкладених доларів у промисловості приносять по 7,5 та 7,7 дол. прибутку відповідно, у США – 11 дол. Проведений аналіз дає можливість зробити такі висновки.

1. Складова трифакторної моделі Дюпона – показник рентабельності продажу – для підприємств України має найбільше значення у сільському господарстві. Так, у 2014 р. Рентабельність продажу склала 10 %. Оборотноість активів сільськогосподарських підприємств становила 0,5. На кожну гривню вкладеного власного капіталу припадає 13 коп. прибутку, що відповідає показнику рентабельності власного капіталу США 13,3 %.

2. В активах промислових підприємств зосереджено 29 % власного капіталу, рентабельність якого становить – 31 % у 2014 р. У світовому господарстві максимальний показник для галузі має місце у США – 11%.

3. Світова практика показує, що найбільш привабливою з позиції інвестування є оптова та роздрібна торгівля, ремонт. Рентабельність власного капіталу галузі коливається у межах від 10% у Європі до 18,8 % у США. Українські підприємства у 2014 р. застосовували у більшій мірі позикові кошти.

Список використаних джерел:

1. Aswath Damodaran The data of finance statements of companies listed on US, European, Japanese and emerging markets stock exchanges [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://people.stern.nyu.edu/adamodar/New_Home_Page/dataarchived.html

2. Business development. State Statistics Service of Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

РОЛЬ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

О. Ю. Дудчик, О. Ю. Малюкін

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Економічна безпека держави є складною багаторівневою системою, яка потребує захисту на різних рівнях управління економікою: держави, регіону, галузі, окремого підприємства, особи.

Належний рівень економічної безпеки бізнесу є запорукою соціального та економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів інтеграції України в світовий економічний простір.

Недостатній розвиток галузей реального сектора економіки породжує широкий спектр загроз та ризиків безпеки національної економіки: недосконалість і нерациональність структури промисловості, критичний рівень зносу основних засобів, недостатність інвестиційно-інноваційної активності, низький рівень конкурентоспроможності продукції.

Промисловість є однією з найважливіших галузей економіки, значну частку якої становить металургійна галузь, яка є не лише основою розвитку таких

галузей промисловості як машинобудування, металообробка та будівництво, а й джерелом валютних надходжень, адже частка її продукції у структурі експорту становить близько 25–35 %. Крім того, металургійний сектор України привабливий і для інвесторів. Металургійні підприємства є важливим чинником розвитку промислових регіонів, забезпечують роботою супутні галузі, є вагомими платниками податків до зведеного бюджету країни. Такі підприємства забезпечують фінансову безпеку країни.

Згідно даних Державної служби статистики України (табл. 1), продукція, вироблена металургійними підприємствами в 2013 р. становила 15,7 % в загальному промисловому виробництві і близько 25,4 % – в переробній промисловості. В 2014 р. питома вага продукції металургійного комплексу збільшилась до 16,6 % (на 30,1 млрд грн), а в 2015 р. зменшилась до 15,9 % при абсолютному збільшенні на 39,7 млрд грн. Тобто спостерігається збільшення виробництва продукції металургійним комплексом у вартісному вираженні, але при цьому динаміка виробництва в натуральному виразі – негативна. В 2014 р. виробництво сталі скоротилось на 17 %, а виплавка чавуну – на 15 %, в 2015 р. – відповідно на 16 % та 12 %. Це пов'язано з значним скороченням збору лому чорних металів. Отже зростання доходів металургійного комплексу пов'язано не з збільшенням обсягів виробництва, а зі здорожчанням виготовленої продукції. В даному випадку інфляція грає на руку виробникам, адже значна частина продукції металургійного комплексу реалізується за кордон, і тому оплачується валютою. Але скорочення збору лому металів призводить до потреби закуповувати його за кордоном, за валюту, що призводить до збільшення витрат металургійних підприємств. Як наслідок – галузь є збитковою. І якщо в 2013 р. чистий збиток становив 13022,3 млн грн, то в 2014 р. він зріс більш ніж в 3 рази і становив 41948,8 млн грн, а в 2015 р. – збільшився на 11,4 % до рівня 46729,4 млн грн.

Таблиця 1

**Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг)
за видами економічної діяльності у 2013–2015 рр.**

Показники	2013		2014		2015	
	млрд грн	у % до підсумку	млрд грн	у % до підсумку	млрд грн	у % до підсумку
Промисловість	1322,4	100,0	1428,8	100,0	1742,2	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	151,6	11,5	154,7	10,8	189,8	10,9
Переробна промисловість	817,7	61,8	903,7	63,3	1125,5	64,6
в т.ч. металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	207,3	15,7	237,4	16,6	277,1	15,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	333,4	25,2	351,8	24,6	406,6	23,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19,7	1,5	18,6	1,3	20,2	1,2

Необхідність забезпечення економічної безпеки підприємництва у галузевому вимірі посилюється існуванням негативних наслідків ринкової трансформації економіки та їх впливом на існуючий стан і подальший розвиток окремих галузей економіки. Зокрема, такими наслідками є скорочення обсягів виробництва продукції, порушення виробничих зв'язків, низький рівень показників ефективності та продуктивності, значний рівень фізичного і морального зносу матеріально-технічної бази підприємств, нестача оборотних коштів, низький рівень конкурентоспроможності продукції і впровадження інновацій, зниження рівня платоспроможного попиту.

Ситуація загострюється через відсутність достатньої уваги з боку як центральних, так і регіональних органів державного управління до питань економічної безпеки бізнесу, недосконалість законодавства та державної регуляторної політики. Державне регулювання системи забезпечення економічної безпеки підприємництва має бути спрямоване на покращення умов господарювання, інституціональне середовище, захист прав приватної власності, захищеність майна та капіталу, рівність у доступі до ресурсів і ринків, відсутність корупції та державна підтримка і сприяння.

Державне стимулювання імпорту сировини і експорту готової продукції металургійного комплексу сприятиме інвестиційній привабливості галузі, збільшенню обсягів виробництва, збільшенню надходжень в бюджет, що в свою чергу сприятиме забезпеченню фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електроний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
3. Информационное агентство Интерфакс-Украина [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://interfax.com.ua/news/economic/315424.html>

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Т. Є. Терещенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В умовах економічної кризи першорядне значення для держави набуває фінансова безпека страхових організацій і споживачів страхових послуг, яка розглядається як найважливіша якісна характеристика розвитку страхового ринку, що визначає здатність його подальшого функціонування.

Захист інтересів споживачів страхових послуг здійснюється через державне регулювання і нагляд за страховою діяльністю з метою забезпечення справедливих умов в страхових відносинах і мінімізації випадків порушення прав страхувальників. Цій же меті служать заходи, які контролюють платоспроможність і законність діяльності страховиків для забезпечення їх фінансової безпеки.

Тому на даному етапі розвитку страхування особливо важливим є чітке визначення проблем фінансової безпеки страхового ринку, вдосконалення напрямків державного регулювання страхових відносин і вироблення практичних рекомендацій, що дозволяють зміцнити фінансову безпеку страхових організацій і споживачів страхових послуг.

Фінансово безпечна страхова організація повинна оперативно реагувати на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, забезпечувати їх мінімізацію або запобігання, без шкоди для загальної діяльності.

Шляхом забезпечення фінансової безпеки страхового ринку можна впливати на загальний рівень фінансової безпеки держави, так як страховий ринок є вагомим джерелом довгострокових інвестицій в економіку держави та інститутом підтримки соціальної стабільності суспільства.

Оцінюючи ситуацію на українському страховому ринку, можна відзначити, що система страхування нестабільна. І, перш за все, тому, що потреба в страхуванні неухильно зростає, а підсистема професійних послуг відстає у розвитку, не задовольняє в необхідному обсязі зазначену потребу.

З огляду на викладене, в цілому до проблем забезпечення фінансової безпеки ринку страхових послуг можна віднести:

1. *Організаційно-правові*: відсутність чіткої державної політики в сфері страхування; неповну і часом неузгоджену нормативно-правову базу; недостатній рівень державного регулювання і контролю за страховим ринком; непослідовність дій щодо організації державного нагляду за страховою діяльністю; відсутність належного рівня конкуренції на страховому ринку; невирішеність питань взаємодії страхового і банківського секторів економіки; недостатній рівень забезпечення ефективного страхового захисту фізичних і юридичних осіб; несвоєчасне і не в повному обсязі виконання зобов'язань перед страхувальниками; порушення страхового законодавства.

2. *Соціально-психологічні*: недовіра, викликана систематичним невиконанням страховими організаціями взятих на себе зобов'язань перед страхувальниками, відсутність належної системи гарантування страхових виплат; часто занижені, а тому не привабливі для потенційних клієнтів, розміри страхових виплат.

3. *Економічні*: низький платоспроможний попит юридичних і фізичних осіб на страхові послуги; нестача бюджетних коштів для організації повноцінного обов'язкового страхування; незначні обсяги мінімального розміру статутного капіталу, фінансових активів і сукупних страхових резервів СК; необхідність перестраховування найбільш великих ризиків за кордоном; недосконалість діючого порядку оподаткування СК.

4. *Функціональні*: порівняно вузький асортимент страхових послуг, що надаються клієнтам; мала частка перестраховальних операцій; розбалансованість страхових портфелів; низька технологічність здійснення страхових операцій; відсутність належних традицій, тривалого позитивного досвіду роботи з клієнтами; низький рівень менеджменту і маркетингу на ринку страхових послуг; недосконала інфраструктура ринку.

5. *Кадрові*: недостатній професійний рівень спеціалістів СК; відсутність жорстких кваліфікаційних вимог до них; нестача кваліфікованих фахівців, що знаються на нюансах страхової діяльності.

6. *Інформаційно-аналітичні*: недостатність наукових досліджень щодо формування й розвитку страхового ринку; недосконала статистична база в сфері страхування; неналежне інформаційне і консалтингове забезпечення страхової діяльності; відсутність спеціальних баз даних щодо недобросовісних страхувальників; недостатня кількість спеціалізованих видань із страхування; відсутність досконалих рейтингів СК.

Таким чином, фінансова безпека ринку страхових послуг відіграє одну з головних ролей у забезпеченні фінансової безпеки держави, формуючи ефективну систему захисту суб'єктів господарювання та громадян країни від можливих внутрішніх та зовнішніх загроз.

Наведене свідчить про все ще низьку ефективність, а отже, і фінансову безпеку вітчизняного страхового ринку. Страхування як нагальна необхідність нашим суспільством ще не визнана. Страховий ринок в Україні все ще не відіграє належної ролі в забезпеченні страхового захисту суб'єктів господарювання й досі не став головним та зручним механізмом забезпечення реального сектору економіки необхідними фінансовими ресурсами.

Головними завданнями забезпечення формування повноцінного страхового ринку в Україні є: розробка та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування, приведення чинного законодавства у відповідність до вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; вдосконалення державного страхового нагляду.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Пшик Б. І. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки страхового сектору України / Пшик Б. І., Рекуненко І. І., Шелестак А. Т. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 2 (112). – С. 50–53.

БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ ЯК РИЗИКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Г. Л. Щирий

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Будь-яка господарська діяльність супроводжується небезпекою втрат, що впливають зі специфіки тих чи інших господарських операцій. Мета кожної підприємницької діяльності – отримання максимального доходу при мінімальних ризиках втрати капіталу в умовах конкуренції.

Фінансовий ризик спричиняє невизначеність природних, людських та економічних факторів, що за несприятливих умов можуть призвести до збитків у

господарсько-фінансовій діяльності. Однак, на сьогодні немає єдиного підходу до визначення поняття “фінансовий ризик” чи навіть просто поняття “ризик”.

Ризик – небезпека втрати ресурсів чи недоотримання доходів порівняно з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів. Також, під ризиком мається на увазі загроза втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або додаткових витрат у результаті здійснення конкретних видів діяльності. Одночасно, ризик є вартісним вираженням імовірнісної події, що призводить до втрат або подією, яка може відбутися чи не відбутися і спрямована на привабливу мету, досягнення якої пов’язане з елементами безпеки чи загрозою втрати.

З іншого боку, ризиком можна вважати об’єктивно-суб’єктивну категорію, яка пов’язана з подоланням невизначеності, випадковості, конфліктності в ситуації неминучого вибору, що відображає ступінь досягнення суб’єктом очікуваного результату.

Виходячи із походження терміну “ризик” та проаналізувавши еволюцію цього поняття, можна зазначити, що ризик пов’язаний із можливістю втрат чи виграшу і обов’язкова умова для виникнення ризику – альтернативність вибору.

Для визначення поняття “фінансовий ризик”, необхідно більш детально розглянути його основні елементи. Об’єкт фінансового ризику – фінансова система, умови діяльності якої неможливо оцінити повною мірою внаслідок невизначеності умов її функціонування. Суб’єкт фінансового ризику – фізична або юридична особа, яка зацікавлена в успішних фінансових результатах діяльності та приймає управлінські рішення стосовно об’єкта ризику. Джерела фінансового ризику – це дії, процеси та явища, які викликають невизначеність фінансової ситуації на ринку [3].

У різних джерелах наводяться наступні визначення фінансових ризиків: фінансовий ризик – ризик, що виникає при здійсненні фінансового підприємництва чи при фінансових угодах, виходячи з того, що у фінансовому підприємстві в ролі товару виступають або валюта, або цінні папери, або грошові кошти. З іншого боку, фінансовий ризик – спекулятивний ризик у фінансово-кредитній і біржовій сферах. Також фінансовий ризик – ризик того, що потоки готівки емітента являться недостатніми для виконання його фінансових зобов’язань. Ще існує поняття додаткового ризику, якому піддаються акціонери компанії, що використовують позикові кошти і власний капітал.

На думку автора Мельника Д. С., під фінансовими ризиками слід розуміти, з одного боку, небезпеку потенційно можливої, імовірної втрати ресурсів, зниження доходів чи зменшення прибутку внаслідок будь-яких факторів внутрішнього і зовнішнього характеру з одночасною імовірністю отримання додаткового обсягу прибутку, пов’язаного із ризиком [2].

На думку Астахової І. Е., фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства [1].

Рябовою Н. В. виявлено, що фінансовий ризик – це небезпека можливої втрати фінансових ресурсів, людей, продукції або недоотримання суми доходів

порівняно з плановими показниками; очікувана або випадкова подія, яка може настати в результаті помилки персоналу даного підприємства, прийняття неправильного управлінського рішення, вибору не самого оптимального варіанту витрачання фінансів, а також потурання, безвідповідальності, халатності в роботі. Наслідки фінансового ризику, як правило, виражаються у вигляді фінансових втрат у грошовому вимірі, а також у натуральному вираженні. Значна втрата майна і ресурсів, тобто величезний фінансовий ризик на підприємствах може призвести до кризового стану [4].

Встановлено, що поняття “фінансовий ризик” та “ризик” не мають єдиного визначення та залежать від суб’єкта та об’єкта ризику, чи ризик імовірнісний або спекулятивний, очікуваний й неочікуваний. Для кожного характерного випадку, прикладу чи підприємства (фінансового інституту) необхідне характерне тлумачення визначених понять “фінансовий ризик” та “ризик”. Враховуючи особливості глобальних урбанізаційних процесів та зростанню фінансового ринку. Особливу увагу необхідно звернути на те, що ризик – імовірнісна категорія, яка характеризується як позитивним, так і негативним наслідками, частково ототожнюється із поняттями “недоотриманий прибуток” та “втрачена вигода”. Головна умова для виникнення ризикової складової – альтернативність вибору.

Список використаних джерел:

1. Астахова І. Е. Управління фінансовими ризиками / Астахова І. Е., Караченцева І. О., Кметик Л. М. // Актуальні питання розвитку фінансів, обліку і аудиту. – 2011. – № 3. – С. 43–46.
2. Мельник Д. С. Фінансові ризики та їх розвиток у ході еволюції світової валютної системи / Д. С. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 9. – С. 79–82.
3. Нижник О. В. Аналіз фінансових ризиків підприємства та напрями їх нейтралізації / О. В. Нижник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 4. – Т. 2. – С. 151–154.
4. Рябова Н. В. Управління системою фінансових ризиків у сучасних умовах / Н. В. Рябова // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 2. – С. 28–31.

РОЛЬ ОБЛІГАЦІЙ У ФІНАНСУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

С. М. Панасейко, К. С. Деркульська
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Одним із головних компонентів економічної безпеки держави є захищеність економічних потреб суспільства, забезпечення передумов для виживання суб’єктів господарювання в умовах кризи та майбутнього розвитку, стійкість фінансового середовища.

За даними Державної служби статистики України починаючи з 2013 р. українські підприємства за результатами господарської діяльності в загальній кількості мали чисті збитки. Якщо на кінець 2012 р. чистий прибуток підприємств всіх галузей складав 35067,3 млн грн, то вже у 2013 р. – 22839,7 млн грн збитків.

Протягом 2014 та 2015 рр. чисті збитки підприємств суттєво зросли – у 2014 р. їх величина становила 590066,9 млн грн, у 2015 р. – 373469,0 млн грн.

За видами економічної діяльності найбільш збитковою у 2015 р. була промисловість. Чистий збиток підприємств даної галузі склав 185889,5 млн грн. За результатами господарського року збитковими стали 261627 підприємств, що на 22985 господарюючих суб'єктів більше, ніж у 2014 р.

Галузь, підприємства якої протягом останніх років в цілому по Україні мали прибутки, це – сільське, лісове та рибне господарство. У 2015 р. суб'єкти господарювання галузі отримали 103166,2 млн грн чистого прибутку.

Джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені з різних джерел кошти. За умови відсутності власного капіталу або недостатньої його величини на підприємствах залучають позиковий капітал.

Враховуючи збитковість підприємств в Україні, одним із джерел формування ресурсів підприємств можуть стати облігації.

Облігація – цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником грошей, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії строк та виплатити доход за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії.

Облігації мають певні переваги над іншими джерелами фінансування підприємств. До таких переваг можна віднести: мінімізація впливу кредиторів на діяльність підприємства; формування позитивної кредитної історії, що в подальшому дає можливість знижувати вартість наступних запозичень на фондовому ринку; відсутність обов'язковості у забезпеченні; можливість залучати кошти на тривалий період; умови емісії облігацій визначаються емітентом самостійно в залежності від кон'юнктури ринку, стратегії розвитку; процентні виплати не залежать від прибутку емітента.

Серед основних недоліків залучення коштів через емісію облігацій можна відмітити наступні: не допускається розміщення облігацій підприємств для формування і поповнення статутного капіталу емітента, а також покриття збитків від господарської діяльності шляхом зарахування доходу від продажу облігацій як результату поточної господарської діяльності; облігації підприємств розміщуються юридичними особами тільки після повної сплати свого статутного капіталу; облігацій можна емітувати на суму, яка не перевищує трикратного розміру власного капіталу або розміру забезпечення, що надається їй з цією метою третіми особами; складність реєстрації емісії облігацій; наявність ризику неповного розміщення облігації на первинному ринку і, відповідно, не виконання інвестиційного проекту; неефективність емісії облігацій невеликими сумами, так як емісія облігацій може бути пов'язана з суттєвими фіксованими накладними витратами та деякі інші.

За I півріччя 2016 р. на фондових біржах України обсяг торгів облігаціями склав близько 109,55 млрд грн

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку протягом I півріччя 2016 р. було зареєстровано 69 випусків облігацій підприємств. Сума

випусків склала 4,43 млрд грн. В середньому обсяг облігаційного випуску за перше півріччя 2016 р. становив 66 млн грн. У 2015 р. було зафіксовано 155 випусків облігацій на суму 13,18 млрд грн, тобто на 8,75 млрд грн більше.

За перше півріччя 2016 р. випуски облігацій здійснювали лише підприємства. Переважно це були випуски цільових облігацій компаній, пов'язаних з будівництвом, а також випуски фармацевтичних підприємств та енергетичних холдингів.

Для економіки України, яка поступово набуває форми ринкового типу, обсяги емісії облігацій ще залишаються незначними. Основною причиною цього є високі кредитні ризики для інвесторів, низький платоспроможний попит на корпоративні облігації, розбалансування банківської системи.

Враховуючи кон'юнктуру ринку в сучасних умовах основними емітентами корпоративних облігацій можуть залишитися комерційні банки та державні підприємства-монополісти.

З метою формування відповідного правового клімату на ринку фінансів України Національний банк України, Нацфінпослуг та НКЦПФР розробили та оприлюднили 27.03.2015 р. проект Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 р. Постановою Правління НБУ від 18.06.2015 р. №391 дану програму було затверджено. Дана програма направлена на створення фінансової системи, яка могла б забезпечити сталий економічний розвиток на основі формування конкурентоспроможного середовища за стандартами ЄС. Щодо корпоративних облігацій програмою передбачено розширення лінійки корпоративних боргових цінних паперів.

Список використаних джерел:

1. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Аналітичний огляд ринку облігацій України за I півріччя 2016 р. НРА Рюрік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bonds_2_kv_2016.pdf

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

О. П. Заруцька

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

За останні роки вітчизняна банківська система зазнала суттєвих перетворень, пов'язаних із скороченням кількості банків та банківських операцій, погіршенням якості активів та зміною бізнес-стратегії для значної кількості учасників ринку. За період з 1 січня 2014 до 1 липня 2016 р. кількість банків скоротилася зі 180 до 101, на 44 %. За цей час значно змінилася і структура активів та зобов'язань банків України, а також загальні обсяги банківських операцій. Скорочення основних статей балансу частково компенсовано зміною курсу національної валюти, оскільки залишки коштів в іноземній валюті збільшилися у пе-

перерахуванні до гривні. Наприклад, сукупний обсяг чистого кредитного портфелю банків, з урахуванням створених резервів на початку 2014 складав близько 800 млрд грн і за півтори роки скоротився до 666 млрд грн. Після перерахування залишків заборгованості у іноземній валюті за курсом на 01.01.2014, чистий портфель складає 436 млрд грн, що на 45 % менше від початкового рівня. Скорочення кількості банків приблизно еквівалентно зменшенню активів, оскільки з ринка одночасно виводилися малі, середні і великі за розмірами банки.

Утім, головна проблема полягає не в скороченні обсягів операцій, а у погіршенні якості активів вітчизняних банків та від'ємному фінансовому результаті їх діяльності. За станом на 1 січня 2014 р. у фінансовий результат банків складав 1,4 млрд грн прибутку. Вже на 01.01.2015 збитки становили 52,5 млрд грн, а через рік зросли майже до 72 млрд грн (група платоспроможних банків). За станом на 1 липня 2016 р. сукупний збиток банківської системи становив 9,2 млрд грн, що мало би свідчити про покращення фінансового стану, якщо не враховувати значне підвищення вимог до створення резервів під кредитні ризики, яке очікуються з початку 2017 р. Відповідно до вимог “Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями”, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351, для розрахунку резерву використовуватиметься модель “очікуваних збитків”, основана на поєднанні більш чітких загальних принципів та правил оцінки кредитного ризику.

Протягом останніх років відрахування банків до резервів під кредитні ризики є основною причиною збиткової діяльності. За 2013 р. ці витрати склали 24,5 млрд грн, у наступні два роки вони зросли до 97 та 88 млрд грн відповідно. Відношення обсягу створених резервів до кредитного портфелю за півтори роки зросло з 13 до 31 %. Після впровадження нових стандартів розрахунку кредитних ризиків дане співвідношення зростатиме.

Для оцінки якості кредитних портфелів можна скористатися даними фінансової звітності банків, оприлюдненими на сайті Національного банку України. Починаючи з 2016 р. у складі звітності надається розподіл кредитного портфелю за категоріями якості. Також звітність банків групується не за масштабними показниками, як у минулі роки, а із врахуванням структури власності банків. Якщо до 2016 р. банки розподіляли на чотири групи за розміром активів, від найбільших до малих, то зараз ці групи формуються наступним чином: державні банки, банки з іноземним капіталом, великі та малі. Порівняння структури кредитного портфелю за категоріями якості для банків даних груп свідчить про нерівномірний розподіл, “жорсткіші” вимоги до формування резервів для банків з іноземним капіталом. Більшість цих банків уже дотримуються базельських стандартів розрахунку кредитного ризику, які лише впроваджуються у вітчизняну практику. Для трьох найбільших банків групи державних банків, банків з іноземним капіталом та великих банків розраховано середні показники частки кожної категорії якості у кредитному портфелі у 2016 р. Найбільшу питому вагу у державних банках займають кредити найгіршої, п'ятої категорії якості – 34 %. Для банків з іноземним капіталом ці кредити

складають 42,7 % від кредитного портфелю. У той же час, у структурі кредитного портфелю групи великих банків найбільшу частку мають кредити третьої категорії якості, а п'ята категорія складає лише 10,3 %. Аналогічну картину можна отримати за найбільш якісними кредитами першої категорії: 18 % у державних банках, 22,5 % – у банках з іноземним капіталом та 34 % – у великих банках. Після перерахування кредитного ризику за уніфікованими підходами до оцінки фінансового стану боржників банку із застосуванням логістичної моделі на основі Z-показника, оцінка якості портфелю більшості банків стане жорсткою.

В умовах обмеженого розвитку кредитних операцій, банки розробляють інші джерела отримання комісійних доходів. Фінансова стійкість сучасних банків визначається саме ефективністю менеджменту, вдалою стратегією розвитку, впровадженням нових банківських продуктів, спрямованих на задоволення попиту клієнтів. Одним з таких продуктів виступає P2P-кредитування – фінансування інноваційних програм безпосередньо інвесторами (“peer-to-peer” переводиться з англійської як кредитування від людини до людини). Даний продукт отримує все більш широкий розвиток в Україні, що, у свою чергу, потребує розвитку відповідної нормативної бази для урегулювання відповідних взаємовідносин та обрахування фінансових ризиків.

Нами запропоновано методику групування банків із близькими бізнес-стратегіями розвитку, так званий структурно-функціональний аналіз банківської системи, який дозволяє оцінювати фінансовий стан окремих банків та системи в цілому, а також сприяти ранньому реагуванню на виявлення підвищених ризиків. Дана методика використовує математичний апарат нейронних мереж, так званих самоорганізаційних карт Кохонена і забезпечує зручну візуалізацію розподілу ринку банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Дебок Г. Анализ финансовых данных с помощью самоорганизующихся карт : пер. с англ. / Г. Дебок, Т. Кохонен ; Нац. фонд подготовки кадров. – М. : АЛЬПИНА, 2001. – 317 с.
2. Заруцька О. П. Метод структурно-функціонального аналізу банківської системи в умовах скорочення ринку / О. П. Заруцька // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці. – 2015. – № 4. С. 18–43.

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОПОДАТКУВАННЯМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Б. Ш. Алієв

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В умовах відкритості національних економік, розширення процесів глобалізації, країни світу застосовують різні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), а також здійснюють контроль за стягненням до бюджету податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що підлягають сплаті при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Державний контроль за оподаткуванням ЗЕД є дієвим інструментом забезпечення митної безпеки України. Податковий контроль є складовою частиною та специфічним різновидом фінансового контролю. Він відрізняється від інших видів фінансового контролю сферою застосування, носіями контрольних функцій, тобто контролюючими суб'єктами та об'єктами і предметом контролю. Податковий контроль можна визначити як систему заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів. Також до його сфери входять питання патентування, ліцензування, обігу готівки та розрахунково-касових операцій.

Контролюючими органами, згідно ст. 41 Податкового кодексу України є органи ДФСУ, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізують державну податкову, державну митну політику, забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства.

Основними видами податкового контролю є:

- ведення обліку платників податків: державного реєстру платників податків – фізичних осіб, Єдиного банку даних платників податків – юридичних осіб, забезпечення достовірності даних в цих реєстрах;
- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів: збір податкової інформації, отримання податкової інформації контролюючими органами; обробка та використання податкової інформації;
- перевірки і звірки щодо дотримання законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи: камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Критерії оцінювання результативності діяльності контролюючих органів ґрунтуються на рівні виконання поставлених завдань перед фіскальними органами у розрізі видів податкових платежів, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон в процесі зовнішньої торговельної діяльності. Виходячи з цілей розвитку національної економіки та її зовнішньоторговельної діяльності можна виділити такі аспекти оцінки результативності контролюючих органів у напрямку здійснення ними своїх функцій: ефективність зовнішньої економічної політики; ефективність податкового адміністрування; ефективність адміністративно-управлінського потенціалу контролюючого органу; ефективність використання інформаційних аналітичних ресурсів. При цьому, кожен функціональний елемент оцінки ефективності контролюючих органів повинен оцінювати ступінь результативності здійснених заходів відповідно до поставлених цілей.

Важливе значення для підвищення ефективності податкового контролю в сфері ЗЕД має не тільки чіткий порядок взаємодії між підрозділами податкових органів України, але і розширення міжнародного співробітництва і поглиблення співпраці з міжнародними організаціями.

Важливим досягненням в цьому напрямі стало залучення технічної допомоги Міжнародного валютного фонду та Міністерства фінансів США в податковій сфері. Зокрема, у рамках співпраці з Міжнародним банком реконструкції та розвит-

ку, погоджено План дій щодо нарощування потенціалу трансфертного ціноутворення в Україні, яким передбачено надання всебічної допомоги ДФС у податковій сфері, досягнуто значної активізації співпраці з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) в рамках проекту “Підтримка реформи управління державними фінансами” в Україні. Крім регулярної організації заходів з вивчення німецького та британського досвіду для працівників ДФСУ, підписано Угоду про співробітництво, якою передбачено фінансування витрат на участь представників ДФСУ у найважливіших міжнародних фахових заходах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Внутрішньо-європейської організації податкових адміністрацій (ІОТА) з податкових проблем. За підтримки громадської організації “ІФА Україна” отримано доступ до комерційної бази даних Міжнародного бюро фіскальної документації (IBFD), яка містить інформацію про податкове законодавство всіх країн світу, а також про всі чинні податкові угоди між країнами світу.

Таким чином, на сучасному етапі в Україні відбувається активний процес вдосконалення податкового і митного законодавства, в тому числі щодо контролю за оподаткуванням в сфері ЗЕД. Крім того, існує високий рівень співробітництва ДФСУ з міжнародними фінансовими організаціями та фіскальними службами інших країн. Це дозволяє покращити ефективність податкового контролю, викривати розгалужені схеми ухилення від сплати податків суб'єктами ЗЕД. В той же час, зазначимо, що наявність окремих “гучних справ” щодо податкових порушень не дозволяє зробити висновок про позитивні системні зміни в роботі фіскальної служби.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/tekst_rozdil5.aspx
2. Основні показники контрольно-перевірочної роботи Департаменту податкового та митного аудиту за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docviewer.yandex.ua/?url=ya-serp/sta-sumy.gov.ua/data/_2015_material

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ

К. С. Данильченко, О. В. Гриценко
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Поняття “інвестиційна привабливість регіону” в науковій літературі визначається як якісна та кількісна характеристика середовища регіону для можливого інвестування, що відображає відповідність регіону основним цілям інвесторів, зокрема забезпечення прибутковості, низькоризиковості та ліквідності інвестицій. Інвестиційна привабливість території визначається як факторами її інвестиційної привабливості, так і регіональною інвестиційною політикою [1, 5].

Дніпропетровський регіон – один з найбільш економічно розвинених, який має всі потенційні можливості для швидкого залучення іноземного капіталу. Характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними

ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку. На Дніпропетровщині виробляється 19,2 % (288,1 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України. За цим показником область посідає перше місце в Україні [2].

У структурі капітальних інвестицій Дніпропетровської області в 2013–2015 рр. найбільшу питому вагу – близько 80 %, займало таке джерело фінансування як власні кошти підприємств та організацій. Така тенденція зберігалась протягом останніх трьох років. У 2013 р. частка цього джерела фінансування складала 81,1 %, у 2014 – 88,9 %, а в 2015 р. – 88,8 %, на другому місці за джерелами фінансування капітальних інвестицій протягом 2013–2014 рр. є кредити банків та інші позики (9,8 % та 6,5 % відповідно), а у 2015 р. кошти місцевих бюджетів (5,2 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування у Дніпропетровській області в 2013–2015 рр., млн грн [3]

Джерела фінансування	2013	2014	2015
Кошти державного бюджету	485,110	54,784	218,834
Кошти місцевих бюджетів	444,382	346,802	1344,058
Власні кошти підприємств та організацій	17266,371	18101,994	23030,451
Кредити банків та інші позики	2090,217	1324,497	273,143
Кошти іноземних інвесторів	49,411	60,850	9,134
Кошти населення на будівництво житла	11,759	104,468	32,778
Інші джерела фінансування	942,836	363,151	1011,486

Як свідчать дані табл.1, найменшу частку у структурі капітальних інвестицій в 2013 р. мало таке джерело фінансування, як кошти населення на будівництво житла (0,05 %), в 2014 р. – кошти державного бюджету (0,27 %), а в 2015 р. – кошти іноземних інвесторів (0,03 %).

Дніпропетровська область активно залучає прямі іноземні інвестиції, водночас, їх динаміка є спадною. Так, станом на 31 грудня 2013 р. їх обсяг становив 9064,0 млн дол. США, 2014 р. в Дніпропетровську область надійшло 7758,7 млн дол. США іноземних інвестицій, що на 1305,3 млн дол. США менше, ніж в попередньому році [1]. Станом на 31.12.2015 р. обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку області, склав 7182,9 млн дол. США, що на 8,0 % менше обсягів інвестицій на початок року. При цьому за обсягами залучених прямих іноземних інвестицій область посідає 1 місце серед інших областей України. На одного мешканця області обсяг іноземних інвестицій становить 2201,7 дол. США, що у 2,2 рази більше середнього показника по Україні (1016,3 дол. США).

У 2014 р. в економіку Дніпропетровщини іноземними інвесторами вкладено 109,9 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за цей період становить 537,2 млн дол. (у т. ч. за рахунок кур-

сової різниці – 507,3 млн дол.). Інвестиції в область надходять з 61 країни світу. Основними країнами-інвесторами є: Німеччина – 59,9 %, Кіпр – 18,6 %, Віргінські Острови (Британія) – 9,8 %, Нідерланди – 1,9 %, Австрія – 1,5 %, Велика Британія – 1,1 %. Найбільші обсяги іноземних інвестицій вкладено у промисловість – 73,8 %, торгівлю – 11,2 %, операції з нерухомим майном – 3,8 %, фінансову діяльність – 2,2 % та інші галузі. Про наявність прямих іноземних інвестицій в 2015 р. звітували 1226 підприємств одинадцяти міст та вісімнадцяти районів області [2].

Успішна реалізація стратегії економічного розвитку Дніпропетровської області потребує покращення інвестиційної привабливості регіону, яку необхідно здійснювати за такими основними напрямками:

- усунення бюрократичних перешкод;
- захист прав власності на об'єкти інвестування;
- проведення ділових зустрічей, форумів, виставок за участю національних та закордонних виробників, інвесторів та представників державних структур;
- прозора інформаційна і обґрунтована фінансова підтримка інноваційно активних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Степаненко С. В. Інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна політика в контексті сталого економічного зростання / С. В. Степаненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 2. – С. 1–15.
2. Дніпропетровська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.adm.dp.ua>
3. Головне управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.dnprstat.gov.ua>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ М. І. Фарафонова, М. С. Русакевич (Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Одним з елементів антикризового фінансового управління підприємством є забезпечення його фінансової стійкості. Фінансова стійкість, у вузькому розумінні, являє собою певний стан фінансових ресурсів і характеризується значною часткою власного капіталу в фінансових ресурсах підприємства.

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт маневреності власних коштів, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів. При здійсненні коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості вищезазначені показники можуть бути змінені, залежно від мети аналізу та наявності необхідної інформації.

Якщо розглядати фінансову стійкість як комплексний критерій, який характеризує діяльність підприємства, зазначимо, що ознаками фінансово стійкого підприємства є:

- функціонування протягом тривалого періоду;
- безперервний процес виробництва і реалізації;
- постійне перевищення доходів над витратами;
- зростання прибутку;
- збереження платоспроможності, кредитоспроможності, ліквідності балансу, високої рентабельності;
- допустимий рівень ризику господарських операцій;
- наявність власних джерел фінансування діяльності підприємства.

Тому при комплексному аналізі коефіцієнти фінансової стійкості доповнюються показниками прибутковості, оборотності, ліквідності та іншими, які характеризують фінансовий стан підприємства в цілому. Також, використовують інтегральні показники фінансової стійкості, які є функцією багатьох змінних (чинників) що характеризують певні аспекти діяльності підприємства та впливу зовнішніх чинників.

Аналіз фінансової звітності підприємств України свідчить, що в період кризи багато з них втрачають фінансову стійкість. Останніми роками спостерігається зменшення прибутку або збиткова діяльність підприємств, внаслідок чого зменшуються показники нерозподіленого прибутку, або виникають непокриті збитки.

Це призводить до скорочення загального обсягу власного капіталу підприємств, неможливості поповнення резервного капіталу, та викликає необхідність запровадження низки антикризових заходів по відновленню прийнятного рівня фінансової стійкості підприємств.

При нормальному функціонуванні економіки підприємства можуть застосовувати широкий спектр заходів по підвищенню фінансової стійкості та поповненню власного капіталу:

- залучення кредитних ресурсів, або інші шляхи залучення позикових коштів (в тому числі випуск боргових цінних паперів), використання яких збільшить прибуток підприємства та рентабельність власного капіталу;
- емісія акцій, збільшення внесків учасників до статутного капіталу;
- поповнення власного капіталу за рахунок додаткових внесків учасників, здійснення переоцінки активів;
- заохочення до співпраці внутрішніх та зовнішніх інвесторів.

У період системної кризи суттєво звужується коло інструментів антикризового фінансового управління підприємствами, та управління фінансовою стійкістю, зокрема. Адже проблеми виникають не в якійсь окремій сфері, а одночасно в усіх секторах фінансово-економічної системи, в тому числі і в державних фінансах.

Високі ставки за кредитами, небажання або неможливість вкладання додаткових коштів з боку засновників та інвесторів, проблеми на фондовому рин-

ку, несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура, впровадження нових товарних та транзитних обмежень, суттєво ускладнюють процеси антикризового фінансового управління підприємствами.

Слід зазначити, що в 2015–2016 рр. держава здійснювала певні кроки, направлені на макроекономічну стабілізацію та покращення умов функціонування підприємств. Зокрема, це заходи по стримуванню темпів інфляції і девальвації обмінного курсу, дерегуляції підприємницької діяльності, підвищенню ефективності управління державним сектором економіки, реформуванню державних закупівель, формуванню нових міжгалузевих зв'язків в економіці, відкриттю нових зовнішніх ринків, реформуванню податкової системи. Але ці заходи поки не мають суттєвого ефекту, а деякі з них (наприклад, податкова реформа), виявилися взагалі неефективними.

Таким чином, в умовах кризи при майже повній відсутності дієвої державної підтримки, підприємства повинні мобілізувати всі свої матеріальні, фінансові та кадрові резерви. В цьому контексті важливою є інтегрованість заходів з управління фінансовою стійкістю в загальну систему антикризового управління підприємством, ефективна взаємодія працівників фінансової служби не тільки з дирекцією підприємства, але й з особами, відповідальними за роботу виробничих, допоміжних підрозділів, відділів збуту і маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Панасейко І. М. Вплив новацій в сфері оподаткування прибутку на господарську діяльність підприємств / І. М. Панасейко, С. М. Панасейко // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. – 2011. – № 2. – С. 95–98.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Є. М. Меляхова, Т. В. Жакун

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Кругообіг грошових коштів охоплює всі стадії суспільного відтворення: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Відповідно, на мікрорівні, рух вхідних та вихідних грошових коштів опосередковує всю фінансово-господарську діяльність підприємств.

Грошові потоки підприємства є самостійним об'єктом фінансового управління. Водночас суми залишків грошових коштів в касі та на поточному рахунку підприємства, обсяги, збалансованість, час виникнення вхідних та вихідних грошових потоків, напрями їх використання віддзеркалюють певні аспекти руху власного та позикового капіталу, формування, розподілу та використання прибутку підприємства, стан дебіторської та кредиторської заборгованості, рівень платоспроможності та ліквідності підприємства.

Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на процеси акумуляції грошових коштів, їх витрачання та перерозподіл з метою збалансування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Мета управління грошовими потоками – забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його господарської діяльності, шляхом балансування обсягів надходження і витрат грошових коштів.

Найбільшим за обсягами на підприємстві є, як правило, рух грошових коштів від операційної діяльності. Операційний грошовий потік формується в результаті взаємодії великої кількості вхідних та вихідних грошових потоків, він є основним джерелом покриття потреби підприємства у капіталі, управління операційними грошовими потоками характеризується необхідністю глибокої деталізації інформації, та орієнтацією, переважно на короткострокову перспективу, базується на використанні касових розривів, що формуються внаслідок розбіжності у строках генерування вихідних грошових потоків та вхідних грошових потоків.

Особливостями управління грошовими потоками від інвестиційної діяльності є взаємозалежність з операційними та фінансовими грошовими потоками, довгостроковий характер прийняття управлінських рішень і термін вкладання коштів, більший за тривалість одного фінансового циклу, значний рівень невизначеності щодо очікуваних грошових потоків від реалізації інвестиційного проекту, що потребує врахування сукупності ризиків.

Управління грошовими потоками від фінансової діяльності має такі особливості: вхідні фінансові потоки підприємства є коригуючим механізмом для балансування величини Free Cash Flow; прийняття управлінських фінансових рішень, унаслідок виконання яких формується склад та структура вхідних грошових потоків підприємства від фінансової діяльності, залежить переважно від політики підприємства щодо структури капіталу, специфіки джерел покриття дефіциту грошових коштів, покриття вихідних грошових потоків підприємства має здійснюватися в основному за рахунок операційного грошового потоку і лише в окремих випадках – за рахунок фінансової діяльності підприємства (наприклад, пролонгація заборгованості, реструктуризація заборгованості або погашення заборгованості за рахунок формування нової).

З якісними характеристиками руху грошових коштів підприємства пов'язані питання його платоспроможності. Платоспроможність означає спроможність суб'єкта господарювання повністю та у встановлені терміни погашати свої зобов'язання. При цьому значення має як здатність підприємства в певний строк та в певному обсязі перетворювати активи в гроші, так і характеристика зобов'язань, їх структура, обсяги та терміни погашення.

З метою покращення рівня ліквідності та платоспроможності господарюючих суб'єктів необхідно аналізувати ліквідність різних груп активів не тільки за даними балансу підприємства, але й за їх видами (за даними аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку), не допускати виникнення понаднормативних залишків запасів, готової продукції, незавершеного виробництва, здійснювати моніторинг дебіторської заборгованості, в тому числі сумнівної та безнадійної заборгованості, вивчати можливість рефінансування дебіторської заборгованості, слідкувати за наявністю необхідного рівня грошових коштів на поточному рахунку та в касі підприємства.

Зобов'язання підприємств повинні вивчатися з точки зору обґрунтованості їх виникнення. Наприклад, приймаючи рішення про залучення кредиту, підприємство повинно визначати необхідність його залучення, ефективність вкладення коштів та можливості обслуговування кредиту. Крім того, потрібно вивчати причини зростання кредиторської заборгованості, не допускати порушень договірної дисципліни з боку підприємства, з метою уникнення фінансових санкцій.

Ефективному моніторингу грошових потоків та визначенню оперативної платоспроможності підприємства в конкретному короткостроковому періоді сприяє складання платіжного календаря. В ньому, в хронологічному порядку, відображаються очікувані види надходжень грошових коштів та напрями їх використання. При виявленні незбалансованості необхідних платежів та джерел їх фінансування, підприємство повинно прийняти заходи по усуненню таких дисбалансів, збільшити в конкретному періоді виручку від реалізації або віднайти інші необхідні джерела поповнення вхідних грошових потоків, або перенести терміни погашення платежів.

Список використаних джерел:

1. Яремик Х. Я. Методичні підходи до оцінки платоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Яремик Х. Я. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/34.pdf
2. Чимшит С. І. Методичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства // Економічний простір. – 2014. – № 89. – С. 216–227.

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В ПЕРІОД СИСТЕМНОЇ КРИЗИ

А. О. Псалтирьова, А. Ю. Авдєєнко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Основою економіки країни є підприємства реального сектора. Саме вони створюють більшу частину валового внутрішнього продукту, забезпечують наповнення бюджету та наявність робочих місць.

Функціонуючи в умовах системної кризи, підприємства шукають шляхи збереження масштабів своєї діяльності, а при можливості і покращення свого фінансового становища, збільшення прибутковості.

Прибуток є основним джерелом власних фінансових ресурсів підприємства. Його наявність дозволяє покращити фінансову стійкість підприємства, зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Управління прибутком на підприємстві – це процес впровадження управлінських рішень в сфері формування, розподілу та використання прибутку. На прибутковість підприємства впливають ряд зовнішніх та внутрішніх чинників.

Зовнішніми чинниками є: фінансово-економічна та політична ситуація в країні, грошово-кредитна та фіскальна політика держави, розвиток фінансового ринку та ринку фінансових послуг, науково-практична обґрунтованість та стабільність законодавчої бази.

Внутрішніми чинниками впливу на прибутковість підприємства є його галузева приналежність, наявність матеріальних, фінансових, трудових ресурсів, співвідношення між власним капіталом та доступ до позикових джерел фінансування, вартість капіталу, стадія життєвого циклу, техніко-економічні особливості діяльності підприємства, рівень конкурентоспроможності продукції, що випускається підприємством.

З організаційної точки зору, особливості управління прибутком підприємства залежать від структури та ефективності роботи фінансової служби, організаційної форми підприємства, форми об'єднання підприємств (якщо підприємство входить до складу якогось об'єднання).

Результатами ефективного управління прибутком на підприємстві повинно стати:

- генерування максимального (виходячи з ресурсних та фінансових можливостей підприємства), обсягу прибутку;
- безперебійне функціонування підприємства на умовах розширеного відтворення;
- забезпечення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства;
- забезпечення оптимального співвідношення між доходністю та ризиковістю господарської діяльності;
- формування фондів розвитку виробництва та джерел для розвитку соціальної сфери підприємства;
- задоволення інтересів власників підприємства та потреб найманих працівників;
- збільшення ринкової вартості підприємства;
- підтримка інвестиційної привабливості підприємства.

Заходи щодо управління прибутком більшості підприємств, особливо тих, що можна віднести до категорії малих та середніх, розраховані лише на поточний період і не охоплюють середньо – і довгострокову перспективу. На таких підприємствах в основному розвинуте оперативне і, частково, поточне планування, а стратегічні плани не розробляються.

Дослідження свідчать, що особливістю діяльності підприємств в період системної кризи є прагнення до виживання і отримання максимального прибутку за короткий термін у будь-який спосіб.

Нестача власних і необґрунтоване залучення позикових джерел фінансування, які потім важко обслуговуються; порушення сталих господарських зв'язків, втрата ринків сировини і ринків збуту; заміна надійних постачальників та споживачів продукції тими, хто може в даний момент поставити більш дешеву сировину та матеріали, або закупити продукцію підприємства та швидко розрахуватися за неї; скорочення висококваліфікованих працівників (з метою оптимізації фонду оплати праці); здійснення фінансово ризикових операцій; виробництво та збут дешевої низькоякісної продукції, що часто є небезпечною для здоров'я людей; системні та численні порушення господарського законодавства та ухилення від оподаткування є об'єктивними реаліями сучасної фінансово-господарської підприємств та економіки країни в цілому.

Основною метою діяльності підприємства в період кризи повинно стати збереження виручки та операційного прибутку, тобто, прибутку від основної діяльності. Для багатьох підприємств важливо зберегти масштаби операцій, не втратити клієнтів, навіть при зменшенні рентабельності. По можливості, потрібно відшукати джерела отримання прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності. Необхідно оптимізувати витрати підприємства. Важливими є маркетингові дослідження поведінки споживачів в умовах падіння їх платоспроможності та ринкових тенденцій. Потрібно оптимізувати “портфель” продукції, що виробляється підприємством, надавати продукції нових сучасних якостей, шукати нові канали збуту.

Також зазначимо, що в ситуації системної кризи, коли підприємствам важко розраховувати лише на власні сили, необхідними є заходи по підтримці підприємств реального сектору економіки з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Панасейко І. М. Економіко-правові аспекти процедури ініціювання порушення справи про банкрутство / І. М. Панасейко, С. М. Панасейко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Т. 3. – 2010. – С. 85–87.

2. Панасейко І. М. Особливості фінансового управління підприємством в умовах кризи / І. М. Панасейко, С. М. Панасейко // Вісник Дніпропетровського Університету. Серія: Економіка. – 2010. – С. 91–97.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

М. О. Губа, Л. Ф. Новікова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Глобалізація світового фінансового середовища забезпечує стрімкий розвиток національних банківських систем. Водночас, зростають загрози ефективному їх функціонуванню.

Аналіз таких загальних рис функціонування банківської системи, як: динамічність, закритість, саморегуляція та інші - дозволяє усвідомити, що банківська система репрезентована не механічною сукупністю багатьох банків, що керуються центральним банком, а специфічно-політичною та організаційно-правовою структурою, що забезпечує своїми особливими методами та інструментами функціонування грошового ринку та економіки в цілому.

Запорукою успішного здійснення банківської діяльності є ефективна грошово-кредитна політика. Слід зазначити, що основними інструментами грошово-кредитної політики є: встановлення нормативів обов'язкового резервування, процентних ставок, виважене управління золотовалютними резервами держави, забезпечення прибутковості операцій з цінними паперами, ефективне регулювання експорту та імпорту капіталу.

Історичний екскурс діяльності Національного банку під час фінансових криз дозволяє дати позитивну оцінку переважній більшості прийнятих рішень. Так, у 1998 р. економіка України зазнала негативного впливу, що знайшло прояв у девальвації гривни, падінні ВВП, зростанні інфляції, відпливі капіталу нерезидентів тощо. Саме в цей період Національному банку вдалося пом'якшити наслідки цієї кризи та зберегти довіру до банківської системи.

У 2001 р. банкрутство АК АПБ “Україна” набуло значного суспільного резонансу та сколихнуло громадську думку. Національному банку не вдалося запобігти банкрутству, оскільки він втрутився в роботу даної банківської установи лише на останній стадії кризи, проте Національний банк забезпечив погашення банком заборгованості перед більшою частиною вкладників і кредиторів.

У період “помаранчевої” революції відбулося багато подій та переворотів у майже всіх сферах життя, причому особливого впливу зазнала банківська система – через ці події спостерігався вплив капіталу з економіки, а також вилучення депозитів з банківської системи. Національному банку знову вдалося врегулювати економіку країни завдяки жорстким заходам адміністративного характеру та підтримання банків за рахунок стабілізаційних кредитів. Завдяки таким діям жоден банк не збанкрутів, а банківська система зберігала свою працездатність.

Світова фінансова криза, що розпочалася у США як наслідок іпотечної кризи, викликала ланцюгову реакцію – значного удару зазнали економіки усіх країн світу. В Україні поряд з іншими негативними тенденціями спостерігалось падіння ліквідності капіталу, зростання ставок за кредитом та взагалі скорочення обсягів кредитування майже вдвічі. Пріоритетом Національного банку становиться боротьба з інфляцією та відбувається ревальвація курсу гривні. Наслідками такої політики стала реальна загроза кризи неплатежів в економіці та потенційна загроза банкрутства банків з низьким рівнем капіталізації. Тому капіталізація банків – головний пріоритет Національного банку.

Національний банк продовжує поступово лібералізувати адміністративні обмеження, запроваджені у 2014–2015 рр. для стабілізації ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках. Значна увага акцентована на поступовому відновленні довіри до банківського сектору. У 2016 р. вже мають місце позитивні зміни, зокрема: обсяги продажу населенням валюти банкам перевищують її купівлю, сформований високий попит на державні облігації внутрішньої позики в іноземній валюті.

Національний банк пом'якшує вимогу до обов'язкового продажу надходжень в Україну в іноземній валюті на користь юридичних осіб з 75 до 65 %, впроваджує спрощений порядок проведення валютно-обмінних операцій з метою створення підґрунтя для детінізації готівкового валютного ринку.

Для забезпечення ефективності функціонування банківської системи та грошово-кредитної політики слід чітко виокремлювати чинники які негативно на неї впливають, зокрема:

– нестабільність макроекономічних показників для ефективного проведення монетарної політики;

– непрозоре інституційно-правове середовище в державі, невдалі реформи, що підриває ефективний механізм функціонування цільових антикризових інструментів грошово-кредитної політики;

– юридична неврегульованість багатьох аспектів кредитних відносин;

– відсутність механізмів залучення довгострокових ресурсів національної грошової одиниці.

Для вирішення зазначених вище проблем доцільним було б змінити грошово-кредитну політику, як інструменту сучасної банківської справи, на більш жорстку та послідовну, за допомогою реалізації наступних кроків:

– виконання Національним банком функції “кредитора останньої інстанції” та забезпечення рефінансування вибірково, залежно від вкладу банку в розвиток економіки країни, за умов забезпечення постійного контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування;

– здійснення націоналізації активів проблемних банків;

– задля недопущення швидкого вичерпування офіційних золотовалютних резервів центрального банку внаслідок активних валютних інтервенцій, необхідно вжити певних обмежувальних заходів щодо збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку і скорочення попиту на неї;

– вжиття рішучих заходів щодо зниження рівня доларизації вітчизняної економіки, адже підрив довіри до національної грошової одиниці, а, отже, і до банківської системи, зумовлений передусім виконанням грошових функцій на території нашої країни іноземною валютою.

СОЦІАЛЬНІ ВИДАТКИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В. В. Задорожна, С. В. Качула

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Якість розвитку будь-якої країни залежить від ефективності соціальної політики, яка виступає невід’ємною складовою функціонування розвинених ринкових економік, переслідуючи завдання соціального захисту громадян, надання допомоги вразливим верствам населення та забезпечення гарантованого мінімуму соціальних послуг.

Проблематика розвитку соціальної сфери надзвичайно актуалізується в умовах економічної кризи та необхідності спрямування значних коштів на соціальні цілі з метою підтримки належного рівня життя населення та недопущення зниження соціальних стандартів у суспільстві.

Проаналізуємо соціальні видатки за 2011–2015 рр. в Україні у структурі зведеного, державного та місцевих бюджетів (табл. 1).

Із табл. 1 видно, що місцеві бюджети спрямовують у соціально-культурну сферу значно більшу частку видатків, ніж державний бюджет. Це пояснюється структурою витрат місцевих бюджетів, згідно з Бюджетним кодексом України.

Частка видатків соціального спрямування у структурі видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2011–2015 рр.

Частка видатків бюджету/Рік	2011	2012	Темп росту 2012	2013	Темп росту 2013	2014	Темп росту 2014	2015	Темп росту 2015
Державного	43,9	45,1	1,2	47,8	2,7	41,6	– 6,2	37,7	– 3,9
Зведеного	60,3	60,7	0,4	60,4	– 0,3	59,1	– 1,3	55,5	– 3,6
Місцевого	82,3	79,8	– 2,5	86,3	6,5	82,5	– 3,8	81,5	– 1

* Складено автором на підставі даних офіційного сайту ДКСУ [1].

В Україні, модель соціального бюджету розроблена з ініціативи Міністерства праці та соціальної політики України за технічної підтримки МОП та Світового банку у 1999 р. Впровадження в практику, удосконалення та постійна підтримка моделі соціального бюджету здійснюється науковцями Центру перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України та НАН України.

Фактично модель соціального бюджету є відображенням самої системи соціального захисту та забезпечення. Вона відображає дві головні характеристики: перша – це цілісність, яка передбачає, що ця модель функціонує в єдності окремих елементів, друга – це подільність на підсистеми (модулі та підмодулі) [2].

У моделі використовується бюджетний підхід, відповідно до якого доходи та видатки представлені у вигляді балансу. Так, доходна частина формується за рахунок страхових внесків, інших надходжень і зборів до цільових фондів соціального страхування, а також асигнувань за рахунок державного бюджету. Витратна частина бюджету передбачає розрахунки витрат на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, а також витрат з бюджетів цільових соціальних фондів. Крім того, в моделі соціального бюджету використовуються методи актуарних розрахунків, кількісного аналізу, узагальнення, екстраполяції, моделювання та метод імітації.

Використання цих економіко-математичних методів дозволяє побудувати адаптовану до умов ринкових перетворень систему стратегічного прогнозування, яка поєднує в собі механізми прогнозування як економічного, так і соціального розвитку країни. Також автоматизація розрахунку вартості соціальних виплат дозволить уникнути суб'єктивного впливу на цей процес.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>
2. Баранова Н. Використання моделі соціального бюджету для прогнозування соціальних видатків в бюджетному процесі [Електронний ресурс] / Н. Баранова, Н. Поляк, З. Самерханова // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 4. – С. 27–33. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_4_6

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

М. М. Мацак

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У сучасних умовах ринкової економіки зросло значення вдосконалення структури капіталу підприємства, оскільки тільки його оптимальна структура дозволяє забезпечити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізувати ринкову вартість підприємства. Тому оптимізація структури капіталу є однією із найбільш важливих та складних завдань, що вирішується у процесі управління підприємством. Від якості сформованої структури значною мірою залежить результат діяльності підприємства та його стан у майбутньому.

Структура капіталу є основою формування фінансового потенціалу підприємства, що відображає перетворення ресурсів у результати діяльності. Структура капіталу являє собою співвідношення власних і позикових фінансових коштів, що використовуються підприємством у процесі своєї господарської діяльності. Раціональна структура є джерелом ефективності не тільки фінансової, але й оперативної та інвестиційної діяльності.

Проблемним аспектом для вітчизняних підприємств на сучасному етапі виступає недостатня кількість коштів для формування власного капіталу і, як наслідок, залучення суттєвої суми позикового, що загрожує посиленням фінансової нестійкості та підвищує ступінь фінансових ризиків підприємства.

В структурі капіталу підприємства варто виокремити певні переваги та недоліки фінансування діяльності за рахунок різних видів капіталу. Підприємство, що використовує тільки власний капітал має найвищу фінансову стійкість, високу платоспроможність та дохідність, зниження ймовірності банкрутства, але з іншого боку обмежує темпи свого розвитку і не використовує фінансової можливості приросту прибутку на вкладений капітал. Підприємство, що використовує тільки позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, однак більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства. Спільним недоліком для обох видів капіталу є їх висока вартість для вітчизняних підприємств.

Тобто, оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власного та позикового капіталу, при якому забезпечуються оптимальні пропорції між рівнем фінансової рентабельності й рівнем фінансової стійкості, що максимізує ринкову вартість компанії. Для визначення раціонального співвідношення власного і позикового капіталу, потрібно враховувати галузеві особливості діяльності підприємства, рівень ділової активності, стратегію життєвого циклу.

Процес визначення оптимальної структури капіталу повинен відбуватися безпосередньо перед початком етапу його формування (збільшення чи зменшення), але аналіз оптимальності повинен проводитися періодично, бо вибір раціонального співвідношення власних та позикових коштів залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників.

На сьогоднішній день не існує єдиного загального методу оптимізації структури капіталу, за допомогою якого підприємство могло визначити оптимальне співвідношення між власним і запозиченим капіталом.

Можна виділити три найбільш поширені методи оптимізації структури капіталу, а саме:

– оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на розрахунку рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу з використанням показника ефекту фінансового важеля (левериджу);

– оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості. Даний метод базується на попередній оцінці вартості власного і позикового капіталу за різних умов їх формування, розрахунку середньозваженої вартості капіталу і пошуку найреальнішої ринкової вартості підприємства;

– оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод пов'язаний з вибором різних комбінацій джерел фінансування активів підприємства: необоротних та оборотних (з розбиттям їх на постійну і змінну частини).

В основі кожного з представлених методів лежить лише один конкретний показник та всі ці методи протилежні за своєю спрямованістю. Також основним класичним методам оптимізації притаманний недолік, що не дозволяє враховувати вплив ринкової кон'юнктури і пов'язану з нею невизначеність, яка відображатиме можливість настання для підприємства як сприятливої ринкової кон'юнктури, так і несприятливої. Тобто з урахуванням нинішніх підходів щодо оптимізації структури капіталу сучасним підприємствам доцільно проводити комплексні заходи, які містять збалансування декількох критеріїв та враховують вплив чинника невизначеності.

Отже, процес формування капіталу підприємства необхідно забезпечити відповідним аналізом та оцінкою структури капіталу, прогнозними розрахунками на декілька випадків, в залежності від ситуації, яка може виникнути на ринку. На підприємстві повинна бути визначена методика оцінки результатів управління капіталом, яка складатиметься на основі існуючих практик та власного досвіду, з комбінації показників структури, стану та ефективності використання капіталу, а також їх нормативних значень, що дозволить відстежувати динаміку процесу управління капіталом та робити прогнози в довгостроковому періоді.

Список використаних джерел:

1. Базилук В. Б. Формування моделі оптимізації структури капіталу підприємства / В. Б. Базилук // Наукові записки [Української академії друкарства]. – 2014. – № 1–2. – С. 28–32.

2. Жорова Є. Р. Оптимізація фінансової структури капіталу підприємства / Є. Р. Жорова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4. – С. 330–334.

3. Семенова Т. В. Оптимізація структури капіталу підприємства / Т. В. Семенова, А. С. Шамрицька // Молодий вчений. – 2014. – № 6 (2). – С. 32–34.

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК МЕХАНІЗМ ЛІКВІДАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Б. Д. Биков, С. В. Качула

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сучасний етап розвитку економіки України потребує створення умов, що сприятимуть досягненню задовільних темпів зростання економіки країни в цілому та зменшенню залежності від зовнішніх джерел фінансування. Щороку Бюджет України приймається з дефіцитом, тож держава не в змозі покривати свої витрати власними надходженнями, отже проблема зовнішнього державного боргу є актуальною на сьогодні.

Напрями використання зовнішніх запозичень мають бути обмежені вектором розвитку інновацій та нарощенням ВВП країни. Також напрямами використання запозичених коштів мають бути масштабні соціальні проекти. В цьому разі зовнішнє запозичення буде виправданим і принесе користь національній економіці.

Метою роботи є аналіз впливу реформування бюджетної політики держави в сторону ліберальної моделі на стан державного боргу країни.

Основними джерелами погашення державного боргу є: бюджетні кошти (що звільнилися внаслідок збільшення доходів або зменшення видатків держави); кошти, отримані від приватизації державного майна; нові запозичення (зовнішні або внутрішні); золотовалютні резерви.

Обслуговувати та погашати державний борг шляхом отримання нових запозичень призводить до так званої “боргової спіралі”, що не є розв’язанням проблеми.

Водночас з цим, збільшення доходів держави означає збільшення податкових надходжень, що займають лівову частку у сукупних доходах держави. Це, в свою чергу, призведе до збільшення тінізації економіки країни та не дасть значного результату.

Ліберальна модель економіки має основу мінімального втручання держави в економіку країни та базується на принципах вільної конкуренції. Таким чином, ця модель характеризується низькою питомою вагою державної власності, забезпеченні ефективної дії механізмів конкуренції та низький рівень державних витрат.

Отже, лібералізація економіки передбачає використання одночасно двох шляхів пошуку джерел покриття державного боргу: кошти від приватизації державного майна та зменшення видаткової частини бюджету.

Мова йде про збиткові для держави функції, що в умовах ринкової середовища приносять прибуток. Такі сфери як медицина, освіта, пенсійне забезпечення у світовій практиці розвинених країн є досить рентабельними напрямами економічної діяльності, якість яких забезпечується правилами конкурентної боротьби. Зменшуючи частку держави на ринку надання подібних послуг, стимулюється створення конкурентного середовища, що дозволяє: зменшити видаткову частину бюджету країни, знизити податковий тягар на фізичних та юридичних осіб, поступово зменшувати рівень державної заборгованості.

Таким чином, вивільнені кошти внаслідок переходу до нової моделі економіки спрямовуються на погашення та обслуговування заборгованості та поступовим зменшенням державного боргу, інвестування у масштабні соціальні проекти або створення нових підприємств.

Список використаних джерел:

1. Козелецький П. С. Проблеми зовнішнього державного боргу України, його обслуговування та регулювання / П. С. Козелецький, А. В. Кравченко // Економічний простір. – 2013. – № 71. – С. 56–65.
2. Овсієнко О. В. Ліберальна модель держави добробуту: економічні передумови реалізації в Україні / О. В. Овсієнко // Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. Серія: Економічна теорія та право. – 2013. – № 4. – С. 44–53.
3. Управління державним боргом : навч. посіб. / Прутська О. О., Сьомченков О. А., Гарбар Ж. В. та ін. ; за заг. ред. О. О. Прутської. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 216 с.

ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ МІНІМАЛЬНОГО РИЗИКУ

Л. В. Ромащук

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

У своїй практичній діяльності менеджер фінансової установи, промислового підприємства чи комерційної фірми часто розв’язує питання пов’язані з пошуком управлінських рішень щодо розміщення виробничих замовлень, оптимального використання ресурсів, формування портфеля цінних паперів тощо.

Портфель – це сукупність різних інвестиційних інструментів: акції, облігації, депозитні й ощадні сертифікати, інші цінні папери, нерухомість. Кожний актив характеризується своїм рівнем доходності й ризику, тому при формуванні портфеля важливо забезпечити оптимальне співвідношення між очікуваною доходністю і ризиком: невисокі доходи одних цінних паперів мають компенсуватися високими прибутками інших. Зменшення ризику досягається диверсифікацією портфеля.

У класичній задачі оптимізації портфеля Марковиця цільовою функцією може бути мінімізація ризику при заданій доходності або максимізація доходу з ризиком, який не перевищує певного заданого рівня. При цьому на компоненти вектора X накладаються два обмеження: основне $\sum x_j = 1$ і для всіх видів активів – $x_j \geq 0$.

Очікувана доходність портфеля цінних паперів m_p розраховується як середня зважена з очікуваних рівнів доходності окремих активів m_j що входять у портфель, вагами виступають частки коштів x_j , які інвестовані в окремі види активів

$$m_p = \sum x_j m_j,$$

де x_j – частка інвестицій, спрямованих у кожний вид активів (портфельні ваги),
 m_j – очікувана ставка доходу з кожного виду активів.

Оцінкою портфельного ризику є стандартне відхилення ставок доходу в межах портфеля σ_p . Дисперсія портфеля σ_p^2 розраховується за формулою

$$\sigma_p^2 = \sum_{j=1}^n x_j^2 \sigma_j^2 + \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_j x_i r_{ij} \sigma_i \sigma_j ,$$

де σ_i , та σ_j – стандартні відхилення окремих активів ($i \neq j$);

r_{ij} – коефіцієнт кореляції між дохідністю i -го і j -го активів.

Коли дохідності окремих активів взаємно компенсують одне одного, коефіцієнт кореляції між ними буде від'ємним і, як наслідок, дисперсія портфеля виявиться меншою за дисперсію окремих активів. Отже, шляхом диверсифікації портфеля можна мінімізувати ризики для будь-якого рівня очікуваної дохідності.

Як приклад, сформуємо портфель мінімального ризику з двох видів цінних паперів – з ефективністю 12 % і ризиком 13,2 % для першого виду та з ефективністю 7 % і ризиком 9,4 % для другого виду за умови, що дохідність портфеля забезпечується на рівні не менше 9 %. Коефіцієнт кореляції між дохідністю цінних паперів портфеля від'ємний ($r_{12} = -0,2$).

За цих умов цільова функція σ_p^2 записується так:

$$\sigma_p = \sqrt{\sigma_1^2 x_1^2 + 2x_1 x_2 \sigma_1 \sigma_2 r_{12} + x_2^2 \sigma_2^2} \rightarrow \min ,$$

і обмеження:

– сума часток дорівнює одиниці $x_1 + x_2 = 1$,

– дохідність портфеля не менше 9 % $12x_1 + 7x_2 \geq 9$,

– частки – додатні числа $x_1, x_2 \geq 0$.

Для розв'язання такого типу оптимізаційних задач у середовищі Excel використовують інструмент надбудови Пошук рішень. Цей аналітичний засіб дозволяє працювати з великою кількістю змінних та обмежень, визначає оптимальний для вказаних умов розв'язок. Як свідчать результати оптимізації, які було одержано за допомогою цього інструменту, мінімальний ризик портфеля дорівнює 6,91 % і досягається при $x_1=0,40$ і $x_2=0,60$, тобто частка цінних паперів першого виду має бути 40 %, а другого – 60 %.

Сучасна теорія портфеля припускає:

– чим більший доход, тим більший ризик і чим менший доход, тим менший ризик;

– ризик зменшується при збільшенні кількості цінних паперів у портфелі.

Щоб зменшити ризик, необхідно урізноманітнити портфель, забезпечити таке співвідношення між цінними паперами портфеля, яке б гарантувало доходи вище середніх для даного класу ризику. Усі рішення щодо оптимізації портфеля приймаються на основі очікуваної норми доходу і очікуваного ризику. Використовуючи інструменти надбудови Пошук рішень, аналітик може скласти такий портфель цінних паперів, який дозволить інвестору до мінімуму зменшити ризик або забезпечити найвищі доходи на одиницю ризику.

Як свідчать численні дослідження, зі збільшенням кількості цінних паперів дисперсія портфеля зменшується, що є доказом ефекту диверсифікації. Найменший ризик має портфель, у якому кількість паперів від 8 до 20. Проте портфель може зменшити лише диверсифікований ризик, який не залежить від загального стану економіки. Ризик, зумовлений економічною кон'юнктурою країни – інфляцією, економічним спадом, високою процентною ставкою, не піддається диверсифікації.

Список використаних джерел:

1. Инвестиционно-финансовый портфель (Книга инвестиционного менеджера. Книга финансового посредника) / ред. Ю. Б. Рубин – М. : 1999.
2. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень / Єріна А. М. – К. :2004.
3. Шклярук С. Г. Портфельное инвестирование. Теория и практика. Курс лекций по инвестированию, формированию и управлению инвестиционным портфелем : учеб. пособие / Шклярук С. Г. – К. : 2000.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

О. І. Губа

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Багатогранність складових фінансової безпеки держави обумовлена, в першу чергу, станом захищеності національних інтересів держави, ступенем ефективної реалізації податкової, митної, грошово-кредитної, монетарної, бюджетної та інвестиційної політик.

Основоположними чинниками забезпечення фінансової безпеки держави на сучасному етапі є збалансованість місцевих та Державного бюджетів, позитивні показники платіжного та зовнішньоторговельного сальдо, легальний рух валютних коштів та цінностей. Вищезазначене свідчить про складну системність і багатогранність цього поняття. Разом з тим, слід усвідомлювати, що зв'язки у фінансовій системі є логічно поєднаними і згрупованими, що обумовлює складну стратегію і тактику уряду спрямовану на економічне зростання, як передумову досягнення необхідної якості фінансової безпеки.

Отже, постає необхідність визначення основних проблемних аспектів, які перешкоджають динамічному розвитку фінансової системи в цілому і які становлять загрози фінансовій безпеці зокрема. До них слід віднести:

– непрозорість митного та податкового законодавства за причини постійного їх реформування відповідно до європейських стандартів, що спонукає суб'єктів ЗЕД до порушення митних та податкових правил, а також спричиняє вагомі втрати бюджетів різних рівнів;

– доларизація національної економіки внаслідок девальвації національної грошової одиниці;

– неконтрольований вплив капіталу за кордон;

– відсутність прозорості та оптимальної системи кредитування;

– проблемність розвитку прозорої та оптимальної системи кредитування населення;

– неефективна інвестиційна політика держави;

– слабкість функціонування банківської системи України в результаті “бідності” національної економіки та послаблених норм пруденційного та інших наглядів у банківській сфері;

– невиконання очікуваних показників Державного бюджету України у зв’язку із значним розвитком тіньового сектору економіки, що негативно відображається на ринку праці, ринку грошей та ринку капіталу;

– доволі високий рівень безробіття, його застійливість та хроничність;

– зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредиторів;

– відсутність можливостей для забезпечення експортної активності та надмірна імпортозалежність економіки України, тощо.

Узагальнюючи проведені дослідження, на наш погляд, можна зробити висновок, що найбільш пріоритетними заходами щодо зміцнення фінансової безпеки держави на сучасному етапі повинні бути:

– уніфікація, швидкість та ефективність процедур митного та податкового контролю під час оформлення товарів у митному відношенні;

– посилення контролю уряду над пропозицією грошей, внаслідок чого національна валюта буде зміцнюватися, а не залежати від євро та американського долара;

– комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному, місцевому та на рівні міжбюджетних відносин в аспекті удосконалення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування програмно-цільових засад діяльності;

– встановлення оптимальних нормативів обов’язкового резервування коштів банкам, підтримка розміру облікової ставки НБУ на оптимально низькому рівні;

– зниження зовнішнього боргу України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки за рахунок збільшення обсягів ВВП та розширення експортного потенціалу країни;

– припинення неконтрольованого відтоку капіталу за кордон за допомогою створення сприятливих умов для його репатріації;

– пожвавлення інвестиційної активності держави за рахунок розвитку капітального будівництва;

– оптимізація структури золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота;

– захист економіки від субсидованого та нелегального імпорту.

Таким чином, забезпечення бажаної якості фінансової безпеки держави передбачає вирішення широкого кола проблем, серед яких: втілення економіко-правових принципів та політичних важелів в цій сфері, визначення пріоритетних національних фінансово-економічних інтересів, постійний моніторинг факторів, які становлять загрозу фінансовій безпеці державі, а також реалізація заходів щодо їх попередження та подолання.

ІНТЕГРАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ І ЛОГІСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Т. О. Пасічник

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сфера використання концепції логістики завдяки високому рівню інтеграції з іншими управлінськими функціями є дуже широкою. Зв'язок логістики з виробництвом, фінансами, маркетингом збагачує управлінську науку новими змістовими функціями і дозволяє говорити про прийняття логістичних управлінських рішень відповідно у виробництві, фінансах, маркетингу. Практичним результатом інтеграції маркетингу і логістики в управлінні підприємством є підвищення його конкурентоспроможності, прискорення оборотності і рентабельності капіталу, підвищення рівня обслуговування клієнтів.

Інтеграція логістичної і маркетингової функцій дозволяє перейти на якісно новий рівень управління і задіяти ефект синергії тоді, коли масовість і спеціалізація вичерпують себе як потенційні резерви досягнення фінансових цілей підприємства. При цьому інтеграція не заперечує використання інших джерел росту. Синергія дозволяє отримати додатковий сумарний ефект, який полягає в тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає ефект кожного окремого компонента у вигляді простої їх суми.

Ефекти від інтеграції маркетингової та логістичної функцій можуть приймати різноманітний характер в залежності від співвідношення отриманого результату до понесених витрат. Прикладами низькоефективних змін є зростання результатів при понадпропорційному зростанні витрат; утримання продуктивності на певному рівні при зменшених витратах; підвищення ефективності при незмінному рівні витрат тощо. Високоефективні зміни можливі в разі значного росту продуктивності при незначному зростанні витрат або ж у разі збільшення ефективності при одночасних заощадженнях витрат. Досягнення високоефективних змін можливе завдяки системним, принципним змінам в організації, через впровадження інтегрованих маркетингово-логістичних концепцій замість традиційних рішень у сфері фізичного обігу товарів.

Співіснування теорій маркетингу і логістики в організації пройшло свою еволюцію розвитку. Під час першого, досить тривалого, періоду маркетинг і логістика розглядалися як окремі функції в управлінні підприємством зі своїми цілком відмінними цілями, завданнями, предметом і об'єктом дослідження. В останні десятиліття маркетинг і логістика почали трактуватися як концепції управління, при чому маркетинг – ринковоорієнтоване управління, логістика – системноорієнтоване управління.

Інтеграція маркетингу і логістики передбачає існування різних варіантів ієрархії відносин:

- а) маркетинг як складова збуту в логістиці підприємства;
- б) логістика як складова дистрибуції в комплексі маркетингу;
- в) маркетинг, який розглядається через призму логістики;
- г) спільні сфери діяльності маркетингу і логістики;

- д) маркетинг і логістика як рівноправні функціональні стратегії;
- е) маркетинг і логістика як категорії різних площин, логістика розглядається як наскрізна функція.

Синергійний ефект маркетингу і логістики в управлінні підприємством можна прослідкувати за допомогою причинно-наслідкового зв'язку між стратегією організації, комплексом маркетингу, логістичними функціями і структурою корисності товару.

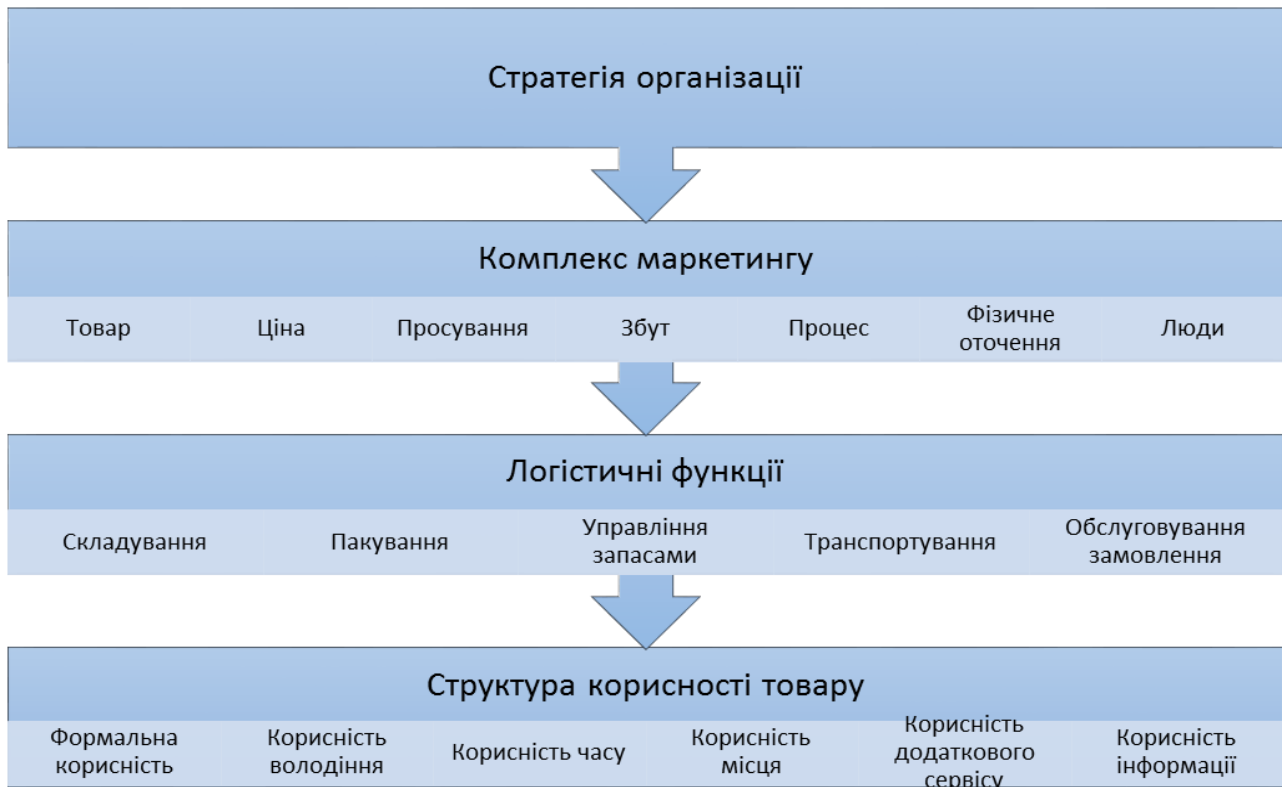

Рис. 1. Інтеграція маркетингових та логістичних функцій в управлінні підприємством

Концепція маркетингово-логістичного управління дозволяє формувати особливі конкурентні стратегії підприємства і приймати більш клієнтоорієнтовані рішення. Прикладом таких рішень є сегментування ринків за логістичними ознаками з виділенням груп клієнтів за їх очікуваннями у сфері логістичного сервісу.

Список використаних джерел:

1. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії : підручник / Крикавський Є. В. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Львів : НУ “Львів. Політехніка”; “Інтелект-Захід”, 2006. – 456 с.
2. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навч. посіб. / Петруня Ю. Є. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Знання, 2010. – 351 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА БЕЗПЕКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Т. А. Чупілко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Зовнішньоекономічна діяльність має особливе значення в процесі інтегрування України в світове господарство та її участі у різних міжнародних програмах, що охоплюють фінанси, інвестиції, виробництво, торгівлю. Держава активно втручається в економічні та соціальні процеси. Економічним інструментом виступають фінанси.

Однією з основних складових фінансової безпеки є боргова безпека держави. Внутрішні й зовнішні борги стали невід'ємною складовою фінансової системи більшості країн світу, зокрема і України. Наявність великого державного боргу, його розміщення, зростання витрат на його обслуговування прямо чи опосередковано впливають майже на всі сторони економічного життя держави.

Розмір зовнішнього боргу України за 2007–2014 рр. збільшувався за близьким до лінійного закону [1]. Відповідно, збільшувалася його частка у загальній сумі державного боргу. Економетрична модель, побудована за однорідними даними з 2007 по 2013 рр. є адекватною з надійністю 0,9. Борг у 2014–2015 рр. не має спільної з попередніми роками тенденції внаслідок ускладнення політичної та економічної ситуації. Частка зовнішнього боргу збільшується у загальному обсязі боргу. Для моделювання запозичених та повернутих коштів пропонуються експоненціальні моделі. При аналізі спостерігаються нестабільні запозичення з коефіцієнтом детермінації 0,66: $z = 39.95e^{0.259x}$ та більш стабільні повернення коштів з коефіцієнтом детермінації 0,85: $p = 7.3e^{0.422x}$. Модель, що пов'язує запозичені та повернуті кошти, з коефіцієнтом детермінації 0,79, показує, що повертається приблизно 37,5 % запозичених коштів. Стрімке зростання державного боргу, що складає біля 60 % ВВП, є надто загрозливим для економічної безпеки України і, зокрема, для бізнес-середовища.

Ще однією характерною рисою сучасної системи зовнішньоекономічної діяльності, несприятливою для України, є переміщення робочої сили в інші країни, що є наслідком відмінностей у людських, сировинних, фінансових ресурсах та безробіттям в Україні. Основними чинниками безробіття є нестабільність та спад економіки, зокрема обумовлені військовим конфліктом, низький рівень заробітної плати, невідповідність системи підготовки фахівців потребам ринку праці, відсутність сприятливих умов для малого та середнього бізнесу, недостатнє економічне і фінансове стимулювання розвитку виробництва та створення нових робочих місць, світова фінансова криза, яка позначилася не лише на малих підприємствах [2], але і на великих галузевих комплексах, що призвело до значного скорочення робітників. Дослідження динаміки рівня безробіття та його прогнозування за допомогою методів економетричного моделювання показало спад зареєстрованих безробітних по Україні за квадратичним

законом з рівнем апроксимації 0,88. Але зважаючи на загальну тенденцію на ринку праці, це свідчить про значний відтік працівників за межі країни, у тому числі, кваліфікованих, здатних розвивати економіку і тим самим сприяти її безпеці. Водночас відбуваються структурні зміни у зайнятості населення. За допомогою апарату фіктивних змінних та панельних даних, з урахуванням факторів, що впливають на структуру зайнятості, досліджено рівень зайнятості по регіонах [3]. Вагомими факторами для формування регіональної структури є рівень заробітної плати, кількість населення та обсяги експорту. Найбільша частка зайнятих припадає на Дніпропетровську та Харківську області, найменша – у західних областях.

Експорт є ще одним фактором, що сприяє безпеці економічного середовища. Експорт становить понад 50 % валового внутрішнього продукту України. Економетрична модель, побудована на статистичних даних за 2007–2015 рр. за лінійним законом, з рівнем апроксимації 0,82 та статистично значимим нахилом, показує, що збільшення експорту на 1 млн дол. призводить до збільшення ВВП на 2,38 млн дол. Зменшення експорту внаслідок економічних та політичних явищ знайшло відображення у сповільненні темпів зростання ВВП.

Вагомим фактором фінансового регулювання є інвестиції, зокрема іноземні. Залучення коштів сприяє активізації інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу та зростанню інвестиційного потенціалу територій. Економетричне дослідження показало, що інвестиції залучаються недостатньо і нестабільно та практично не впливають на ВВП (коефіцієнт детермінації 0,25). Динаміка свідчить про квадратичний спадаючий характер інвестицій.

Усі моделі було побудовано на основі статистичних даних [4].

Держава повинна створити сприятливі правові, економічні та політичні умови, які забезпечать ефективну з точки зору інтересів країни та бізнес-середовища зовнішньоекономічну діяльність на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Чупілко Т. А. Економетричне моделювання в аналізі динаміки та структури державного боргу України / Т. А. Чупілко // Актуальні проблеми та шляхи забезпечення соціально-економічного розвитку країни та регіонів : Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – ДДФА. – 2014. – С. 318–319.
2. Чупілко Т. А. Економетричне моделювання розвитку малого підприємництва в Дніпропетровському регіоні / Т. А. Чупілко, С. І. Чупілко // Вісник ДДФА. – 2010. – № 2 (24). – С. 200–205.
3. Чупілко Т. А. Дослідження динаміки ринку праці в Україні з урахуванням структурних змін у зайнятості населення [Електронний ресурс] / Т. А. Чупілко, С. І. Чупілко, Я. В. Хрущ // Ефективна економіка. – 2016. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

**БЮДЖЕТНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ
О. В. Григораш
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)**

Стимулювання розвитку та державна підтримка малого і середнього підприємництва проводиться в рамках реалізації Закону України від 22.03.2012 № 4618 “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” [2]. Аналіз бюджетних видатків на реалізацію заходів регіональних програм підтримки малого і середнього підприємництва та надходження податків на фінансовий результат від суб’єктів малого підприємництва представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка надходжень податків на фінансовий результат
від суб’єктів малого підприємництва
та витрати на виконання заходів регіональних програм**

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Фактичне фінансування, млн грн	47,6	35,9	19,8	28,3	18,7	308,616	204,91	*	*
Надходження від МП, млн грн	1820,3	2 476,8	2 179,4	2 582,6	2 536,2	6 986,2	8 946,5	9 014,4	10 302,8
Індекс інфляції	116,6	122,3	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3

* у 2014–2015 рр. – фінансування не здійснювалося.

Джерело: складено автором за [1; 3].

Так, видатки на реалізацію програм підтримки малого підприємництва здійснювалися до 2013 р. включно. У 2014–2015 рр. фінансування заходів регіональних програм не відбувалося. Динаміка податкових надходжень демонструє стрімкий ріст у 2012 р., що обумовлено запровадженням змін у спрощеній системі оподаткування – поглибленням диференціації груп і розширенням критеріїв застосування спрощеного обліку та звітності.

Зв’язок між обсягом надходжень від малого підприємництва Y (млн грн) і часовим лагом t (1; 6), що описується регресійно-лінійним рівнянням:

$$Y = 155,1 \times t + 1\,650,4 \quad (1)$$

Отже, існує прямий сильний зв’язок ($R^2 = 0,8444$) між надходженнями від малого підприємництва та показником часу, тобто щороку надходження зростали поступово, що засвідчує рівномірний розвиток малого підприємництва у

часі. Модель адекватна даним спостережень ($F_{\text{емп}} = 16,3 > F_{(0,05; 1; 3)} = 10,1$) та має значущі параметри ($t_{\text{емп}} = 4,0 > t_{(0,05; 3)} = 3,18$).

Аналіз дає змогу визначити розрахункове значення надходжень у 2012 р. без змін, запроваджених реформою. $Y_{2012} = 2\,580,8$, що менше значення податкової звітності у 2,713 разів. Таким чином, отримуємо вирівняний до 2012 р. зімкнений ряд надходжень від суб'єктів малого підприємництва (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка ряду надходжень від малого підприємництва,
вирівняного до 2012 р., і видатків на реалізацію заходів
регіональних програм їх підтримки з урахуванням індексу інфляції**

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Фактичне фінансування X, млн грн	40,8	29,4	17,6	25,9	17,9	309,2	203,9	*	*
Надходження від МП Y, млн грн	1820,3	5493,3	5264	6420,9	6576,7	7000,2	8902,0	7217,3	7189,7

* 2014–2015 рр. – фінансування фактично не здійснювалося.

Джерело: складено автором на основі [1; 3].

Таким чином, зв'язок між обсягом видатків на реалізацію заходів регіональних програм підтримки малого і середнього підприємництва X й надходженнями податків на фінансовий результат від суб'єктів малого підприємництва Y описується рівнянням:

$$Y = 7,8 \times x + 5\,699,1$$

Отже, існує прямий слабкий зв'язок ($R^2 = 0,3866$) між видатками на підтримку і розвиток малого підприємництва та надходженнями від нього. Модель не адекватна даним спостережень ($F_{\text{емп}} = 3,15 < F_{(0,05; 1; 5)} = 6,61$) та має незначущі параметри ($t_{\text{емп}} = 1,77 < t_{(0,05; 5)} = 2,57$).

Тобто обсяг фінансування не здійснює прямого впливу на надходження від суб'єктів малого підприємництва через його нерівномірність та недостатність видатків. Слід також відзначити недосконалість самих програм розвитку малого підприємництва, у зв'язку з чим кошти спрямовуються нецільово, що знижує ефективність регіональних програм. Тим не менше, обсяг надходжень від суб'єктів малого підприємництва має тенденцію до зростання, у тому числі завдяки позитивному впливу податкових важелів стимулювання підприємницької активності.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт про виконання Державного бюджету України [Електронний ресурс] : матеріали Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>

2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

3. Про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : аналітичний звіт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва – Режим доступу : www.dkcrp.gov.ua

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Л. В. Рибальченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Стан безпеки країни залежить від багатьох чинників, до яких належать фактори міжнародного фінансового ринку, стан грошово-кредитної системи країни, збалансованість державного бюджету, дефіцит бюджету, державний борг країни, бюджетна, податкова та інфляційна політика тощо. Тому зменшення рівня інфляції, зростання рівня життя населення та зміцнення фінансової безпеки держави є актуальним і важливим питанням сьогодення.

Розглядаючи соціальний аспект фінансової безпеки, варто враховувати і додаткові фактори, що періодично можуть виникати у країні (заборгованість із заробітної плати, пенсій, стипендій, інших соціальних виплат) і обумовлюють соціальну напруженість у суспільстві.

У 2015 р. індекси споживчих цін [1] на основні групи товарів та послуг були найбільшими за досліджуваний період. Так, індекс цін на хліб та хлібопродукти зріс з 98,9 % (2005 р.) до 160,6 % (2015 р.). Значно зросли ціни у 2015 р. (відповідно до 2005 р.) на житло (215,8 %), охорону здоров'я (137,6 %) та залізничний пасажирський транспорт (118,7 %). Необхідно зазначити, що зростання цін на товари та послуги суттєво впливає на добробут населення країни.

Від темпів економічного зростання залежать економічна міць держави, життєвий рівень населення, виконання соціальних програм, успіх в конкурентному суперництві на світовому ринку. Тому економічне зростання, а саме зростання ВВП, є головним змістом економічного розвитку і одним з його найважливіших складових. Суттєвим індикатором для оцінки стану грошово-кредитної сфери є і рівень доларизації грошового обігу, адже високе значення цього показника свідчатиме про залежність економіки держави від коливань курсу іноземної валюти, зокрема долара США. Рівень інфляції є також визначальним показником щодо рівня забезпечення внутрішньої стабільності країни. Інфляція проявляється у зростанні цін, що викликає знецінення коштів суб'єктів господарювання та населення.

Протягом 2008–2012 рр. рівень інфляції поступово знижувався, а грошова маса зросла на 49,9 %. Такому стану посприяла деяка стабілізація фінансової системи та антиінфляційна спрямованість монетарної політики Національного банку України, а з 2012 по 2015 р. грошова маса зросла на 28,6 %. Зростання

грошової маси в умовах високих темпів інфляції пояснюється розгортанням кризових явищ в економіці країни та високою недовірою населення до гривні, відтоками банківських депозитів та доларизацією економіки. Намагання населення позбавитися гривни спричиняє підвищенню курсу іноземних валют та стимулюванню інфляції.

Аналіз рівня безпеки грошово-кредитного сектору в Україні засвідчив, що на даний час існує безліч недоліків у проведенні монетарної політики, а саме: надмірна питома вага готівки в грошовому обігу; зменшення обсягів довгострокового кредитування; високий рівень доларизації тощо.

Потреба у регулюванні інфляції обумовлена викликами глобалізації, які вимагають підвищення міжнародної конкурентоспроможності України.

Дослідження багатьох вітчизняних науковців щодо оцінювання рівня економічної безпеки України стали основою для розробки, аналізу, узагальнення підходів, удосконалення методології, інноваційних складників індикаторів інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки держави, застосування широкого спектра пропонованих методів обґрунтування порогових значень, усунення існуючих недоліків попередніх досліджень та методик.

Відмітимо, що рівень інфляції є одним з основних макроекономічних показників, який характеризує економічний розвиток країни. В роботі [2] досліджено, що рівень інфляції додатно залежить від вартості банківських кредитів та рівня тіньової економіки. Так як в державі протягом 2005–2015 рр. спостерігалась тенденція щодо зростання рівня тінізації економіки України та висока вартість банківських кредитів, то ці фактори виступають одними з основних показників загрози фінансової безпеки України.

Проведене дослідження показало, що фінансова безпека держави є важливою складовою національної безпеки, яка на протязі багатьох років знаходиться на дуже низькому рівні завдяки впливу низки дестабілізуючих факторів, що призводять її до такого стану, а саме: високий рівень тіньової економіки, недовіра населення до банківської системи, низький рівень інвестиційної, макроекономічної, інноваційної, демографічної, зовнішньоекономічної, соціальної та енергетичної безпеки. Тому для зміцнення фінансової безпеки України необхідно вживати стратегічні заходи на державному рівні, які мають бути спрямовані на стабілізацію економіки країни, у тому числі і шляхом вдосконалення законодавчої бази.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Рядно О. А. Антиінфляційна політика фінансової безпеки держави / О. А. Рядно, Л. В. Рибальченко // Вісник економічної науки України. – 2016.

СТРАТЕГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ – ОДНЕ З ГОЛОВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

К. С. Жадько, Л. В. Привалова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Сучасний стан докорінного реформування економіки України, всіх сфер життєдіяльності суспільства та розвитку державності потребує широкомасштабного впровадження ефективних систем державного регулювання соціально-економічного розвитку як в цілому в державі, так і в окремих секторах його економіки.

На сьогоднішній день у центрі економічної політики держави стоїть питання про перехід до економічного зростання, що є основою для забезпечення пріоритетів у галузі соціально-економічного розвитку. У вирішенні цих завдань визначна роль належить малому підприємництву.

Мале підприємництво є обов'язковим елементом ринкової економіки, одним із двигунів економічного та науково-технологічного прогресу в суспільстві, важливим стабілізаційним механізмом і засобом реалізації особливого підприємницького потенціалу населення.

Стратегічна інформація є одним із головних джерел ефективного управління на підприємстві. Однак, більшість малих підприємств, в основному, використовують суб'єктивні думки, інтуїцію, разові обстеження, а ніж постійно поновлювану об'єктивну, систематизовану стратегічну інформацію.

Весь обсяг стратегічної інформації можна розділити на два блоки: інформація про зовнішнє середовище та інформація про внутрішнє середовище підприємства. У розрізі блоків – за напрямками: зовнішнє оточення (політична, науково-технічна, юридична, соціальна, економічна інформація); ринок; умови конкуренції; сильні і слабкі сторони підприємства; можливі обставини; минула діяльність; поточні проблеми та можливості; ризик в стратегіях, які проводяться.

Спостереження свідчать про те, що на малих підприємствах найбільш досконалою є інформація про минулу діяльність підприємства, яка має переважно описово-історичний характер. Цьому сприяють внутрішньо фірмові інформаційні системи бухгалтерського обліку та фінансового стану, які зосереджують основну увагу на вивченні основних засобів, матеріалів та МШП, праці та заробітної плати, грошових коштів, розрахункових та кредитних операцій, фондів, фінансових результатів, інвестицій, які одержують з форм бухгалтерської та статистичної звітності.

Отже, внаслідок цього необхідно формувати розгорнуту, взаємопов'язану за своїм змістом базу даних, яка дасть можливість здійснювати пошук, відбір та аналіз стратегічної інформації, визначаючи при цьому проблемні ситуації, поточні і майбутні пріоритети, тенденції розвитку з метою формалізації прийняття стратегічних рішень щодо управління витратами та подальшого контролю за їх виконанням.

Більшість проблем, що обумовлюють основні завдання інформаційних технологій на малих підприємствах і тих, що вирішують завдання інформатизації, можуть бути класифіковані за наступними напрямками розвитку:

– інформатизація технічних об'єктів;

- інформаційні технології управління виробництвом;
- експертні системи;
- автоматизовані інформаційні системи пошуку нових технічних рішень;
- інформаційні системи автоматизованого проектування;
- інформаційне забезпечення процесу гнучкого управління багатоасортиментними виробництвами і прийняття стратегічних рішень в умовах невизначеності;
- інформаційне відображення соціальних процесів в країні;
- інформаційні системи в макроекономічному просторі;
- кадрове забезпечення розвитку інформаційних технологій;
- інформаційна безпека.

Виявлені окремі недоліки в питаннях забезпечення малих підприємств інформаційними, фінансовими ресурсами потребують здійснення комплексних заходів щодо їх усунення. Більш уваги треба приділяти питанню оптимізації стратегічного потенціалу підприємств і розвитку тих ресурсів, які необхідні для адекватного реагування на зміни в ринковому середовищі.

Першочерговим завданням підприємств є утворення інформаційного банку даних, на основі якого можуть розроблятися прогнози, короткострокові і довгострокові виробничі програми, проводитись експертиза інвестиційних проектів тощо.

Удосконалення інформаційного забезпечення стратегічного управління на малих підприємствах створює передумову для створення, окрім бази стратегічної інформації на підприємстві, організацію регіонального інформаційно-консультативного центру.

Регіональному інформаційно-консультаційному центру необхідно сформувати власну інформаційну базу, використовуючи при цьому весь спектр доступних джерел інформації. Крім цього, доцільно створити в Інтернеті сторінку, на якій, крім реклами і запитів інформаційно-консультативного центру, буде розміщатись інформація підприємств, які не мають можливості здійснити це самостійно.

Створення системи інформаційного обслуговування підприємств передбачає проведення відповідних заходів із оптимізації їх структури, організації технічної бази та відповідного програмного і правового забезпечення, а також механізму взаємодії, як на регіональному, так і на національному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Верховна Рада України (Редакція станом на 01.08.2016).
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Верховна Рада України (Редакція станом на 01.08.2016).

БЕЗПЕЧНІСТЬ ПЕЧИВА ЦУКРОВОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИКА

О. В. Калашник, О. В. Кириченко

(Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава)

Відомо, що наявність безпечних продуктів харчування сприяє розвитку національної економіки, торгівлі і туризму, забезпеченню продовольчої безпеки і безпеки харчування, і є одним з факторів стійкого розвитку країни [1]. Тому вирішення проблеми безпечності продуктів харчування є актуальною.

Український ринок кондитерських виробів є одним з найрозвиненіших у вітчизняній харчовій промисловості. Усе більше, слідуючи за попитом, кондитерські фабрики країни переорієнтовуються на випуск сучасних європейських солодошів [2]. Проте виробництво і продаж якісної та безпечної харчової продукції є проблемою, що пов'язана з підвищенням відповідальності за ефективність та об'єктивність контролю якості сировини, дотриманням технологічних процесів переробки, пакування, зберігання сировини, готових продуктів [3].

Встановлено, що чужорідні токсичні речовини в продуктах харчування можуть мати як природне, так і штучне походження. До останніх, так званих ксенобіотиків, відносять антропогенні та інші домішки, які випадково потрапляють у продукти, або навмисно вносяться (харчові добавки). До основних хімічних забруднювачів відносять метали, пестициди, радіоізотопи, інші речовини [4].

У якості об'єкту дослідження було обрано печиво цукрове "Українське" виробництва ТОВ "Інверт" (вул. Вузька, 19, м. Полтава, Україна, 36022), що було упаковане в картонні коробки.

В Україні якість та безпечність печива регламентує ДСТУ 3781-98 "Печиво. Загальні технічні умови" [5], яким встановлено основні вимоги до органолептичних, фізико-хімічних, мікробіологічних показників, вмісту токсичних елементів, пестицидів та мікотоксинів тощо. Відповідно до цього стандарту вміст токсичних елементів у печиві не повинен перевищувати гранично допустимі концентрації, передбачені СанПиН 42-123-4089.

Результати дослідження фізико-хімічних показників якості печива цукрового "Українське" виробництва ТОВ "Інверт" показали, що воно за показниками вологість (5,6 %), намокаємість (150 %), лужність (1,6 %) відповідає вимогам ДСТУ 3791-98.

Окрім того, для встановлення рівня безпечності печива були проведені дослідження вмісту важких металів за допомогою вольтамперометричного методу, який ґрунтується на реєстрації та вивченні залежності струму, що протікає через електролітичний осередок, від зовнішньої накладеної напруги. Графічне зображення цієї залежності (вольтамперограма) показує піки струму, місцезнаходження яких по осі потенціалів, слугують якісною характеристикою, а висота піків, пропорційна концентрації іонів у розчині, слугує кількісною характеристикою.

За аналізом вольтамперограми (рис. 1) визначення вмісту токсичних елементів печива цукрового “Українське” виробництва ТОВ “Інверт” встановлена наявність свинцю, кадмію, міді.

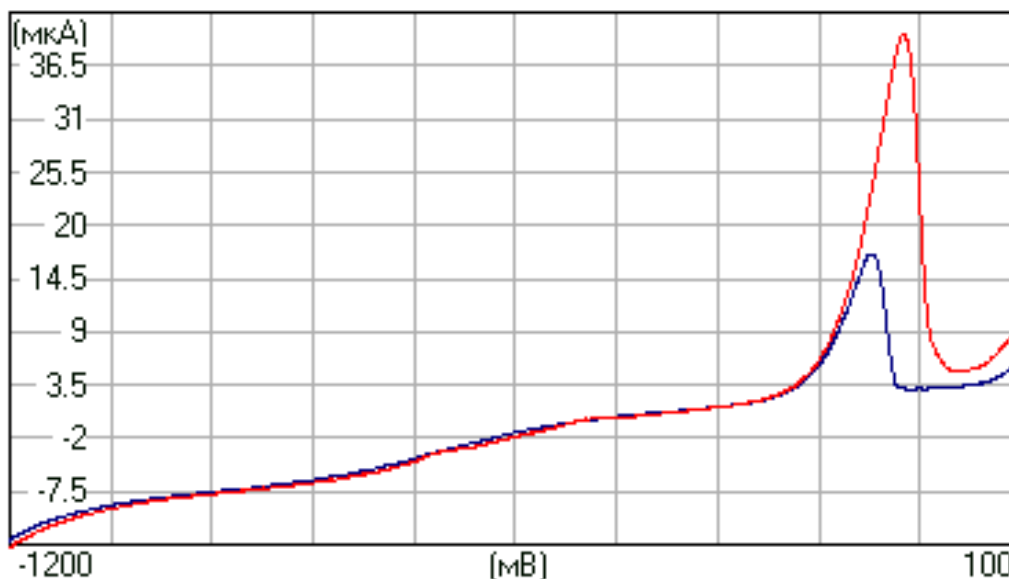

Рис. 1. Вольтамперограма вмісту свинцю, кадмію, міді у зразку печива цукрового “Українське” виробництва ТОВ “Інверт”

Результати вимірювань дають інформацію про якісний і кількісний склад печива цукрового “Українське” (табл. 1).

Таблиця 1

Вміст токсичних елементів печива цукрового “Українське” виробництва ТОВ “Інверт”, мг/кг

Назва елемента	Значення вмісту токсичних елементів	
	нормативне	виміряне
Свинець	0,5	0,0367
Кадмій	0,1	0,0242
Мідь	10,0	2,4700

Як показали результати дослідження, вміст свинцю, кадмію, міді у печиві цукровому “Українське” виробництва ТОВ “Інверт” відповідає вимогам ДСТУ 3781-98.

Як зазначає Всесвітня організація охорони здоров’я, найнебезпечнішими серед важких металів є кадмій, ртуть і свинець. Отже, визначення вмісту ртуті та інших токсичних елементів у цукровому печиві є перспективами подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Безопасность продуктов питания [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs399/ru>
2. М'яло О. М. Аналіз ринку кондитерських виробів України [Електронний ресурс] / О. М. М'яло, Н. Б. Теницька. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/30_OINXXI_2013/Economics/10_146895.doc.htm
3. Безпека харчових продуктів [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://library.kr.ua/orhus/harch.html>
4. Димань Т. М. Безпека продовольчої сировини і харчових продуктів [Електронний ресурс] / Т. М. Димань, Т. Г. Мазур. – Режим доступу : <http://academia-pc.com.ua/product/233>
5. ДСТУ 3781-98. Печиво. Загальні технічні умови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gost-snip.su/document/DSTU_3781_98_Pechyvo

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ В ЛАНЦЮЗІ ПОСТАЧАННЯ

Н. В. Халіпова, В. В. Цимбал

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В 90-ті рр. проблеми управління ланцюгом постачання (ЛП) концентрувалися на таких показниках як продуктивність, зниження запасів, підвищення ефективності капіталу і інвестицій. Нині основним фактором успіху в конкурентній боротьбі має стати системне використання технологічних ресурсів, застосування механізму зворотного зв'язку і прив'язка створюваної доданої вартості до кінцевих результатів функціонування ланцюга поставок [1].

Безпека є показником якості функціонування ланцюга постачання та стосується не тільки проблем геополітики, катастроф, захисту від ядерної загрози, але й економічних наслідків у роботі підприємств або процесів транспортування [1; 2]. Аналіз транспортної безпеки є необхідним з позицій теорії і практики інтегрованої логістики й управління безпекою та має визначальний вплив на кінцеві економічні результати взаємодії системи і її елементів.

Численні і різноманітні фактори небезпеки, які можуть виникати при взаємодії елементів мережі, погіршують економічні результати: інформація, інфраструктура, транспортування, управління запасами, складське господарство, вантажопереробка та ін. Необхідним є системно-інтегрований підхід, який задовольняє усі зростаючі вимоги до ефективної структури ресурсів логістики та має передбачати аналіз, оцінку і зниження потенційних небезпек і ризиків, перш за все, з економічної точки зору.

В умовах глобалізації світової економіки відбувається стрибкоподібне збільшення пасажирських і вантажних потоків, частки небезпечних вантажів. У зв'язку зі створенням розгалуженої і складної транспортної інфраструктури вирішення проблем безпеки на транспорті набуває стратегічного значення – транспорт стає фактором забезпечення національної безпеки.

Серед факторів транспортної безпеки особлива увага приділяється техніко-технологічному фактору, а саме надійності системи “людина-машина”; технічному стану транспортної інфраструктури, транспортних засобів, шляхів сполучення, засобів контролю і моніторингу загроз, спеціальних засобів.

Значна роль у процесах розвитку міжнародних перевезень належить залізничному транспорту через його екологічність та енергоекономічність. Виконуючи більшу частину загального вантажообігу, залізничний транспорт загально-го користування становить основу транспортної системи України. Виконання поставлених перед галуззю завдань потребує системного підходу до забезпечення швидкості, безпеки, економічності, якості, екологічності тощо

На залізницях України щороку відбуваються сходи з рейок рухомого складу, значна частина яких зафіксована в кривих ділянках колії малого радіуса та стосується вантажних вагонів. Дослідження взаємодії рухомого складу та колії за допомогою багатомасової нелінійної моделі дозволяє отримувати дані для аналізу про поведінку системи на основі динамічних показників та показників безпеки [3].

У доповіді наведені основні результати моделювання взаємодії колії з навантаженими та порожніми вантажними вагонами в кривих ділянках колії з метою визначення області допустимих розв’язків за критеріями динаміки та безпеки.

В результаті теоретичних досліджень були одержані значення динамічних показників рухомого складу (коефіцієнтів вертикальної та горизонтальної динаміки) та коефіцієнта стійкості проти вкочування гребеня колеса на головку рейки при різних параметрах рейкової колії (радіус кривої, підвищення зовнішньої рейки), її різному стані і при різній швидкості руху рухомого складу.

Допустима швидкість руху поїздів із завантажених вантажних вагонів в прямих обмежується 90 км/год, а в кривих обмежується тільки рівнем непогашеного прискорення $\pm 0.3 \text{ м/с}^2$.

Аналіз показує, що швидкість руху порожніх вагонів варто обмежити величиною 60–70 км/год – залежно від типу вагона й характеру ділянки колії, по якій здійснюється рух [4]. При збільшенні швидкості значення коефіцієнта запасу стійкості колеса проти вкочування на головку рейки приймає позанормативне значення. Для прийняття рішення щодо допустимої швидкості руху порожнього вантажного вагона також треба прийняти до уваги інші фактори, нпр., величину діючих рамних сил.

Ефективним вирішенням поставлених проблем є створення системи управління безпекою в ЛП, що включає інструменти моніторингу “критичних точок”, оцінки ризику та ефективності використання технологічних засобів у всьому транспортному ланцюзі. Тому рішення позначеної проблеми представляється вкрай актуальним як для транспортного комплексу, так і для забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Некрасов А. Г. Основы менеджмента безопасности цепей поставок : учеб. пособие / Некрасов А. Г. – М., 2011. –130 с.

2. Некрасов А. Г. Безопасность цепей поставок в авиаиндустрии : монография / А. Г. Некрасов, Д. А. Мельников. – М. : Изд-во ГУП МТС ГА “Авиатехснаб”, 2006. – 259 с.

3. Определение допускаемых скоростей движения грузовых вагонов по железнодорожным путям колеи 1520 мм / В. Д. Данович и др. // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – 2003. – Вип. 2. – С. 77–86.

4. Інструкція з улаштування та утримання колії залізниць України / Даниленко Е. І. та ін. – Київ : ТОВ НПП “Полиграф сервис”, 2012. – 457 с.

ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ З ПЕРЕМІЩЕННЯ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ: ЯКІСТЬ, БЕЗПЕКА, КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

А. А. Булейко, К. А. Цатурян
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Світове господарство сьогодні відіграє значну роль, і зважаючи на це, все більш вагомого значення набувають такі процеси, як глобалізація та інтеграція. Україна займає вигідні геополітичне положення щодо Європи, тому її територія є транзитною при переміщенні товарів з різних країн світу. Значний вплив на економічний стан України справляють міжнародні відносини, що базуються на експортно-імпортних операціях.

У 2015 р. обсяги імпорту та експорту товарів України становили відповідно 37,15 млрд дол. США (54,38 млрд у 2014 р.) та 35 млрд дол. США (53,910 млрд у 2014 р.) [1].

Згідно з даними Мінекономіки, падіння імпорту товарів в Україну за перші сім місяців 2015 го склало 37,8 %. Відповідно до офіційної статистики, в країну завезли менше хімічної промисловості – в 1,4 рази (на \$ 1,9 млрд) [2].

Полімерні матеріали, які відносяться до хімічної промисловості використовують майже в усіх галузях: в сільському господарстві, машинобудуванні, виробництві побутових речей.

Дефіцит полімерних матеріалів у вітчизняному виробництві та побуті компенсується за рахунок імпортованих. Найбільшими імпортерами полімерних матеріалів для України є Китай, Південна Корея та країни Євросоюзу. Китай має найбільшу частку в імпорті полімерних матеріалів, оскільки вони є дешевими, але не високої якості. Вся продукція, що ввозиться в Україну ретельно перевіряється працівниками митних органів. Здійснюються такі заходи: контроль, перевірка якості, безпечність продукції. Застосовуються методи санітарного, епідемічного та екологічного контролю. Безпечність товарів полягає у попередженні негативного впливу шкідливих компонентів із полімерів і виробів із них на організм людини.

Полімерні матеріали підлягають обов'язковій лабораторній перевірці, в ході якої визначаються такі показники як: хімічні та фізичні характеристики товару, шаруватість, товщина, призначення. Також подається необхідна супровідна доку-

ментація для проведення досліджень: сертифікат, технологічна документація із зазначенням відомостей про склад, властивості та призначення товару.

При імпорті полімерної продукції на митну територію України треба пред'являти не лише необхідні обов'язкові, але й додаткові товаро-супроводжуючі та дозвільні документи, які певною мірою не дозволять проникнення на наш ринок неякісної та фальсифікованої продукції [3].

Контроль якості полімерних виробів складається з контролю якості сировини, технологічний контроль виробів з цього полімерного матеріалу в процесі їх виготовлення та контрольні операції відділу технічного контролю. Органами Державного санітарно-епідеміологічного нагляду уточнені гігієнічні вимоги до полімерних матеріалів з урахуванням досягнень гігієнічної науки і практики [4].

Імпортні операції залежать від контролю митних органів, які перевіряють якість, безпеку та контроль полімерних матеріалів відповідно до ДСТУ задля безпеки населення України.

Список використаних джерел:

1. Trade Map [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trademap.org>
2. Финансовый портал “Минфин” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://index.minfin.com.ua>
3. Митний кодекс України. – Х. : “Одісей”. – 2008. – 215 с.
4. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_sanepidservice

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТКАНИН ЗІ ЗМІШАНИХ ВОЛОКОН

О. А. Лихолат, О. В. Вишнікіна, Р. С. Данильченко
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Основним гарантом безпечності та належної сертифікації імпортуємої продукції є Державна фіскальна служба, адже саме на митницях відбувається основний контроль за відповідністю установленим вимогам всіх товарів, що перетинають кордон України. Грунтуючись на результатах перевірки товаро-супровідних документів та митного огляду митник має зробити висновок щодо спірності питань класифікації та кодування товарів при декларуванні вантажів по ВМД (тобто невідповідності між кодом товару, який був заявлений декларантом та кодом товару, встановленим інспектором ВМП, на підставі характеристик товару за призначенням, властивостями тощо), доцільності проведення митної експертизи товарів. Об'єктивна ідентифікація товарів дозволить перевірити заявлений код за УКТЗЕД з наступним призначенням відповідних митних платежів, а також запобігти ввезенню в Україну неякісних (а значить небезпечних) товарів.

Текстильні матеріали мають дуже широке коло застосування: одяг, постільна білизна, оздоблення інтер'єру як житлових, так і виробничих приміщень, для виготовлення м'яких меблів, холсти для картин тощо. Натепер все більшим попитом користуються тканини зі змішаних волокон. Такі тканини мають біль-

ший термін зношення, високу еластичність, їх не потрібно прасувати. Склад змішаних тканин може бути різним, наприклад, 70 % вовни і 30 % синтетичного волокна; 45 % вовни і 55 % поліестеру; 20 % вовни і 80 % поліакрилонітрилового волокна; 55 % льону і 45 % бавовни тощо. Тканини, що складаються із сумішей двох або більше текстильних матеріалів, та речі з них класифікуються за текстильним матеріалом, що домінує над масою порівняно з іншим матеріалом, що належить до складу даного товару. У разі відсутності домінування такий товар слід класифікувати за матеріалом, який включається до останньої за чергою з розглянутих товарних позицій.

Розглянемо деякі з багатьох видів сучасних змішаних тканин. Штапель – тканина на основі бавовняних (натуральних) та віскозних (штучних) волокон має чудові експлуатаційні характеристики, властивості тканини та її вартість роблять цю тканину все більш популярною. Класичне співвідношення бавовни й віскози – 50 % на 50 %, хоча й зустрічається 40 % на 60 %. Іноді замість віскози у штапельних тканинах використовують лавсан (синтетичне волокно).

Полісатин – це гібрид поліестеру (синтетичне волокно) і сатину (натуральне волокно, бавовна), який має сатинове, або атласне, переплетення ниток. Лицьовий бік створюється нитками утку, що надає йому міцність і деякий блиск. Нитки поліестеру надають тканині властивості шовковистості й низького ступеню зминання. Цей матеріал використовують для створення зовсім різних виробів (наприклад, сарафанів і курток). Проте тут застосовуються різні принципи обробки тканини й відсоткове співвідношення компонентів, що й обумовлює кінцеві характеристики матеріалу.

Канвас – сучасний текстильний матеріал, який складається з двох шарів: верхній має 85 % поліестеру (синтетичне волокно) і 15 % нейлону (штучне волокно); нижній (основа) також є змішаною (65 % поліестеру і 35 % бавовни). Тканина має особливе плетіння, яке надає їй високу зносостійкість і міцність. З неї виготовляють сумки, рюкзаки, військову амуніцію, формений та спортивний одяг і взуття.

Ультрастеп – сучасна багатошарова тканина. При виготовленні тришарової тканини (верх – утеплювач – підкладка) для верхнього шару застосовують бавовну або вовну (натуральне волокно), до яких додають 30 % поліестеру чи інших синтетичних волокон. Залежно від застосування середній шар (синтепон чи інший утеплювач, як правило, з синтетичних волокон) має різну товщину. Що ж стосується підкладки, найчастіше обирають фліс (синтетичне волокно), полікоттон (змішана тканина бавовни з поліестером) або мікрофібру (змішана проти алергенна тканина, яка складається на 80 % з поліестеру й 20 % нейлону).

Органза – дуже легка й прозора тканина з м'яким блиском, яка раніше виготовлялася з шовку, проте натепер до її складу включено поліестер.

Ідентифікувати тканини зі змішаних волокон досить складно. Для їх ідентифікації застосовують такі методи:

- органолептичний – ґрунтується на використанні органів чуття: зору, дотику, нюху, – при цьому встановлюють зовнішній вигляд (колір, блиск), характер горіння (бавовна виділяє характерний запах горілого паперу; вовна – запах

горілого волосся, після чого залишається попіл; синтетичні волокна – запах пластмаси, при цьому на кінці створюється тверда кулька чорного кольору); цей метод є простим, але суб'єктивним;

- метод оптичної мікроскопії ґрунтується на вивченні мікроструктури волокон (так, при вивченні під мікроскопом волокон можна розпізнати побудову окремих волокон, що містяться у складі тканини, але будова деяких хімічних волокон схожа між собою);

- хімічний метод експертизи ґрунтується на розчинності певних груп волокон у визначених реактивах при різних температурах або через різне забарвлення волокон під дією певних реактивів. Наприклад, ацетатне волокно розчиняється в ацетоні; капрон розчиняється у мурашиній кислоті; під дією хлорцинка йоду бавовняні та віскозні тканини забарвлюються в блакитно-фіолетовий або червоно-фіолетовий колір, тканини з капрону, вовни, натурального шовку та ацетатних ниток – у жовтий колір. Тип волокна також визначається за допомогою різних хімічних реагентів: наприклад, вовна стійка до дії кислот, але не стійка до дії лугів; бавовняні волокна – навпаки стійкі до дії лугів, проте не стійкі до дії кислот; штучні волокна руйнуються під дією навіть розбавлених мінеральних та органічних кислот та лугів; а синтетичні волокна стійкі до дії кислот та лугів, але при сильному нагріванні плавляться; хімічні волокна не стійкі до дії органічних розчинників таких, як ацетон, хлороформ, ефір.

Таким чином, для визначення виду змішаних волокон, особливо їхнього складу, потрібно застосовувати комплексний підхід, що включає різні види досліджень.

ЭКСПЕРТИЗА ВАРЕНОЙ КОЛБАСЫ

Е. В. Вишникина, В. О. Свирипа, А. А. Заяц

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

С началом 2010 г. вступили в силу новые национальные стандарты на колбасу и мясные продукты. Один из них, ДСТУ 4436:2005, определяет нормативы качества вареных колбас. В отличие от советского ГОСТа, например, в вареных колбасных изделиях I, II и III сортов, ДСТУ допускает применение мяса механической обвалки, наличие такого показателя как “Масова частка кісткових вкраплень у разі використання м’яса птиці механічної обвалки”. На 100 кг колбасы приходится: говядина жилованная высшего сорта – 25; свинина жилованная полужирная – 70; яйца куриные или меланж – 3; молоко коровье сухое цельное или обезжиренное – 2; пряности и другие материалы, г (на 100 кг несоленого сырья): соль поваренная пищевая – 2090; нитрит натрия – 7,1; сахар-песок или глюкоза – 200; орех мускатный или кардамон молотые – 50. ГОСТ Р 52196-2003 указывает лишь процентный состав белка – 13, жира – 22, влаги – 67, соли – 2,1, нитрита натрия – 0,005 и ограничивает список используемых составляющих, но не указывает их процентный состав.

Вареные колбасы – колбасы, которые в процессе приготовления подвержены обжариванию или без него, с дальнейшей варкой. Вареная колбаса может

включать большое количество сои, а иногда мясо полностью заменяют этой составляющей. Этот вид колбасы не рекомендуется долго хранить, так как в его составе высокое содержание воды.

Вареные колбасы классифицируются на структурные и бесструктурные, а также по классам на: высшие, первого, второго и третьего класса. Структурные колбасы – изделия с кусочками шпика или мяса на срезе (Столичная, Телячья, Любительская). Бесструктурные колбасы – изделия с однородным фаршем на срезе (Докторская, Молочная, Останкинская).

Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) опубликовала доклад об опасности переработанных мясных продуктов. ВОЗ включила продукты из обработанного мяса в список пяти самых “вредных” для человека продуктов – наряду с табаком, алкоголем, асбестом и мышьяком.

В данной работе были исследованы три образца “Докторской” колбасы, приобретенные в сети магазинов “Варус”. Исследования маркировки показало, что не все образцы соответствуют нормативам (табл. 1).

Таблица 1

№	Торговая марка	Производитель	Адрес производства	Цена за кг
1	“Алан”	Мясоперерабатывающая фабрика “Алан”	Украина, Днепро, ул. Стартовая, 26	116 грн
2	“Мясная лавка”	ООО Мясная фабрика “Фаворит плюс”	Украина, Днепропетровская область, пгт. Юбилейный, 76	75 грн
3	“Добров”			80 грн

На этикетке исследованного образца №1 информация представлена слишком мелко и нечетко, что затрудняет прочтение. Также не указано процентное соотношение компонентов в образцах №1 и №3.

Внешний вид также свидетельствует о качестве колбасы. Не допускается серый или зеленоватый цвет колбасы. Исследование внешнего вида колбас показало незначительное отклонение от нормы образца №2. Вид на разрезе светло-розового цвета с сероватым оттенком, также этот образец по консистенции наименее упругий, что говорит о большом содержании воды. Остальные образцы имеют светло-розовый цвет и упругую консистенцию. В целом органолептические исследования на внешний вид, консистенцию, запах и вкус показали удовлетворительный результат всех образцов.

При изучении состава продукта и анализа результатов экспертных исследований во всех трех образцах не были обнаружены крахмал и соя. В продукт производители часто добавляют глутамат натрия – моносодиевую соль глутаминовой кислоты, популярную пищевую добавку Е621 (“усилитель вкуса”), что представляет собой белый кристаллический порошок, хорошо растворимый в

воде, запершений в колбасних изделиях высшего сорта. Эти добавки были замечены во всех образцах. Также действительная жирность вареных колбас не соответствовала заявленной, можно предположить, что низкая жирность колбасы стала результатом несоблюдения в соотношениях свинины и говядины. В образце № 2 обнаружена курятина, что не допускается ДСТУ. Во всех образцах колбасы содержится лактоза в количестве примерно 1 %.

Всемирный Научно-исследовательский фонд по исследованию рака (WCRF) проводил исследования о влиянии переработанного мяса на организм и он получил “убедительные доказательства”, что колбаса и сосиски – даже в небольших количествах – увеличивают риск развития рака. Доказано, что ежедневное употребление 50 грамм колбасных изделий увеличивает возможность заболевания раком на 18 %. Свои выводы Фонд основывает на многолетнем комплексе исследований, проведенных в десяти разных странах. Одной из возможных причин такого положения дел ученые считают соединения, которые содержатся в мясных продуктах и которые вредят стенкам кишечника. В ближайшее время ВОЗ будет добиваться, чтобы на упаковках с мясными продуктами были такие же предупредительные надписи, как на пачках сигарет.

Результаты исследования вареных бесструктурных колбас “Докторская” разных украинских производителей, показало, что все изученные образцы не соответствуют ГОСТ и ДСТУ по своему составу, маркировке, внешнему виду, что свидетельствует об их невысоком качестве и может причинять вред потребителям.

Список использованных источников:

1. Тест: Докторская колбаса. Состав продолжает удивлять [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [https:// test.org.ua/tests/food/356](https://test.org.ua/tests/food/356)
2. Изделия колбасные вареные. Технические условия : ГОСТ Р 52196-2003.

ДО ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНИХ СХЕМ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ КОНТЕЙНЕРІВ У ТЕРМІНАЛІ “ТІС”

А. М. Пасічник, Є. С. Кущенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

В сучасних умовах подальше удосконалення технологій контейнерних перевезень є однією із головних умов успішного розвитку міжнародної торгівлі. Тому в даній роботі розглянуті перспективні напрямки подальшого розвитку переробки контейнерів в терміналі “ТІС”. Сьогодні перевантаження контейнерів в терміналі “ТІС” здійснюється за такими технологічними схемами: 1 – перевантаження причальним краном із судна на автомобільний транспорт, розвантаження і зберігання контейнерів на майданчику з подальшою переробкою козловим краном; 2 – вивезення контейнерів із території порту вантажними автомобілями. В даній роботі для збільшення пропускної спроможності терміналу пропонується реалізувати технологічний процес з паралельним розвантаженням контейнерів одночасно на два види транспорту та із застосуванням технології “сухий порт”. Тобто ввести додат-

ково перевантаження причальним краном із судна на залізничні платформи з подальшим вивезенням контейнерів з території порту.

За схемою 1 штабелювання контейнерів проводиться на сортувальному майданчику, рис. 1. За час зберігання на майданчику проводиться вся документальна робота з оформлення контейнерів, після чого козловими кранами відбувається сортування і навантаження контейнерів на вантажні автомобілі.

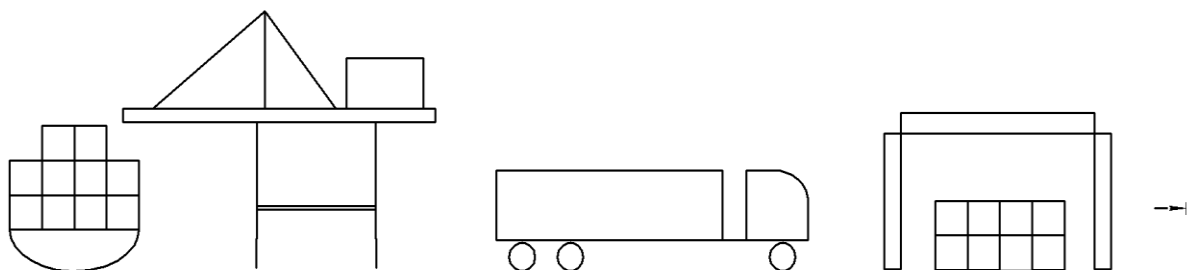

Рис. 1. Перевантаження причальним краном із судна на автомобільний транспорт для переміщення на контейнерний майданчик

За схемою 2 вивезення контейнерів відбувається по прямому варіанту після їх навантаження на вантажні автомобілі, рис. 2. За такою схемою збільшується перероблювальна спроможність контейнерного терміналу та ефективність використання складських площ і обладнання.

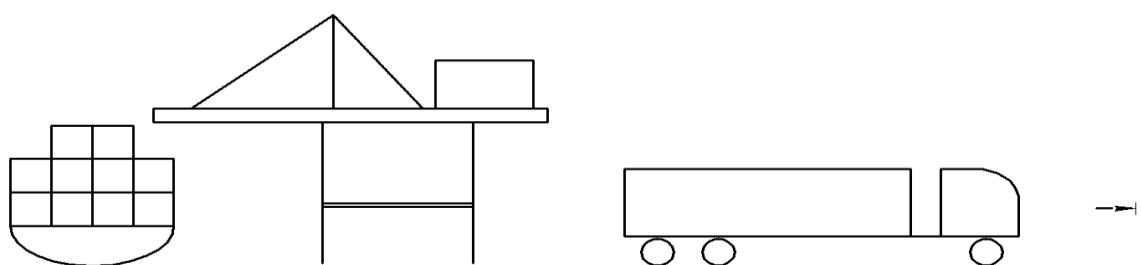

Рис. 2. Вивезення контейнерів із території порту вантажними автомобілями

З метою збільшення обсягів переробки контейнерного потоку пропонується реалізувати технологічний процес з паралельним розвантаженням контейнерів одночасно на два види транспорту за схемою 3, рис. 3. Теоретично це дозволить прискорити процес розвантаження мінімум в два рази.

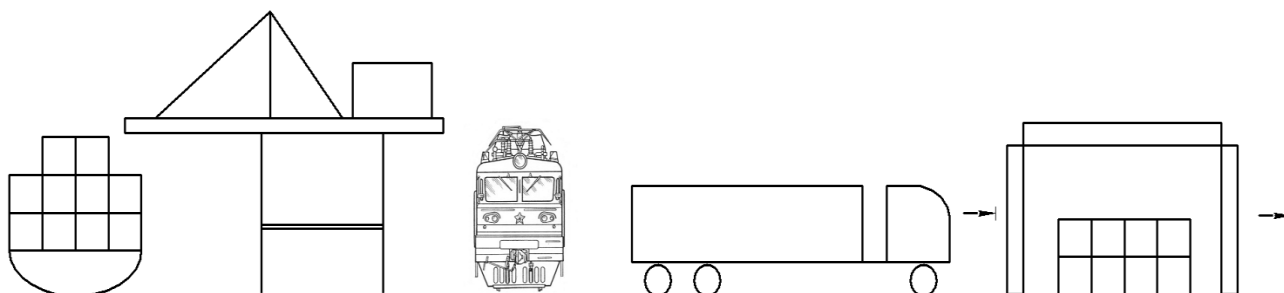

Рис. 3. Вивезення контейнерів з порту вантажними автомобілями і поїздами

Однак, збільшивши пропускну спроможність розвантаження контейнерів, це може привести до нестачі місця на сортувальному майданчику і як наслідок, до падіння показників роботи розвантажувального фронту.

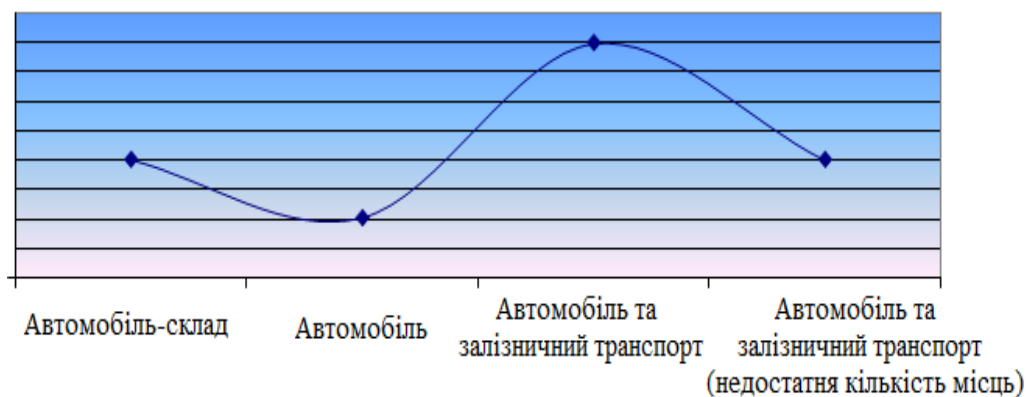

Рис. 4. Пропускна спроможність розвантаження контейнерів

На рис. 4 зображений графік, який показує, що найменша пропускна здатність виходить у автомобіля, оскільки відвантажувати контейнера можна щохвилини, але для остаточного завершення процедури необхідно дотриматися оформлення всіх відповідних документів.

Автомобіль-склад займає позицію трохи вище, так як половина контейнерів може оформлятися на складі, а інша частина безперешкодно залишати територію порту на автомобільному транспорті.

Автомобіль та залізничний транспорт має найбільш вигідну позицію по пропускній здатності, так як розвантаження контейнерів моментально збільшується вдвічі. Але при тривалому скоєнні розвантажувальних робіт вільна кількість місць на складі закінчиться. Тим самим цей показник поступово вирівнюється з автомобілем-складом.

У зв'язку з цим можна зробити висновок, що схема 3 не може функціонувати без додаткових майданчиків зберігання контейнерів у вигляді “сухих портів”. Тобто будівництво нової технологічної схеми передбачає впровадження нового об'єкту “сухий порт”, з впровадженням якого система буде працювати більш ефективно.

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМ АЗІЇ

Г. Є. Петрова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Зниження товарообігу з Росією компенсуються не стільки за рахунок поглиблення співробітництва з ЄС, а завдяки відкриттю нових ринків країн Азії та Північної Азії. За останні кілька років географія зовнішня торгівля України суттєво змінилась. Росія поки що залишається одним з великих країн-торговельних партнерів України, але її важливість для української економіки знизилась [1].

На перший погляд, Україна має мало спільного з далекими країнами Азії. Однак нині постійно зростає інтерес, зумовлений глобалізацією, до інтеграційних процесів в інших регіонах світу. Причетні урядові установи, численні приватні компанії вивчають політико-економічні процеси та інвестиційно-торговельні можливості Азійського регіону. Як відомо, відносини України з країнами Південно-Східної Азії регулюються такими законодавчими актами, як “Основні напрями зовнішньої політики України”, що введені в дію Постановою Верховної Ради України 1993 р., а також відповідними концепціями українсько-азійського співробітництва, розробленими МЗС за участю його закордонних установ. Лейтмотивом усіх нормативних, і тим паче директивних та інформаційно-аналітичних документів, була безперечна константа – реальна, невідвротна перспектива переходу світового центру економічного розвитку до Азійського регіону, зокрема Південно-Східної Азії [2]. Україна веде торгівлю з окремими країнами Азії (табл. 1).

Таблиця 1

Окремі показники торгівлі України з окремими країнами Азії

Країна	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Питома вага експорту, %									
Туреччина	7,41	6,92	5,35	5,88	5,48	5,35	6,01	6,60	7,26
Індія	–	1,50	2,90	2,77	3,31	3,33	3,11	3,36	3,78
Китай	–	–	3,61	2,55	3,18	2,58	4,30	4,96	6,30
Питома вага імпорту, %									
Туреччина	1,60	2,28	2,10	2,13	1,80	2,30	2,40	2,38	2,27
Індія	0,76	0,75	1,50	1,12	0,98	1,20	1,08	1,20	1,18
Китай	5,45	6,54	6,01	7,73	7,58	9,33	10,26	9,41	10,05
Республіка Корея	2,57	2,39	1,25	1,29	1,49	1,82	1,08	0,87	0,68
Японія	–	–	–	–	–	1,41	1,28	1,12	1,02
Зовнішньоторговельне сальдо (млн дол.)									
Туреччина	2677,98	2683,16	1174,28	1728,38	2267,34	1733,26	1952,79	2261,0	1920,01
Індія	–	355,64	675,67	982,45	1452,46	1270,22	1136,25	1159,08	1000,42
Китай	–	–	-1299,85	-3383,84	-4088,30	-4491,16	-5174,08	-5226,43	-1371,92
Коефіцієнт покриття									
Туреччина	3,75	2,37	2,23	2,31	2,53	1,88	2,05	2,74	3,25
Індія	–	4,43	2,41	2,10	2,78	2,24	2,35	2,76	3,25
Китай	–	–	0,52	0,28	0,79	0,22	0,34	0,49	0,63

Проаналізувавши дані табл. 1, звертає увагу наступне: 1. Головними торговельними партнерами України в азійському регіоні є Туреччина, Індія та Китай. 2. Звертає увагу, Туреччина стоїть окремо від всіх країн Азії торговельних партнерів України. Крім того, звертає увагу, Україна з Туреччиною та Індією має постійне позитивне торговельне сальдо та коефіцієнт покриття значно більше одиниці. 3. Найбільшим імпортером України є Китай. З цією країною Україна має постійне негативне сальдо. Крім того, звертає увагу, що коефіцієнт пок-

риття на багато менше одиниці. 3. Кількість імпортерів України серед азійських країн значно більше, а ніж країн імпортерів (табл. 2).

Таблиця 2

Інші країни торговельні партнери України серед азійських країн

Країна	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Питома вага експорту, %									
Іран	–	–	–	2,00	1,64	1,70	–	–	–
Ліван	–	–	–	2,00	1,99	2,06	–	–	–
Питома вага імпорту, %									
Індонезія	0,60	0,49	0,57	0,67	0,64	0,48	0,57	0,50	0,45
Малайзія	0,23	0,41	0,39	0,28	0,30	0,28	0,27	0,35	0,35
В'єтнам	–	–	0,25	0,19	0,25	0,38	0,46	0,53	0,67
Грузія	–	–	–	0,22	0,17	0,21	0,28	0,28	-
Ізраїль	–	–	–	–	0,17	0,31	0,42	0,59	0,45
Таїланд	–	–	–	–	0,26	0,36	0,26	0,36	0,32
Тайвань	–	–	–	–	–	0,35	0,35	0,30	0,37
Саудівська Аравія						1,41	0,24	0,37	0,38

Аналізуючи дані таблиці 2 можна зробити висновок, що Україна має досить широкі перспективи для розвитку експорту та імпорту. Так можливо и в подальшому розвивати зовнішньоекономічні зв'язки с Іраном та Лівією, а за рахунок азійських країн можливо диверсифікувати свій імпорт.

Список використаних джерел:

1. От 2010 к 2015: как менялась география торговли Украины, и кто заменит Россию [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/economics/enews>
2. Комарницький М. Україна та Південно-Східна Азія: перспективи співпраці в XXI сторіччі [Електронний ресурс] / М. Комарницький // Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/6648/1/55.pdf>

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ЗА УКТЗЕД ШТУЧНОЇ ШКІРИ

Н. А. Білова, Т. М. Євсєєва

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

З давніх часів людство використовувало шкіру тварин для виготовлення одягу, проте через високу ціну речі з натуральної шкіри доступні обмеженому колу населення. Сучасні технології дозволяють виготовляти штучні шкіри, які за своїми характеристиками не поступаються натуральним. Штучні шкіри привабливі на вигляд, мають широкий діапазон кольорів, м'які на дотик, мають високу стійкість до зношення, волого- та морозостійкі, доступні за ціною. Крім

того, штучна шкіра виготовляється рівними полотнами, з нею легко й приємно працювати, вона добре шиється й клеїться.

Сучасні технології виготовлення штучних шкір, зокрема, синтетичних та екошкір, дозволяють настільки близько імітувати натуральні шкіри (навіть відтворювати їх запах), що це значною мірою ускладнює правильну класифікацію виробів зі штучної шкіри під час митного оформлення товару. Для ідентифікації виробів зі штучної шкіри найчастіше застосовуються лабораторні методи: мікроскопічний, хімічний та фізико-хімічний аналіз.

Значно легше ідентифікувати сам матеріал – штучну шкіру, або імітацію шкіри, як це визначається у товарній номенклатурі. Для цього застосовують органолептичний метод – візуальний огляд. Достатньо поглянути на зворотний бік матеріалу, щоб побачити основу (ткану, трикотажду чи неткану).

На перший погляд, для правильної класифікації штучної шкіри за УКТЗЕД не виникає жодної проблеми. Проте, залежно від співвідношення товщини основи та покриття, штучна шкіра може бути зарахованою до різних товарних груп: 39 “Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них” (якщо покриття виготовлене з полімерних матеріалів); 40 “Каучук, гума та вироби з них” (у разі застосування для покриття гуми) та 59 “Текстильні матеріали, просочені, покриті або дубльовані; текстильні вироби технічного призначення”.

Під час митного оформлення неправильно визначений код товару розглядається як порушення митних правил, що призводить до адміністративної (чи навіть, кримінальної) відповідальності). Крім того, у різних товарних позиціях різні ставки мита, що впливає на відрахування до Бюджету України.

У загальному товарообігу зовнішньоекономічної діяльності за 2015 р., який склав 36 541 247 тис. дол. США питома вага імпортованих операцій за товарними позиціями, де класифікується штучна шкіра, становила приблизно 0,91 %. На перший погляд, це мала величина, проте йдеться про суму в 331 651 тис. дол. США.

Якщо на текстильну основу припадає понад 50 мас. %, штучна шкіра класифікується у товарній групі 59, якщо ж 50 мас. % і менше, штучна шкіра зараховується до товарної групи 39 (полімерне покриття) або 40 (гумове покриття). Коли товщини покриття й основи близькі, необхідно чітко визначити, яка ж саме частка припадає на основу, оскільки від цього залежить не лише визначення правильного коду товару, а й ставка мита.

Існує багато фізичних методів вимірювання товщини покриття та основи, таких як: механічні, електромагнітні, вихорострумові, ультразвукові, магнітні, радіоізотопні та інші.

Проведені дослідження показали, що для штучної шкіри найбільш відповідним методом є ультразвуковий. Ультразвукові товщиноміри працюють за принципом вимірювання часу поширення ультразвуку у виробі. Товщиномір має генератор імпульсів, який виробляє високочастотні електричні імпульси, що збуджують п'єзоелектричний перетворювач. При цьому останній перетворює електричні сигнали в пружні (механічні) коливання – ультразвукові хвилі. Ці хвилі поширюються від поверхні введення до “донної” поверхні, що відбиває сигнал, та знову приймається і перетворюється в електричний сигнал за до-

помогою п'єзоелектричного перетворювача товщиноміра. При цьому прилад розраховує товщину покриття одного шару або декілька шарів в залежності від конструкції приладу. Як правило, прилад має високошвидкісний зв'язок з комп'ютером через USB-порт.

Провідні компанії світу, такі, як Helmut Fisher GmbH та ElektroPhysic виготовляють різноманітні досконалі товщиноміри, проте жоден із них не призначений для роботи з основою з текстильних матеріалів.

Під час виробництва матеріалів, що імітують шкіру (штучної шкіри), до них висувуються вимоги щодо міцності склеювання покриття та основи; покриття має бути рівним ззовні і в той же час повторювати рельєф основи, та інші вимоги.

Автори розуміють, що створення товщиномірів, здатних вимірювати товщини покриття з пластмаси або гуми на основі з текстильних матеріалів, потребує додаткових досліджень.

Враховуючи залежність правильної класифікації та правильного нарахування мита від співвідношення товщини покриття та основи, автори звертають увагу на те, що дана проблема потребує вирішення.

Список використаних джерел:

1. Пояснення до УКТЗЕД. – Т. 2. – Розд. VI-XI. – К. : 2010.
2. Методы идентификации полимеров [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://plastinfo.ru/information/articles/220>
3. Толщиномеры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zhdanov.ru/classified-catalogue/manufacturers-and-suppliers/mechanical-testing-equipment-instruments-systems-ir.htm>
4. Толщиномеры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.elektrophysik.com/products/coating-thickness/quintsonic-7.html>

ДОЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

І. Ю. Сухацька, Н. А. Білова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Зростання кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, розширення номенклатури товарів, що експортуються та імпортуються, загострюють проблему митного контролю цих потоків,

Контроль якості харчових продуктів розпочинається з ідентифікації товару. В першу чергу це використання безумовної інформації про конкретний товар, а також вивчення супровідної документації. Керуючись міжнародними "Стандартами з управління якістю та забезпечення якості" серії ISO 9000, а також на підставі інформації з наданих супровідних документів, визначається перелік нормативів та стандартів що стосується пакування, збереження, маркування та транспортування конкретного товару. Обов'язково необхідно враховувати, що під час зберігання, особливо в разі порушення нормативних вимог, та транспортування відбуваються фізичні, хімічні, біохімічні та мікробіологічні процеси, які викликають незворотні зміни якості товару. Ще на стадії попереднього контролю това-

ру, при визначені не належних умов зберігання та транспортування можливо виявлення недоброякісної продукції.

Окремої уваги заслуговує товарна інформація: документальна, образна, цифрова та інша, що надана за допомогою всіх можливих інформаційних комунікацій. Також заслуговує уваги якість поліграфічної продукції. Так відсутність яскравості та стійкості барвників може бути ознакою фальсифікату.

Безумовно можливо використати органолептичні (сенсорні) методи. Часто зовнішній вигляд, колір, консистенція та запах є ознакою псування або не доброякісності продовольчих товарів.

Органолептичний аналіз, не дивлячись на його суб'єктивність, дозволяє швидко і просто оцінити якість сировини, напівфабрикатів і готової продукції, виявити порушення рецептури, технології виробництва і оформлення продуктів харчування, що у свою чергу дає можливість прийняти заходи до недопущення таких продуктів до реалізації.

Виходячи з доцільності раціонального використання спеціальних технічних засобів контролю продовольчих товарів взагалі та встановлення їх якості найбільш доступними, достовірними, такими, що не руйнують і не вимагають високої експертної кваліфікації, застосовуються люмінесцентні методи. Саме ці методи використовуються в багатьох країнах і забезпечують здійснення ефективного контролю, швидку ідентифікацію об'єктів і виявлення неякісних і фальсифікованих продуктів. Знання принципів люмінесцентних методів та їх використання дозволяє обґрунтовано сформулювати підстави для проведення подальших експертних досліджень.

Люмінесцентний експрес-аналіз не вимагає складних технічних засобів та є достовірним і ефективним.

За допомогою люмінесцентного аналізу (ЛА) можна виявити в досліджуваному зразку присутність речовин дуже малих концентрацій. Якісний і кількісний ЛА використовують для визначення деяких вітамінів в харчових продуктах, вміст білків і жирів в молоці, дослідження свіжості м'яса і риби, діагностики псування овочів, плодів і виявлення в продуктах харчування консервантів, лікарських препаратів, канцерогенних речовин, пестицидів та гельмінтів.

Візуальні спостереження за кольором люмінесценції можуть бути використані для діагностики псування плодів і овочів, визначення сорту муки і м'яса, виявлення природи молочних продуктів, харчових жирів, встановлення нешкідливості деяких продуктів харчування.

У зарубіжній експертній практиці люмінесцентний метод найширше використовується для діагностики псування продуктів харчування, визначення білків і жирів в молоці, вітамінів групи В. Флуоресцентні методи незамінні для виявлення і кількісного визначення поліциклічних ароматичних вуглеводнів. Нами наведені найбільш поширені методи до експертного дослідження питання якості та безпеки продовольчих товарів, що виникають при огляді продовольчих товарів при перетинанні кордону. Узагальнення інформації і досвіду, накопичених при використанні люмінесцентного методу, дозволять розширити можливості його експрес-застосування для контролю якості харчових продуктів.

Список використаних джерел:

1. Основи митної справи : навч. посібник / В. А. Аргунов, В. П. Батіг, Є. М. Березний та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Соловкова, П. В. Пашка. – Х., 2000. – С. 125–130.
2. Шепелев А. Ф. Товарная номенклатура внешнеэкономической деятельности / А. Ф. Шепелев, А. С. Туров. – М., 2000.
3. Зельніченко О. І. Митна справа : підручник / О. І. Зельніченко, В. І. Михайлов, Н. П. Тихонова. – К., 2000.
4. Товароведение и экспертиза продовольственных товаров : учеб. пособие / А. Ф. Шепелев, И. А. Печенежская, О. Н. Кожухова и др. – Ростов-на-Дону : МарТ, 2001. – 680 с.
5. Шепелев А. Ф. Товароведение и экспертиза рыбы и рыбных товаров : уч. пособие / А. Ф. Шепелев, О. И. Кожухова. – Ростов-на-Дону : МарТ, 2001. – 160 с.

БЕЗПЕКОВА СКЛАДОВА ПЕРЕХОДУ НА ТЕХНІЧНІ РЕГЛАМЕНТИ

В. В. Огліх

**(Дніпропетровській національній університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро)**

О. В. Шаповалов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Для України сьогодні життєвоважливим є не лише захист національних інтересів під впливом внутрішніх та зовнішніх загроз, підготовка факторів економічного зростання, а й створення цілісного суспільного середовища в якому громадяни почували би себе захищеними та впевненими. Відчуття загрози особистим інтересам індивідуума, сім'ї, державі дестабілізують усі спроби провести перетворення підштовхують до ірраціональної поведінки.

Звертаємо увагу, така ситуація має два боки. І лише від нас залежить, чи вдасться українцям використати вихід за межі раціонального мислення для забезпечення інноваційного прориву, реформування у всіх сферах економіки та суспільного життя. Лише за таких умов може бути забезпечений вихід країни з всебічної кризи та створення важелів розвитку. Маємо розвинути таку складову безпеки, як здатність до саморозвитку та прогресу. І в цьому контексті ми маємо звернути увагу на таку важливу річ, як ступінь довіри до держави, органів управління та контролю, інших осіб, товарів, умов праці тощо.

Зокрема, з 10.02.2016 вступив у дію Закон України №124-VIII “Про технічні регламенти та оцінку відповідності”, який визначає правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування Технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності стосовно продукції, яка вводиться в обіг, надається на ринку або вводиться в експлуатацію в Україні, а також здійснення виробником добровільної оцінки відповідності [1]. А з 01.01.2018 р. відповідно до *Наказу ДП “УкрНДНЦ” від 14 грудня 2015 р. № 186 “Про скасування міждержавних стандартів в Україні, що розроблені до 1992 р.”* в державі буде здійснений перехід до зовсім нових принципів виробництва продукції та контролю за її якістю [2].

Ці зміни можуть стати новим збудником хвилювань для споживачів продукції, які вже звикли орієнтуватися на товари, що відповідають ДЕСТУ та сумніватися у якості товарів виконаних у відповідності з технічними умовами (ТУ). В суспільстві присутня суттєва недовіра до товарів, технологія виробництва яких та складові не контролюються державою.

А втім, за мету прийняття Технічних регламентів та оцінку відповідності, які розробляються, приймаються та застосовуються на основі принципів, установлених *Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар'єри у торгівлі*, що є додатком до *Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 р.*, виступає саме “захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману” [1, ст. 9].

Технічні регламенти впроваджують загальновизнану систему в межах якої розподіляються повноваження і відповідальність держави і виробника. Саме виробник несе кінцеву відповідальність за відповідність продукції, тому він має постійно впроваджувати нові технології як виробництва так і контролю якості. Існуючі ДСТУ переглядаються і будуть замінені на ДСТУ ISO IDT та інші. Вони більш деталізують безпекову складову продукції, не обмежуючи виробника у прийнятті рішень. Впровадження Технічних регламентів дозволить українським підприємствам вийти на конкурентний європейський та інші ринки. Маємо вимітити, що до повної імплементації нових стандартів Україна має пройти складний шлях, змінити технології виробництва, розробити необхідну документацію тощо. Тому потрібно спрямувати великі зусилля на скоріше досягнення потрібних результатів.

Водночас, у контексті Технічних регламентів, маємо звернути увагу, що сьогодні, до загального відчуття небезпеки та постійного стресу, який обумовлений зовнішніми загрозами, військовими діями на Донбасі, реформуванням системи управління державою на всіх рівнях і сферах, зокрема таких, які безпосередньо пов'язані з людиною: охорона здоров'я; освіта; комунальна та пенсійна системи, додається ще одне джерело хвилювань. Таким джерелом може стати хвилювання за якість продукції споживання. І маємо чітко усвідомити, що, якщо не будуть реалізовані відповідні заходи, може виникнути економічний колапс.

Потрібно розуміти, що функція корисності окремого споживача залежить не лише від кількості та характеристики блага, на неї суттєво впливає вибір інших індивідуумів. Мова йде про так звану “стадну поведінку”.

У споживачів може виникнути бажання перечекати деякий час, відмовившись від продукції вітчизняних виробників, утворитимуться соціальні конфлікти.

Необхідно забезпечити інформаційну підтримку введенню нових Технічних регламентів. А втім, наявність міжособистих ефектів у споживчій поведінці, у разі наявності направляючих ідей може виконати функцію стабілізації суспільної динаміки, через скорочення термінів обміну інформації, завдяки інформаційним каскадам.

Якісна інформаційна підготовка може привести як до масового попиту на вітчизняні продукти, так і до відмови від них. Маємо ствердити, що існує пози-

тивна кореляція між покупками окремої особистості та попитом на цю продукцію у суспільстві: тобто споживачі будуть очікувати доки найбільш активна частина зробить свій вибір.

Потрібний чіткий посил держави, який дозволить скоротити період набору необхідної критичної маси щодо позитивного впливу запровадження нових правил дій на ринку та у виробництві щодо зменшення відчуття особистої небезпеки.

Список використаних джерел:

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15 січня 2015 р. № 124-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 14. – С. 96.

2. Про скасування міждержавних стандартів в Україні, що розроблені до 1992 р. [Електронний ресурс] : наказ ДП “УкрНДНЦ” від 14 грудня 2015 р. № 186. – Режим доступу : <http://www.csm.kiev.ua/nd/nd.php?b=2&l=120>

ОГЛЯД ТА АНАЛІЗ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ “PROZORRO”

Л. Л. Кондрус, І. С. Сіліна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Розвиток інформаційного суспільства в Україні – одне з найголовніших завдань уряду на сучасному етапі. Забезпечення вільного доступу громадян до інформації та сучасних технологій допоможе кожній людині задовольнити свої інформаційні потреби, підвищити якість життя та покращити загальний розвиток суспільства.

25 грудня 2015 р. Верховна Рада України прийняла закон “Про державні закупівлі”, згідно з яким всі державні органи і компанії протягом 2016 р. зобов’язані перейти на систему електронних закупівель ProZorro. Тобто, на зміну “паперовій” системі тендерів прийшла електронна система державних закупівель.

Система ProZorro – це розташована на сервері база даних, до якої можна підключитися тільки через один з торгових майданчиків, які мають до неї доступ. В даний час до системи приєднані 6 майданчиків (prom.ua, e-tender, Newtend, SmartTender, “Держзакупівлі онлайн” і PublicBid).

В європейських країнах введення електронної системи державних закупівель дозволяє економити 10 – 20 % бюджетних коштів.

Процес торгів відбувається за принципом аукціону, а сам аукціон проходить в 6 етапів. Процедура торгів можна спостерігати в режимі реального часу, кожному охочому, зареєструвавшись на “Державні закупівлі онлайн”.

Етапи процесу торгів на “ProZorro”: 1) оголошення закупівель; 2) період уточнень; 3) прийом пропозицій; 4) відкриття цін; 5) кваліфікація; 6) визначення переможця.

За даними Мінекономрозвитку, державні замовники економлять від 4 % до 39 % від початкової суми торгів, а в середньому витрати бюджетних коштів

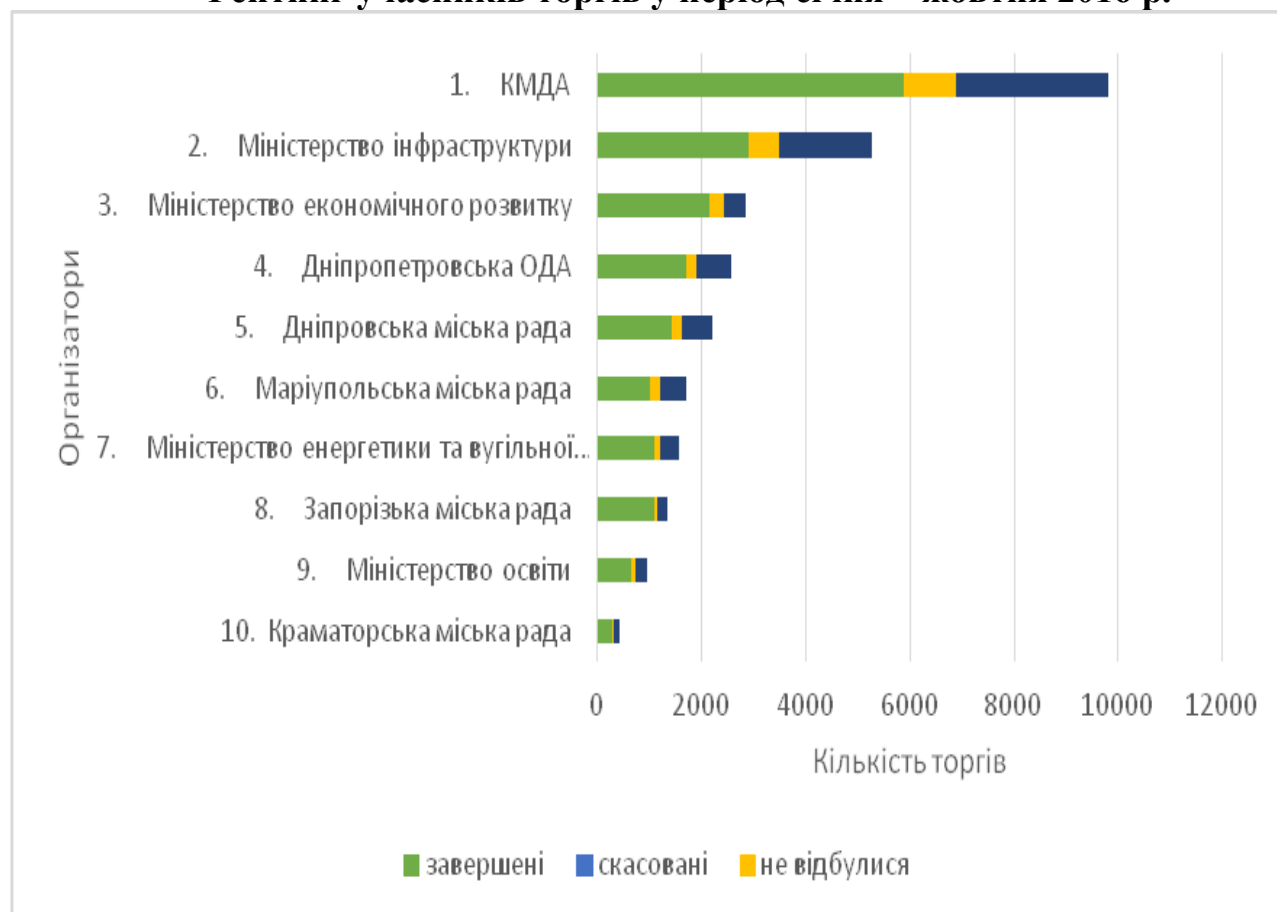
скоротились на 13 %. У 2014 р., коли система електронних торгів ще не працювала, різниця між бюджетом і фактичною ціною була менше 0,5 %.

Однією з перших перейшла на проведення всіх закупівель через систему ProZogo Дніпропетровська область, сума закупівель якої перевищує 50 тис. грн. Цей пілотний проект провів понад 50 тисяч тендерів на суму 12 млн грн економія бюджетних коштів, за даними Міністерства економіки, перевищила 680 млн грн.

В період січень – жовтень 2016 р. в десятку найбільших організаторів за кількістю торгів входять КМДА – 5880 завершених торгів, Міністерство інфраструктури – 2903; Міністерство економічного розвитку – 2194; Дніпропетровська ОДА – 1699; Дніпровська міська рада – 1434; Маріупольська міська рада – 993; Міністерство енергетики та вугільної промисловості – 1106; Запорізька міська рада – 1068; Міністерство освіти – 636; Краматорська міська рада – 269 (діаграма 1).

Діаграма 1

Рейтинг учасників торгів у період січня – жовтня 2016 р.

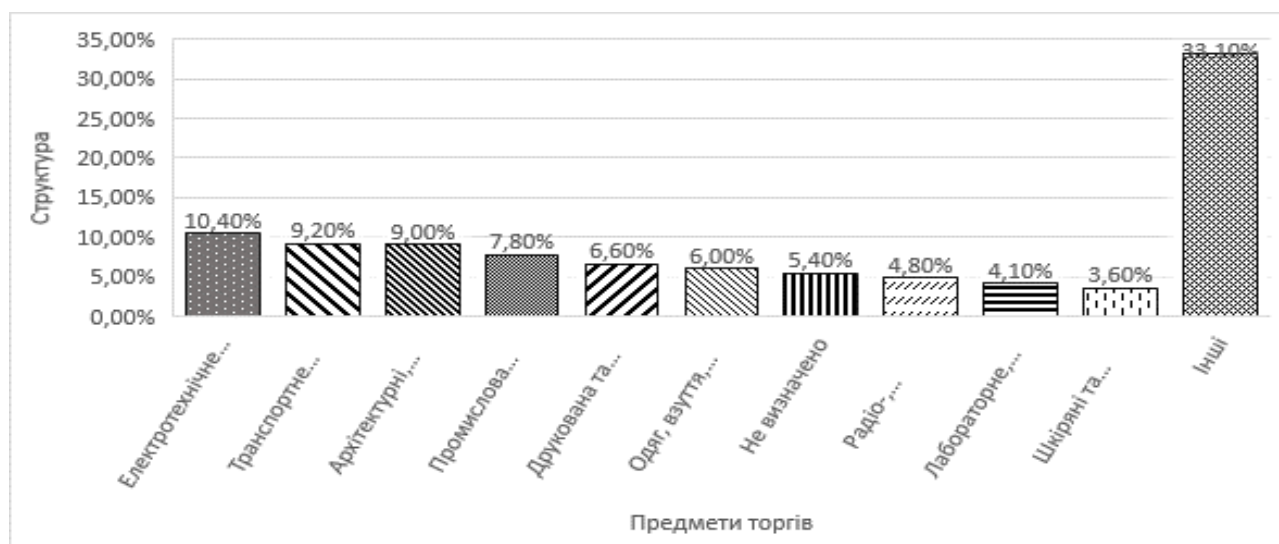
Розроблено авторами за даними [1].

У цей же період предметами державних закупівель були: електротехнічне устаткування, апаратура; транспортне обладнання; архітектурні, будівельні, інженерні послуги; промислова техніка; друкована продукція; одяг, взуття; не ви-

значено; радіо-, телевізійна, комунікаційна, апаратура й обладнання; лабораторне, оптичне та високоточне обладнання (крім лінз); шкіряні та текстильні, пластмасові та гумові матеріали; інші (діаграма 2).

Діаграма 2

Структура предметів, які приймали участь у торгах у період січня – жовтня 2016 р.

Розроблено авторами за даними [1].

Однак і в цій системі існують недоліки. По-перше, “низька явка учасників”. На жаль, мало хто бажає брати участь у торгах. Причина – необхідність публікації всіх документів тендерної пропозиції, іноді навіть тих, що ідентифікують учасника, що суперечить законодавству про захист персональних даних. По-друге, недовіра до системи.

Також система “Прозоро” не допускає внесення учасниками торгів грошової застави. Тому влада стає заручником торгів. В одному випадку бюджет не може виконати роботи і гроші знецінюються через інфляцію. В іншому – за непроведеними закупівлями залежить життя людей (наприклад, коли треба придбати необхідні лікарські препарати для важкохворих, пальне для швидких допомог тощо). Вирішити це питання допоможе грошова застава.

Отже, зараз головним завданням є підвищення рівня довіри бізнесу до торгів. Адже, не завжди чесне та прозоре проведення тендерів та обмеження доступу до них незалежних учасників зневірило малий і середній бізнес у тому, що державі можна вигідно продати свої товари або послуги.

Але, все ж таки, у сфері тендерів відбулися зміни: вона працює прозоро, і суспільство має всі можливості для контролю.

Список використаних джерел:

1. ProZorro публічні закупівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prozorro.gov.ua/ua>
2. Архипова Є. О. Електронне урядування як форма організації державного управління // Є. О. Архипова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 5.
3. Как пользоваться системой электронных госзакупок ProZorro [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://buhgalter.com.ua/news/zakupivli-za-derzhkoshty/kak-polzovatsya-sistemoy-elektronnyh-goszakupok-prozorro>
4. Система электронных госзакупок ProZorro, каковы отличия от старой системы тендеров? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.razom.zr.ua/?p=227>
5. Шевченко Ю. В. Проблеми впровадження інформаційних технологій на підприємства різних форм бізнесу // Ю. В. Шевченко // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 190–194.

ЕЛЕКТРОННИЙ КАБІНЕТ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ ЯК СПРОЩЕНА СИСТЕМА РОБОТИ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Є. О. Колеснік, Л. Л. Кондрус

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро)

Важко уявити розвинуту державу без прогресуючих інформаційно-комунікаційних технологій. Адже інформаційне забезпечення має значний вплив на всі процеси, що відбуваються у суспільстві. Фіскальна система не є виключенням. На сучасному етапі розвитку економіки України успіх та ефективність діяльності фіскальної служби багато в чому залежить від функціонування автоматизованої інформаційної системи.

Тому задля спрощення системи взаємодії платників податків та податкових органів, з 1 січня 2014 р. на веб-порталі Державної фіскальної служби України працює електронний сервіс.

Електронний кабінет платника податків - це персональне автоматизоване робоче місце платника, працювати в якому він може без використання спеціально встановленого клієнтського застосування.

Електронний кабінет є захищеним, персоналізованим та безпечним електронним сервісом, який надає безконтактні способи взаємодії платників податків та Державної фіскальної служби України з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Працювати в кабінеті можна з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет.

За допомогою даного сервісу платник податків має змогу:

- підготувати, заповнити та надіслати податкову звітність в електронному вигляді;
- переглядати дані про стан розрахунків з бюджетом (картки особових рахунків).

Згідно проекту змін до ПК України користування електронними кабінетами буде максимально простим і зручним, гарантується своєчасність усунення помилок, безоплатність, прискорення документообігу.

Для зручності податкова звітність подається одним пакетом, тобто декларація з усіма додатками. На кожен прийнятий пакет документів передається одна квитанція про прийняття декларації. Крім того, можливості сервісу дозволяють переглядати свої дані про стан розрахунків з бюджетом на конкретну дату і прогноз платежів до кінця поточного року.

Про граничні терміни подачі документів та сплати податків нагадає “Календар платника”. Для входу в електронний кабінет необхідно авторизуватися за допомогою електронного цифрового підпису після завантаження та установки архіву для роботи в ньому.

Також з 1 січня 2014 р. платники єдиного податку, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, можуть скористатися сервісом “електронна перевірка”. Для цього достатньо повідомити територіальним органам Державної фіскальної служби України про своє бажання пройти перевірку дистанційно за 10 днів.

Окрім того, з 1 липня 2016 р. для платників єдиного соціального внеску розширено функціональні можливості електронного сервісу “Електронний кабінет платника”. Платники мають можливість підготувати, заповнити й надіслати звіт щодо сум нарахованого ЄСВ за новими формами.

Нові можливості кабінету забезпечують повний спектр послуг для суб’єктів спрощеної системи оподаткування (груп 1 та 2) щодо подання звітності.

Переваги системи полягають й у тому, що такий процес комунікації буде проходити без використання спеціально встановленого клієнтського застосування та в режимі он-лайн.

Також електронний кабінет платника податків значно зменшує обсяг “паперової роботи”. Наприклад, в Європі електронні сервіси економлять до 2 % ВВП. Тоді, як в Україні весь податок на прибуток складає приблизно ті самі 2 % ВВП.

Подання податкової звітності платниками податків в електронній формі зменшує ймовірність приховування прибутків та зниження податкових зобов’язань, спрощує процедури податкового контролю та зменшує витрати на адміністрування податків.

Кількість зареєстрованих користувачів електронного сервісу ДФС “Електронний кабінет платника” (станом на 20.10.2016) становить 3,6 млн осіб, переглянутих сторінок – 200 млн. За вказаний період надано майже 55 млн відповідей на сервісні запити платників.

Отже, електронний сервіс “Електронний кабінет платника” вдало функціонує, в ньому постійно впроваджуються нові можливості. Ця система полегшує роботу як користувачам, так і фіскальній службі.

Список використаних джерел:

1. Державна фіскальна служба України. Електронний кабінет платника податків [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://knp.minrd.gov.ua/Publish/PublishedApp.aspx>

2. Нове в оподаткуванні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.chamber.kr.ua>

3. Нові можливості Електронного кабінету платника [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://cabinet.sfs.gov.ua>

4. Концепція створення електронного сервісу “Електронний кабінет платника податків” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1007-2012-%D1%80>

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ І ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

М. О. Лепеха, І. І. Хлебнікова

(Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь)

Серед великої сукупності платежів, контроль за нарахуванням та сплатою яких покладено на митні органи, суттєву роль відіграє специфічний акциз при переміщенні підакцизних товарів через митний кордон. Теоретичний аналіз економічної природи акцизної політики у ЗЕД показав, що остання представляє собою систему економічних заходів у сфері податків, які, окрім регулювання ЗЕД сприяють формуванню збалансованого рівня національного валового продукту, забезпечують надходження до державного бюджету.

Існування ринку незаконного обігу фальсифікованих і контрабандних алкогольних напоїв та тютюнових виробів є однією з найбільш істотних перешкод щодо забезпечення стійкого економічного розвитку, підвищення добробуту, рівня і якості життя населення та зміцнення національної безпеки України. Так, за I півріччя 2015 р. митними органами ДФС України заведено 1 130 справ за фактами незаконного переміщення через державний кордон понад 23,6 млн штук сигарет, що на порядок вище ніж за аналогічний період 2014 р. За даними фахівців фіскальних органів, в основному домінує контрабанда сигарет з України до країн ЄС – 75 % усіх вилучень. Але і спроб ввезення контрабандних сигарет до України теж поки що чимало – 287 фактів (вилучено 8,7 млн штук) [1]. Щодо ринку алкогольних напоїв, то за розрахунками аналітиків “Істерн Беверидж Трейдинг”, в 2016 р. рівень нелегальної продукції становить 50 %, а сума втрат від несплати основних податків з тіньового обігу алкоголю складає більше 10 млрд грн. [2].

Необхідно відмітити, що алкогольна та тютюнова промисловість залишаються одними із бюджетоформуючих галузей України та мають високий експортний потенціал. Проте динамічний розвиток промисловості в перспективі є неможливим в умовах незбалансованості важелів державного податкового регулювання та складного й суперечливого податкового законодавства та контролю.

На сьогодні в Україні й досі відсутній ефективний механізм контролю обігу таких підакцизних товарів, що забезпечує оперативне отримання митними органами ДФС України актуальної та достовірної інформації про кожний етап переміщення підакцизних товарів, маркованих марками акцизного податку.

Чинне в Україні маркування підакцизної продукції паперовими марками не є достатньо ефективним засобом захисту (сучасний рівень розвитку поліграфічного обладнання дозволяє відтворювати підробки акцизних марок високої якості, які неможливо відрізнити від оригіналу без проведення експертиз, що ускладнює контроль за обігом підакцизних товарів).

З метою виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині співробітництва і гармонізації політики щодо протидії та боротьби із шахрайством і контрабандою підакцизних товарів, в липні 2016 р. уряд України схвалив Концепцію запровадження електронної акцизної марки – автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів [3]. Запровадження автоматизованої системи контролю за обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів “Електронна акцизна марка” покликане забезпечити комплексний контрольнопопереджувальний моніторинг у сфері обігу підакцизних товарів, який охопить кожний етап їх переміщення від виробника чи імпортера до кінцевого споживача.

Електронна акцизна марка також сприятиме оперативному виявленню та запобіганню фактам незаконного вивезення підакцизних товарів у країни ЄС. Необхідно відмітити, що держави – член ЄС застосовують автоматизовану систему контролю за обігом підакцизних товарів з 2004 р.

Автоматизована система передбачає нанесення на паперову марку спеціального графічного коду. Це дозволить за допомогою спеціального пристрою або смартфона із спеціалізованим програмним забезпеченням оперативно виявляти контрафактну продукцію, яка маркована з порушенням законодавчих вимог. Для переміщення товарів від виробника до кінцевого реалізатора використовуватимуться електронні акцизні накладні, зареєстровані у відповідному реєстрі, а облік товарів буде здійснюватися в системі з використанням штрихових (EAN) кодів, які вже сьогодні наносяться на упаковку продукції.

Згідно Плану заходів з реалізації Концепції, впровадження автоматизованої системи “Електронна акцизна марка” ДФС України на постійній основі передбачено до кінця 2018 р.

Впровадження електронної акцизної марки дасть можливість фіскальним органам оперативно отримувати актуальну та достовірну інформацію про кожний етап переміщення підакцизних товарів, що забезпечить:

- посилення на державному рівні контролю за обігом підакцизних товарів;
- зменшення рівня корупційних діянь у результаті мінімізації впливу людського фактора на адміністрування акцизного податку;
- збільшення доходів бюджету від сплати акцизного податку шляхом виключення можливості реалізації підакцизних товарів без його сплати;
- детінізацію ринку підакцизних товарів;
- дієвий механізм боротьби із фальсифікованими чи контрабандними підакцизними товарами;
- підвищення ефективності запобігання, виявлення та розкриття злочинів у сфері обігу підакцизних товарів;
- створення на території України єдиного інформаційного простору і формування унікальної електронної бази даних обігу маркованих підакцизних то-

варів від виробництва/імпорту до реалізації маркованих підакцизних товарів через точку роздрібного продажу кінцевому споживачу для перевірки кожної одиниці підакцизного товару;

– поліпшення координації та взаємодії роботи державних і громадських організацій з контролю за обігом маркованих підакцизних товарів на основі обміну інформацією;

– спрощення документообігу у сфері обігу підакцизних товарів.

Список використаних джерел:

1. Тіньовий ринок сигарет скорочується, обсяги вилученої контрабанди зростають (інфографіка) [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2015. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/1103759-tinovi-y-rinok-sigaret-skorochuetsya-obsyagi-viluchenoji-kontrabandi-zrostayut-infografika.html>

2. Тіньовий обіг горілки до кінця року становитиме 60 % – прогноз [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство Agravery. – 2016. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/tinovij-obig-gorilki-do-kinca-roku-stanovitime-60-prognoz>

3. Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) “Електронна акцизна марка” [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.07.2016 р. №497-р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/497-2016-%D1%80>

ШЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Dunda L.	102	Горященко Ю. Г.	152
Pashova S.	72	Григораш О. В.	193
Pogrebtsova E. A.	113	Григораш Т. Ф.	156
Prohoniuk I.	94	Гриценко О. В.	170
Velichkin V. O.	131	Губа М. О.	178
Yedynak V.	90	Губа О. І.	187
Yevdosieieva A.	90	Данильченко К. С.	170
Авдєєнко А. Ю.	176	Данильченко Р. С.	204
Александрюк Т. Ю.	118	Деркульська К. С.	164
Алієв Б. Ш.	168	Дубчак Т. М.	79
Андрієнко Л. Г.	40	Дудчик О. Ю.	158
Андрусенко А. Н.	85	Дулік Т. О.	118
Архірейська Н. В.	146	Євсєєва Т. М.	212
Бабенко Л. В.	46	Єдинак Т. С.	40,44
Бабич А. Д.	14	Єлісєєва О. К.	48
Баран О. В.	150	Жадько К. С.	148, 197
Бережнюк І. І.	17	Жакун Т. В.	174
Беркут О. В.	127	Задорожна В. В.	180
Биков Б. Д.	184	Задоя А. О.	108
Билименко К. А.	137	Зайцев В. Є.	64
Біла А. О.	23	Заруцька О. П.	166
Білова Н. А.	212,214	Заяц А. А.	206
Бобик В. В.	146	Івашина О. Ф.	11
Бондаренко Н. М.	42	Івашина С. Ю.	11
Борвінко Е. В.	129	Івашова Л. М.	13
Борисенко О. П.	26	Ільченко В. О.	19
Бохан А. В.	62	Калашник О. В.	199
Будник Г. В.	106	Качула С. В.	180,184
Булейко А. А.	203	Квеліашвілі І. М.	31
Вакульчик О. М.	56	Кириченко О. В.	199
Васильєва В. Г.	38	Кіщак І. Т.	68
Ватченко О. Б.	139,140	Книшек О. О.	56
Вишнікіна О. В.	204,206	Ковтун Н. С.	98
Власюк В. Є.	123	Кодіс Є. І.	29
Гавловська Н. І.	111	Кожаліна Н. П.	100
Галясовська О. В.	59	Козелецький П. С.	66
Гільорме Т. В.	48	Колєсник Є. О.	221
Горб К. М.	21	Кондрус Л. Л.	218,221
Гордієнко В. О.	129	Корягіна Т. В.	125

Котенко В. С.	148	Рудянова Т. М.	66
Котко О. К.	86	Русакевич М. С.	172
Кущенко Є. С.	208	Самойленко О. Г.	38
Лебедева А. Ю.	83	Свирипа В. О.	206
Лепеха М. О.	223	Свічкар Н. М.	52
Лисяк Л. В.	133,137	Синюк А. О.	133
Литвиненко О. Л.	96	Сіліна І. С.	218
Лихолат О. А.	204	Сімон Г. С.	42
Літовченко Б. В.	98	Скляр Н. М.	14, 23,77
Локота О. О.	92	Слободянюк С. В.	36
Майорова І. Н.	85	Слюсаренко А. В.	68
Малюкін О. Ю.	158	Сухацька І. Ю.	214
Малюта І. А.	88	Сушкова О. Є.	33
Матевосян А. А.	142	Тарасенко К. М.	70
Мацак М. М.	182	Терещенко Т. Є.	160
Меляхова Є. М.	174	Тимошенко С. В.	25
Молчанова О. Г.	46	Ткачова О. К.	135
Мормуль М. Ф.	75	Усик П. С.	14
Новікова Л. Ф.	144,178	Фарафонова М. І.	172
Огліх В. В.	216	Фесенко В. В.	50
Осадча Н. В.	59	Фещенко О. М.	115
Осацька Ю. Є.	79,81	Фісуненко Н. О.	104
Падерін І. Д.	152	Халіпова Н. В.	201
Панасейко І. М.	142	Хлебнікова І. І.	223
Панасейко С. М.	164	Цатурян К. А.	203
Пасічник А. М.	208	Цимбал В. В.	201
Пасічник К. С.	50	Черба В. М.	125
Пасічник Т. О.	189	Черевань М. С.	116
Петрова Г. Є.	210	Чириченко Ю. В.	86, 100, 104
Петруня В. Ю.	9	Чупілко Т. А.	191
Петруня Ю. Є.	9	Шаповалов О. В.	216
Підберезний В. Г.	154	Шатоха В. О.	140
Пікуліна Н. Ю.	54	Шатрова К. І.	13
Полив'яний Д. С.	81	Швабій К. І.	33
Привалова Л. В.	197	Штик Ю. В.	36
Прохорова А. С.	139	Щетинін А. І.	116
Псалтир'єва А. О.	176	Щирий Г. Л.	162
Рева Т. М.	121	Щитов Д. М.	75
Рибальченко Л. В.	195	Ярощук Л. М.	144
Рижковська Д. Д.	44		
Ромащук Л. В.	185		
Рудняєва К. О.	92		

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**“ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ТА БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ”**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 листопада 2016 р.

Матеріали подано в авторській редакції

**Підписано до друку 15.11.2016. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 14,25. Облік.-вид. арк. 12,67. Тираж 300 прим.
Замовлення № 854.**

**Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів
(свідоцтво про видавничу діяльність ДК № 5022 від 14.12.2015 р.)
49000, м. Дніпропетровськ, вул. В. Вернадського, 2/4**